

АРТЪР ХЕЙЛИ

ЖИВОТ ПО ВЪРХОВЕТЕ

Превод от английски: Димитър Матев, 1992

chitanka.info

*„Как паднаха силните в сред боя,
Йонатане, ударени по върховете!“*

Погребална песен на
Давид

1

23 ДЕКЕМВРИ

Три събития се случиха в следобедните и ранните вечерни часове на 23-ти декември. Те не изглеждаха свързани помежду си, даже бяха раздалечени на три хиляди мили. Едното беше телефонно обаждане по секретната линия от президента на Съединените щати до премиер-министъра на Канада; разговорът бе тежък и трая почти час. Второто събитие бе официален прием в отавската резиденция на генерал-губернатора на Нейно Величество. Третото беше акостирането на един кораб във Ванкувър, на Западното канадско крайбрежие. Първо беше телефонното повикване. То дойде от президентския кабинет в Белия дом и му отговори премиер-министърът от канцеларията си в Ийст блок^[1] на Парламънт хил^[2].

След това беше акостирането на кораба. Моторният кораб „Вастервик“ — 10000 тона, с либерийска регистрация и капитан норвежецът Сигурд Яабек хвърли котва в три часа на кея Ла Пойнт, намиращ се в южната, крайградска част на пристанището Бърърд Инлет.

Точно един час по-късно в Отава, където поради тричасовата разлика във времето вече беше вечер, в Гавърнмънт хауз^[3] започнаха да пристигат първите гости. Те идваха за неголемия прием, който Техни Превъзходительства даваха всяка година преди Коледа за членовете на кабинета и техните съпруги.

Само двама от гостите — премиер-министърът и държавният секретар на външните работи — знаеха за позвъняването на американския президент. Никой не беше чувал за моторния кораб „Вастервик“ и нямаше изгледи някога да чуе.

И въпреки всичко, тези три събития бяха предопределени да се преплетат неизбежно и много сложно, тъй както орбитите на планетите и техните мъглявини си взаимодействат по някакъв странен,

мистериозен начин, усилват светенето си за момент и продължават нататък.

---

[1] Ийст блок — една от трите сгради на Парламънт билдингс. Заедно с Уест блок е проектирана от Огъст Лейвър и Томъс Стойт и са строени през 1860–1866 г., До средата на 1976 г. в него са се помещавали кабинетите на премиер-министъра и министрите, след което те са били преместени в Бангевин блок. Сега там се намира само Тайният съвет. — Б.пр. ↑

[2] Парламънт хил — нос, възвишаващ над река Отава. Намира се в центъра на град Отава и на него са разположени Парламънт билдингс. — Б.пр. ↑

[3] Гавърнмънт хауз — официалната резиденция на генерал-губернатора. През 1865 г., когато Отава става столица на Канада, правителството наема Ридо Хол, а три години по-късно го купува за генерал-губернатора лорд Монк. Къщата е построена през 1878 г. от Томъс Маккей. — Б.пр. ↑

2

ПРЕМИЕР-МИНИСТЪРЪТ

Нощта в Отава беше мразовита и облаците по небето обещаваха сняг преди настъпването на утрото. Националната столица — поне така предвещаваха специалистите — щеше да има бяла Коледа.

Седнала на задната седалка на черния олдсмобил, каран от шофьор, Маргарет Хаудън, съпруга на премиер-министъра на Канада, докосна ръката на мъжа си:

— Джейми — каза тя, — изглеждаш уморен.

Достопочтеният Джеймз МакКалъм Хаудън, P.C., LL.B., Q.C., M.P.^[1] Светлината отвън докосна стъклото и той видя отражението си: тежкото ястребовидно лице, орловия нос, издадената брадичка.

До него жена му се усмихна:

— Стига си се гледал, можеш да развиеш... как се казваше тази болест?

— Нарцисизъм — мъжът ѝ също се усмихна, около очите му с тежки клепачи се образуваха бръчици. — Но аз страдам от него от години. В политиката това е нещо обичайно.

Двамата замълчаха, ставайки отново сериозни.

— Нещо се е случило, нали? — каза меко Маргарет. — Нещо важно.

Тя се обърна към него, лицето ѝ изглеждаше загрижено и въпреки че беше потънал в грижите си, той отбеляза класическите форми на чертите ѝ. Помисли си, че Маргарет все още е красива жена и главите на хората винаги се обръщат подире ѝ, когато двамата влязат някъде.

— Да — каза той. За момент се изкуши да се довери на Маргарет, да ѝ каже всичко, което възникна толкова бързо след първия секретен разговор с Белия дом преди два дена и втория — този следобед. След това реши, че все още не му е времето.

До него Маргарет каза:

— Толкова много неща се случиха напоследък, а толкова малко сме били насаме.

— Знам — той се протегна и докосна ръката ѝ. Жестът му като че ли отприщи задържаните думи:

— Нужно ли е всичко това? Не си ли сторил вече достатъчно?

Маргарет Хаудън говореше бързо, стараейки се да използва краткото време на пътуването — само няколко минути отделяха къщата им от резиденцията на генерал-губернатора. След една или две минути този миг на топлина и близост щеше да изчезне.

— Женени сме от четиридесет и две години, Джейми, и по-голямата част от това време аз бях само част от тебе. Не ни остава кой знае колко още.

— Не ти беше лесно, нали? — той говореше тихо, искрено. Думите на Маргарет го бяха развълнували.

— Не, невинаги — в гласа ѝ имаше нотка на несигурност. Това беше тема, която рядко засягаха в разговорите си.

— Ще имаме време, обещавам ти. Ако другите неща... — той спря, спомняйки си неяснотата за бъдещето, която последните два дена бяха внесли.

— Какви други неща?

— Имам още една задача. Вероятно най-голямата, която е стояла някога пред мене.

Тя издърпа ръката си.

— Защо точно ти?

Не можеше да ѝ отговори. Даже на Маргарет, довереничка на толкова много съкровени мисли, той не можеше да каже своето най-силно вътрешно убеждение: *защото няма кой друг, никой няма моето положение, интелект и способност да предвижда, за да вземе предстоящите велики решения.*

— Защо ти? — повтори Маргарет.

Вече бяха на територията на Гавърнмънт хауз. Чакълът скърцаше под гумите. В тъмнината от двете страни на колата се мяркаха храстите и дърветата на парка.

За момент го прониза силно чувство на вина пред Маргарет. Тя винаги беше приемала покорно живота им, подчинен на политиката, въпреки че за разлика от него не изпитваше никакво удоволствие. И

той винаги беше чувствал нейната надежда, че един ден ще напусне политиката и те отново ще станат близки както в ранните години.

От друга страна той беше добър съпруг. В живота му нямаше други жени... Освен един-единствен случай преди много години: любовната история продължи почти година, но той решително я прекъсна преди тя да изложи на опасност брака му. Чувството за вина все пак го глождеше... Към него се примесваше и безпокойството, че Маргарет може някога да узнае.

— Ще поговорим тази вечер — каза той примирително, — когато се върнем в къщи.

Колата спря и вратата отдясно се отвори. Драгун в яркочервена униформа енергично отдаде чест на слизация премиер-министър и съпругата му. Джеймз Хаудън му се усмихна приятелски, здрависа се с полицаия и представи съпругата си. Това беше едно от нещата, които Хаудън винаги правеше елегантно и без сянка на снизхождение. В същото време той знаеше, че по-късно драгунът ще разправи случката; учудващо е колко далеч се разпространяваха вълните от един толкова прост жест.

При влизането им в Гавърнмънт хауз един адютант — млад лейтенант от Кралския канадски флот, енергично пристъпи напред. Украсената със злато униформа беше много впитана. Хаудън си помисли, че това вероятно е от прекаленото седене зад бюрото в Отава и прекалено малкото време, прекарвано в морето. На офицерите се налагаше да чакат ред, за да излязат в морето, тъй като флотът се беше превърнал в символична сила, даже го вземаха на подбив, въпреки че струваше доста на данъкоплатците.

От фоайето с високи колони ги поведоха нагоре по мраморна, постлана с червени килими стълба, през широк коридор и ги въведоха в Дългия салон, където се правеха малките приеми, подобни на тазвечерния. Салонът представляваше голяма, продълговата зала с високи тавани и напречни греди и бе уютен като хотелско фоайе, само че с малко повече комфорт. Засега обаче подканящо наредените столове и канапета, тапицирани в пастелно тюркоазно и яркожълто, бяха празни. Шестдесетината гости стояха и си говореха на малки групички. Над главите им кралицата гледеше от портрета в цял ръст към богатите брокатени завеси в другия край на залата. В дъното гирляндите от лампички, окачени на коледната елха, мигаха и угасваха.

Разговорите забележимо утихнаха при влизането на премиер-министъра и съпругата му. Маргарет Хаудън беше с бална рокля от бледоморава дантела и с голи рамене.

Все още вървящият пред тях адютант ги поведе към мястото до горящия огън, където генерал-губернатор приемаше гостите си, и обяви:

— Премиер-министърът и г-жа Хаудън.

Негово превъзходителство, достопочтеният, маршалът от авиацията Шелдън Грифитс, V.C., D.F.C., R.C.A.F.^[2] (o.з.), генерал-губернатор на Нейно Величество в Доминиона Канада протегна ръка:

— Добър вечер, премиер-министре — след това сведе вежливо главата си — Маргарет.

Маргарет Хаудън привично направи реверанс като усмивката ѝ бе насочена и към стоящата до съпруга си Натали Грифитс.

— Добър вечер, Ваше Превъзходителство, — каза Джеймз Хаудън, — изглеждате изключително добре.

Среброкосият, червендалест генерал-губернатор, запазил военната си стойка, независимо от годините носеше безукорен смокинг с внушителна редица от ордени и медали. Той се наведе напред доверително:

— Чувствам се така, като че ли проклетият ми стабилизатор се е запалил — и посочвайки камината, добави: — След като дойдохте, нека се махнем от този ад.

Четиримата тръгнаха бавно из залата. Генерал-губернаторът беше вежлив, гостоприемен домакин.

— Видях новия ви портрет, нарисуван от Карш — каза той на Мелиса Тейн, спокойната, елегантна съпруга на д-р Бордън Тейз, министър на Здравеопазването и социалните грижи. — Много е хубав, почти колкото вас самата.

До нея съпругът ѝ се изчерви от удоволствие. Стоящата до тях Дейзи Костън, пълничка, с майчински вид, небрежно избърбори:

— Опитвах се, ваше Превъзходителство, да заставя съпруга си да позира на Карш, докато все още му е останала малко коса на главата.

Стюърт Костън, финансовият министър, известен и сред приятелите, и сред враговете си като „усмихнатия Стю“ се ухили добродушно.

Генерал-губернаторът се втренчи със сериозен вид в бързо оплешивяващия череп на Костън.

— По-добре се вслушай в съвета на жена си, старче. Май не ти остава много време.

Тонът му изключваше каквато и да е обида. Към залпа от смях се присъедини и финансовият министър.

След като вицецралската група отмина, Джеймз Хаудън изостана. Той улови погледа на Артър Лексингтън — министъра на външните работи, който бе застанал заедно с жена си зад няколко групи, и незабележимо му кимна. Лексингтън се извини на събеседниците си и тръгна към него — дребен, с ангелски вид, приближаващ шестдесетте. Зад неговите прости и добродушни обноски се криеше един от най-острите умове на международната политика.

— Добър вечер, премиере — каза Артър Лексингтън и без да променя изражението си, добави приглушено: — Всичко наред ли е?

— Говори ли с Енгри? — попита рязко Хаудън. Негово превъзходителство Филип Б. Енгроув или „Енгри“^[3], както го наричаха приятелите му, беше посланикът на САЩ в Канада.

Лексингтън кимна и каза меко:

— Срещата ви с президента е уговорена за 2 януари. Във Вашингтон, разбира се. Имаме десет дена.

— Те страшно ни трябва.

— Знам.

— Обсъдихте ли програмата?

— Най-общо. Първият ден ще ви устроят официален банкет — както обикновено — а на другия ден ще има неофициална среща — само ние четиримата. Предполагам, че тогава ще се състои сериозният разговор.

— А комюникето?

Лексингтън кимна предупредително и премиер-министърът проследи погледа му. Един прислужник приближаваше към тях, носейки поднос с питиета. Сред тях имаше чаша с гроздов сок. Смяташе се, че Джеймз Хаудън като въздържател предпочита именно тази напитка. Той безропотно взе чашата. Лексингтън отпиваше от ръженото уиски с вода, което държеше в ръка.

След като прислужникът се отдалечи, към тях се присъедини Аарон Гоулд, началникът на пощите — единственият евреин в

кабинета.

— Ще ме уморят тия мои крака — каза той. — Премиере, не можеш ли, за Бога, да помолиш Негово Превъзходителство да седне, та и ние да си отдъхнем.

— Никога не съм предполагал, че бързаш да седнеш, Аарон — ухили се Артър Лексингтън. — Поне съдейки по речите ти.

Стюърт Костън, който беше наблизко и чу репликата, извика:

— От какво са ти уморени краката, Аарон? Да не си разнасял коледната поща?

— Имам нужда само от малко съчувствие, а все налитам на шегобийци — промърмори тихо началникът на пощите.

— Мислех, че вече сте го получили — каза развеселен Хаудън. Помисли си, че това е идиотски контрапункт: комичен диалог на страничната сцена на Макбет. Но може би така е нужно. Появилите се перспективи, които засягаха самото съществуване на Канада, бяха достатъчно отвратителни. Интересно, колко души, освен него и Лексингтън имаха някаква представа... В този момент останалите се отдръпнаха.

Артър Лексингтън каза меко:

— Говорих с Енгри за комюникето на срещата и той отново позвъни в Държавния департамент. Оттам отвърнаха, че президентът е помолил засега да няма комюнике. Изглежда си мислят, че ако се появи толкова скоро след нотата на руснаците, ще излезе наяве взаимовръзката им.

— Не мисля, че може да навреди — каза Хаудън. Ястребовото му лице беше замислено. — Рано или късно ще бъде съобщено. Но щом той иска така...

Около тях разговорите набираха сила заедно със звъntenето на чашите.

— ... Свалих четиридесет фунта, след което открих тази божествена пекарница. Сега отново си възвърнах килограмите...

— ... обясних, че не съм видяла червената светлина, тъй като бързам за срещата със съпруга си, който е министър...

— ... ще кажа това и пред „Таим“, дори несъответствията са интересни...

— ... хората в Торонто наистина са невъзможни, имат нещо като културно разстройство...

— ... Така че му казах, ако искаме да имаме глупави закони за спиртните напитки, това си е наша работа, така че опитай да се обадиш по телефона в Лондон...

— ... Аз мисля, че Тибетците са страшно мъдри, имат качествата на пещерния човек...

— ... Не сте ли забелязали, че универсалните магазини ви изпращат сметката по-бързо? Някога можеше да се разчита на две седмици...

— ... Трябваше да спрем Хитлер на Рейн, а Хрушчов в Будапеща...

— ... Не се заблуждавай: ако мъжете трябваше да раждат, щеше да има много по-малко — о, благодаря, джин и тоник.

— Когато направим съобщението, — с все още приглушен глас каза Лексингтън, — ще обявим, че това са търговски преговори.

— Добре — каза Хаудън, — мисля, че така ще е най-добре.

— Кога ще кажете на министрите от кабинета?

— Не съм решил още. Мисля, че първо ще уведомя Комитета по отбраната. Искам да видя как ще реагират.

Хаудън се усмихна кисело.

— Не всички схващат политическите проблеми като теб, Артър.

— Е, мисля, че имам някои преимущества — Лексингтън замълча, лицето му стана замислено, а очите питащи.

— Но въпреки това ще ми трябва много време, за да свикна с тази идея.

— Да — каза Джеймс Хаудън, — така и предполагам.

Двамата се разделиха. Премиер-министърът се присъедини отново към вицецралската група. Негово превъзходителство поднасяше с тих глас съболезнованията си на член на кабинета, чийто баща беше починал предишната седмица. После, придвижвайки се, той поздрави друг, чиято дъщеря беше получила университетско отличие. Хаудън отбеляза, че старецът върши всичко това превъзходно — точно уравнивява приветливост с достойнство и не прекалява нито с едното, нито с другото.

Джеймс Хаудън забеляза, че се чуди колко дълго ще трае култът към крале и кралици и докога ще има кралски представител в Канада. Все някога страната щеше да се освободи от връзката си с Британската монархия, точно по същия начин, както преди много години беше

отхвърлила игото на британския парламент. Отличията на кралската власт — старомоден протокол, позлатени каляски, дворцови лакеи и златни сервизи за хранене, бяха отживелица, особено в Северна Америка. Голяма част от церемониите, свързани с трона, вече изглеждаха леко смешни — като добродушна шарада. Щом му дойде времето — а то ще дойде, когато хората започнат да се смеят открито, залезът ще е окончателен. Или може би преди това ще избухне някой задкулисен дворцов скандал и ще сложи край на кралската власт и в Англия, и в Канада.

Мислите за кралството му напомниха за един въпрос, който трябваше да повдигне тази вечер. Малката група на генерал-губернатора беше спряла и Хаудън го отведе настрана, за да го запита:

— Мисля, че следващия месец заминавате за Англия, сър?

Обръщението „сър“ беше само за ефект. В частните си разговори двамата мъже бяха на малки имена от години.

— На осми — отговори генерал-губернаторът. — Натали настоя да заминем по море от Ню Йорк. Странно нещо за един бивш маршал от авиацията, нали?

— В Лондон вие, разбира се, ще видите Нейно величество — каза премиер-министърът. — Бихте ли повдигнали въпроса за държавното посещение тук, което ние сме предложили за март. Предполагам, че ако кажете няколко думи, ще допринесете за нейния утвърдителен отговор.

Поканата към кралицата беше отправена преди няколко седмици чрез посланика в Лондон. Джеймз Хаудън и старшите му партийни колеги планираха това посещение като маньовър преди изборите през късната пролет или ранното лято. Кралските визити винаги са давали гласове за управляващата партия. Сега обаче с развитието на събитията през последните няколко дни и новите неща, които нацията скоро щеше да узнае, това посещение беше станало два пъти по-важно.

— Да, чух, че поканата е отправена — в тона на генерал-губернатора прозвуча известна резервираност. — Бих казал, че времето е малко. В Бъкингамския дворец обичат да бъдат уведомявани поне една година предварително.

— Знам това — Хаудън почувствува моментно раздражение, че Грифитс си позволява да го поучава по въпрос, който му е абсолютно

ясен. — Но понякога може да се уреди. Мисля, че това ще е добре за страната, сър.

Въпреки че отново каза „сър“, Джеймз Хаудън с тона си даде да се разбере, че това е заповед. И той си помисли, че така ще бъде възприето и в Лондон. Кралският двор беше наясно, че Канада е най-богатия и най-влиятелен член на разклатената Британска общност. Затова беше почти сигурно, че кралицата и съпругът ѝ ще дойдат. В действителност той подозираше, че сегашното забавяне на положителния отговор е само за тежест, но дори и така да бе, трябваше да използва всички средства за натиск.

— Ще предам вашето мнение, премиер-министре.

— Благодаря ви.

Тази размяна на реплики напомни на Хаудън, че му е време да помисли за наследник на Шелдън Грифитс. Срокът на пълномощията му продължаван два пъти, изтичаше през следващата година.

В другия край на залата пред бюфета се беше образувала редица. Нищо чудно — готвачът на Гавърнмънт хауз Алфонс Гобо беше известен с кулинарните си способности. Преди време плъзна слухът, че жената на американския президент се опитвала да примами Гобо от Отава във Вашингтон. Налице бяха всички признаци за международен инцидент, но нещата се оправиха.

Хаудън почувствува, че Маргарет докосва ръката му и те се присъединиха към останалите.

— Натали хвали желираните омари. Тя твърди, че за да повярваш, трябва да ги опиташ.

— Кажи ми, когато захвапя един, скъпа — каза той и се усмихна.

Това беше стара шега помежду им. Джеймз Хаудън не се интересуваше от ястия и понякога, ако не му напомнеха, пропускаше да яде. Когато умът му беше зает с нещо, често му се случваше да погълне специално приготвените от Маргарет ястия, без да им обърне внимание. В началото на семейния им живот Маргарет се ядосваше до сълзи, че съпругът ѝ не проявява интерес към готвенето (нещо, което тя обичаше), но отдавна вече се беше примирила.

Като погледна добре заредения бюфет, край който един сервитьор вече държеше готови две чинии, Хаудън забеляза:

— Изглежда внушително. Какво е това?

Доволен от честта да обслужва премиер-министъра, сервитьорът изброи имената на всички блюда: хайвер Маласол от белуга, стриди Малнекю, pate maison, желирани омари, пушена по Винипегски звънарка, foie gras Mignonrteq, студено печено говеждо филе, желиран петел, пушена пуйка, шунка Виржиния.

— Благодаря, — каза Хаудън. — Сложете ми малко говеждо, точно така, и малко салата.

— Джейми! — прошепна Маргарет, като видя как посърна лицето на човека. Премиер-министърът бързо добави:

— И по нещо от това, което жена ми препоръча.

В момента, в който се отдалечаваха от масата, морският адютант се появи отново:

— Извинете ме, сър, позволете да поднеса почитанията на Негово превъзходителство към вас и да ви кажа, че мис Фрийдмън ви търси по телефона.

Хаудън остави недокоснатата си чиния:

— Добре.

— Веднага ли трябва да се обадиш, Джейми? — в гласа на Маргарет се прокрадна раздражение.

Той кимна:

— Мили няма да ме безпокои, ако въпросът търпи отлагане.

— Разговорът е прехвърлен в библиотеката, сър.

Адютантът се поклонил на Маргарет и го поведе. Няколко минути по-късно той каза:

— Мили, заявих, че този разговор е много важен.

Мекият контраалтов глас на личната му секретарка отговори:

— И сте казали истината!

Понякога той обичаше да разговаря с нея, само за да я чуе как говори.

— Къде си?

— Върнах се в канцеларията. Брайън е тук с мене. Затова ти позвъних.

При мисълта, че Мили Фрийдмън е сама с друг, у него се появи проблясък на ревност... Отдавнашната връзка, за която си беше спомнил с чувство за вина тази вечер, беше с Мили. Чувството им беше страстно и всеобхватно, но след като историята свърши, а той знаеше от самото начало, че трябва да свърши, всеки от тях се върна

към собствения си живот. Като че ли една врата, съединяваща две съседни стаи, бе затворена и заключена. Никой не отвори повече дума за миналото. Но от време на време както в този момент видът или гласът на Мили го караха да потръпва така, като че ли отново беше млад и буен и годините падаха от раменете му...

Но след това винаги го обземаше неловкост — нервната неловкост на човек, който в публичния си живот не можеше да допусне и най-малката пролука в бронята си.

— Добре, Мили, дай ми Брайън — нареди премиер-министърът.

Последва пауза и звук от преминаване на телефона от ръка в ръка. След това силен мъжки глас каза отривисто:

— Във Вашингтон е имало изтичане на информация в пресата, шефе. Някакъв канадски репортер открил, че там ви очакват, за да се срещнете с Главния. Налага се да направим декларация тук, в Отава. В противен случай, ако новината дойде от Вашингтон, ще изглежда като че ли са ви повикали с пръст.

Брайън Ричардсън, енергичният четиридесетгодишен имидж-директор и национален координатор на партията, както винаги не беше многословен. Речите и докладите му все още съдържаха духа на ясните, отчетливи рекламни съобщения, които той правеше отначало като автор, а после и като високопоставен служител на рекламната агенция. Сега възлагаше рекламирането на други, а неговото основно задължение беше да съветва Джеймс МакКалъм Хаудън как да печели общественото мнение за политиката на правителството.

— Изтекла ли е информация за предмета на срещата? — запита Хаудън нервно.

— Не — каза Ричардсън. — В това отношение всички кранчета са затегнати здраво. Констатиран е само фактът на срещата.

Брайън Ричардсън беше назначен скоро след като Хаудън бе издигнат за лидер на партията. Оттогава той бе ръководил две победоносни изборни кампании, а помежду им постигна и други успехи. Умен, способен, с енциклопедичен ум и организаторски таланти, той беше един от тримата или четиримата мъже в страната, чиито обаждания се предаваха през личната телефонна централа на премиер-министъра. Той беше също така един от най-влиятелните съветници и нито едно важно решение на правителството не се вземаше без неговото знание или съвет. Повечето от министрите на

Хаудън все още не знаеха за предстоящата среща във Вашингтон, но Ричардсън беше известен веднага.

Въпреки това името на Брайън Ричардсън беше известно само на тесен кръг хора. В редките случаи, когато снимката му се появяваше във вестниците, тя винаги беше дискретна — във втория или третия ред на някоя групова политическа фотография.

— Уговорили се бяхме с Белия дом да не даваме никакви изявления за печата в следващите няколко дни — каза Хаудън. — А след това да обявим, че разговорите ще засягат търговията и фискалната политика.

— По дяволите, шефе, все още можем да задействуваме този вариант — каза Ричардсън. — Просто изявлението за печата ще излезе малко по-рано — например утре сутринта.

— А ако не го пуснем?

— Ще се понесат всякакви клюки, включително и по темата, която искаме да избегнем. Това, до което някой чичко се е добрал днес, утре може да стане достояние на друг — партийният директор продължи отривисто. — В момента само един репортер знае, че планирате посещение — Нютън от торонтския „Експрес“. Той е умно момче — първо се обади на издателя си, а издателят ми се обади на мен.

Джеймз Хаудън кимна. „Експрес“ беше силен поддръжник на правителството, понякога действаше почти като партиен орган. И преди си бяха разменяли услуги.

— Мога да задържа новината дванадесет, може би четиринадесет часа — продължи Ричардсън. — След това става рисковано. Не може ли министерството на външните работи да излезе до тогава с декларация?

Със свободната са ръка премиер-министърът потърка дългия си, клонест нос. После каза решително:

— Ще им кажа да го направят.

Думите му предвещаваха напрегната нощ за Артър Лексингтън и за висшестоящите чиновници в министерството му. Трябваше да се свържат с американското посолство и с Вашингтон, разбира се, но Белият дом ще се съгласи, след като стане ясно, че пресата е подразбрала нещо. Там, долу на юг, бяха свикнали с такива ситуации. Освен това една благовидна, маскираща декларация беше не по-малко

важна и за президента. Истинската тема на тяхната среща след десет дни беше прекалено деликатна, за да се обявява за публично предъзвкване сега.

— Между другото, — каза Ричардсън, — има ли нещо ново за визитата на кралицата?

— Не, но преди няколко минути говорих с Шел Грифитс. Той каза, че ще види какво може да направи при посещението си в Лондон.

— Надявам се, че ще помогне — в гласа на партийния директор прозвуча съмнение. — Старият винаги е дяволски коректен. Казахте ли му да задействува дамата сериозно?

— Не използвах точно тези думи — усмихна се Хаудън, — но това беше смисълът на моето предложение.

По телефона се чу смях.

— Дано дойде. Ще ни помогне много през следващата година, особено като се имат предвид всички други неща.

Канейки се вече да прекъсне разговора, Хаудън се сети нещо.

— Брайън.

— Да.

— Опитай се да наминеш към нас през празниците.

— Благодаря. Ще дойда.

— С жена си ли?

Гласът на Ричардсън прозвуча бодро:

— Предполагам, че ще трябва да се задоволите само с мен.

— Не ми се иска да си пъхам носа, но... — Джеймз Хаудън се поколеба, знаейки, че Мили чува половината от разговора. — Нещата не вървят ли към подобрене?

— Ние с Елоиз живеем в състояние на въоръжен неутралитет — каза Ричардсън спокойно — и това си има своите преимущества.

Хаудън можеше да предположи какви предимства има предвид Ричардсън и отново го обзе ревност при мисълта, че партийният директор и Мили са насаме. На глас той каза:

— Съжалявам.

— С какво ли не свиква човек — каза Ричардсън. — Елоиз и аз поне знаем какво е положението и то е, че сме разделени. Нещо друго, шефе?

— Не — каза Хаудън, — това е всичко. Веднага отивам да поговоря с Артър.

Той се върна от библиотеката в Дългия салон, посрещнат от гълчавата. Атмосферата сега беше по-непринудена; пириетата и вечерята, която почти приключваше, бяха допринесли за отпускането. Усмивайки се, той подмина няколко групи, откъдето го гледаха очаквателно, и продължи нататък.

Артър Лексингтън стоеше встрани от смееща се група, която наблюдаваше как финансовият министър Стюърт Костън прави дребни фокуси — нещо, с което понякога разнообразяваше скуката в почивките между заседанията на кабинета.

— Наблюдавайте този долар — каза Костън — сега ще изчезне.

— По дяволите — каза някой — това не е фокус, това ти е занаятът.

Към лекия смях се присъедини и генерал-губернаторът, който също беше сред малката група.

Премиер-министърът докосна ръката на Лексингтън и за втори път отведе министъра на външните работи настрана. Той му обясни смисъла на това, което му бе съобщил партийният директор и необходимостта да се даде изявление за печата до сутринта. Както обикновено Лексингтън не зададе излишни въпроси. Кимвайки в знак на съгласие, той каза:

— Ще позвъня на Енгри в посолството и след това ще задействувам някои от моите хора — той се усмихна. — Винаги, когато вдигам хората от кревата, се усещам особено важен.

— Ей, вие двамата! Тази вечер забравете за политика — беше Натали Грифитс. Тя докосна леко раменете им.

Артър Лексингтън се обърна, покланяйки се:

— Даже ако избухне някоя шантава световна криза?

— Даже тогава. Освен това настъпи криза в кухнята ми. Това е далеч по-важно — съпругата на генерал-губернатора се отправи към мъжа си.

С отчаян шепот, стараяйки се да не я чуят, но все пак доловимо за близкостоящите, тя каза:

— Шелдън, конякът свърши.

— Това е невъзможно.

— Ш-шт! Не знам как се е случило, но е така.

— Трябва да направим спешна доставка.

— Чарлз позвъни в офицерската столова на военновъздушните сили. Изпратили малко по спешност.

— Господи! — гласът на генерал-губернатора прозвуча жално. — Не може ли поне веднъж да се забавляваме, без да се случи нещо?

— Предполагам, че ще си пия кафето голо — промърмори Артър Лексингтън. Той погледна новата чаша с гроздов сок, която бяха донесли преди няколко минути на Джеймз Хаудън. — Вашата е лесна. От това вероятно имат галони.

Генерал-губернаторът мърмореше яростно:

— Ще скалпирам някого за тази работа.

— Шелдън, моля те, — шепотът на домакините все още се чуваше ясно от развеселената публика, — случва се и ти знаеш колко внимателен трябва да е човек с прислугата.

— По дяволите, прислугата!

Натали Грифитс каза търпеливо:

— Мисля, че трябва да знаеш. Но ме остави аз да се оправям с това, скъпи.

— О, много добре — усмивката на Негово превъзходителство беше смес от примирение и любов и двамата се завърнаха на мястото си при огъня.

— Sic transit gloria. Гласът, който е вдигал хиляди самолети във въздуха, сега не може да се скара на миячката в кухнята.

Казаното съдържаше нотка на заядливост и гласът беше по-висок, отколкото трябваше. Премиер-министърът се намръщи.

Говорещият беше Харви Уоръндър — министър по въпросите на гражданството и имиграцията. Той стоеше сега до тях — висока, набита фигура, с рядка коса и басов, бумтящ глас. Обикновено се държеше назидателно, навик, останал му вероятно от годините, когато е бил преподавател в колеж, преди да навлезе в политиката.

— По-кратко, Харви — каза Артър Лексингтън. — Засягаш кралски служител.

— Понякога, — отвърна Уоръндър с приглушен глас, — съм възмутен от мисълта, че медните каски^[4] винаги оцеляват.

Настъпи неловка тишина. Забележката беше ясна. Единственият син на Уоръндърови, млад офицер от военновъздушните сили, беше загинал геройски по време на акция през Втората световна война. Гордостта на бащата беше тъй непреходна, както и мъката му.

Имаше какво да се отговори на забележката му за медните каски. Генерал-губернаторът се беше сражавал смело в две войни и кръстът Виктория не се даваше току-така... Смъртта и нещастията по време на война не се съобразяваха с чин и възраст...

Най-добре беше да не се казва нищо.

— Е, продължаваме веселбата — каза бодро Артър Лексингтън. — Извинете ме, премиере, Харви — той кимна, прекоси стаята и се присъедини към жена си.

— Защо — каза Уоръндър, — за някои хора определени теми са досадни? Или за възпоминанията има фиксирана дата?

— Мисля, че е преди всичко въпрос на време и място — Джеймз Хаудън нямаше желание да се задълбочава в разговора. Понякога му се искаше да освободи Харви Уоръндър като член на правителството, но за съжаление съществуваха непреодолими причини, поради които не можеше да го направи.

Опитвайки се да смени темата на разговора, премиер-министърът каза:

— Харви, искам да поговорим за твоето министерство.

Помисли си, че е нехайство да решава толкова служебни проблеми на подобни светски срещи. Но напоследък много въпроси, които би трябвало да реши в кабинета си, се отлагаха заради поспешни проблеми. Сред тях беше и имиграцията.

— Ще ме хвалиш или ще ме кастриш? — въпросът на Харви Уоръндър съдържаше нотка на заядливост. Очевидно питието, което държеше в ръка, не му беше първото.

Хаудън си спомни един разговор от преди няколко дена. Обсъждаха с партийния директор текущите политически проблеми. Брайън Ричардсън каза:

— Печатът непрекъснато напада департамента по имиграцията. А това, за съжаление, е едно от малкото неща, които избирателите разбират. Може да ги заблуждаваш с данъци и банкови курсове, без да повлияеш значително върху гласовете. Обаче ако вестниците публикуват, както миналия месец, снимка на майка с дете, които депортираме, партията има основание да се безпокои.

За момент Хаудън изпита чувство на гняв, че трябва да се занимава с дреболии, когато далеч по-големи и жизненоважни неща занимаваха ума му. След това си помисли, че участието на политика е да

смесва битовите проблеми с големите дела. Често това е било разковничето на властта — сред големите неща да не губиш от поглед дребните. Имиграцията винаги го е тревожила. Винаги е била многолика, осеяна с политически капани, но и с преимущества. Трудността беше в това да разбереш кое какво е.

За мнозина Канада все още беше обетована земя и изглежда, че щеше да си остане такава. По тази причина всяко правителство трябваше да управлява изключително внимателно входните ѝ клапани. Допуснеха ли прекалено много имигранти от един район на света или от друг, можеше да променят равновесието на силите в рамките на едно поколение. В известен смисъл, помисли си премиер-министърът, ние също провеждаме политика на апартейд, въпреки че, за щастие, расовите бариери са поставени дискретно и действат извън нашите граници, в канадските посолства и консулства. И тъй като са надеждни, вкъщи ние можем да претендираме, че не съществуват.

Той знаеше, че някои хора в тази страна искаха да има повече имигранти, а други — по-малко. Привържениците на „повечето“ бяха идеалисти, готови да отворят широко вратите за всички, или работодатели, които искаха увеличение на работната сила. Опозицията срещу имиграцията идваше обикновено от профсъюзите, които винаги, щом станеше дума за нея, крещяха „безработица“, отказвайки да признаят, че тя поне до някаква степен беше една от икономическите реалности на живота. В този лагер имаше също англосаксонски и протестантски групи, при това удивително много. Те се противопоставяха на „прекаления наплив на чужденци“, особено ако имигрантите бяха католици. Понякога правителството беше принудено да балансира извънредно внимателно, за да не настрои срещу себе си едната страна или другата.

Той реши, че сега е моментът да бъде рязък.

— Печатът, непрекъснато критикува твоето министерство, Харви, и аз мисля, че се дължи главно на твои грешки. Мисля, че ти трябва да се намесиш твърдо и да не позволяваш повече на чиновниците си да своеволничат. Ако се налага, подмени някои от тях, даже от най-висшестоящите, ние не можем да уволняваме държавни служители, но имаме достатъчно места, където да ги преместим. И, за Бога, не допускай спорните случаи да попаднат във вестниците! Като например този от последния месец — жената с детето.

— Жената е държала публичен дом в Хонконг — каза Харви Уоръндър. — И освен това страдаше от венерическа болест.

— Може би не съм дал подходящ пример. Но имаше много други и когато по-драматичните случаи се разчуют, правителството изглежда като някое безчувствено чудовище, което в крайна сметка вреди на всички ни.

Премиер-министърът говореше тихо, но настойчиво, приковавайки събеседника с пронизващия си поглед.

— Очевидно получих отговор на въпроса си — каза Уоръндър. Днес няма да ме хвалиш.

Джеймс Хаудън отвърна остро:

— Не е въпрос за хвалба или обвинения, а за точна политическа преценка.

— А твоята политическа преценка винаги е била по-точна от моята, Джив. Не е ли така? — очите на Уоръндър погледнаха бегло нагоре. — В противен случай вместо теб аз щях да бъда лидер на партията сега.

Хаудън не отговори. Явно алкохолът беше ударил другия в главата. Уоръндър продължи:

— Моите чиновници просто прилагат това, което е записано в закона. Мисля, че си вършат добре работата. Ако не ти харесва, защо не седнем заедно и да коригираме Имиграционния акт?

Премиер-министърът реши, че не е избрал подходящо място и време за този разговор. Търсейки начин да го приключи, той каза:

— Не можем да го направим. Имаме прекалено много други неща в законодателната си програма.

— Глупости!

Прозвуча като изплющяване на камшик, след което за няколко секунди настъпи пълна тишина. Заизвързаха се към тях. Премиер-министърът видя, че генерал-губернаторът ги погледна. След това разговорите продължиха, но Хаудън чувствуваше, че другите слухтят.

— Вие се страхувате от имиграцията — каза Уоръндър. — Вие всички се страхувате така, както и всяко друго правителство преди вас. Затова не смеем да признаем честно някои неща, даже помежду си.

Стюарт Костън, който току-що беше свършил с фокусите си, се приближи към тях с пресилено безгрижие.

— Харви — рече весело финансовият министър, — правиш се на магаре.

— Погрижи се за него, Стю — каза премиер-министърът. Той чувствуваше, че гневът го залива; ако продължеше, имаше опасност да изтърве нервите си, а той беше избухлив и тогава щеше да стане още по-лошо. Отдалечавайки се, той се присъедини към Маргарет и една друга група.

Но все още можеше да чуе Уоръндър, който сега говореше на Костън.

— Мога да ти кажа, че по отношение на имиграцията ние, канадците, сме сбирщина от лицемери. В нашата имиграционна политика — политиката, за която отговарям аз, приятелю — се говори едно, а се разбира съвсем друго.

— Ще ми разкажеш за това по-късно — каза Стюърт Костън. Той все още се опитваше да се усмихне, но му се удаваше с голям труд.

— Ще ти го кажа сега! — Харви Уоръндър се беше вкопчил здраво в ръката на финансовия министър. — Тази страна, ако иска да се разширява, се нуждае от две неща и всеки в тази стая ги знае. Едното е голям контингент от безработни, а второто е: англосаксонците да си останат мнозинство. Но признаваме ли го публично? Не!

Министърът по въпросите на гражданството и имиграцията замълча, огледа се наоколо, след това продължи:

— Тези две неща изискват внимателно балансиране на имиграцията. Ние трябва да разрешим на имигрантите да идват, защото когато промишлеността разшири производството, работната сила трябва да е готова и да чака — не следващата седмица, следващия месец или следващата години, а в момента, в който фабриките ще имат нужда от нея. Обаче какво ще се случи, ако отворим вратите пред имиграцията прекалено широко или прекалено често или и двете? Ще се наруши балансът на населението. И след такива грешки няма да са нужни много поколения, преди в Камарата на общините да се заспори на италиански, а глава на правителството да стане китаец.

Този път прозвучаха няколко реплики на несъгласие от тези гости, които добре чуваха Уоръндър. Нещо повече, генерал-губернаторът беше доловил доста ясно последните думи и премиер-министърът го видя да вика един адютант. Съпругата на Харви

Уоръндър — бледа, крехка жена, се приближи с несигурни крачки до него и го хвана за ръката. Но той не я забеляза.

Доктор Бордън Тайт, министър на здравеопазването и социалните грижи, бивш шампион на колежа си по бокс, извисяващ се над всички, високо прошепна:

— За бога, изхвърлете го!

Той се беше присъединил към Костън, който седеше до Уоръндър.

— Изведете го оттук! — промърмори нечий глас.

— Не може да си отиде — отговори друг. — Никой не може да напусне приема преди генерал-губернатора.

Харви Уоръндър продължи невъзмутимо:

— Когато говорите за имиграция — заяви той високо, — публиката иска да ѝ предлагате емоции, а не факти. Фактите са неудобни. Хората обичат да мислят, че страната им широко е отворила вратите си за бедните и страдащите. Това ги кара да се чувстват благородни. Само че в същото време те искат бедните и страдащите да не им се мяркат пред очите, след като дойдат тук, да не виждат въшките, а предградията и мръсните, превзети нови църкви. Не, господа, обществото в тази страна не желае разширяване на имиграцията. Нещо повече, то знае, че правителството няма да допусне подобно нещо, така че вдигането на шум за увеличаване на имиграцията не крие реален риск. По този начин всеки може да се чувства едновременно справедлив и сигурен.

В едно ъгълче на мозъка си премиер-министърът съзнаваше, че във всичко, което говореше Харви, има здрав смисъл, но е политически неудобно.

— С какво започна всичко това? — запита една от жените.

Харви Уоръндър чу забележката и отговори:

— Всичко започна от това, че ми казаха да променя начина, по който управлявам министерство си. Но аз искам да ви напомня, че действам в съответствие с Имиграционния акт — със закона. — Той погледна редицата от мъже, която го беше наобиколила. И ще продължа да действам в съответствие с него, докато вие, копелета, не го промените.

Някой каза:

— Може би утре няма да имаш министерство, приятел. Един от адютантите — този път лейтенант от ВВС, застана до премиер-министъра и каза тихо:

— Негово превъзходителство ме помоли да ви предам, че се оттегля.

Джеймз Хаудън погледна към външната врата. Генерал-губернаторът усмихнато се ръкуваше с някои от гостите. Премиер-министърът тръгна към него заедно с Маргарет. Останалите се разпръснаха.

— Надявам се, нямате нищо против, че се оттегляме рано — каза генерал-губернаторът. — Натали и аз сме малко уморени.

— Моля да ме извините — започна Хаудън.

— Моля, недейте, скъпи приятелю. По-добре е да не виждам нищо — генерал-губернаторът се усмихна топло. — Желая ви щастлива Коледа, премиер-министре. И на вас, скъпа моя Маргарет.

С тихо и непоклатимо достойнство, техни Превъзходителства се оттеглиха предшествувани от адютант, съпроводени от реверансите на дамите и поклоните на мъжете.

В колата на връщане от Гавърнмънт хауз Маргарет запита:

— След това, което се случи тази вечер, не би ли трябвало Харви Уоръндър да си подаде оставката?

— Не знам, скъпа — каза замислено Джеймз Хаудън. — Може да не поиска.

— Не можеш ли да го заставиш?

Той се зачуди какво ли би казала Маргарет, ако той ѝ признае истината: *Не, не мога да заставя Харви Уоръндър да си подаде оставката. И причината е, че някъде в този град, вероятно в сейф, се съхранява парче хартия с моя почерк и подпис. И ако бъде извадено на бял свят, то ще се превърне в некролог или в писмо за самоубийството на Джеймз МакКалъм Хаудън.*

Вместо това той отговори:

— Както знаеш, Харви има много поддръжници в партията.

— Но това, което направи тази вечер, не може да бъде извинено с никаква партийна подкрепа.

Той не отговори.

Никога не беше казал на Маргарет за споразумението, за сделката, с която той и Харви преди девет години решиха въпроса за лидерството в партията; трудно сключената сделка между тях двамата, сами в малката театрална гримьорна, докато отвън в голямата зала „Торонто“ техните съперничаещи си фракции аплодираха, чакайки изборите, които непредвидено бяха забавени, за изненада на всички, освен на двамата главни опоненти, разиграващи картите си един срещу друг зад сцената.

Девет години. Мислите на Джеймз Хаудън го отнесоха назад...

... Те щяха да спечелят следващите избори. Всеки в партията го знаеше. Бяха нетърпеливи, мирисът на победата се носеше във въздуха, чувствуваше се, че нещо ще стане.

Свикаха конгрес на партията, за да бъде избран нов лидер. Фактически беше сигурно, че когото и да изберат, след не повече от година той ще стане премиер-министър. Това беше наградата и възможността, за която Джеймз МакКалъм Хаудън беше мечтал през целия си живот на политик.

Изборът трябваше да бъде между него и Харви Уоръндър. Зад Уоръндър стояха интелектуалците в партията. Той имаше силна подкрепа сред обикновената членска маса. Джеймз Хаудън беше неутрален. Силите им бяха почти равни.

Отвън в залата, в която се бяха събрали делегатите, беше шумно.

— Аз съм готов да се оттегля — каза Харви. — При определени условия.

— Какви са условията? — попита Джеймз Хаудън.

— Първо, пост в кабинета, какъвто аз си избира, гарантиран докато сме на власт.

— Можеш да си избереш всичко, освен външните работи и здравеопазването — Хаудън нямаше намерение да създаде сила, която впоследствие да го конкурира. Министърът на външните работи се споменаваше в заглавията на вестниците. Министерството на здравеопазването разпределяше социалните помощи сред населението и оглавяващият го министър обикновено беше много популярен.

— Ще приема това — каза Харви Уоръндър, — ако ти приемеш другото.

Делегатите отвън започнаха да стават неспокойни. През затворената врата се чуваше тропане с крака, нетърпеливи викове.

— Кажи второто си условие — рече Хаудън.

— Когато дойдем на власт, ще има много промени. Да вземем телевизията. Страната расте и има възможност за нови станции. Вече сме заявили, че ще реорганизираме състава на управителите на радиоразпръскването. Можем да назначим наши хора заедно с някои други, които няма да ни пречат — той спря.

— Продължавай — каза Хаудън.

— Искам лиценз за телевизия в... — той назова името на най-процъфтяващия промишлен център в страната. — На името на племенника ми.

Джеймз Хаудън подсвирна тихо. Ако го направеше, това щеше да бъде кралски подарък. Лицензът за частна телевизия беше най-тлъстият кокал. За него имаше много кандидати — сред тях и с мощни капитали.

— Това струва два милиона долара — каза Хаудън.

— Знам — Харви Уоръндър като че ли леко се изчерви. — Но мисля за старините си. На професорите в колежа не им плащат богато и от политиката не съм спестил никакви пари.

— Ако излезе наяве...

— Няма как да излезе — каза Харви. — Гарантирам за това. Моето име няма да се споменава никъде. Всеки може да подозира колкото си иска, но нищо не ще успее да докаже.

Хаудън поклати глава със съмнение. Отвън се чу нов взрив от шумове — дюдюкания и иронични песнички.

— Обещавам ти, Джим — каза Харви Уоръндър, — че ако това по някакъв начин излезе наяве, аз ще поема цялата вина и изобщо няма да те намесвам. Обаче ако ме уволниш или не ме подкрепиш в случай, когато съм прав, ще ти отмъстя.

— Искам да го запишем — каза Харви. Той посочи към залата. — Преди да излезем там. В противен случай всичко ще реши гласуването.

Споразумението щеше да си остане между тях. И двамата го знаеха.

Джеймз Хаудън видя да се изплъзва наградата, която така страстно желаше.

— Добре — каза той. — Дай ми нещо, на което да пиша.

Харви му даде програмата на конференцията и на гърба ѝ той записа думите — думи, които щяха да го унищожат, ако станат известни.

— Не се безпокой — каза Харви, прибирайки картата в джоба си. — Ще бъде на сигурно място. И когато двамата се сбoguваме с политиката, ще ти я върна.

След това излязоха — Харви Уоръндър произнесе реч, в която се отказа от лидерския пост и Джеймз Хаудън беше избран, аплодиран и изнесен на ръце от залата...

Сключената сделка се съблюдаваше от двете страни, въпреки че с годините престижът на Джеймз Хаудън растеше, а този на Харви Уоръндър постоянно намаляваше. Сега трудно можеше човек да си спомни, че някога Уоръндър е бил сериозен претендент за лидер на партията, в момента той даже не беше сред евентуалните наследници на този пост.

Но тези неща често се случват в политиката — ако веднъж човек бъде засенчен в борбата за власт, с течение на времето все повече изпада.

Колата им излезе от парка на Гавърнмънт хауз и се насочи на запад, към резиденцията на премиер-министъра на Съсекс драйв 24.

— Понякога си мисля — каза Маргарет като на себе си, че Харви Уоръндър е малко луд.

Там е проблемът, помисли си Хаудън; Харви е малко луд. Поради това нямаше гаранция, че няма да извади написаното набързо преди девет години споразумение, въпреки че би било самоубийствено.

Хаудън се чудеше с какви ли мисли и чувства си спомня Харви отдавнашната сделка. Доколкото знаеше, до онзи момент Харви Уоръндър винаги е бил честен в политиката. Ако слуховете бяха верни, от времето, когато получи телевизионния лиценз, племенникът му беше направил състояние. Можеше да се предположи, че и Харви също; стандартът му на живот далеч надхвърляше министерските доходи, въпреки че за щастие беше дискретен и не си бе позволил резки промени.

Отпускането на лиценза бе посрещнато с много критични изказвания и прикрити нападки. Но никога нищо не се доказа и новоизбраното правителство на Хаудън, имащо голямо болшинство в Камарата на общините, смачка критиците си. Впоследствие — както предвиждаше от самото начало, на хората им омръзна тази тема и полека-лека тя изчезна...

Но спомняше ли си Харви? Дали страдаше, гложден от нечиста съвест? А може би се опитваше по някакъв заобиколен и странен начин да изглади вината си?

Нещо ставаше с Харви напоследък — обзела го бе почти фиксидеята да постъпва само „правилно“, да се придържа към буквата на закона, даже при незначителни случаи. На няколко пъти напоследък в кабинета избухваха спорове, в които Харви се противопоставяше на някое предложение, което носеше политическа изгода. Твърдеше, че педантично трябва да се спазва и най-дребната клауза от всеки закон. Тогава Джеймз Хаудън не се беше замислял над тези случаи, отхвърляйки ги като моментна ексцентричност. Но сега, спомняйки си пиянската настойчивост, с която Харви твърдеше, че имиграционният закон трябва да бъде прилаган така, както е записан, той започна да се замисля.

— Джейми, скъпи — каза Маргарет, — Харви Уоръндър не може да те шантажира с нищо, нали?

— Разбира се, че не! — след което, помисляйки си дали не е бил прекалено категоричен, добави — просто не искам да взимам прибързани решения. Ще видим каква е реакцията утре. В края на краищата, там бяха само наши хора.

Той почувствува погледа на Маргарет и се зачуди дали тя разбира, че той лъже.

Влязоха в голямата каменна къща — официална резиденция на премиер-министъра за времето на мандата му, през украсения с гербове портал на главния вход. Вътре ги посрещна икономът Яроу и взе палтата им.

— Американският посланик се опитваше да се свърже с вас, сър, — каза той. — От посолството се обаждаха два пъти, казаха, че е спешно.

Джеймз Хаудън кимна. Вероятно и Вашингтон беше научил за изтичането на информацията в пресата. Ако е така, това доста би облекчило задачата на Артър Лексингтън.

— Почакай пет минути — нареди той, — след това уведоми централата, че съм си вкъщи.

— Сервирайте ни кафе във всекидневната, мистър Яроу — каза Маргарет, — и пригответе някакви сандвичи за мистър Хаудън, моля. Той не е вечерял — тя се спря пред тоалетката в главното предверие, за да си оправи косата.

Джеймз Хаудън продължи напред през анфиладата от врати към третия салон, чийто големи френски прозорци гледаха към реката и към Гатино хилс^[5] отвъд. Тази гледка винаги го очароваше и даже нощем, ориентирайки се по далечните светлини, той можеше да си я представи: широката набръчкана от вятъра река Отава, същата река, в която преди три века и половина беше плувал авантюристът Етиен Брюл^[6], а след него и Шамплен^[7]; още по-късно мисионерите и търговците са проправяли своя легендарен път на запад от Големите езера и богатия на кожи Север. Зад реката се простираше далечният бряг на Квебек, прославен в много разкази, исторически свидетел на много промени: които бяха започнали и един ден щяха да свършат.

Джеймз Хаудън си помисли, че в Отава е трудно човек да няма чувство за история. Особено сега, когато градът — някога красив, а после икономически съсипан, отново беше започнал да се покрива със зеленина: с много дървета, нанизани от добре гледани паркове — резултат от дейността на Националната комисия за реконструкция на столицата^[8]. Действително, повечето правителствени сгради бяха безлични, носещи печата на онова, което един критик беше нарекъл „сакатата ръка на бюрократичното изкуство“. Но и така в тях имаше естествена суровост и след време с възстановената си природна красота Отава щеше достойно да се мери с Вашингтон и дори да го надмине.

Зад него до широката вита стълба два пъти меко прозвъня един от двата позлатени телефона, поставени на масичка от Адам^[9]. Беше американският посланик.

— Здравей, Енгри — каза Джеймз Хаудън. — Чух, че вашите хора са изпуснали птиченцето.

— Знам, премиер-министре — прозвуча провлаченият бостънски говор на почитаемия^[10] Филип Енгроув, — и ужасно моля за извинение. За щастие обаче това е само главата на птиченцето и ние все още здраво държим тялото му.

— Радвам се да чуя това — каза Хаудън. — Но знаеш, че трябва да направим съвместно изявление. Артър е на път...

— В момента той е при мен — намеси се посланикът. — Само да обърнем по една и се захващаме с това, сър. Ще искате ли лично да го прегледате и одобрите?

— Не — каза Хаудън. — Доверявам се на теб и Артър. Поговориха още няколко минути и премиер-министърът сложи слушалката на позлатения телефон.

Маргарет беше отишла в голямата, уютна всекидневна с тапицирани с кретон дивани, кресла в стил ампир, бледосиви завеси. Ярко гореше огън. Беше поставила запис на Чайковски в изпълнение на Костеланец и музиката тихо звучеше. Това беше любимия тип музика на Хаудън: по-тежките класически произведения рядко го вълнуваха. След няколко минути една прислужница внесе кафето и отрупан със сандвичи поднос. По знак на Маргарет момичето предложи на Хаудън сандвичите и той разсеяно взе един. След като прислужницата си отиде, той свали бялата си вратовръзка, разхлаби твърдата яка и седна до Маргарет пред огъня. С благодарност потъна в дълбокото меко кресло, придърпа едно ниско столче и качи и двата си крака на него.

— Това е животът — каза той с дълбока въздишка. — Ти, аз... и никой друг...

Той наклони брадичката си и по навик потупа върха на носа си.

Маргарет слабо се усмихна:

— Трябва да опитваме по-често, Джейми.

— Ще го правим, наистина ще го правим — каза той сериозно. След това добави с изменен тон: — Имам новини. Скоро ще ходим до Вашингтон. Мисля, че ще ти е приятно.

Наливайки от кафеен сервиз от Шефилд^[11] жена му погледна нагоре:

— Доста е неочаквано, нали?

— Да — отвърна той. — Но се появиха някои неочаквани и важни неща. Трябва да поговоря с президента.

— Добре — каза Маргарет, — за щастие, имам нова рокля — тя замълча замислено. — Трябва да си купя обувки и ще са ми нужни подходящи чанта и ръкавици — на лицето ѝ се изписа безпокойство: — Нали ще имаме достатъчно време?

— Като че ли — каза той, след което се разсмя на нелепостта на ситуацията.

— Ще трябва да отида до Монреал — каза решително Маргарет, — за едnodневно пазаруване, веднага след празниците. Там винаги има повече неща, отколкото в Отава. Впрочем, как сме с парите?

— Не сме много добре — намръщи се той, — надхвърлили сме сметката в банката. Мисля, че трябва да осребрим малко облигации.

— Пак ли? — Маргарет изглеждаше разтревожена. — Не са останали много.

— Не. Но ти действай — той погледна нежно жена си. — Едно пазаруване няма да се отрази чак толкова фатално.

— Е, щом така мислиш.

— Да, сигурен съм.

Но единственото нещо, за което беше сигурен, е, че никой не може да обвини премиер-министъра в закъсняло плащане на сметките. Недостигът на пари за лични нужди беше постоянен източник на тревоги. Хаудънови нямаха други средства, освен някои спестявания, направени още по време на адвокатската му практика. Това беше характерно за Канада — национална дребнавост, проявяваща се в много неща — включително и в това, че плащаше мизерно на лидерите си.

Хаудън често си мислеше каква горчива ирония има във факта, че канадският премиер-министър, който определя съдбата на нацията, получава по-малка заплата и по-малки надбавки към нея от американските конгресмени. Той нямаше служебен автомобил, а отпуснатата му сума за транспорт не покриваше разходите по собствената му кола; даже резиденция се осигуряваше сравнително отскоро. През 1950 г. тогавашният премиер-министър Луис Сейнт Лорън^[12] бил принуден да живее в двустаен апартамент — толкова малък, че мадам Сейнт Лорън съхранявала сладката и конфитюрите си под леглото. Нещо повече, след като цял живот е работил в парламента, най-много, което един премиер-министър можеше да очаква, беше три хиляди долара годишно, като пенсионната схема

зависеше от волни пожертвования. Поради това в миналото премиер-министри ставаха хора на преклонна възраст. А другите, след като се оттегляха, живееха в бедност или зависеха от милосърдието на приятели. Министрите от кабинета и членовете на парламента получаваха още по-малко. „Все пак е забележително, помисли си Хаудън, че толкова много от нас останаха честни“. Той даже почувствува известна симпатия към това, което беше правил Харви Уоръндър.

— Трябваше да се омъжиш за бизнесмен — каза той на Маргарет. — Вторите вицепрезиденти на фирми имат повече пари за харчене.

— Мисля, че имам други компенсации — усмихна се Маргарет.
Добре поне, че бракът ни е добър, помисли си той.

В замяна на властта политическият живот ти отнема толкова много неща — чувства, илюзии, даже личностна цялост, и ако мъжът е лишен от топлотата на жена до него, може да се превърне в празна черупка.

Със същото чувство на нервност, което беше изпитал преди, той прогони мисълта за Мили Фрийдмън.

— Онзи ден си спомних — каза той, — как баща ти ни свари тогава. Спомняш ли си?

— Разбира се. Жените винаги помнят тези неща. Мислех, че ти си забравил.

Това се случи преди четиридесет и две години в Медисън хет, град, разположен на запад, в полите на планината. Той беше на двадесет и две — продукт на училище за сираци, вече новоизлюпен адвокат без клиента и без перспективи за момента. Маргарет беше на осемнадесет, най-голямата от седем сестри — дъщери на търговец на добитък, който извън своята работа беше суров, необщителен човек. По тогавашните стандарти семейството на Маргарет беше състоятелно, особено сравнено с крайната бедност на Джеймз Хаудън след следването му.

В една неделна вечер, преди черква, двамата се бяха усамотили в гостната. Прегръщаха се с нарастваща страст и Маргарет беше малко negliже, когато баща ѝ влезе търсейки молитвеника си. Тогава той не каза нищо, само промърмори: „Извинете ме“, но по-късно вечерта,

седейки начело на масата, на която се беше събрало за вечеря домочадието му, погледна строго към Джеймз Хаудън:

— Млади човече — каза той, при което пълната му, спокойна жена и дъщерите вдигнаха заинтригувано поглед, — в моята работа, когато човек опипва вимето, това означава нещо повече от мимолетен интерес към кравата.

— Сър — отвърна Джеймз Хаудън с онзи апломб, който щеше добре да му служи по-късно, — бих желал да се оженя за вашата голяма дъщеря.

Ръката на търговеца удари отрупаната с вечеря маса.

— Продадено!

След което добави с неочаквана словоохотливост, поглеждайки насядалите около масата:

— Една по-малко, слава на Бога! Остават още шест.

Ожениха се след няколко седмици. По-късно именно търговецът, сега вече отдавна мъртъв, помогна на зет си отначало да създаде адвокатска практика, а впоследствие го въведе и в политиката.

След това дойдоха и децата, въпреки че сега той и Маргарет рядко ги виждаха — двете момичета бяха омъжени и живееха в Англия, а най-малкият — Джеймз МакКалъм Хаудън-младши беше началник на сонда в Далечния Изток. Но по-важно беше чувството, че са имали деца.

Огънят започна да намалява и той подхвърли нов брезов пън. Кората му шумно изпука и се запали. Седнал до Маргарет, Хаудън наблюдаваше как пламъците обхващат дървото.

— За какво ще говорите с президента? — попита тихо Маргарет.

— Утре сутринта ще пуснем съобщение. В него ще обявим преговори за търговията и фискалната политика.

— За това ли ще бъдат в действителност?

— Не — каза той.

— А за какво тогава?

И по-рано беше доверявал на Маргарет информация за работата на правителството. Човек — всеки човек — трябва да има някого, с когото да споделя.

— Главно за отбраната. Задава се нова световна криза и преди да настъпи, Съединените щати може би ще поемат много от отговорностите, които досега сме носили.

— За отбраната ли?

Той кимна.

— Тогава — каза бавно Маргарет, — те ще контролират нашата армия... и всичко останало?

— Да, скъпа — каза той, — изглежда, че така ще стане.

Челото на жена му се смръщи.

— Ако това се случи, Канада няма да има своя собствена външна политика, нали?

— Боя се, че тя няма да е достатъчно ефективна — въздъхна той.
— От дълго време нещата отиваха натам.

В настъпилата тишина Маргарет попита:

— Значи ли това, Джейми, че преставаме да бъдем независима страна?

— Не, поне докато аз съм премиер-министър — отвърна той твърдо. — Не, ако успея да планирам нещата така, както искам — с нарастването на убедеността в гласа му се появиха резки нотки. — Ако нашите преговори с Вашингтон бъдат проведени както трябва; ако през следващите единадесет години се вземат правилни решения, ако ние сме силни, но останем реалисти; ако и двете страни проявят предвидливост и коректност; ако всичко това стане, това ще бъде едно ново начало. Накрая ще станем по-силни, а не по-слаби. Ролята ни в световната политика може да нарасне, а не да се намали.

Той почувствува, че дланта на Маргарет го докосна по ръката.

— Май му дръпнах една реч — засмя се той. — Съжалявам.

— Само я започна. Изяж още един сандвич, Джейми. Искаш ли още кафе?

Той кимна.

— Наистина ли мислиш, че ще има война? — попита тихо Маргарет, докато наливаше кафето.

Преди да отговори, той протегна дългото си тяло, настани се удобно в креслото и кръстоса крака върху табуретката.

— Да — каза той тихо. — Сигурен съм, че ще има. Но мисля, че съществува голяма възможност тя да бъде отложена — за година, две, може би даже за три.

— Но как така? Защо? — за пръв път в гласа на жена му прозвучаха чувства. — Особено сега, когато всеки знае, че това би означавало унищожаване на целия свят.

— Не — каза бавно Джеймз Хаудън, — не е задължително да настъпи катастрофа, това е общоприета заблуда.

Настъпи мълчание, след което той продължи, подбирайки внимателно думите си:

— Разбираш, мила, че ако някой извън тази стая ми зададе въпроса, който ти току-що ми зададе, аз трябва да отговоря с не. Аз трябва да казвам, че войната не е неизбежна, защото всеки път, когато се допусне неизбежността, това добавя лек натиск върху спусъка, който вече е зареден.

Маргарет постави кафето пред него.

— Тогава сигурно е по-добре въобще да не я допускаш — каза тя след това, — даже пред себе си. Не е ли по-добре да продължаваш да се надяваш?

— Ако бях обикновен гражданин — отговори съпругът ѝ, — сигурно щях така да се самозаблуждавам. Мисля, че нямаше да ми е трудно — ако не знаех как стоят нещата отвътре. Но главата на правителството, не може да си позволи лукса на самозаблудата; защото той служи на народа, който му е гласувал доверие — ако, разбира се, служи така, както трябва.

Той разбърка кафето, отпи, без да почувствува вкуса му и го остави обратно.

— Войната е неизбежна, тя ще избухне рано или късно — рече бавно Джеймз Хаудън. — Винаги е била неизбежна. И винаги ще бъде, поне докато хората са способни да се карат и ядосват, независимо за какво. Виждаш ли, всяка война е просто една малка човешка караница, увеличена милиони пъти. И за да унищожиш войната, трябва да унищожиш и последната следа от човешката суета, завист и грубост. А това е непостижимо.

— Но ако това е истина — запротестира Маргарет, — значи всичко е безсмислено, абсолютно всичко.

— Не е вярно — поклати отрицателно глава съпругът ѝ. — Оцеляването има смисъл, защото оцеляването означава да живееш, а животът е приключение — той се обърна, опита се да види изражението на жена си. — Нашият беше приключение. Не искаш да го промениш, нали?

— Не — каза Маргарет Хаудън, — не мисля, че искам.

Гласът му се засили.

— О, аз знам какво се говори за ядрената война — че щяла да изтрие всичко от лицето на земята и ще унищожи живота. Но такива предсказания са се правили за всички оръжия, като започнеш от зареждащите се отзад оръдия и стигнеш до авиационната бомба. Знаеш ли, когато изобретили картечницата, някои изчислили, че ако двеста картечници стрелят в продължение на хиляда дни, ще избият всички хора на света.

Маргарет поклати отрицателно глава. Хаудън продължи, без да прекъсва:

— Човешката раса е оцеляла след бедствия, в които по силата на логиката не би трябвало да оцелее: две от тях, за които знаем, са ледниковият период и потопът. Ядрената война ще бъде страшно нещо и ако мога, бих дал живота си, за да я предотвратя. Но всяка война е страшна, въпреки че никой от нас не умира повече от веднъж и може би това ще е по-лека смърт, отколкото някои други, например, със стрела в окото или разпънат на кръст. Цивилизацията ще деградира.

Това никой не го оспорва и, вероятно, отново ще се върнем към тъмните векове, ако има векове по-черни от този. Ние ще изгубим много от знанията и уменията си — включително как да взривяваме атомите, което за известно време може би няма да е лошо. Но унищожение, не! Не вярвам в него! Нещо ще оцелее, ще изпълзи от руините и ще започне отново. Това е най-лошото, което може да се случи, Маргарет. Аз вярвам, че ние — свободният свят, можем да направим нещо по-добро. Ако предприемем правилните действия и използваме времето, което имаме.

При последните думи Джеймз Хаудън стана. Той прекоси стаята и се обърна.

Поглеждайки го, Маргарет каза меко:

— Ти се каниш да го оползотвориш, нали — времето, което ни остава?

— Да — каза той — каня се.

Изражението на лицето му се смекчи.

— Вероятно не трябваше да ти казвам всичко това. Много ли те разтревожих?

— Натъжи ме. Светът, човечеството — както и да го наречеш — ние притежаваме толкова много и всичко ще пратим по дяволите — тя

направи пауза, след това каза нежно, — но ти искаше да кажеш всичко това на някого.

Той кимна:

— Не са много хората, с които мога да говоря свободно.

— Тогава се радвам, че ми каза — по навик Маргарет постави една до друга кафените чашки. — Става късно. Не мислиш ли, че трябва да се качим горе.

Той поклати глава.

— Не още. Ти лягай, аз ще дойда по-късно.

По пътя към вратата Маргарет спря. На масата за игра в стил Шератън^[13] имаше купчина книжа и изрезки от вестници, които бяха пристигнали през деня от канцеларията на Хаудън в парламента. Тя взе оттам една тънка брошурка и я обърна.

— Ти всъщност не четеш такива неща, нали Джейми?

Заглавието на корицата гласеше: „Астролог“. То беше обкръжено от знаците на зодиака.

— Боже господи, не! — съпругът ѝ леко се изчерви. — Е, от време на време хвърлям по един поглед, за забавление.

— Но старата дама, която ти ги изпращаше, почина, нали?

— Мисля, че някой продължава да ми ги изпраща — в гласа на Хаудън прозвуча нотка, на раздразнение. — Веднъж като влезеш в нечий списък за разпращане по пощата, трудно те задраскват от него.

— Но това е изпратено по абонамент, — настоя Маргарет. — Погледни: той е бил подновен — вижда се от датата на етикета.

— Наистина, Маргарет, как мога да знам как, кога и къде е бил подновен абонаментът? Имаш ли представа какво количество поща, адресирана до мене, идва всеки ден? Не я преглеждам цялата. Аз даже не я виждам цялата. Може би го е сторил някой в канцеларията, без да ми каже. Ако това те притеснява, още утре ще им наредя да го спрат.

— Няма защо да ставаш злъчен — каза успокоително Маргарет, — изобщо не ме притеснява. Просто ми беше любопитно, и даже да го четеш, защо е целият този шум? Може би ще ти подскаже как да се справиш с Харви Уоръндър — тя остави книгата. — Сигурен ли си, че не искаш да си легнеш?

— Сигурен съм. Доста неща трябва да планирам, а нямам много време.

Това се случваше често.

— Лека нощ, скъпи — каза тя.

Качвайки се по широката, вита стълба Маргарет си помисли, колко ли пъти в съпружеския си живот е прекарвала самотни вечери или си е лягала като днес сама. Навярно е добре, че никога не ги е броила. Особено в последните години Джеймз Хаудън привикна да седи до късно, размишлявайки за политиката или за държавните дела. Когато си лягаше, Маргарет обикновено вече спеше, много рядко я заварваше будна. С женска откровеност тя си каза, че не сексуалната близост ѝ липсваше; във всеки случай преди много години тези отношения бяха канализирани и организирани. Това, което всяка жена цени, е общуването в края на отиващия си ден. В нашия семеен живот е имало и добри моменти, помисли си Маргарет, но имаше и самота.

Разговорът за войната остави в душата ѝ непривично чувство на тъга. Неизбежността на войната, предположи тя, е нещо, което мъжете могат да приемат, но жените — никога. Мъжете предизвикват войните, не жените, с малки изключения. Защо? Дали защото жените са обречени на мъка и страдание, а мъжете трябва да си ги създават? Изведнъж тя почувствува копнеж по децата си, не за да ги приласкае, а за да бъде приласкана. Сълзи изпълниха очите ѝ и я обзе изкушението да се върне долу; да помоли само за една нощ да не бъде сама в момента на заспиване.

След това си каза: *Глураво е. Джейми ще бъде мил, но никога не би ме разбрал.*

За кратко време след оттеглянето на жена му, Джеймз Хаудън остана пред огъня — блестящ в червено, с намалели пламъци — оставяйки мислите си да текат свободно. Маргарет беше права; приказването беше облекчение за него и тази вечер част от нещата бяха изречени за пръв път на глас. Но сега трябваше да подготви някои конкретни планове — не само за разговорите във Вашингтон, но и за подхода му към вътрешните проблеми.

Първостепенно, разбира се, беше запазването на властта; като че ли съдбата го викаше с пръст. Но дали другите щяха да погледнат по същия начин? Надяваше се да е така, но трябваше да се увери. Ето защо в момента ще начертае схема на внимателен и предпазлив курс

във вътрешната политика. Една изборна победа на неговата партия в следващите месеци беше жизненоважна за благото на страната.

Като че ли за да си почине мозъкът му превключи към по-дребни проблеми като инцидента с Харви Уоръндър тази вечер. Това не биваше да се повтаря. Сметна, че е най-добре утре да поговори открито с Харви. Вече бе решил, че министерството на гражданството и имиграцията не бива да поставя повече правителството в конфузни положения.

Музиката бе спряла и отиде до хай-фи уредбата, за да сложи нова плоча. Избра една на Мантовани, наречена „Вечни скъпоценности“. Връщайки се, взе списанието, за което бяха говорили с Маргарет.

Беше й казал самата истина. В неговата канцелария действително идваше огромно количество поща и това тук бе незначителна част от нея. Разбира се, много вестници и списания никога не попадаха в ръцете му, освен ако в тях пишеше за него или имаше негова снимка. Но от много години Мили Фрийдмън слагаше това списание сред малката подборка. Не си спомняше да я бе молил за това, но не се и противопостави. Предположи, че Мили автоматично подновява абонамента след изтичането му.

Естествено, всичко това бяха глупости — астрологията, окултните науки и свързаните с тях фокус-мокус, но беше интересно да се види колко лековерни са някои хора. Само по тази причина проявяваше към тях интерес, въпреки че не би могъл да го обясни на Маргарет.

Всичко започна преди много години в Медисън Хет; беше вече известен адвокат и току-що навлизаше в политиката. Прие да стане служебен защитник по едно дело, което не бе по-различно от много други. Обвиняемата беше белокоса жена с майчински вид, задържана за кражба в магазин. Тя беше толкова очевидно виновна и имаше такъв дълъг списък от подобни провинения, че не му оставаше нищо друго, освен да признае фактите и да пледира за снизходителност. Но старата лейди, името й бе Ада Дийдър, искаше друго — гледането на делото да бъде отложено с една седмица. Той попита защо.

Защото тогава мировият съдия няма да ме осъди, глупавичкият ми — каза тя. След като той настоя да му обясни, и добави — аз съм родена под знака на Стрелеца, миличък. Следващата седмица е много добра за всички Стрелци. Ще видиш.

За да угоди на старата жена, той отклони делото и пледира за невинност. За негово голямо учудване и след слаба съпротива съдията, който иначе беше доста твърд, отхвърли обвинението.

След делото той никога вече не видя старата мисис Зийдър, но до самата си смърт тя редовно му пишеше, давайки му съвети за кариерата му, като изхождаше от факта, че той също е зодия Стрелец. Четеше писмата за забавление, без да им обръща особено внимание, въпреки че няколко пъти се беше удивявал от предсказания, които се бяха сбъднали. По-късно старата жена го абонира за астроложкото списание и когато един ден писмата и спряха, списанието продължи да идва.

Той отвори небрежно на главата, озаглавена „Вашият индивидуален хороскоп 15–30 декември“ За всеки ден от тези две седмици имаше по един абзац със съвети, съобразени с датата на раждане. Отгръщайки на прогнозата за Стрелците през утрешния ден, той прочете:

„Важен ден за вземане на решения и добра възможност да обърнете събитията в своя полза. Вашата способност да убеждавате другите ще бъде особено засилена и затова не бива да отлагате за по-късно действието, което трябва да бъде осъществено сега. Време за срещи. Но внимавайте за облак, не по-голям от човешка длан.“

Абсурдно съвпадение, каза си той. Освен това, трезво погледнато, думите са неопределени и могат да бъдат отнесени за всякакви обстоятелства. Но той трябваше да взема решения и обмисляше една среща на Комитета за отбрана към кабинета, и щеше да му се наложи да убеждава другите. Помисли какво ли би могло да означава „облак, не по-голям от човешка длан“. Навярно беше свързано с Харви Уоръндър. Опомни се. Това бе смешно. Остави списанието.

Поне му припомни нещо — Комитета за отбрана. В края на краищата, вероятно трябва да насрочи срещата за утре, въпреки че е Бъдни вечер. Съобщението за срещата във Вашингтон щеше да е

излязло и трябваше да получи поддръжка в кабинета, убеждавайки другите в правотата на собствените си виждания. Той започна да обмисля какво ще каже пред Комитета. Мислите му се успокоиха.

Едва след два часа си легна. Маргарет вече спеше и той се съблече, без да я събуди, нагласявайки малкия будилник до леглото си за 6 часа.

Отначало спеше спокойно, но към сутринта един странен, повтарящ се сън го разстрои — група облачета, израстващи от размера на човешка длан до черни, буреносни облаци.

---

[1] P.C. (Privy Council) — Член на Тайния съвет — орган, който трябва да помага и съветва Короната. Тайният съвет на кралицата за Канада е организиран през 1867 г. Членовете му се избират от генерал-губернатора по препоръка на премиер-министъра. В него се включват всички министри от кабинета, членове на кралското семейство, премиер-министрите на Британската общност, премиерите на провинциите, говорителите в Сената и Камарата на общините, върховният съдия, лидерът на опозицията и други видни личности. Обръщението към члена на Тайния съвет е „почитаеми“ и членството в него е пожизнено; LL.B. (Legum Baccalaureus) — бакалавър на юридическите науки; Q.C. (Queen's Counsel) — член на Тайния съвет на кралицата — орган, при кралицата на Великобритания, в който от Канада влизат генерал-губернаторът и премиер-министърът; M.P. (Member of Parliament) — член на парламент. — Б.пр. ↑

[2] V.C. (Victoria Cross) — носител на ордена Виктория; D.F.C. (Distinguished Flying Cross) — носител на ордена за особени бойни заслуги във военновъздушните сили. ↑

[3] Енгри — яростен, сърдит (англ.). — Б.пр. ↑

[4] висшите офицери — Б.пр. ↑

[5] Гатино хилс — продължение на Лаврентийското плато, намиращо се на другия бряг на река Отава, срещу г. Отава. — Б.пр. ↑

[6] Етиен Брюл (1592–1653) — първият европейец появил се в сегашната провинция Онтарио. Заедно с Шамплен откриват езерото Онтарио (1615 г.) и вероятно — Горното езеро (1622 г.). Предполага, се, че е бил убит и изяден от индианците от племето хурон. — Б.пр. ↑

[7] Самуел де Шамплен (1567–1635) — основател на гр. Квебек (1608 г.). Обединява френските колонии с Новия свят. Открива езерото

Шамплен и изследва източните Големи езера и река Отава. Умира от сърдечен удар. — Б.пр. ↑

[8] Национална комисия за реконструкция на столицата — създадена през 1959 г., за да подготви чествуването на 100-годишната на града през 1967 г. Районът, подлежащ на реконструкция, обхваща 4500 кв. км. Основният принцип на плана е внедряването на „открити пространства“ в градския пейзаж. — Б.пр. ↑

[9] Братя Адам, Робърт (1722–1792) и Джеймз (1730–1794) — проектирали сгради и мебели в Англия. — Б.пр. ↑

[10] Honorable — почитаеми — титла на членовете на американския сенат. — Б.пр. ↑

[11] Шефилд — промишлен град в Англия, Йоркшир, известен с домакинските си съдове. — Б.пр. ↑

[12] Луис Сейнт Лорън — канадски министър-председател от Либералната партия, управлявал страната от 1948 до 1957 г. — Б.пр. ↑

[13] Томас Шератън (1751–1806 г.) — майстор на мебели в строг стил, наложил се към края на 18 век. — Б.пр. ↑

3

М.К. „ВАСТЕРВИК“

На Западния канадски бряг — 2300 мили по права линия от Отава на 23 декември в дъждовно време акостира моторният кораб „Вастервик“.

Вятърът в пристанището на Ванкувър беше мразовит и на пориви. Пристанищният лоцман, качил се на борда преди три часа, беше наредил да отпуснат три брънки от веригата на котвата и сега „Вастервик“ леко акостираше, влачейки куката ѝ като спирачка по покритото с тиня дъно. Влекачът, който вървеше пред кораба, изсвири късо веднъж и хвърли тънко въже на брега, след което последваха и други.

След десет минути, в три часа следобед местно време, корабът беше здраво пришвартован, а котвата — изтеглена.

Кеят Ла Пойнт, на който акостира, беше едно от няколкото подобни съоръжения, протегнати напред като пръсти на ръка от оживената, отрупана със сгради брегова линия. Около новодошлия, както и на околните кейове, се товареха или разтоварваха други кораби. Бързо се вдигаха и спускаха товарни въжета. Вагони маневрираха шумно по релсите в пристанището, докато камионите сновяха между складовете и корабите. Наблизо един нисък, сив товарен кораб се насочваше към открито море, предшествуван от влекач и следван от катер.

Тримата мъже се отправиха към „Вастервик“. Те вървяха в крак, в униформи. Единият беше митничарят, другият — от Канадската имиграционна служба. Третият мъж беше цивилен.

— По дяволите! — каза митничарят. — Отново заваля.

— Да се качим на нашия кораб — ухили се цивилният. Той беше агент на корабната компания. — Там ще е по-сухо.

— Не бих се обзаложил — каза имиграционният чиновник. Някои от тези ваши корита отвътре са по-влажни, отколкото отвън. Не знам как все още плават.

От „Вастервик“ се спусна ръждив железен трап. Поглеждайки борда на кораба, корабният агент каза:

— Понякога и аз се чудя. Е, все пак се надявам, че ще издържи още трима души.

Той се качи на трапа. Останалите го последваха.

Капитан Сигурд Яабек, кокалест, флегматичен, с обветрено, моряшко лице, се намираше в разположената си под мостика каюта и прелистваше книжата, които щяха да му бъдат необходими за получаване на съответните разрешителни от пристанищните власти за товара и екипажа. Преди акостирането капитанът бе сменил обичайните си дънки и пуловер с двуреден син костюм, но все още беше със старомодните си, плъстени чехли, които носеше през повечето време на борда.

Добре е, помисли си капитан Яабек, че се пришвартовахме през деня, така ще можем да вечеряме на брега. Цяло облекчение е да се избяга от тази миризма на тор. Капитанът смръщи гнусливо нос, навсякъде се носеше миризмата на мокра сяра и гниещо зеле. От много дни тя се просмукваше от товара в третия трюм, разнасяна по кораба от вентилаторите за топъл въздух. Добре, че следващият товар на „Вастервик“ ще е канадски дървен материал, току-що излязъл от дъскорезницата, помисли си той.

С документите в ръка се качи на горната палуба.

В помещенията за екипажа, намиращи се в кърмената част на кораба, Стаби Гейтс, моряк първа категория, нехайно прекоси малката, квадратна столова, която служеше и за дневна. Той се присъедини към друг човек, който тихо стоеше и гледаше през един страничен люк на кораба.

Гейтс беше кокни^[1] от Лондон. Имаше грубото, белязано лице на борец, беше здраво сложен, а дългите му, провиснали ръце го правеха горилоподобен. Беше най-силният мъж на кораба, но същевременно и най-кроткият, докато не го предизвикат.

Другият мъж беше млад и дребен. Имаше кръгло лице с решителни черти, дълбоко поставени очи и дълга черна коса на вид изглеждаше малко по-възрастен от момче.

— За к'во мислиш, Анри? — попита Стаби Гейтс.

За момент другият продължи да гледа навън, като че ли не го бе чул. В изражението му имаше странен копнеж, очите гледаха съсредоточено панорамата на града, с високите, чисти сгради, виждащи се отвън територията на пристанището. Шумът на автомобилното движение ясно се разнасяше по водното пространство и отворения люк. След това младежът рязко сви рамене и се обърна.

— Не мисля за нищо — в отговора му имаше силен, гърлен акцент, който съвсем не беше неприятен. Подбираше с труд английските думи.

— Ще останем цяла седмица — каза Гейтс. — Бил ли си някога във Ванкувър?

Младежът, чието име беше Анри Дювал, поклати отрицателно глава.

— Идвал съм тук три пъти — каза Гейтс, — има и по-добри места, 'дето мойш да слезеш на брега. Но кльопачката е добра и винаги мойш бързо да си фанеш мадама. Той погледна косо към Дювал. — Мислиш ли, че щъ ти разрешат да слезеш на брега, авер?

Младежът отговори мрачно, в гласа му звучеше униние. Думите трудно се разбираха, но Стаби Гейтс му беше свикнал.

— Понякога мисля — каза Анри Дювал, — че никога вече няма сляза на брега.

Капитан Яабек посрещна тримата мъже, които се качиха на борда. Той се ръкува с агента на компанията, който му представи митническия и имиграционния чиновници. Двамата представители на властта, които вече имаха делови вид, кимнаха учтиво, но не се ръкуваха с капитана.

— Екипажът ви събран ли е, капитане? — попита имиграционният чиновник.

— Последвайте ме — кимна капитан Яабек.

Формалностите бяха познати и не беше нужно да се подава команда, целият екипаж се беше събрал в офицерската каюткомпания. Докато чиновниците изчакваха, в каютата, моряците се построиха отвън.

Стаби Гейтс сръга Анри Дювал, когато групата, водена от капитана, мина покрай тях.

— Туй са правителствените хора — прошушна Гейтс. — Те шъ кажат дали шъ мойш да слезеш на брега.

Анри Дювал се обърна към по-възрастния си приятел.

— Аз ще направя добър опит — каза той меко. Доскорошната потиснатост като че ли бе изчезнала и в гласа му, със силен акцент, прозвуча момчешки ентузиазъм. — Аз опита да работя. Може би разрешат да остана.

— Само тъй, Анри — каза весело Стаби Гейтс. — Ник'га не се предавай!

В каюткомпанията за чиновника от имиграционната служба беше приготвена маса и стол. Той седна и започна да изучава написания на машина списък на екипажа, който капитанът му подаде. В другия край на стаята митничарят прелистваше митническата декларация за товара.

— Тридесет души екипаж и един пътник без билет — обяви човекът от имиграционната служба. — Така ли е, капитане?

— Да — кимна капитан Яабек.

— Къде се качи пътникът без билет?

— В Бейрут. Името му е Дювал — каза капитанът. — С нас е вече от доста време. Прекалено дълго, бих казал.

Изражението на имиграционния чиновник не помръдна.

— Първо ще видя ръководството — той повика първия помощник, който излезе напред и даде шведски паспорт.

След шефовете влязоха и моряците. Всички проверки бяха кратки. Име, националност, място на раждане, няколко формални въпроса. След това всеки отиваше при митничаря, който задаваше своите въпроси.

Дювал беше последен. Въпросите на имиграционния чиновник към него не бяха толкова формални. Той им отговаряше внимателно, добросъвестно, на лош английски. Някои от моряците, сред които и Стаби Гейтс, бяха останали и слушаха.

Да, името му е Анри Дювал. Да, той е пътник без билет на този кораб. Да, той се е качил в Бейрут, Ливан. Не, не е поданик на Ливан. Не, той няма паспорт. Нито акт за раждане. Нито има някакъв документ. Да, той знае къде е роден — във Френска Сомалия. Майка му е францужойка, баща му е англичанин. Майка му е починала, а баща си никога не е виждал. Не, с нищо не може да докаже, че това, което

казва, е истина. Да, била му е отказана виза и във Френска Сомалия. Не, служителите там не повярвали на неговия разказ. Да, било му е отказано слизането и в други пристанища. В много други пристанища. Не може да си ги спомни всичките. Да, сигурен е, че няма други документи. Каквито и да било.

Същото го бяха питали и на много други места. Колкото повече продължаваше процедурата, толкова от лицето на младия човек изчезваше проблесналият лъч на надеждата и го заливаше униние. Накрая той опита още веднъж.

— Аз работя — помоли той, като очите му търсеха в лицето на имиграционния чиновник проблясък на съчувствие. — Моля, аз работя добре. Работа в Канада — той произнесе името много тремаво, като че ли не беше го научил добре.

— Няма да стане, не тук — поклати отрицателно глава служителят от имиграционната служба. — Ще издам заповед за задържане на този пътник без билет, капитане — обърна си той към Яабек. — Вие ще се погрижите той да не слиза на брега.

— Не се безпокойте — каза корабният агент.

— Останалият екипаж е наред — кимна имиграционният чиновник.

Тези, които бяха поостанали, започнаха да се разотиват. Тогава заговори Стаби Гейтс.

— Моа ли ти кажъ нещо, авер?

— Да — отговори удивено имиграционният служител.

На вратата се спряха и един или двама души се върнаха обратно.

— За младия Анри е.

— Какво за него? — в гласа на чиновника прозвуча остра котка.

— Е, кат' се има пред вид, че след някой друг ден е Коледа и ние шъ сме в пристанището, помислихме дъл няма да мой да 'земем Анри с нас на брега, само за една ноц.

— Току-що казах, че той трябва да стои на кораба — каза имиграционният служител рязко.

— Чух — повиши глас Стаби Гейтс. — Но не мойш ли за пет гадни минути да забравиш гадната магнетофонна лента — не беше възнамерявал да се разгорещява, но в него заговори моряшкото презрение към бреговото чиновничество.

— Достатъчно по този въпрос! — каза рязко служителят от имиграционната служба. Очите му светнаха гневно.

Капитан Яабек тръгна напред. Сред моряците се долови напрежение.

— Може да е достатъчно за тебе, нафукан педал — каза с ожесточение Стаби Гейтс. — Но 'гат човек не е слизал от кораба почти две години и 'гат е гадната Коледа...

— Гейтс — каза тихо капитанът. — Стига толкова.

Настъпи тишина. Отначало имиграционният чиновник почервения, но после си възвърна нормалния цвят на лицето и загледа със съмнение Стаби Гейтс.

— Искаш да кажеш — каза той, — че този човек — Дювал, две години не е слизал на брега?

— Не точно две години — намеси се тихо капитан Яабек. Той говореше добре английски, с лека следа от родния му норвежки език. — Откакто този млад човек се качи на кораб ми като пътник без билет преди двадесет месеца, нито една страна не му разреши да слезе на брега. Във всяко пристанище, навсякъде му казваха едно и също — той няма паспорт, няма документи. Следователно не може да ни напусне. Той е наш — капитанът вдигна въпросително големите си моряшки ръце с разперени пръсти. — Какво мога да направя? Да го хвърля на рибите, защото нито една страна в света не иска да го приеме?

Напрежението бе спаднало. Стаби Гейтс се беше дръпнал, утихнал, подчинявайки се на капитана.

Имиграционният служител каза без предишната острога, с нотка на съмнение в гласа си:

— Той каза, че е французин, роден във Френска Сомалия.

— Така е — съгласи се капитанът. — За нещастие французите също искат документи, а този човек няма никакви. Той ми се закле, че никога не е имал документи и аз му вярвам. Честен е и е добър работник. Това поне може да се види за двадесет месеца.

Анри Дювал следеше разговора, очите му се местеха с надежда от лице на лице. Сега те се спряха на чиновника от имиграционната служба.

— Съжалявам, той не може да слезе на канадска земя — чиновникът изглеждаше разтревожен. Въпреки външната суровост той не беше безчувствен човек и понякога му се искаше правилата в

службата му да не бяха толкова строги. Почти с извинителен тон добави:

— Боя се, че нищо не мога да сторя, капитане.

— Дори една нощ на брега? — това беше отново Стаби Гейтс с чистото упорство на кокни.

— Даже една нощ — отговорът прозвуча безапелационно. — Ще изготвя веднага заповедта за задържане.

От пришвартоването беше изминал час и навън се спускаше здрачът.

Няколко минути след единайсет вечерта по ванкувърско време, около два часа след като премиер-министърът си беше легнал в Отава, едно такси пристигна в проливния дъжд и спря пред тъмния, безлюден вход към кея Ла Пойнт.

От таксито слязоха двама мъже. Единият беше репортер, а другият — фотограф от ванкувърския вестник „Поуст“.

Репортерът Ден Орлиф — приятно едър човек, приближаващ четиридесетте, имаше червендалесто лице с червени бузи, държеше се малко отпуснато и поради това приличаше повече на добродушен фермер, а не на преуспяващ и понякога безжалостен журналист. За разлика от него фотографът Уоли де Вер беше слаб, висок шест фута, движеше се с бързи, нервни крачки и излъчваше постоянен песимизъм.

След като таксито си замина, Ден Орлиф се огледа наоколо, придържайки яката на шлифера си като символична защита от вятъра и дъжда. В началото, след като изчезнаха светлините на колата, беше трудно да се види нещо. Окръжаваха ги неясни, безплътни форми и потъмни петна, а някъде напред — отблясъци на вода. Тихите, пусти здания се мержелееха смътно и губеха очертанията си в мрака. Постепенно очите им привикнаха с тъмнината, по-близките сенки придобиха по-ясни очертания и той видя, че стоят на широка циментова рампа, построена успоредно на брега.

Зад тях, по пътя, по който ги беше докарало таксито, се извисяваха, цилиндрите на силос за зърно и се тъмнееха пристанищните хангари. Близо до тях, върху рампата, се намираха купчинки с товари от корабите, покрити с брезент. От рампата се отделяха два кея, които се простираха като пръсти на ръка над водата.

От двете страни на всеки кей стояха кораби и няколко мъждукащи светлини показваха, че са общо пет. Никъде не се забелязваше следа от човек или от някакво движение.

Де Вер беше нарамил фотоапарата си и другото оборудване.

— Кой от тези е нашият? — посочи той към корабите. Ден Орлиф извади джобно фенерче и освети бележката, която преди половин час му беше дал дежурният нощен редактор. Бележката беше записана след едно телефонно обаждане.

— Трябва ни „Вастервик“ — каза той. — Може да е всеки един от тези кораби.

Той зави надясно и фотографът го последва. Само две минути след като бяха напуснали таксито, от шлиферите им се стичаше вода.

Ден почувствува, че крачолите на панталоните му подгизнаха и струйка вода неприятно се стече под яката му.

— Тука трябва да има информационно бюро с една кукла в него — оплака се Де Вер.

Те внимателно си проправиха път сред купищата разбити сандъци и петролни варели.

— Между другото, кой е образът, когото търсим?

— Името му е Анри Дювал — каза Ден. — Според редакцията това е човек без поданство и никоя държава не му разрешава да слезе от кораба.

Фотографът кимна с важен вид.

— Съзлива история, а? Ясно — вечерта преди Рождество и историята за прогонения странник.

— Може и така да се погледне — призна Ден. — Що не вземеш ти да я напишеш.

— Не — каза Де Вер. — След като свършим тук, аз влизам в сушилнята със снимките. Освен това залагам десет долара срещу пет, че той приятел е измамник.

— Не приемам — поклати глава Ден. — Може да спечелиш.

Стигнаха до средата на десния кей, стъпвайки предпазливо покрай наредени един зад друг товарни вагони. На около петдесет фута под тях в тъмното блестеше водата и се чуваше как дъждът плющи по мрачните, поклащащи се вълни в пристанището.

Пред първия кораб те повдигнаха глава, за да прочетат името. Беше на руски.

— Продължаваме — каза Ден. — Не е тук.

— Сигурно е последният — предрече фотографът. — Винаги така се случва.

Но беше следващият. Името „Вастервик“ стоеше високо над тях на надвисналия борд. А под него се виждаше ръждясалата, напукана обшивка.

— Нима тази кошница с болтове действително плава? — в гласа на Де Вер звучеше неверие. — Или някой си е направил шега с нас?

След като с мъка се изкатериха по разнебитения трап, те се озоваха на главната палуба.

Гледан откъм кея, даже в тъмнината, „Вастервик“ имаше вид на доста съсипан кораб. Отблизо белезите на годините и на натрупаното нехайство към него бяха още по-впечатляващи. По избелялата боя се виждаха големи петна от ръжда простиращи се по надстройката, вратите и преградите на кораба. На някои места олющената боя висеше на ивици. Единствената горяща лампа над мостика осветяваше пласт от мръсотия по палубата и няколко отворени сандъци с нещо, което приличаше на боклуци. Малко по-нататък един железен вентилатор висеше откъснат от основата си, разяден от ръждата. Вероятно го бяха завързали за палубата, тъй като вече не можеше да бъде ремонтиран. Ден започна да души.

— Да — каза фотографът. — И аз го чувствавам. Смрадта идеше вътрешността на кораба.

— Да опитаме тук — каза Ден. Той отвори стоманената врата пред себе си и тръгна по тесния коридор.

След няколко ярда коридорът се разклоняваше. Надясно се виждаха няколко врати на каюти — очевидно тук живееха капитаните. Ден зави наляво, насочвайки се към намиращата се наблизо врата, изпод която проникваше лъч светлина. Оказа се, че това е камбузът.

Стаби Гейтс, облечен в мръсен комбинезон, седеше на масата и четеше порносписание.

— Здравсти, авери — каза той. — К'ви сте вие?

— Аз съм от ванкувърския „Поуст“ — отвърна му Ден. — Търся човек на име Анри Дювал.

Морякът се ухили широко, показвайки редица от потъмнели зъби.

— Младият Анри преди малко беше тук, но се оттегли в личната си каюта.

— Мислите ли, че можем да го събудим? — попита Ден. — Или може би тук ще намерим капитана?

— По-добре не закачайте капитана — поклати глава Гейтс. — Не обича да гу будят, 'гат сме в пристанище. Но мисля, че шъ мо'а да дигна Анри — той погледна към Де Вер. — Кой е тоз' тип?

— Той ще снима.

Морякът стана, гушвайки списанието в комбинезона си.

— Добре, гуспуда — каза той. — Следвайте ме.

Те слязоха по две корабни стълби и след това тръгнаха към предната част на кораба. В мрачния коридор, осветен от мъждива крушка, Стаби Гейтс похлопа на една врата, след това завъртя ключа и я отвори. Влизайки, запали лампата.

— Ставай, Анри — произнесе той. — Тука са двама гуспучи, коит' искат да те видят. — Той се дръпна и повика Ден.

От вратата Ден видя една дребна фигура, надигаща се сънено от метално легло. Оглеждайки наоколо, репортерът помисли: *Боже мой, нима тук живее човек?*

Това беше метална кутия — куб със страна около шест фута. Някога, много отдавна, стените са били боядисани в тъмна охра, но сега на повечето места боята беше изпопадала и на нейно място бе избила ръжда. И боята, и ръждата бяха покрити с тънък слой влага. На места се виждаха следи от по-едри капки, плъзнали надолу. По цялата дължина на едната стена се намираше металното легло, заемащо по-голямата част от металната клетка. Над него имаше малка полица — около един фут дълга и широка шест инча. Под леглото — една железна кофа. И това беше всичко.

Нямаше илюминатор или люк, само близо до тавана имаше нещо като вентилационен отвор. И въздухът беше спарен.

Анри Дювал разтърка очи и се вгледа в групичката отвън. Ден Орлиф беше удивен колко млад изглежда пътникът без билет. Имаше кръгло, приятно лице с правилни черти и дълбоко поставени очи. Носеше потник, фланелена риза, която беше незакопчана, и груби дочени панталони. Под дрехите тялото му изглеждаше яко.

— *Bon soir, monsieur Duval* — каза Ден. — *Excusez-nous de troubler vorte sommeil, mais nous venons de la presse et nous savons que*

vouz az une histoire interessante ale nous raconter.

Пътникът без билет поклати бавно глава.

— Не си правете труд да му говорите на френски — намеси се Стаби Гейтс. — Анри не го разбира. Изглежда, че е смесил езиците, коит' знае, гат' е бил сукалче. По-добре опитайте на английски, но му говорете бавно.

— Добре — обръщайки се отново към пътника без билет, Ден заговори внимателно. — Аз съм от ванкувърския „Поуст“. Това е вестник. Ние искаме да разберем кой сте вие. Разбирате ли ме?

Настъпи мълчание. Ден заговори отново:

— Искам да говоря с вас. След това ще напиша за вас.

— Защо вие пише? — в думите — първите, които Дювал изрече — прозвуча смесица от удивление и подозрение.

— Може би аз ще мога да ви помогна — каза Ден търпеливо. — Вие искате да слезете от този кораб?

— Вие помогнете да напусна кораб? Получи работа? Живее в Канада? — думите излизаха отвратително, но с явно нетърпение.

Ден поклати глава.

— Не, това не мога да направя. Но много хора ще прочетат това, което ще напиша. Вероятно някои от тези, които ще го прочетат, ще могат да ви помогнат.

— К'во шъ загубиш, Анри? — намеси се Стдби Гейтс. — Туй ня'а ти навреди: дори мой ти помогне.

Анри Дювал се замисли.

Наблюдавайки го отблизо, Ден си каза, че каквото и да е било миналото му, младият пътник без билет притежава инстинктивно, вътрешно чувство за собствено достойнство.

Анри Дювал кимна.

— Хо-кей — каза той просто.

— Слушай, Анри — каза Стаби Гейтс. — Въри съ измий, а аз и тия хора шъ съ качим и шъ тъ чакаме в камбуза.

Младият мъж кимна и стана от леглото. След като си тръгнаха, Де Вер каза меко:

— Бедното копеле.

— Винаги ли го заключвате? — попита Ден.

— Само през нощта, 'гат сме в пристанище — каза Стаби Гейтс. — По заповед на капитана.

— Защо?

— За да сме сигурни, че няма да се чупи. Капитанът отговаря за него, нъл тъй? — морякът спря на върха на една стълба. — Тук нѐй чак толкоз лошо, кат' например в Щатите. Там бяхме във Фрискоу, те го приковаха с белезници за леглото му.

Стигнаха камбуза и влязоха вътре.

— К'во шъ кайте за чаша чай? — попита Стаби Гейтс.

— Добре — каза Ден. — Благодаря.

Морякът извади три чаши и отиде до емайлирания чайник, който стоеше на горещата печка. Наля силната, тъмна запарка, в която вече беше добавено мляко. Поставайки чашите на масата в камбуза, той махна на другите да седнат.

— Като работите на кораб като този — каза Ден, — сигурно срещате най-различни хора.

— Точно тъй, авер — ухили се морякът. — 'Сякакви форми, цветове и размери. Някои от тях бая странни — той изгледа хитро останалите.

— Какво мислите вие за Анри Дювал? — попита Ден.

Преди да отговори, Стаби Гейтс сръбна една голяма глътка.

— Той е честно приятелче. Повечето от нас го харесват. Бачка, 'гат го помолим, въпреки че кат' пътник без билет не е длъжен. Туй е закон в морето — добави той авторитетно.

— Вие били ли сте в екипажа, когато той се е качил скришно на кораба? — попита Ден.

— Мож' да се обзаложим! Ний го намерихме два дена след кат' бяхме напуснали Бейрут. Беше тънък кат' дръжка на метла. Мисля, че бедното копеле е гладувало, преди да съ качи на кораба.

Де Вер опита чая си и го остави на масата.

— Ужасно гадно, нъл? — попита весело хазяинът им. — Има вкус на цинков концентрат. Натоварихме се с него в Чили. Гадното нещо се просмуква навсякъде — в косата ни, очите ни, дори и в чая.

— Благодаря — каза фотографът. — Като вляза в болницата ще им го кажа.

Анри Дювал дойде в камбуза след десет минути. Беше си измил, сресал и обръснал. Върху ризата си носеше тъмносиня моряшка блуза. Всичките му дрехи бяха стари, но чисти Ден забеляза, че едно скъсано място на панталона му беше акуратно закърпено.

— Ела, седни, Анри, — каза Стаби Гейтс.

Той напълни четвъртата чаша и я постави пред пътника без билет, който се усмихна благодарно. За първи път се усмихна пред двамата журналисти. Лицето му беше светнало — това му придаваше още по-момчешки вид.

Ден започна да го разпитва.

— На колко си години?

След съвсем кратка пауза Дювал отвърна:

— Аз на двадесет и три.

— Къде си роден?

— Аз роден на кораб.

— Как се казваше корабът?

— Аз не знае.

— Тогава откъде знаеш, че си роден на кораб?

Отново настъпи пауза.

— Аз не разбира.

Ден повтори търпеливо въпроса. Този път Дювал кимна, че е разбрал.

— Моята майка каза на мене — каза той.

— От каква националност е майка ти?

— Тя францужойка.

— Къде е майка ти сега?

— Тя умряла.

— Кога е умряла?

— Отдавна — Адис Абеба.

— Кой е баща ти? — попита Ден.

— Аз не го познава.

— Майка ти разказвала ли е за него?

— Той англичанин. Моряк. Никога не виждал.

— Никога ли не си чувал името му?

Отрицателно поклащане на главата.

— Имаш ли братя или сестри?

— Няма братя, сестри.

— Кога е умряла майка ти?

— Извинявай — не знае.

Променяйки въпроса, Ден попита:

— Знаеш ли на колко години си бил, когато е умряла майка ти?

- Аз на шест години.
- След това кой се е грижил за тебе?
- Аз се грижи сам.
- Ходил ли си някога на училище?
- Не училище.
- Можеш ли да четеш и пишеш?
- Аз пише име — Анри Дювал.
- И нищо повече?
- Аз напише име — настоя Дювал. — Аз покаже.

Ден му подаде през масата лист хартия и молив. Бавно, с несигурна, детска ръка пътникът без билет изписа името си. Написаното се разчиташе с труд.

— Защо се качи на този кораб? — посочи с ръка наоколо.

— Опитва намери страна — повдигна рамене Дювал. Мъчително търсейки думи, той добави: — Ливан не добър.

— Защо не добър? — без да иска Ден използва съкращения английски на младия пътник без билет.

— Аз не поданик. Ако полиция намери — аз отива в затвора.

— Как си отишъл в Ливан?

— Аз на кораб.

— Какъв кораб?

— Италиански кораб. Извини — не си спомня име.

— Беше ли редовен пътник на италианския кораб?

— Аз пътник без билет. Аз на кораб една година. Опитва да слезе.

Никой не иска.

— Доколкото разбирам — вметна Стаби Гейтс, — той бил на италианския трампови кораб, нъл? Те просто са пътували насам-натам из Близкия Изток. Тъй че той е скочи от него в Бейрут и съ й качил на нашия. Чаткате ли?

— Разбирам — каза Ден. След това се обърна към Дювал: — Какво си правил, преди да се качиш на италианския кораб?

— Ходих с мъже, камили. Те даваха на мене храна. Аз работи. Ние ходи Сомалия, Етиопия, Египет.

Той произнасяше имената много неясно и показваше с ръка напред, назад.

— Когато аз малко момче, пресича граница без проблеми, никой не гледа. После, когато голям, те спира — никой не иска.

— И тогава ти се качи на италианския кораб? — попита Ден. — Така ли?

Младият мъж кимна в знак на съгласие.

— Имаш ли паспорт, някакви документи, нещо, което да доказва откъде е майка ти? — попита Ден.

— Няма документи.

— Принадлежиш ли на някоя страна?

— Някоя страна.

— Искаш ли някоя страна?

Дювал беше озадачен.

— Имах предвид — каза Ден бавно, — че ти искаш да слезеш от този кораб. Ти ми каза така.

Енергично кимане в знак на съгласие.

— Така че искаш ли да имаш страна — място, където да живееш?

— Аз работи — настоя Дювал. — Аз работи добре.

Ден Орлиф се загледа отново замислено в пътника без билет. Дали неговата история за скитника без дом беше истина.

Дали той наистина беше отвъргнат от обществото незаконороден, за когото никой не го беше грижа и никой не го искаше? Нима бе човек без родина? Или всичко това бе добре скалъпена измислица, умела смесица от лъжи и полуистини, предназначена да предизвика симпатия?

Младият пътник без билет изглеждаше доста простодушен. Но дали наистина беше такъв?

Очите му гледаха умоляващо, но в тях имаше и известна загадъчност. Дали зад нея не се криеше някакво лукавство или това просто беше плод на развихрилото се въображение?

Ден Орлиф се колебаеше. Той знаеше, че каквото и да напише, то ще бъде педантично прегледано и проверено от съперническия на „Поуст“ вечерен вестник — ванкувърският „Колонист“.

Не му беше определен срок за написване на материала, така че от него зависеше колко време ще отдели за подготовка на текста. Той реши да провери внимателно съмненията си.

— Анри — попита той пътника без билет, — имаш ли ми доверие?

За момент в очите на младия човек проблесна предишната подозрителност. След това той рязко кимна утвърдително.

— Аз доверява — каза той просто.

— Добре — каза Ден. — Мисля, че може би ще мога да ти помогна. Но искам да знам всичко за теб, от самото начало.

Той погледна към Де Вер, който монтираше светкавицата си.

— Отначало ще направим няколко снимки и след това ще говорим. Гледай да не пропуснеш нещо и не бързай, тъй като това ще трае доста дълго.

Анри Дювал беше изморен, но все още буден в камбуза на „Вастервик“.

Мъжът от вестника имаше език, от който се сипеха много въпроси.

Младият пътник без билет си помисли, че понякога беше загадка какво иска. Мъжът питаше много и в отговор очакваше прости думи. И бързо записваше всеки отговор на листчетата хартия, които лежаха на масата. Изглеждаше, като че ли самият Дювал беше изтеглян през бързащото острие на химикала, като че ли миналото му внимателно се подреждаше на хартията. А в по-голямата част от живота му нямаше никаква последователност и ред, само откъслечи. И много от нещата не можеха да бъдат казани с прости думи — думите от езика на този човек, и даже беше трудно да си спомни точно начина, по който се бяха случили.

Ако само се беше научил да чете и пише, да използва молив и хартия, за да съхранява нещата, които бяха в паметта му, както този човек и други като него правеха. Тогава нямаше да съхранява всичко в главата си като на полички, с надеждата, че няма да потъне в забрава, както изглежда бе станало с някои неща, които сега безуспешно търсеше.

Веднъж майка му спомена, че ще го прати на училище. Тя самата в детството си се бе научила да чете и пише. Но това беше много отдавна и тя бе умряла, преди да му беше дошло времето за училище. След това вече никой не го бе грижа дали той ще научи нещо.

Намръщи се, по младото му лице се появиха бръчки от усилието да си спомни, опитвайки се да си даде отговор на въпросите: да си

спомни, спомни, спомни...

Отначало беше корабът. Така каза майка му: че е роден на кораба. Отплавали от Джибути, Френска Сомалия, ден преди да се роди; той беше сигурен, че майка му бе казал какъде е плавал корабът, но отдавна вече беше забравил. Дори и да е споменавала под какъв флаг е плавал корабът, и това е забравил.

Раждането е било трудно, нямало доктор. Майка му била много слаба, имала треска и затова капитанът обърнал кораба и се върнал в Джибути. В пристанището майката и бебето били откарани в болница за бедни. Винаги са имали малко пари, и тогава, и по-късно.

Анри помнеше, че майка му бе добра и нежна. Беше останал с впечатлението, че е била красива, но вероятно това е плод на въображението му, тъй като вече не си спомняше как изглеждала. Когато си я представяше лицето ѝ бе в сянка и чертите ѝ — неясни. Но тя го обичаше, в това той беше сигурен и си го спомняше много добре, защото това беше единствената обич в живота му.

В паметта му първите години се състояха от отделни фрагменти. Помнеше, че майка му работеше, когато можеше, за да имат какво да ядат, въпреки че понякога гладуваха. Въобще нямаше спомени какво бе работила, макар понякога да си мислеше, че е била танцьорка. Двамата пътуваха доста — от Френска Сомалия до Етиопия, отначало в Адис Абеба, след това в Масава. Два или три пъти бяха изминавали маршрута Джибути — Адис Абеба.

В началото, макар и бедни живееха сред други французи. По-късно, когато съвсем осиромашаха, живееха само в квартали за туземци. След това, когато Анри Дювал навърши шест години, майка му почина.

След смъртта ѝ спомените му отново се объркваха. Известно време — не беше сигурен колко дълго, живя на улицата, като просеше храна и нощуваше, където намери. Никога не се беше обръщал към властите; никога не му беше идвало наум да направи това, защото хората, сред които се движеше, гледаха на полицаите като на врагове, не като на приятели.

След това един възрастен сомалиец, който живееше сам в един коптор в туземния квартал, го прибра и му осигури някакъв подслон. Пет години по-късно старецът замина за някъде и Анри Дювал отново остана сам.

Този път прекоси Етиопия в посока Британска Сомалия, като работеше каквото му попадне. В продължение на четири години беше последователно ратай, овчар, пастир на кози и юнга на лодка, живееше ден за ден и едва свързваше двата края. Вместо заплата получаваше най-често храна и подслон. И тогава, и по-късно, прекосяването на междудържавни граници беше лесно. Толкова много семейства пътуваха с децата си, че граничните служители рядко си правеха труда да се занимават с малките. В такива моменти той просто се присъединяваше към някое семейство и незабелязано минаваше постовете. С времето свикна. Поради това, че беше дребничък, даже като седемнадесет-осемнадесет годишен все още можеше да минава безпрепятствено границата. Докато най-накрая, вече двадесетгодишен, го спряха при едно пътуване арабски номади на границата на Френска Сомалия.

В този момент две неща станаха ясни на Анри Дювал — Първо: свършиха се годините, през които той можеше да минава границите, смесен с другите деца. Второ: Френска Сомалия, която той до този момент смяташе за своя родина, от сега нататък беше затворена за него. Първото го очакваше, но второто бе истински шок.

Неизбежно и непредотвратимо той научи една от основните истини на съвременното общество: човек без документи — без всемогъщите парчета хартия, най-малкото, от които бе актът за раждане, е нищо; той официално не съществува и не принадлежи към нито една от териториите, на които е разделена земята.

Ако образованите мъже и жени понякога трудно можеха да възприемат този факт, то за Анри Дювал — човек, без каквото и да е образование, изживял детството си като нежелани пришълец, това беше съкрушителен удар. Арабските номади продължиха пътя си, оставяйки Анри Дювал в Етиопия. Той знаеше, че и тук няма право да остане и прекара едно денонощие сврял се край граничния пост Хаделе Губо...

... Това беше една гънка в изветрялата, изронена скала. Подслонилият се в нея двадесетгодишен младеж — в много отношения все още дете, седеше неподвижен и самотен. Пред него се простираха безводните, осеяни с камъни равнини на Сомалия, изглеждащи белезникави на лунна светлина и голи под яркото слънце. И през тези равнини, извивайки се като сиво-кафява змия, водеше прашният път за

Джибути — последната тънка нишка, свързваща го с миналото, единствената връзка между детството и зрелостта му, между тялото му, нямащо никакъв документ, освен живота си присъствие и изгорения от слънцето крайбрежен град, чиито вмирисани на риба и покрити със сол пристани бяха за него родно място и единствен дом.

Изведнъж му се стори, че пустинята пред него му е позната и го мами към себе си. И както някои същества, водени от първобитен инстинкт се връщат към местата, където са се родили, така и той копнееше да отиде в Джибути. Но градът беше вече недостъпен за него, така както и много други неща щяха да останат недостъпни завинаги.

Най-накрая гладът и жаждата го принудиха да се размърда и той стана. Обърна се с гръб към забранената страна и се насочи на север — просто защото трябваше, да тръгне нанякъде, към Еритрея и Червено море...

Спомняше си много добре пътешествието през Еритрея — западната крайбрежна провинция на Етиопия. Спомняше си също така ясно, че тогава за пръв път започна да краде систематично. Преди това той беше крал храна, но само под напора на отчаянието, след като просията не му беше помогнала или не си беше намерил работа. Сега вече не си търсеше работа и живееше само от кражбите. Продължаваше да откъква храна винаги, щом му падне, но също така крадеше други стоки — дреболии, които можеха да бъдат продадени за малки суми. Всеки път малкото пари, които имаше, изчезваха моментално, въпреки че в подсъзнанието му живееше мисълта да събере някога достатъчно, за да си купи билет за кораб — кораб, пътуващ за някъде, където той щеше да е у дома си и да започне живота наново.

С времето се добра до Масава — коралово пристанище и врата за Етиопия откъм Червено море.

Именно в Масава за малко да го настигне възмездието за кражбите. Смесвайки се с тълпата пред една рибарска сергия той задигна една риба, но зоркият търговец го видя и се втурна да го преследва. Неколцина от хората наоколо, включително и един полицаи, се присъединиха към него и след няколко секунди Анри Дювал се видя преследван от разярена тълпа или поне така се счу на младежките му, изплашени уши. С отчаяна бързина той тичаше по застроените с къщи

от корал криви улички на туземния квартал на Масава. Най-накрая спечели достатъчно преднина, стигна до пристанището и се скри сред денковете със стока, приготвени за товарене на някой кораб. През една пролука видя как го търсеха, докато най-накрая се отказаха и си отидоха.

Преживяването го разтърси силно и той реши на всяка цена да напусне Етиопия. Точно пред скривалището му беше закотвен товарен кораб и след падането на нощта той пропълзя на борда и се скри в един тъмен сандък, на който се натъкна на една от долните палуби. На другата сутрин корабът отплава. Два часа по-късно младежът бе открит и заведен при капитана.

Корабът беше допотопен италиански параход с въглища, извършващ курсове, между Аденския залив и Източното Средиземноморие.

Отпуснатият италиански капитан със скучаещ вид чистеше мръсотията под ноктите си, докато Анри Дювал стоеше треперещ пред него.

След като бяха изминали няколко минути, капитанът зададе с рязък глас някакъв въпрос на италиански. Понеже не получи отговор, той опита на английски, след това на френски, но все така безрезултатно. Дювал отдавна беше забравил малкото френски думи, които беше научил от майка си, и сега езикът, на който говореше, беше смес от арабски, сомалийски и амхарски плюс някои отделни думи от седемдесетте езика и два пъти по толкова диалекти, използвани в Етиопия.

Като се убеди, че няма да се разберат, капитанът вдигна рамене с безразличие. Пътниците без билет не бяха новост на кораба и капитанът, необременен от скрупули относно морските закони, заповяда да дадат работа на Дювал. Намерението му беше да свали пътника без билет в следващото пристанище, в което щяха да се отбият.

Обаче капитанът не бе предвидил, че Анри Дювал, човек без гражданство, ще бъде отхвърлян от имиграционните власти във всяко едно пристанище, включително и в Масава, където те се завърнаха след няколко месеца.

Колкото повече време минаваше, толкова повече нарастваше гневът на капитана, докато най-накрая, десет месеца след като Анри

Дювал се беше качил на кораба му, той извика боцмана. Двамата заедно съставиха план, който боцманът с преводач обясни на Дювал. Планът се състоеше в това — животът на пътника без билет да бъде направен толкова непоносим, че рано или късно той сам с радост да скочи от кораба. И действително, след около два месеца непосилна работа, побой и полугладно съществуване той точно това и стори.

Дювал много ясно си спомняше нощта, през която тихо се беше прокраднал по трапа на италианския кораб. Това беше в Бейрут, Ливан — малка буферна държава между Сирия и Израел, където според преданията Свети Георги някога убил дракона.

Слезе на брега, както и се беше качил, по тъмно. Напускането му не представляваше трудност, тъй като не носеше нищо, освен дрипите на гърба си. След като се озова в пристанището, той се завтече право към града. Но униформата на полицаи, мярнала се на едно осветено място, го изплаши и той побягна обратно, криейки се в сенките. След кратко време се убеди, че пристанището е оградено и патрулирано. Това го накара да се разтрепери: беше двадесет и една годишен, изнемощял от глад, абсолютно самотен и страшно уплашен.

Както се движеше, върху него падна сянка. Беше на кораб. Отначало помисли, че се е върнал при италианския кора и първият му порив беше да се прокрадне обратно на борда. По-добре познатата мизерия, отколкото затворът, който го очакваше, ако го арестуват. След това видя, че не е италианският кораб, а някой по-голям и той се качи на него като плъховете по въжето. Попадна на „Вастервик“ — факт, който щеше да научи два дни по-късно и на двадесет мили навътре в морето, когато гладът надви страха му и го накара да напусне скривалището си.

Капитан Сигурд Яабек беше много различен от италианския си колега. Бавно говорещият, посивял норвежец беше корав мъж, но следваше предписанията на Библията и на морските закони. Капитан Яабек обясни, гледайки сурово Анри Дювал, че като пътник без билет той не може да бъде заставен да работи, но ако иска, може да го стори, без да му плащат. И в двата случая ще получава порция храна, както целият останал екипаж. Дювал предпочете да работи.

Подобно на италианския капитан Яабек възнамеряваше да остави пътника си без билет в първото пристанище, в което влезе. Но

за разлика от италианеца, след като научи, че това няма да стане скоро, и през ум не му мина да се отнася лошо с него.

И така вече двадесет месеца Анри Дювал се намираше на борда на „Вастервик“, който в търсенето на превози преброди половината океани на земята. С монотонността на трампов кораб се мотаха из Средиземноморието, Атлантика и Пасифика. Акостираха в пристанищата на Северна Африка, Северна Европа, Южна Европа, Англия, Южна Америка, Съединените Щати и Канада. И навсякъде молбата на Анри Дювал да слезе на сушата и да остане беше посрещната с твърдо „не“. Когато пристанищните власти си правеха труда да изтъкнат някаква причина, тя бе винаги една: пътникът без билет нямаше документи, нямаше самоличност, нямаше гражданство и нямаше права.

И когато след известно време на „Вастервик“ приеха, че Дювал ще е постоянно на кораба, младият пътник без билет стана нещо като домашно животно.

Екипажът на „Вастервик“ представляваше смес от различни националности — поляци, скандинавци, един китаец, арменец, и няколко английски моряка, сред които Стаби Гейтс беше признат лидер. Именно тази група „осинови“ Дювал и направи живота му ако не приятен, то поне приемлив, доколкото това беше възможно на пренаселения кораб. Те му помогнаха да се научи да говори английски и сега, въпреки че акцентът му беше много силен, а изграждането на фрази — отвратително, ако човек беше достатъчно търпелив, можеше да го разбере.

Това беше една от малките, истински нежности, които Анри Дювал беше получавал в живота си и той отговори на нея почти както домашното кученце би отговорило на ласката на стопанина си. Поемаше някои от персоналните задължения на членовете на екипажа, помагаше на стюарда в каюткомпанията, беше като общ работник. В замяна на това, когато слизаха на брега, мъжете му купуваха за подарък цигари и бонбони. От време на време капитан Яабек му даваше малки суми, с които другите матроси му купуваха някои неща. Въпреки всичко младият пътник без билет беше все пак затворник и „Вастервик“, който в началото му беше убежище, сега се беше превърнал за него в затвор.

Така Анри Дювал, чийто единствен дом беше морето, се появи в навечерието на Рождество Христово пред вратите на Канада.

Разпитът продължи почти два часа. От време на време Ден Орлиф повтаряше с други думи някои от въпросите, които бе задавал по-рано, с цел да хване младия пътник без билет в противоречие. Но уловките му не минаха. С изключение на някои недоразумения поради неразбиране на езика, които се изясниха бързо, историята оставаше една и съща.

Към края на един въпрос, зададен нарочно с известна неточност, Дювал не отговори. Вместо това той обърна тъмните си очи към разпитващия го мъж.

— Вие опитва да ме хване. Вие мислите аз лъжа — каза пътникът без билет и отново журналистът усети вътрешното чувство за собствено достойнство, което беше забелязал по-рано.

— Просто проверявах. Повече няма да го правя — каза Ден Орлиф, засрамен, че са го хванали. И продължиха по-нататък.

Сега, седнал вече на очуканото си бюро в тясната, шумна стая във ванкувърския „Поуст“, Ден подреди записките си и посегна за хартия. Докато слагаше индигата, той се провикна към дежурния редактор Ед Бенедикт:

— Ед, хубав материал ще излезе. Колко думи ще можеш да вместиш?

След кратко размишление дежурният редактор отговори:

— Ограничи ги до хиляда.

Придърпвайки стола си към пишещата машина, Ден кимна. Достатъчно бяха. Би искал да му отпуснат повече думи, но написани стегнато, хиляда думи биха могли да кажат много неща.

Той започна да печата.

---

[1] Кокни — кореняци лондончани от района Ийст енд, говорещи на особен диалект. — Б.пр. ↑

4.

ОТАВА, БЪДНИ ВЕЧЕР

В 6.15 часа сутринта в деня преди Рождество Христово, Мили Фрийдмън се събуди от настойчивото звънене на телефона в апартамента ѝ, намиращ се в модерната сграда Тифани билдинг на Отава драйвудей. Тя наметна бледожълт пенъоар върху копринената си пижама и затърси с крак старите, подпетени пантофи, които беше изритала предната вечер. Като не ги намери, личната секретарка на премиер-министъра тръгна боса към дневната и включи лампата.

Даже погледната със заспали очи, в тази ранина стаята, осветена от лампата, изглеждаше уютна и гостоприемна както винаги. Мили знаеше, че тя е далечно подобие на широкия момински апартаменти, показвани в лъскавите списания, но това беше мястото, където тя с радост се прибираше всяка вечер, обикновено уморена и потъваше в пухените възглавници на претрупаното широко канапе — толкова голямо, че създаде доста затруднения на носачите, които го пренесоха от дома на родителите ѝ в Торонто.

Старото канапе впоследствие беше претапицирано с любимия цвят на Мили — зелено. От двете му страни стояха две кресла, които тя беше купила на търг, състоял се извън Отава. Бяха малко поизлинили, но страшно удобни. Беше решила един ден да ушие басмени калъфки в златисто за тях. Калъфките щяха да отиват на стените и дограмата в апартамента ѝ, боядисан в топъл кафеникав цвят. Сама ги беше боядисвала през един уикенд, като беше поканила няколко приятели за обяд на крак, който след това ѝ помогнаха да довърши всичко.

В отдалечения ъгъл на хола стоеше люлеещ се стол, към който изпитваше сантиментална привързаност, защото като дете често се беше люляла в него, мечтаейки си. До стола върху тапицирана с кожа маса, за която беше платила възмутително висока цена, бе поставен телефонът.

Мили седна в стола, залюлявайки се, и вдигна слушалката, звънеше ѝ Джеймз Хаудън.

— Добро утро, Мили — каза премиер-министърът енергично. — Бих искал да събереш правителствения комитет по отбраната в единадесет часа — той не се извини за ранното си позвъняване, нито пък тя очакваше нещо подобно. Отдавна беше свикнала с навика на шефа си да става рано.

— В единадесет тази сутрин? — със свободната си ръка Мили придърпа пеньоара около себе си. В апартамента беше станало студено от един прозорец, който тя бе оставила леко откренат предишната вечер.

— Точно така — каза Хаудън.

— Ще има оплаквания — отбеляза Мили. — Довечера е Рождество Христово.

— Не съм забравил. Но работата е прекалено важна, за да я отлагаме.

След като затвори, тя погледна малкия, облечен в кожен калъф пътнически часовник, който стоеше до телефона, и се пребори с изкушението да се мушне обратно в леглото. Вместо това затвори прозореца, отиде в малката кухничка и сложи кафето да се вари. След като се върна в хола, включи транзистора. Кафето тъкмо беше завряло, когато в новините в 6.30 по радиото съобщиха за предстоящите разговори на премиер-министъра във Вашингтон.

Половин час по-късно, все още по нощница, но вече обула старите пантофи, тя започна да звъни по домовете на петимата членове на комитета.

Първи беше министърът на външните работи.

— Разбира се, Мили — отговори Артър Лесингтън. — Цяла нощ съм бил по заседания, така че какво е едно повече или по-малко? Между другото, чу ли съобщението?

— Да — каза Мили. — Току-що го казаха по радиото.

— Радваш ли се, че ще има пътуване до Вашингтон?

— Единственото, което виждам при тези пътувания — каза Мили, — е клавиатурата на пишещата машина.

— Трябва някой път да дойдеш с мен — каза Лексингтън. — Никога нямам нужда от пишеща машина. Всичките си речи пиша на гърба на цигарени кутии.

— И звучат по-добре от повечето слова, които не са писани така — каза Мили.

— Защото никога не ми пука — засмя се министърът на външните работи. — Изхождам от предпоставката, че каквото и да кажа, положението няма да стане по-лошо.

Тя се засмя.

— Трябва да тръгвам — каза Лексингтън, — в къщи ще има голямо събитие — закусвам с децата си. Горят от желание да видят много ли съм се изменил, откакто за последен път съм си бил у дома.

Тя се усмихна при мисълта как ли ще изглежда тазсутрешната закуска в Лексингтънови. Вероятно на границите на хаоса. Сюзън Лексингтън, която преди много години беше секретарка на съпруга си, беше пословично лоша домакиня, но семейството винаги изглеждаше много сплотено, когато министърът си беше вкъщи в Отава. Мислейки си за Сюзън Лексингтън, Мили си спомни за нещо, което някога ѝ бяха казали: различните секретарки поемат различни пътища; едните ги свалят и се омъжват за тях, другите остаряват и се съсипват. Дотук при мен, помисли си тя, и двата варианта са осъществени наполовина — не съм стара, но не съм и омъжена.

Разбира се, можеше вече да е омъжена, ако не бе подчинила живота си на Джеймз МакКалъм Хаудън...

Преди около десетина години, когато той беше все още второстепенен депутат, въпреки че вече мощно беше тръгнал да се издига в партията, Мили, неговата млада, работеща на непълнен работен ден секретарка, се влюби сляпо и блажено в него. Хлътна до такава степен, че копнееше за всеки нов ден, в който щеше да го види. Тогаваше двадесетгодишна, за пръв път далече от родния дом в Торонто, и Отава ѝ беше предложила един греховен и възбуждащ свят.

Всичко изглеждаше още по-греховно в онази вечер, когато двамата с досетилия се за нейните чувства Джеймз Хаудън за пръв път се любиха. Даже сега, след 10 години, тя много добре си спомняше как се случи това: Беше ранна вечер, парламентът бе прекъснал заседанията си за вечеря, тя сортираше писмата в парламентската канцелария на Хаудън, когато той влезе тихо. Без да каже нещо той заключи вратата, хвана Мили за раменете и я обърна към себе си. И двамата знаеха, че другият член на парламента, с когото Хаудън делеше канцеларията, не беше в Отава.

Той я целуна и тя отвърна страстно, без претенции и без резервираност. След това я отведе до кожения диван. Сама се удиви на пробудената си страст, избухнала без всякакви задръжки.

Така започна един период от живота ѝ, в който Мили беше толкова щастлива, както нито преди, нито след това. Ден след ден, седмица след седмица, замисляха тайни срещи, съчиняваха извинения, открадваха минути... Понякога тяхната връзка изглеждаше като игра на ловкост. Друг път — като че животът и любовта искаха да ги погълнат.

Любовта на Мили към Джеймз Хаудън беше дълбока и всепоглъщаща. Тя не беше толкова уверена в неговото чувство към нея, въпреки че той често я уверяваше в пълна взаимност. Но тя отхвърляше всяко съмнение, приемайки с благодарност това, което съдбата ѝ предлагаше в момента. Знаеше, че един ден ще настъпи часът, в който Джеймз Хаудън ще трябва да избере между брака си и нея. Въпреки че питаеше някаква смътна надежда за евентуалния изход от този избор, тя все пак не си правеше особени илюзии.

И въпреки това, в един момент — почти година след началото на връзката им, надеждата изглеждаше по-силна.

Една нощ, малко преди партийната конференция, на която щеше да бъде определен новият лидер на партията, Хаудън ѝ каза:

— Мисля си, дали да не се откажа от политиката и да помоля Маргарет за развод.

След като премина първоначалната ѝ радостна възбуда, Мили попита:

— А какво ще стане с конференцията, която трябва да реши дали Хаудън или Харви Уоръндър ще оглави партията?

— Да — отвърна той. Потупа замислено орловия си нос, грубите черти на лицето му бяха станали строги. — За това мисля. Ако Харви спечели, аз ще се оттегля.

Тя беше следила със затаен дъх хода на конференцията, без да си позволи даже да си помисли за това, което искаше най-много, победа на Уоръндър. Защото ако Уоръндър спечелеше, нейното собствено бъдеще щеше да бъде ясно. Обаче ако Уоръндър загубеше в полза на Джеймз Хаудън, Мили чувстваше, че нейната любовна история неизбежно трябва да свърши. Личният живот на един партиен

лидер, който скоро щеше да стане премиер-министър, трябваше да бъде безукорен извън всякакво подозрение.

В края на първия ден от конференцията шансовете бяха повече на страната на Уоръндър. Но след това, Мили никога не разбра защо, Харви Уоръндър се оттегли и Хаудън спечели.

Една седмица по-късно техният роман свърши там, където бе започнал — в канцеларията на парламента.

— Така трябва, Мили, скъпа — беше казал Джеймз Хаудън. — Другояче просто не може да бъде.

Мили се изкушаваше да отвърне, че може и другояче, но знаеше, че това щеше да бъде напразна загуба на време и усилия. Джеймз Хаудън имаше големи планове. Откакто беше избран за партиен лидер, в държането му се появи постоянна възбуда и дори сега, въпреки че чувството му бе истинско, зад него прозираше нетърпението да разчисти миналото си, за да освободи място за бъдещето.

— Ще останеш ли, Мили? — попита той.

— Не — каза тя. — Не бих могла.

Той кимна с разбиране.

— Не мисля, че мога да те виня за това. Но ако промениш намеренията си...

— Няма — каза тя, но след шест месеца все пак ги промени.

След почивка на Бермудите и една друга служба, която я отегчи, тя се върна и остана. В началото завръщането беше трудно и мисълта „какво би могло да бъде иначе“ присъстваше постоянно.

Понякога Мили се чудеше дали Маргарет Хаудън се е досещала за връзката, продължила почти година и за силата на чувствата ѝ; за разлика от мъжете, жените притежават интуиция за тези неща. Дори да се е досещала, Маргарет много мъдро не каза нищо нито тогава, нито по-късно.

Връщайки мислите си към настоящето, Мили набра следващия номер.

Беше на Стюърт Костън, чиято жена я осведоми със сънен глас, че финансовият министър е под душа. Мили предаде съобщението, което беше препредадено и тя чу смеещия се Стю да вика:

— Кажи на Мили, че ще бъда там.

Следващият в списък беше Ейдриън Несбитсън, министърът на отбраната. Трябваше да почака няколко минути, докато провлачените

стъпки на стария човек стигнат до телефона. Когато тя му съобщи за събранието, той каза с примирен глас:

— Ако така иска шефът, мис Фрийдмън, аз, естествено, трябва да съм там. Много съжалявам, че не може да почака до след празниците.

Мили му посъчувства, макар да бе наясно, че присъствието или отсъствието на Ейдриън Несбитсън нямаше да повлияят на това, което щеше да се решава тази сутрин. Нещо, което тя знаеше, а Несбитсън — не, беше, че Джеймз Хаудън планира няколко промени в кабинета през настъпващата година и един от хората, които трябваше да си отидат, беше сегашният министър на отбраната.

Вече, помисли си Мили, почти не е за вярване, че генерал Несбитсън някога беше героят на нацията — легендарен ветеран от Втората световна война, с украсени с ордени и медали гърди. Имаше репутацията на смел воин, макар и без въображение. Именно Ейдриън Несбитсън някога беше повел танкова атака, застанал в открит джип, докато от задната седалка неговият тръбач тръбял атака. И дотолкова, доколкото генералите могат да бъдат обичани, Несбитсън беше обичан от хората си.

След войната обаче цивилният вече Несбитсън нямаше да постигне нищо, ако на Джеймз Хаудън не му трябваше някой, който да е добре известен, но да е лош администратор, за да оглави министерството на отбраната. Целта на Хаудън беше да се създаде представа, че има надежден министър на отбраната, а в същото време той самият отблизо да контролира министерството.

Тази част от плана му се беше реализирала много добре — понякога даже прекалено добре. В ерата на ракетите и ядрената енергетика Ейдриън Несбитсън — доблестният воин, се беше оказал напълно извън времето си и единственото нещо, което искаше, бе да изпълнява точно това, което му е наредено, без досадната склонност да спори. За нещастие, невинаги можеше да проумее експозетата, подготвени от неговите подчинени, и щом се озовеше пред пресата и публиката, оставяше впечатлението за изморен и изтормозен солдафон.

Разговорът със стария човек разстрои Мили и тя си наля още една чаша кафе, след което отиде в банята да си вземе душ преди последните две обаждания. На връщане в стаята се спря и се огледа във високото огледало, висящо под луминесцентна лампа в банята. В него видя една висока, привлекателна жена, все още млада, ако думата

се използва с известна толерантност, с хубави гърди и малко надебеляла в бедрата, помисли си тя критично. Но имаше хубави коси, волево, добре оформено лице с високи, класически скули и дебели вежди, които тя оскубваше от време на време, когато се сецаше. Очите ѝ бяха големи, искрящи, сиво-зелени и раздалечени. Правият нос, разширяващ се към върха си, беше разположен над пълна, чувствена уста. Тъмнокъфявата ѝ коса беше подстригана много късо: Мили я огледа изпитателно, чудейки се дали не е време отново да я подкъси. Тя мразеше салоните за разкрасяване и предпочиташе сама да мие, наглася и реши собствената си коса. Въпреки че за да направи това, косата трябваше да е добре подстригана, което пък се налагаше прекалено често.

Късата коса имаше едно голямо преимущество — човек можеше да я роши с пръсти и Мили често го правеше. Джеймз Хаудън също обичаше да го прави, той също харесваше жълтия пенъоар, който тя все още носеше. За двадесети път реши да се отърве от него колкото се може по-скоро.

Тя се върна в хола и позвъни на последните два телефона. Единият беше на Люсиен Перо, министър на военната промишленост, който явно беше раздразнен от толкова ранното обаждане. Мили отговори с онази доза подигравателност, която смяташе за допустима. После малко съжали за това, тъй като си спомни нечие твърдение, че правото да си кисел сутрин е шестото човешко право. Освен това Перо, който се смяташе за лидер на франко-канадците, винаги се беше отнасял учтиво към нея.

Най-накрая се обади на Дъглас Мартенинг, секретар на Кралския таен съвет, Солон по процедурните въпроси на всички заседания на кабинета. Към Мартенинг Мили се отнасяше много по-почтително, отколкото към другите. Министрите идват и си отиват, но секретарят на Кралския таен съвет беше най-високопоставеният чиновник в Отава. Имаше репутацията на надменен човек и когато говореше с него, Мили често имаше чувство, че той не я забелязва. Но днес, за разлика от обикновено, той беше мрачно разговорчив.

— Предполагам, че заседанието ще е продължително. Вероятно ще се проточи чак до Коледа.

— Не бих се учудила, сър — каза Мили. След това предпазливо добави: — Но ако стане така, винаги мога да пратя за сандвичи с

шунка.

Мартенинг изсумтя, след това изненадващо продължи:

— Не от сандвич се нуждая, мис Фрийдмън. А просто от друг вид работа, при която човек има право на семеен живот.

По-късно Мили си помисли: дали разочарованието е заразно? Възможно ли е великият мистър Мартенинг да се присъедини към шествието високопоставени чиновници, които бяха напуснали правителствените редици заради по-високите заплати в промишлеността? Въпросът я накара да се замисли за себе си. Дали не беше настъпило време за напускане, време за промяна, преди да е станало прекалено късно?

Четири часа по-късно този въпрос още ѝ се въртеше из ума, докато членовете на правителствения комитет по отбраната се събираха в канцеларията на премиер-министъра на Парламент хил. Облечена в добре ушито сиво костюмче и бяла блуза Мили ги въвеждаше вътре.

Последен пристигна генерал Несбитсън. Оплешивяващ, с едро туловище, облечен в тежко палто и омотан с шал. Помагайки му да ги свали, Мили беше шокирана, като видя колко зле изглеждаше старият човек и сякаш за да потвърди наблюдението ѝ, той изведнъж се закашля, храчейки в носната си кърпа.

Мили наля малко студена вода от гарафата и му я подаде. Старият воин отпи, като кимна с благодарност. След известно време и след ново закашляне той успя задъхано да произнесе:

— Извинете ме — проклета настинка. Винаги я хващам, когато се налага да остана през зимата в Отава. Свикнал съм да прекарвам зимната ваканция на юг. Но сега не мога да се отскубна, след като стават толкова много важни неща.

Може би следващата година, помисли си Мили.

— Честита Коледа, Ейдриън — към тях се беше присъединил Стюърт Костън. — Добродушното му грозновато лице както винаги сияеше като ясна луна.

Зад него се обади Люсиен Перо:

— И това ти го пожелава човек, чийто данъци и такси са като нож в сърцата ни.

Наперено мъжествен, с гъста, къдрава черна коса, малки мустачки и весели очи, Перо говореше перфектно и английски, и

френски. От време на време — но не в този момент — в маниерите му се прокрадваше известна надменност — спомен от властимащите му предци. На тридесет и осем години той беше най-младият член на кабинета. Действителното му политическо влияние беше много по-голямо, отколкото би могло да се съди по сравнително второстепенното министерство, което оглавяваше. Но Перо сам си беше избрал министерството на Военната промишленост. То бе едно от трите министерства, които възлагаха държавни поръчки (другите две бяха министерството на обществените работи и министерството на транспорта) и тъй като Перо се грижеше най-тлъстите контракти да отиват при финансовите поддръжници на партията, неговото влияние в партийната йерархия беше значително.

— Не бива да вземаш толкова присърце банковата си сметка, Люсиен — отвърна финансовият министър. — Във всеки случай за вас, момчета, аз съм дядо Мраз. Ти и Ейдриън сте тези, които си купувате скъпите играчки.

— Но те експлодират със страшен трясък — каза Люсиен Перо. — И нещо повече, приятелю, във военната промишленост ние създаваме много работни места и работа, а това ти носи повече данъци, отколкото когато и да било.

— Така твърди някаква икономическа теория — каза Костън. — Лошото е, че аз така и не я разбрах.

Селекторната уредба в канцеларията забръмча и Мили отговори. Металният глас на Джеймз Хаудън обяви:

— Заседанието ще бъде в залата на тайния съветник. Ще дойда там след минута.

Мили видя как веждите на финансовия министър се вдигнаха леко учудено. Повечето заседания по дребни проблеми, освен тези, в които участваха всички министри, се провеждаха в кабинета на премиер-министъра. Но групата покорно се запъти по коридора към кабинета на тайния съветник, който то се намираще на няколко ярда по-нататък.

След като Мили затвори вратата на канцеларията след вървящия последен Перо, камбаната Бурдон от камбанарията на Пийс тауър удари единадесет.

Като никога тя се зачуди какво да прави. Чакаше я доста работа, но в навечерието на Рождество Христово никак не й се искаше да

започва нещо ново. Всички належащи дела — рутинните коледни телеграми до кралицата, до премиер-министрите от Британската общност и до главите на приятелски правителства, бяха подготвени и напечатани вчера, за да бъдат изпратени днес. Всичко друго, реши тя, може да почака за след празниците.

Обиците я притесняваха и тя ги сие. Бяха перли, приличащи на малки кръгли копченца. Никога не бе харесвала бижутата и знаеше, че не я разхубавяват допълнително. Знаеше, че с бижута или без тях изглежда привлекателна за мъжете, въпреки че така и не бе разбрала защо...

Телефонът на бюрото ѝ забръмча и тя го вдигна. Беше Брайън Ричардсън.

— Мили — каза партийният директор. — Започна ли заседанието по отбраната?

— Току-що влязоха.

— По дяволите! — гласът на Ричардсън звучеше запъхтян като че ли беше тичал. Той попита рязко. — Каза ли шефът нещо за гафа снощи?

— Какъв гаф?

— Значи не е казал. Имало е истински бой с юмруци при генерал-губернатора. Харви Уоръндър я е оплескал. Явно добре се е бил налял.

— В Гавърнмънт хауз? — възкликна шокирана Мили. — На приема?

— Така се говори в града.

— Но защо точно Уоръндър?

— И аз това се питам — призна Ричардсън. — Имам чувството, че е заради нещо, което казах онзи ден.

— Какво?

— По повод имиграцията. Заради министерството на Уоръндър печатът ни напада. Помолих шефа да го постегне.

— Може би го е стегнал прекалено силно — усмихна се Мили.

— Не е смешно, чедо. Публичните скандали на министри от кабинета не печелят изборите. По-добре е да говоря с шефа веднага, щом се освободи. Има и още нещо, за което можеш да го предупредиш: Ако Харви Уоръндър не реагира бързо, ще имаме

допълнителни имиграционни проблеми по Западното крайбрежие. Знам, че доста неща са му на главата, но това също е важно.

— Какви са проблемите?

— Един от моите хора ми позвъни — каза Ричардсън. — Изглежда, че ванкувърският „Поуст“ е пуснал историята за един мърльо — пътник без билет, който твърди, че имиграционните власти не разглеждат честно случая му. Моят човек ми каза, че някакъв проклет писач хлипа сърцераздирателно на цялата първа страница. Точно за такъв случай предупреждавах всички.

— А всъщност разглеждат ли честно случая на пътника без билет?

— За Бога, кой го е грижа за това? — изтрещя рязко в слушалката гласът на имидж-директора. — Искам само да изчезне от страниците на вестниците. Ако единственият начин да им запушим устата е да пуснем копелето в страната — нека го пуснем и баста.

— Божичко! — каза Мили — Ти си решително настроен.

— Така е — отвърна Ричардсън. — Защото понякога хора като Уоръндър изсират по някое политическо лайно, а после ме викат да мета.

— Като изключим вулгарността — каза леко Мили, — не намираш ли, че метафората е доста обърквана?

Грубият език и характер на Брайън Ричардсън ѝ се струваха доста освежаващи сред професионалната гладкост и клишетата на повечето политици, с които се срещаше. Може би тъкмо заради това, помисли си Мили, напоследък мисля за Ричардсън по-топло, отколкото възнамерявам.

Чувството се зароди преди шест месеца, когато имидж-директорът започна да я кани на срещи. Отначало, без да е сигурна дали го харесва или не; Мили прие просто от любопитство. Но по-късно любопитството се превърна в харесване, а след една нощ преди около месец, която завърши в апартамента ѝ, и във физическо привличане.

Сексуалните апетити на Мили бяха напълно здрави, но не и прекалени, което понякога беше добре, помисли си тя. Запознавала се бе с доста мъже след трескавата година с Джеймз Хаудън, но случаите, които завършваха в спалнята ѝ, бяха малко и редки, запазени само за тези, които наистина привличаха Мили. Тя не възприе възгледите на

някои, които смятаха, че скачането в кревата е нещо като жест — благодаря ви за вечерята. Може би тази ѝ недостъпност привличаше мъжете не по-малко от естествения ѝ, чувствен чар. Във всеки случай нощта с Ричардсън, която беше свършила изненадващо, не я задоволи и просто продемонстрира, че грубостта на Брайън Ричардсън не се изчерпва само с езика му. По-късно тя си мислеше за нея като за грешка...

Оттогава не бяха се срещали и Мили беше решила твърдо, че втори път няма да се влюбва в женен мъж.

По телефона Ричардсън каза:

— Ако всички бяха умни като тебе, кукло, животът ми щеше да бъде песен. Обаче някои от тези хора мислят, че връзките с обществеността са нещо като полово сношаване с масите. Както и да е, виж шефът да ми се обади веднага, щом съвещанието свърши, а? Ще чакам в канцеларията си.

— Ще бъде направено.

— И, Мили...

— Да.

— Какво ще кажеш ако намина към теб тази вечер? Да кажем след седем?

Настъпи тишина. След тава Мили каза колебливо:

— Не знам.

— Какво не знаеш? — гласът на Ричардсън звучеше делнично, тонът му беше на човек, който не възнамерява да си остави магарето в калта. — Имаш ли нещо планирано?

— Не — каза Мили, — но... — тя се поколеба. — Не трябва ли според традицията Рождество Христово да се празнува вкъщи?

Ричардсън се разсмя. В смеха му прозвуча фалшива нотка.

— Ако това те безпокои — забрави го. Мога да те уверя, че Елоиз е направила плановете си за Коледа и аз не влизам в тях. В действителност тя ще ти е благодарна, ако ѝ осигуриш моето отсъствие.

Мили все още се колебаеше, помнейки решението си. Но сега, тя се двоумеше; доста време можеше да мине... Печелейки време, тя каза:

— Дали постъпваме умно? Телефонните централи имат уши.

— Тогава нека не им даваме повече поводи за приказки — каза рязко Ричардсън. — В седем часа?

— Добре — каза малко неохотно Мили и затвори. По навик окачи обиците си след разговора по телефона.

За минута или две остана до бюрото си, ръката ѝ все още лежеше върху телефона, като че ли нишката на контакта все още не се беше прекъснала. След това отиде със замислено изражение до високия прозорец, гледащ към предния двор на Парламънт билдингс.

Небето беше потъмняло, заваля сняг. Големи бели снежинки покриваха с одеяло националната столица. От прозореца тя виждаше сърцето ѝ: Пийте тауър — отвесна: стройна на фона на оловното небе, мрачно извисяваща с над Камарата на общините и Сената; квадратните готически кули на Уест блок и зад тях зданието на Конфедерацията надвесващо се като мрачна крепост; Ридо Клъб, сгъшен до белокаменната сграда на американското посолство; и пред тях Уелингтън стрийт с ръмжащото, като че ли по навик улично движение. Понякога това бе сурова, сива гледка, Мили даже си мислеше, че тя символизира климата и характер на Канада. Сега обаче, облечени в зимни одежди, твърдостта и ъгловатостта ѝ бяха вече смекчени. Метеоролозите се оказаха прави, помисли си тя. В Отава ще имаме бяла Коледа. Обиците все още ѝ стискаха. За втори път ги свали.

Със сериозно лице Джеймз Хаудън влезе в покритата с бежов килим, висока зала на Тайния кралски съвет. Другите — Костън, Лексингтън, Несбитсън, Перо и Мартенинг, вече бяха насядали близо до председателското място на голямата, овална маса, обградена с двадесет и четири дъбови стола, тапицирани с червена кожа още от образуването на конфедерацията. Това място беше сцената, на която се бяха вземали повечето исторически решения за Канада. Встрани на помалка маса седна стенографът — дребен, невзрачен мъж с пенсне, отворен бележник и редица от подострени моливи.

При приближаването на премиер-министъра петимата понечиха да станат, но Хаудън им махна и се отправи към подобния на трон стол с висока облегалка, поставен начело на масата.

— Пушете, ако искате — каза той. След това отмести стола и остана прав, замълчавайки за секунда. Когато продължи, тонът му бе

делови.

— Наредих срещата ни да се състои в тази зала, джентълмени, поради една-единствена причина: като напомняне за клетвата за секретност, която всеки един от вас е положил, ставайки таен съветник. Това, което ще се каже тук, е строго поверително и трябва да остане тайна дори за най-близките ви колеги до настъпването на подходящия момент.

Джеймс Хаудън спря, поглеждайки към официалния стенограф.

— Мисля, че ще е най-добре, ако не водим стенографски запис.

— Моля да ме извините, господин премиер-министър — това беше Дъглас Мартенинг, чието интелигентно лице зад роговите очила изглеждаше като на бухал. Както винаги секретарят на Тайния кралски съвет беше респектиращ и самоуверен. — Аз мисля, че ще е по-добре, ако водим записки. Това ще ни спести по-късно споровете кой какво точно е казал.

Лицата в центъра на масата се обърнаха към стенографа, който грижливо записваше дискусиата, отнасяща се до неговото собствено присъствие. Мартенинг додаде:

— Записките ще бъдат пазени строго, а на мистър Маккуилан, както знаете, са му били доверявани много тайни.

— Да, наистина — отговорът на Джеймс Хаудън излъчваше сърдечността, с която говореше пред публика. — Мистър Маккуилан е стар приятел — обектът на тяхната дискусия леко се изчерви и вдигна очи, срещайки погледа на премиер-министъра.

— Добре — заключи Хаудън, — нека съвещанието бъде записвано, но трябва да напомня на стенографа, че в дадения случай се прилага Законът за държавната тайна. Мисля, че сте запознат с него, Маккуилан?

— Да, сър — стенографът педантично записа и въпроса, и собствения си отговор.

Докато съсредоточаваше мислите си, погледът на Джеймс Хаудън се рееше над главите на присъстващите. През последната нощ той си беше изяснил редицата от стъпки, които трябваше да предприеме преди срещата във Вашингтон. Една от първите, най-важни крачки беше да убеди останалите членове на кабинета в правотата си. Ето защо най-напред беше събрал тази малка група. Ако успееше да постигне съгласие тук, щеше да има едно твърдо ядро от

поддръжници, което би накарало останалите министри да го подкрепят.

Джеймз Хаудън се надяваше, че петимата мъже пред него ще споделят възгледите му и ще видят ясно последиците и алтернативите. Би било гибелно, ако нападките на умове, по-ограничени от неговия, доведат до ненужно забавяне.

— Не може да има никакви съмнения — каза премиер-министърът, — относно непосредствените намерения на Русия. Ако някога е имало някакви съмнения, то събитията през последните месеци ги разпръснаха. Съюзът между Кремъл и Япония, сключен миналата седмица, предшествалите го комунистически преврати в Индия и Египет и сателитните режими в тях; по-нататъшните ни отстъпки за Берлин, изграждането на оста Москва-Пекин, заплашваща Австралия и Азия, увеличаването броя на ракетните бази, насочени срещу Северна Америка — всичко това ни води към едно заключение. Съветската програма за световно господство се приближава до кулминационната си точка и ще я достигне не след петдесет или двадесет години, както бяха нашите успокоителни предположения, а сега, по време на нашето поколение, в следващите десет години. Разбира се, Русия предпочита да победи, без да прибегва до война. Но също така е ясно, че и рискът на войната може да бъде поет, ако Западът отстъпва и ако целите на Кремъл не могат да бъдат постигнати по друг начин.

Чуха се възгласи на съгласие. Той продължи:

— В руската стратегия никога не е имало страх от жертви. По исторически причини цената на човешкия живот при тях е по-ниска, отколкото при нас и те са подготвени и сега да приемат сблъсъка без страх. Много хора, разбира се — и в тази страна, и другаде, ще продължават да се надяват така, както се надяваха, че Хитлер ще спре да мачка Европа колкото му се иска. Аз не критикувам надеждата — тя е чувство, което трябва да се приветства. Но ние тук не можем да си позволим този лукс и трябва категорично да планираме нашата отбрана и нашето оцеляване.

Докато говореше, Джеймз Хаудън си припомняше разговора си с Маргарет предишната нощ. Какво беше казал? „Оцеляването има смисъл, защото то означава да живееш, а животът е приключение“. Надяваше се това да е истина — и сега, и в бъдеще.

— Това, което казах — продължи той, — разбира се, не е ново. Не е ново също, че нашата отбрана до голяма степен е интегрирана с тази на Съединените щати. Новото е, че през изминалите четиридесет и осем часа на мен ми беше направено предложение от американския президент за по-нататъшна интеграция — пълна и окончателна.

Бързо и осезаемо интересът около масата се изостри.

— Преди да ви разкрия същността на предложението — каза Хаудън, внимателно подбирайки думите си, — искам да разгледаме няколко други въпроса.

Той се обърна към министъра на външните работи.

— Артър, малко преди да влезем тук, аз те попитах как преценяваш сегашното състояние на взаимоотношенията в света. Бих искал да повториш отговора си.

— С удоволствие, господин премиер-министър — Артър Лексингтън остави запалката, която до този момент беше въртял в ръцете си. Неговото херувимско лице бе необичайно тържествено. Хвърляйки поглед наляво и надясно, той заяви с равен глас:

— По мое мнение напрежението в света е по-сериозно и по-опасно, отколкото когато и да било след 1939 година.

Спокойните, отмерени думи изостриха напрежението. Люсиен Перо каза меко:

— Нима нещата са толкова зле?

— Да — отговори Лексингтън. — Убеден съм, че е така. Знам, че е трудно да се възприеме. От толкова време балансираме по ръба на пропастта, че сме свикнали с кризата. Но един ден настъпва моментът, който идва след кризата. Мисля, че сме близко до него.

Стюърт Костън каза печално:

— Преди петнадесет години нещата са били по-лесни. Поне заплахите за война са идвали през приемливи интервали.

— Да — в гласа на Лексингтън прозвуча умора, — сигурно е било така.

— Значи нова война... — въпросът на Перо остана недовършен.

— Моето лично мнение — каза Артър Лексингтън, — е, че въпреки сегашната ситуация до една година война няма да избухне. Може и по-дълго да удържим. Като предпазна мярка, обаче, съм предупредил посланиците да имат готовност, да изгорят книгата си.

— Това се отнася за стария вид война — каза Костън. — С всички ваши дипломатически финтифлюшки — той извади кесийка с тютюн и лула и започна да я пълни.

Лексингтън сви рамене и леко се усмихна:

— Може би.

За един добре пресметнат интервал от време Джеймз Хаудън беше охлабил контрола върху вниманието на групата. Сега той отново го прикова към себе си.

— Моето собствено виждане — каза твърдо премиер-министърът, — съвпада с това на Артър. Дотолкова съвпада, че съм наредил веднага да се пристъпи към частично активизиране на правителствените отдели за действия при криза. В някои от следващите дни вашите министерства ще получат секретен меморандум по въпроса.

Последва шумна въздишка, но Хаудън ожесточено добави:

— По-добре да побързаме, отколкото дори съвсем малко да закъснеем — и без да изчаква коментарите, продължи. — Това, което ще кажа сега, не е ново, но трябва да си припомним каква е нашата позиция при започването на една трета световна война.

Той огледа присъстващите през прозрачния дим, който беше започнал да пълни стаята.

— При сегашната ситуация Канада нито може да поведе война — поне не сама, нито може да остане неутрална. За първото нямаме капацитет, а второто не ни го позволява географията ни. Това не е мнение, това е реалност.

Погледите на седящите около масата се бяха впили в очите му. Дотук, отбеляза той няма нито един жест на несъгласие. Но той можеше да се появи по-късно.

— Нашата отбранителна система — каза Хаудън — е била и е по-скоро символична. Не е тайна, че бюджетът на Съединените щати за отбрана на Канада, макар не толкова висок, колкото са сега военните бюджети, е доста по-голям от целия наш бюджет.

Ейдриън Несбитсън се обади за пръв път.

— Но това не е филантропия — каза дрезгаво старият човек. — Американците ще защитават Канада, защото само така могат да защитят себе си. И не сме длъжни да се чувствуваме благодарни.

— Благодарността не е задължение — отвърна остро Джеймз Хаудън. — Но аз, признавам, понякога благодаря на providението, че граничим с уважавани съседи, а не с врагове.

— Чакайте, чакайте! — обади се Люсиен Перо, в чиито зъби стърчеше пура. Той я постави на масата и сложи ръката си на рамото на Ейдриън Несбитсън, който седеше до него. — Не се притеснявай, стари приятелю, аз ще бъда благодарен и за двама ни.

Намесата и източникът ѝ удивиха Хаудън. Той предполагаше, че по традиция най-голямата съпротива срещу непосредствените му планове ще дойде от Френска Канада, чийто говорител се явяваше Люсиен Перо: Френска Канада с нейния древен страх от посегателство върху правата ѝ, с нейното дълбоко вкоренено, историческо недоверие към чуждото влияние и връзки. Възможно ли е да е сбъркал в преценката си? Вероятно не, все още бе рано да се каже. Но за пръв път се удиви.

— Нека ви припомня някои факти — гласът на Хаудън отново стана твърд и повелителен. — Ние всички сме запознати с възможните последици от ядрената война. След такава война оцеляването ще зависи от прехраната и от производството на храни. Народ, чиито земеделски райони са били замърсени от падането на радиоактивни частици, вече ще е загубил битката за оцеляване.

— Не само припасите ще бъдат изтрети от лицето на земята — каза Стюърт Костън. Обичайната му усмивка липсваше.

— Най-важно ще е производството на хранителни продукти — Хаудън повиши глас. — Градовете могат да бъдат сринати до основи и най-вероятно ще бъдат разрушени. Но ако след това е останала чиста, незамърсена земя, земя, на която да се отглеждат хранителни продукти, тогава тези, които са останали, ще могат да излязат от развалините и да започнат отначало. Храна и земя, на която да се отглежда — това е решаващото. Ние сме дошли от нивите и там ще се върнем. Това е пътят на оцеляването! Единственият път!

На стената в залата на Тайния съвет беше окачена карта на Северна Америка. Джеймз Хаудън прекоси стаята и отиде до нея, а главите на останалите се обърнаха подире му.

— Правителството на Съединените щати — каза той — си дава сметка, че земеделските райони трябва да бъдат защитени най-напред. Техният план е на всяка цена да опазят своите райони — ръката му

посочваше по картата. — Млечните райони — Северен Ню Йорк, Уисконсин, Минесота; смесеното фермерство на Пенсилвания; пшеничният пояс — двете Дакоти и Монтана, зърното на Айова; добитъкът на Уайоминг; специалните култури на Айдахо, Северна Юта, после на юг и всички останали — Хаудън отпусна ръката си. — Това ще бъде защитено най-напред, градовете идват на второ място.

— А за Канада не е предвидено нищо — каза Люсиен Перо меко.

— Грещиш — каза Джеймз Хаудън. — И за канадската земя е предвидено нещо. Тя ще бъде бойното поле.

Отново се обърна към картата. С показалеца на дясната си ръка той почука по цяла серия от точки право на юг от Канада, започвайки от Атлантическото крайбрежие.

— Това е линията на ракетните бази на Съединените щати — бази за изстрелване на отбранителните и междуконтиненталните ракети, с които САЩ ще защитават земеделските си райони. Вие ги знаете толкова добре, колкото и аз и колкото всеки младши чин в руското разузнаване.

— Бъфало, Плетсбърг, Прескю айл... — промърмори леко Артър Лексингтън.

— Точно така — каза Хаудън. — Тези пунктове представляват острието на американската отбрана и като такива ще бъдат първостепенната цел на съветската атака. Ако тази атака на руските ракети бъде отбита с помощта на прихващащ ракети, прихващането ще стане точно над Канада — с драматичен жест той прекара дланта си по картата. — Това е бойното поле! Засега то е мястото, на което ще се проведе войната.

Очите на присъстващите проследиха движението на ръката. То покри широка ивица на север от границата, разделяйки зърнопроизводителния Запад от сърцето на промишления Изток. По пътя на ръката лежаха градовете — Уинипег, Форт Уилям, Хемилтън, Торонто, Монреал и малките общини между тях.

— Радиоактивният валяк ще бъде най-силен тук — каза Хаудън. — Вероятно в първите дни на войната градовете ни ще бъдат разрушени и нашите земеделски райони ще са отровени и неизползваеми.

Отвън камбаните на Пийс тауър удариха четвърт час. Само тежкото дишане на Ейдриън Несбитсън и шумоленето на хартията,

когато официалният стенограф отгръщаше страниците в бележника си, нарушаваха тишината в стаята. Хаудън се запита какво ли си мисли този човек, ако мисли нещо; и ако мисли — дали човек може наистина без предварителна подготовка да схване предзнаменованието в думите, изречени тук? Защото имаше значение дали някой от тях ще успее наистина да предвиди в каква последователност ще се разиграят събитията.

Основната схема, разбира се, беше ужасяващо проста. Като изключим някой инцидент или фалшива тревога, руснаците почти сигурно щяха да нанесат първи удара. Траекторията на техните ракети ще мине над Канада. Ако общата предохранителна система работи ефективно, американското командване ще има няколко минути след предупреждението за атака — време достатъчно, за да изстрелят своите отбранителни оперативни ракети. Първоначалната серия от прихващания ще бъде, в най-добрия случай, някъде на север от Големите езера, в южната част на Онтарио и Квебек, Американските оперативно-технически оръжия няма да имат ядрени бойни глави, но съветските ракети ще бъдат ядрени и с контактен взривател. Затова резултатът от всяко прихващане ще бъде водороден взрив — а те надали ще бъдат един или два, помисли си Хаудън, ще се прострат пет хиляди квадратни мили разрушения и радиоактивност.

Бързо, с няколко сбити, отривисти изречения предаде тази картина с думи.

— Както виждате — заключи той, — възможностите за оцеляването ни като нация не са кой знае какви.

Отново настъпи тишина. Този път я наруши Стюърт Костън, заговорвайки тихо:

— Знам всичко това. Предполагам, че всички го знаем. И все пак човек никога не си представя така нещата... някои просто не искаш да ги възприемеш, на други не им обръщаш внимание... може би, защото така искаме...

— Ние всички сме виновни за това — заяви Хаудън. — Въпросът е: можем ли сега да погледнем ситуацията в лицето?

— В казаното от теб има едно „ако“, нали? — този път се обади Люсиен Перо, очите му гледаха въпросително.

— Да — призна Хаудън. — Има едно „ако“ — той погледна останалите, след това се втренчи в Перо. Гласът му се усили. —

Всичко, което ви описах, ще се случи неизбежно, ако ние не решим, без да се бавим, да слеем нашата националност и нашия суверенитет с националността на Съединените щати.

Реакцията дойде незабавно.

Ейдриън Несбитсън се мъчеше да се изправи.

— Никога! Никога! Никога! — с керемиденочервено лице старият човек яростно изплюваше думите.

Костън изглеждаше шокиран.

— Страната ще ни изхвърли!

Дъглас Мартенинг започна стреснато:

— Господин премиер-министър, вие сериозно ли... — изречението така и остана недовършено.

— Тишина! — месестият юмрук на Люсиен Перо се стовари на масата. Стреснати, гласовете на другите замлъкнаха. Несбитсън се отпусна назад. Лицето на Перо под черните къдри беше начумерено. Добре, помисли си Хаудън, изгубих Перо и с него си отива и надеждата за национално единство. Сега Квебек, Френска Канада ще се отдръпнат. Случвало се е и преди. Квебек беше като скала — с остри ръбове, непоклатима и в миналото много правителства бяха засядали в нея.

Той можеше да убеди днес другите, или поне повечето от, тях: вярваше го. Най-накрая англосаксонската логика щеше да съзре това, което той беше видял, и впоследствие англоговореща Канада може би сама щеше да осигури силата, от която се нуждае. Но разделението щеше да бъде дълбоко, с огорчение, борба и белези, които никога няма да зараснат. Очакваше Люсиен Перо да напусне.

Вместо това Перо каза:

— Искам да чуя останалото — и добави мрачно. — И без граченето на враните.

Джеймз Хаудън отново бе удивен. Но продължи незабавно.

— Има едно предложение, което в случай на война може да промени нашето положение. То е много просто. Състои се в преместването на ракетните бази на Съединените щати — междуконтиненталните и оперативно-тактическите — в канадския север. Ако това бъде направено, по-голяма част от радиоактивните валежи ще паднат върху ненаселени земи.

— А ветровете? — каза Костън.

— Да — призна Хаудън. — Ако духат северни ветрове, няма да може да се избегне известно радиоактивно замърсяване. Но спомнете си, че нито една страна няма да преживее ядрената война здрава и читава. Най-многого, на което можем да се надяваме, е да избегнем гибелното въздействие.

— Ние вече си сътрудничим... — запротестира Ейдриън Несбитсън.

Хаудън отново сръза министъра на отбраната.

— Това, което сме предприемали, е било полумерки, четвърт мерки, изчакване. Ако войната започне, нашите незначителни приготовления ще се окажат неефективни — гласът му се извиси. — Ние сме уязвими и фактически незащитени. Ще бъдем прегазени и смазани подобно на Белгия през световните войни в Европа. В най-добрия случай ще бъдем завладени и поробени. В най-лошия случай ще се превърнем в ядрено бойно поле, нашата нация ще бъде напълно унищожена, а нашата земя ще стане неплодна за дълги векове. Но това може и да не се случи. Времето е кратко. Ако обаче действваме бързо, честно и най-вече реалистично, ние можем да оцелеем, да устоим и след това да постигнем величие, за което не сме и мечтали.

Премиер-министърът спря, развълнуван от собствените си думи. За момент го обзе чувството на възторг, възбуда от собствената му роля на лидер в задаващите се велики събития. Може би, помисли си той, така се е чувствал Уинстън Чърчил, когато е подтиквавал другите към велики съдбини. За момент си представи едно сравнение между Чърчил и себе си. Нима то не е очевидно? Другите, предположи той, не го виждат сега, но по-късно сигурно ще направят този паралел.

— Казах ви за едно предложение, което ми бе направено преди четиридесет и осем часа от президента на Съединените щати — Джеймс Хаудън направи пауза. След това продължи ясно и отмерено. — Предлагат ни официален Съюзен пакт между нашите две страни. Условието му ще включват пълно поемане на отбраната на Канада от Съединените щати; разпускане на канадските въоръжени сили и незабавната им мобилизация от силите на САЩ под една съвместна Клетва за вяност; отварянето на цялата канадска територия като част от арената за маневри на американската армия, и най-важното — прехвърлянето с възможно най-голяма скорост на всички бази за изстрелване на ракети в Далечния север на Канада.

— Боже мой! — рече Костън. — Боже мой!

— Момент — каза Хаудън. — Това не е всичко. Според предложението Съюзният пакт предвижда също митнически съюз и съвместно провеждане на външнополитическата дейност. Но извън тези области и другите, които назовах специално, нашата национална сигурност и независимост се запазват.

Наведе се напред и опря пръстите на ръцете си, които досега бе държал отзад, върху овалната маса. Влагайки за пръв път емоции в речта си, Хаудън каза:

— Както виждате, това предложение е грандиозно и драстично. Но аз мога да ви кажа, че много внимателно съм го претеглил, представил съм си последствията и по мое мнение това е единственият възможен курс, ако искаме да оцелеем като нация от бъдещата война.

— Но защо по този начин? — гласът на Стюърт Костън беше напрегнат. Финансовият министър никога не беше изглеждал толкова разтревожен и смутен. Като че ли един стар и познат свят се рушеше около него. Е, помисли си Хаудън, той се руши за всички нас. Въпреки че всеки човек си мисли, че неговият собствен свят е непоклатим.

— Защото няма друг начин и е настъпил моментът! — Хаудън изстреля думите като откос. — Защото подготовката е от жизнено значение и ни остават само триста дни и може би — ако даде Бог — още няколко, но не много. Защото действията ни трябва да са светкавични! Защото времето, в което можеше да проявяваме плахост, отмина! Защото досега във всеки съвет за съвместна отбрана над нас витаеше сянката на обзелата ни национална гордост и тя парализираше решенията ни. Да, тя ще витае над нас и ще ни парализира, ако продължаваме да се опитваме да правим компромиси и да кърпим нещата! Попитахте ме — защо по този начин? Отново ви повтарям: защото друг няма!

В този момент тихо, сякаш размишлявайки на глас, заговори Артър Лексингтън:

— Мисля си, че повечето хора ще искат да знаят, дали при този договор ние ще си останем суверенна нация или просто ще се превърнем в американски сателит — нещо като неофициален петдесет и първи щат. След като се откажем от самостоятелна външна политика, а това неминуемо ще се случи, независимо от формулировките, много от нещата ще трябва да приемем на доверие.

— Ако се случи невероятното и това споразумение бъде ратифицирано — каза бавно Люсиен Перо, чиито тъмни, мрачни очи фиксираха Хаудън, — то, разбира се, ще има някакъв срок на действие.

— Предложеният срок е двадесет и пет години — каза премиер-министърът. — Разбира се, ще има и член, който предвижда разтрогването на Съюзния пакт по взаимно съгласие, но само ако и двете страни са съгласни. Вярно е, че много от нещата трябва да приемем на доверие. Въпросът е: на какво да се доверим — на празната надежда, че войната няма да избухне или на честната дума на нашия съсед и съюзник, чиято концепция за международната етика е подобна на нашата.

— Ами народа! — каза Костън. — Ще можеш ли някога да убедиш народа?

— Да — отвърна Хаудън. — Вярвам, че ще можем — продължи да им обяснява защо: подхода, който беше разработил, очакваната съпротива, предстоящите избори, в които ще трябва да се преборят и да спечелят. Разговорът продължаваше. Мина един час, два часа, два часа и половина. Донесоха кафе, но дискусиата спря само за един кратък миг. Хаудън забеляза, че салфетките, които донесоха с кафето, бяха с мотив бодлива зеленика. Изглеждаше като странно напомняне, че Коледа щеше да настъпи само след няколко часа Рождество Христово. Неговото послание е толкова просто, помисли си Хаудън — че единственото важно чувство любовта. Учение, което беше здраво и логично, независимо от това, дали вярваш в Христос, сина божи, или в Исус — светия смъртен. Но животното човек никога не бе вярвало в любовта — в чистата любов — и никога нямаше да повярва. То беше извратило словото Христово с предразсъдъци, а църквите му го бяха направили неясно и помътнено. И ето ние сме тук, помисли си Хаудън, за да вземем точно това решение в навечерието на Коледа.

Стюард Костън пълнеше лулата си може би за десети път. Перо беше свършил пурите и пушеше от цигарите на Дъглас Мартенинг. Артър Лексингтън, който като премиер-министъра бе непушач, отвори за малко един прозорец зад тях, но по-късно го затвори, защото ставаше течение. Над овалната маса витаеше облак дим, а също и чувството за нереалност на ставащото. Това, което предстоеше, изглеждаше невъзможно, не можеше да бъде истина. И въпреки това

Джеймс Хаудън чувствуваше как бавно реалността печели надмощие, как убедеността обхваща и другите така, както беше обхванала и него.

Лексингтън беше с него — министърът на външните работи бе уведомен предварително. Костън се колебаеше. Ейдриън Несбитсън мълчеше през повечето време, но старият човек не се броеше. Дъглас Мартенинг изглеждаше отначало шокиран, но в края на краищата той беше чиновник и щеше да направи това, което му наредят. Оставаше Люсиен Перо — очакваше да му се противопостави, но засега той кротуваше.

Секретарят на Тайния съвет каза:

— Ще възникнат няколко конституционни проблема, господин премиер-министър — гласът му беше неодобрителен, но мек, като че ли се противопоставяше на дребни процедурни изменения.

— Ще ги разрешим, — каза решително Хаудън. — Една от причините, поради които не ви предлагам да приемем унищожението е, че законът ни налага някои ограничения.

— А Квебек — каза Костън. — Никога няма да убедим Квебек.

Моментът беше настъпил.

— Признавам, и аз си мисля за това — каза Джеймс Хаудън.

Очите на останалите бавно се насочиха към Люсиен Перо. Перо — идолът и говорителят на Френска Канада. Както други в миналото — Лорис, Лапойнт, Сейнт Лоран, той сам беше успял в два последователни избора да осигури подкрепата на Квебек за правителството на Хаудън. А зад Перо стояха три столетия история; Нова Франция, Шамплен, кралско правителство на Луи XIV, британското завладяване — и омразата на франко канадците към техните завоеватели. Омразата си беше отишла с времето, но недоверието — и от двете страни, беше останало. Два пъти през двадесети век, по време на войните, в които участваше и Канада, споровете бяха разделили страната. Компромисите и умереността спасиха крехкото единство. Но сега...

— Няма нужда да говоря — каза Перо раздразнително. — Изглажда вие, колеги мои, сте установили връзка с мозъка ми.

— Трудно е да се игнорират фактите — каза Костън. — Или пък историята.

— Историята — каза тихо Перо и удари с ръка по масата. Тя подскочи. Гласът му загърмя сърдито. — Никой ли не ви е казал, че

историята се движи, че умовете се развиват и променят, че дрязгите не могат да траят вечно? Или вие сте спали, докато по-възприемчивите умове са узрявали?

Стаята се наелектризира. Поразяващите слова бяха дошли като гръм от ясно небе.

— За какви ни смятате нас в Квебек? — говореше ядно Перо. — За селяни, глупаци и невежи? Нима сме слепи и разсеяни, та не виждаме как се изменя светът? Не, приятели, ние имаме повече здрав разум от вас и сме по-малко обременени от миналото. Ако това трябва да бъде направено, то ще бъде направено мъчително. Но терзанията не са нещо ново за Френска Канада, нито пък ѝ липсва реализъм.

— Е — каза Стюард Костън, никога не можеш да познаеш от коя трънка ще изскочи заекът.

Това бяха нужните думи. Напрежението магически прерасна в гръмогласен смях. Столовете се дръпнаха назад. Перо, по чийто бузи течеха сълзи от смях, тупаше с всичка сила Костън по раменете. Ние сме странни хора, помисли си Хаудън — непредсказуема смес от посредственост и гениалност с проблясъци на величие.

— Вероятно това ще е моят край — Люсиен Перо сви рамене с чисто галски жест на безразличие. — Но аз ще подкрепя премиер-министъра и, вероятно, ще успея да убедя и другите.

Това беше великолепен образец на сдържано изказване и Хаудън почувствува надигаща се вълна от благодарност.

Само Ейдриън Несбитсън беше останал безмълвен по време на последната размяна на реплики. Сега гласът на министъра на отбраната прозвуча неочаквано силно:

— Ако това са чувствата, които са ви овладели, защо се спирате по средата? Защо не продадете страната напълно на Съединените щати?

Пет глави се обърнаха едновременно към него. Старият човек почервеня, но продължи упорито:

— Заявявам, че ние трябва да държим на нашата независимост — независимо от цената.

— Без съмнение, до момента на отблъскване на ядрено нападение — каза с леденостуден глас Джеймс Хаудън.

Веднага след Перо думите на Несбитсън прозвучаха като мрачен, студен дъжд. Сега с овладян гняв Хаудън добави:

— Или, може би, министърът на отбраната има други средства, средства, за които ние не сме чували.

Хаудън горчиво си помисли, че това е пример за късогледата, тъпа ограниченост, с която ще се сблъска през следващите седмици. За момент той си представи другите несбитсъновци, които ще дойдат: картонените воители с остарели, избелели знамена, кавалкада от ограничени хора, маршируващи сляпо към забвението. Това е ирония, на съдбата, помисли си той, и трябва да използваш интелекта си, за да убеждаваш глупаци като Несбитсън в необходимостта да се спасят.

Настъпи неудобна тишина. За кабинета не беше тайна, че напоследък премиер-министърът не е доволен от своя министър на отбраната.

Хаудън продължи, ястребовото му лице бе побеляло, думите му бяха адресирани към Ейдриън Несбитсън.

— В миналото това правителството прояви достатъчна загриженост за отстояване на нашата национална независимост. Многократно съм демонстрирал и собствената си позиция по този въпрос.

Чу се одобрителен шум.

— Личното ми решение, до което стигнах, не беше лесно и мога да кажа, че то изискваше и малко кураж. Най-лесният път е безразсъдният, за който някои могат да си помислят, че е израз на смелост, но в края на краищата ще се окаже върховно малодушие — при думата „малодушие“ генерал Несбитсън стана керемиденочервен, но премиер-министърът още не беше свършил. — И още нещо. Каквито и да са нашите дискусии през следващите седмици, не мога да очаквам от членовете на това правителство улични политически фрази като „продаване на Съединените щати“.

Хаудън винаги управляваше кабинета си с твърда ръка, понякога държеше остър език на министрите си и то невинаги насаме. Но никога преди това яростта му не бе така персонално насочена.

Другите с неудобство наблюдаваха Ейдриън Несбитсън.

Отначало изглеждаше като че ли старият воин ще отговори рязко. Той се наведе напред, лицето му беше яростно. След това изведнъж се отпусна като изхабена пружина и видимо утихна, превръщайки се отново в един стар човек, несигурен и объркан в проблеми, с каквито не се беше сблъсквал. Мърморейки нещо като:

— Може би, не съм разбрал... неудачна фраза — той се отдръпна назад, сякаш искаше фокусът на всеобщото внимание да се отмести встрани.

Като че ли проявявайки симпатия, Стюард Костън каза припряно:

— Митническият съюз е много привлекателен от наша гледна точка, тъй като ние ще спечелим повече — след като другите се обърнаха, финансовият министър замълча, проникателният му ум оценяваше възможностите. След това продължи. — Но всяко съглашение трябва да включва и доста други работи. В края на краищата това, което купуват американците, е тяхната сигурност, както и нашата. Трябва да има гаранции за нашето производство, разширяване на предприятията...

— Нашите изисквания няма да бъдат скромни и аз се каня да ги поставя пред Вашингтон — каза Хаудън. — За времето, което ни остава, трябва стимулираме нашата икономика така, че след войната да бъдем по-силни, от който и да е от двамата главни противници.

— Може така и да стане — каза Костън тихо. — В края на краищата, може действително да стане така.

— Има още нещо — каза Хаудън. — Едно друго изискване — най-голямото от всички, които възнамерявам да поставя.

Настъпи тишина, която бе прекъсната от Люсиен Перо:

— Слушаме ви внимателно, господин премиер-министър. Казахте, че има друго искане.

Артър Лексингтън си играеше с един молив, изражението му бе замислено.

Няма да им казвам, реши Хаудън. Поне засега. Идеята беше прекалено мащабна, прекалено смела и в известен смисъл — абсурдна. Той си спомни реакцията на Лексингтън вчера по време на частния им разговор, когато премиер-министърът разкри идеите си. Министърът на външните работи се беше възпротивил:

— Американците никога няма да се съгласят. Никога.

— Ако са достатъчно обезпокоени — бе отговорил бавно Джеймс Хаудън — мисля, че ще се съгласят.

Сега той решително се обърна към останалите:

— Не мога да ви кажа нищо — заяви той твърдо, — освен че ако нашето искане бъде удовлетворено, това ще бъде най-голямата

придобивка на Канада през този век. До срещата ми в Белия дом вие трябва да ми имате доверие — той повиши глас повелително. — Доверявали сте ми се и преди, искам вашето доверие и сега.

Всички около масата кимнаха последователно.

Наблюдавайки ги, Хаудън почувствува нов прилив на възбуда. Той знаеше, че са с него. Чрез убеждаване, логика и силата на лидера той беше провел спора и беше спечелил поддръжката им. Издържа първата проверка. Това, което веднъж беше направил, можеше да бъде повторено по-късно другаде.

Само Ейдриън Несбитсън остана неподвижен и мълчалив, със сведен поглед; набразденото му лице бе мрачно. Поглеждайки към масата, Хаудън почувствува как гневът отново се надига в него. Макар и глупак, Несбитсън беше министър на отбраната и неговото съгласие, дори и символично, бе необходимо. След това гневът му утихна. Стариият човек можеше бързо да бъде сменен, а уволни ли го, няма да бъде повече повод за безпокойство.

5. СЕНАТОР РИЧАРД ДЕВЕРУКС

Ванкувърският „Поуст“ — един вестник, който не се съобразяваше с ничие високопоставено мнение, отдели голямо, чисто човешко внимание на статията на Ден Орлиф за потенциалния имигрант Анри Дювал. Историята на Дювал беше отпечатана в горния ляв ъгъл на първа страница във всички коледни издания, отстъпвайки първото място само на едно убийство на сексуална почва от предишния ден. Заглавие на четири колони обявяваше:

ОКЕАНСКИ БЕЗДОМНИК ИЗПРАВЕН ПРЕД МРАЧНИ ПЕРСПЕКТИВИ И САМОТНА
КОЛЕДА

Под него, също на четири колони ширина и четиридесет реда височина имаше снимка в едър план на младия пътник без билет, облегнат на спасителната лодка на кораба. Малко необичайно за вестникарска снимка фотографът беше хванал дълбочината на изражението, което си личеше въпреки грубия вестникарски печат. От него струеше копнеж и нещо много близо до невинност.

Ефектът от материала и снимката беше такъв, че дежурният редактор бе надраскал на сигналния екземпляр: „Добре, поддържай огъня“ и го изпрати в отдела за градски новини. Редактор позвъни на Ден Орлиф вкъщи и му каза:

— Ден, постарай се да намериш нов ракурс за четвъртък и виж какво можеш да измъкнеш от имиграционните чиновници. Освен глупостите им, разбира се. Изглежда, че твоят материал ще възбуди доста интерес.

Интересът беше много голям и остана такъв през цялата Коледа. В града и околностите му пътникът без билет от „Вастервик“ беше

главна тема на разговор в домовете, клубовете и баровете. Някои от тези, които обсъждаха окаяното положение на младежа, бяха обзети от съжаление, други гневно осъждаха „проклетата канцеларщина“ и „бюрократичната нехуманност“. Тридесет и седем телефонни обаждания, започнали само един час след публикацията, похвалиха „Поуст“ за инициативата му да повдигне този въпрос. Както винаги в такива случаи, всички разговори бяха внимателно записани, така че след това да могат да бъдат демонстрирани на евентуални рекламодатели, за да видят какво влияние предизвиква един типичен вестникарски хит на „Поуст“.

Имаше и други сигнали. Петима водещи на музикални предавания говориха със симпатия за случая по местни радиостанции. Един от тях посвети на Анри Дювал „Тиха нощ“ — „в случай, че нашият приятел от океанската шир слуша най-популярната станция на Ванкувър“. В Чайнатаун сред гръм от аплодисменти стриптийзьорката от един нощен клуб посвети поредното си събличане на „онзи самотен младеж от кораба“. Зад амвоните поне осем коледни служби бяха спешно променени, за да включат пасажи за „странника, който е пред вратите ни“.

Петнадесет човека бяха толкова развълнувани, че написаха писма до редактора. Впоследствие четиринадесет от тях бяха публикувани. Петнадесетото писмо, написано доста несвързано, представяше случая като заговор за проникване на извънземни. В него Анри Дювал се обявяваше за марсиански агент. Авторите на повечето писма, като изключим последното, считаха, че някой трябва да направи нещо, но не ставаше ясно какво и кой.

Само неколцина се притекоха на помощ. Един офицер от Армията на спасението и един католически свещеник решиха да посетят Анри Дювал и го направиха. Облечената в кожи от норка вдовица на един бивш златотърсач лично опакова колет с храна и цигари и го изпрати на „Вастервик“ с белия си кадилак, каран от личния ѝ униформен шофьор. В последния момент тя реши да изпрати и бутилка от любимото уиски на починалия си съпруг. Отначало шофьорът ѝ реши да открадне уискито, но по пътя разбра, че е доста по-долнопробно от това, което той пиеше, затова го уви и го достави по местоназначение, както му беше поръчано.

Търговецът на домакински електроуреди, тормозен от мисълта за предстоящия си фалит, взе от склада един транзистор и без да си дава сметка защо, написа на кутията името на Анри Дювал и го изпрати на кораба. Прегърбен от възрастта си пенсионер-железничар, живеещ от пенсия, която щеше да му стига, ако цените бяха останали на нивото на 1940 година, сложи два долара в плик и ги изпрати по пощата до „Поуст“ с молбата да ги предадат на младия пътник без билет. Група шофьори прочетоха статията в „Поуст“ и пуснаха една фуражка помежду си сутринта на Коледа. Собственикът на фуражката лично занесе на Дювал събраните седем долара и тридесет цента.

Вълните на сензацията се плиснаха и извън Ванкувър.

За първи път статията се появи в местното издание на „Поуст“ в 10 часа сутринта на 24 декември. Към 10:10 ч. Канадската вестникарска телеграфна агенция сбито преразказа историята и я разпространи до всички радиостанции и кореспондентски пунктове на Запада. Друга телеграфна агенция сбито преразказа историята и я разпространи до източните вестници, а Канедиън прес в Торонто я препрати в Асошиейтед прес и Ройтерс в Ню Йорк. Американските агенции, изгладнели за новини по време на коледните празници, посъкратиха още малко материала и го разпространиха по целия свят.

Йоханесбургският „Стар“ отдели един инч за новината, а стокхолмският „Европа прес“ — четвърт колона. Лондонският „Дейли Мейл“ си позволи четири реда, а „Таймс ъв Индия“ ѝ посвети уводна статия. Мелбърнският „Хералд“ я вмести в един абзац, колкото ѝ отдели и „Ла Пренса“ от Буенос Айрес. В Москва „Правда“ цитира случая като пример за „капиталистическо лицемерие“.

В Ню Йорк перуанският представител в ООН, след като научи за историята, реши да попита Генералната асамблея дали нещо не може да бъде направено. Във Вашингтон английският посланик чу историята и се намръщи.

Новината стигна до Отава в ранния следобед, тъкмо навреме за последните издания на двата столични вечерни вестника. „Ситизен“ постави на първа страница съобщението на КП и го озаглави:

ЧОВЕК БЕЗ СТРАНА МОЛИ „ПУСНЕТЕ МЕ“

По-спокойният „Джърнал“ публикува материала на трета страница под заглавие:

„ПЪТНИК БЕЗ БИЛЕТ НА КОРАБА МОЛИ ДА ВЛЕЗЕ У НАС“

Брайън Ричардсън, който си блъскаше главата над проблема, пред който ще се изправи партията му, когато станат известни секретните предложения на Вашингтон, прочете и двете статии в скромно обзаведената си канцелария на Спаркс стрийт. Имидж-директорът на партията бе атлетически сложен мъж със сини очи, жълтеникавочервена коса и розови бузи. Изражението на лицето му обикновено беше насмешливо скептично, но бързо можеше да стане разярено. В него се чувствуваше затаена сила. В момента едрата му, широкоплещеста фигура се беше отпуснала в наклонен назад стол, двата му крака бяха качени на разхвърляното бюро, а между зъбите си беше стиснал лула. В канцеларията нямаше никой друг и цареше тишина. Заместникът, както и помощниците му, експертите и чиновниците, представляващи внушителния щат на партийното ръководство, си бяха тръгнали за вкъщи преди няколко часа, някои натоварени с коледни пакети.

След като бе изчел подробно двата вестника, той се върна на материала за пътника без билет. Дългият опит беше надарил Ричардсън с нюх към политическите неприятности и сега той надушваше нещо такова. В сравнение с горещите събития, които назряваха, проблемът беше съвсем незначителен, но в същото време точно такива неща възбуждаха общественото мнение. Той въздъхна: понякога имаше периоди, в които изглеждаше, че неприятностите нямат край. След като беше позвънил на Мили рано тази сутрин, премиер-министърът все още не му се беше обадил. Като остави с неохота вестниците настрана, той напълни отново лулата си и продължи да чака.

На по-малко от четвърт миля от Брайън Ричардсън в светая светих на Ридо кльб на Уелингтън стрийт сенаторът Ричард Деверукс,

който си убиваше времето, чакайки редовния полет до Ванкувър, също преглеждаше двата вестника. След като ги прочете, той постави пурата си в пепелника и усмихвайки се откъсна материала за пътника без билет. Противно на Ричардсън, който силно се надяваше, че случаят няма да навлече неприятности на правителството, сенаторът-председател на партията в опозиция беше убеден, че именно така ще стане.

Сенаторът Деверукс се намираше в читалнята на Ридо кльб — квадратна, добре обзаведена зала, с прозорци към Парламент хил и с бронзов бюст на кралица Виктория, охраняващ входната врата. За възрастния сенатор пребиваването в чакалнята и в клуба беше стар навик.

Ридо кльб в Отава, както понякога казваха членовете му, беше толкова елитен и дискретен, че дори името му не се споменаваше извън стените му. Никой пешеходец, минаващ покрай него, не би се досетил какво представлява това място, освен ако му кажеха, а ако все пак се вгледаше от любопитство в сградата, той би я взел за частен, макар и малко позападнал дворец.

Вътре в клуба, над украсения с колони вестибюл и широко двойно стълбище атмосферата също беше изтънчена. Нямаше правило за пазене на тишина, но през по-голямата част от деня там цареше гробна тишина и по-новите членове говореха шепнешком.

Въпреки че приемането в Ридо кльб не зависеше от партийната принадлежност, членовете му принадлежаха към политическия елит в Отава — министри от кабинета, съдии, сенатори, дипломати, висши военни, високопоставени правителствени чиновници, шепа доверени журналисти и няколко обикновени членове на Парламента, които можеха да си позволят високите такси. Все пак въпреки надпартийния статус на клуба в него се въртеше активна политическа дейност. В действителност някои от най-важните решения, засягащи развитието на Канада, се оформяха тук над чаша бренди и димяща пура от постоянните посетители на Ридо Кльб, отпуснати в дълбоките, тапицирани с червена кожа кресла, така както се беше отпуснал сега сенаторът Деверукс.

Седемдесет и пет-шест годишният Ричард Бордън Деверукс имаше внушителна фигура — висок, с изправена стойка, ясни очи и здрава руменина, появила се след един лишен от физически

упражнения живот. Коремът му беше забележим, но не можеше да бъде повод за присмех. Поведението му бе приятна смесица от прямота и безцеремонен натиск, обикновено резултатен, но хората рядко се обиждаха. Говореше много и правеше впечатление на човек, който въобще не слуша, но в действителност много малко неща му убягваха. Той имаше престиж, влияние и огромно богатство, чийто източник бе дървообработващата империя, завещана на потомците от един предишен Деверукс.

Сенаторът стана от стола си и с пура, стърчаща от устата му, се отправи към двата небиещи на очи преки телефона, разположени в задната част на клуба. Набра два номера, преди да се свърже с търсения човек. При второто позвъняване той намери почитаемия Бонър Дийц, лидер на парламентарната опозиция. Дийц се намираше в канцеларията си в Сентръл блок.

— Бонър, момчето ми — каза сенаторът Деверукс, — приятно съм изненадан, че работиш така усърдно на Бъдни вечер.

— Пиших писма — отговори кратко Дийц. — Сега си тръгвам за къщи.

— Чудесно! — избоботи сенаторът. — Ще се отбиеш ли пътъм в клуба? Появи се проблем, налага се да се срещнем.

От другия край на линията прозвуча опит за протест, който сенаторът прекъсна.

— Слушай, момчето ми, как можеш да се държиш така, след като искаш да спечелим изборите и да те направим премиер-министър на мястото на онзи въздухар Джеймз Хаудън. А ти искаш да станеш премиер-министър, нали? — гласът на сенатора придоби ласкав оттенък. — Ще дойдеш, Бонър, няма начин. И не се бави. Чакам те.

Сенаторът се отпусна ухилен в един стол в централния хол на клуба. Острият му ум вече обмисляше как да използва в полза на опозицията новината, която беше прочел. Скоро след като се беше отдал на любимото си умствено занимание над главата му увисна димен облак от пурата.

Ричард Деверукс никога не беше работил като държавник, нито като млад, нито по-късно. Дори и сериозен парламентарист не беше. Това, което му харесваше, беше политическото манипулиране и той се беше занимавал с него през целия си живот. Доставяше му удоволствие да упражнява полуанонимна власт. В партията рядко беше заемал

изборна длъжност (сегашният му пост беше едно от късните изключения) и въпреки това в партийните дела той притежаваше авторитет, с какъвто биха могли да се похвалят малцина преди него. В това нямаше нищо зловещо. То почиваше на два фактора — вродената политическа проницателност, която в миналото беше карала хората да търсят съвета му, плюс разумното влагане на пари.

Преди време, когато партията му беше на власт, тези две дейности бяха донесли на Ричард Деверукс най-голямата награда, с която бяха удостоявани верните привърженици — пожизнено назначение в Канадския сенат — една институция, чийто членове бяха точно характеризирани от един от тях като „най-висшата категория пенсионери в Канада“.

Както и по-голямата част от възрастното сенатско братство, Деверукс рядко посещаваше малко формалните дебати, които горната камара провеждаше, колкото да докаже, че съществува. И само в два случая беше станал да се изкаже. Първият път беше, за да предложи допълнителен паркинг, резервиран за сенатори на Парламент хил, а втория път — за да се оплаче, че вентилационната система в Сената създава течение. И двете пледоарии имаха резултат, което, както сухо отбеляза сенаторът, „Не може да се каже за повечето от речите в Сената“.

Бяха изминали десет минути от телефонното обаждане, а лидерът на опозицията още не се беше появил. Но знаейки, че Бонър Дийц ще дойде, сенаторът затвори очи, за да подремне. Почти веднага заспа — възрастта и обилният обяд си казваха думата.

Централната сграда на парламента беше тиха и пуста, когато почитаемият Бонър Дийц затвори зад себе си тежката дъбова врата на парламентската си канцелария — стая 407 С. Леките му стъпки по мраморния под отекнаха звънко в дългия коридор, звукът се блъскаше напред и надолу по заострените готически арки и стените от синкав варовик. Остана да нахвърли някои свои лични бележки и се забави повече, отколкото възнамеряваше, а след като се наложи да се отбива в Ридо кльб, за да се види със сенатора Деверукс, щеше още повече да закъснее. Но предполагаше, че ще е по-добре да разбере какво иска старецът.

Като пренебрегна асансьора, той заслиза по квадратното мраморно стълбище към предния коридор на партера. Беше само един етаж по-долу и той се спускаше бързо по стълбите. Дългата му, костелива фигура подскачаше като оловен войник. Тънката му, деликатна ръка се плъзгаше леко по медния парапет.

Когато човек видеше за пръв път Бонър Дийц, можеше да го вземе за учен — какъвто си беше, но не и за политически лидер. Лидерите обикновено излъчваха сила и авторитет, а това не се долавяше поне във външния вид на Дийц. Нито пък триъгълното му бледо лице — един дързък карикатурист го бе нарисувал веднъж с глава като бадемова ядка и тяло като шушулка на зелен фасул, притежаваше нещо от физическата мъжественост, която осигуряваше популярността на някои политици, независимо от онова, което говореха или вършеха.

И все пак той имаше учудващо много последователи в страната, особено след проникателните хора, които, както казваха някои, откривали в Дийц качества по-добри и по-сериозни от тези на главния му политически противник — Джеймз МакКалъм Хаудън. Въпреки това на последните избори Хаудън и партията му победиха със значителен превес.

Когато влезе в Конфедерейшън хол, сводесто предверие, украсено с високи колони от тъмен, полиран сиенит, той чу как униформеният портиер разговаря с един младеж, изглеждащ като тийнейджър, облечен в избелели дънки и спортно яке. Гласовете им се чуваха много ясно.

— Съжалявам — каза портиерът, — не аз измислям правилата, синко.

— Знам това, но не можете ли да направите поне едно изключение? — момчето говореше с южняшки американски акцент. — Остават ми само два дена и нашите си тръгват обратно...

Бонър Дийц неволно се заслуша. Не беше негова работа, но нещо във вида на момчето...

Той запитва:

— Какво става?

— Младежът иска да види Камарата, мистър Дийц — обясни портиерът. — Аз му обясних, че поради празниците това е невъзможно...

— Аз уча в Чатанугския университет, сър — каза момчето. — Основната ми специалност е история на държавното устройство. Мислех, че докато съм тук...

Дийц погледна часовника си.

— Ако не се бавим, аз ще ви разведа. Елате — и кимвайки на портиера, той се обърна натам, откъдето беше дошъл:

— Хей, това е чудесно! — върлинестият студент второкурсник крачеше с широки крачки до него. — Това наистина е чудесно!

— Щом учите история на държавното устройство — каза Дийц, — сигурно разбирате разликата между нашата, канадска държавна система и вашата.

— Мисля, че я разбирам. Поне основното — кимна момчето. — Най-голямата разлика е, че ние избираме президента, а вашият премиер-министър не се избира.

— Той не се избира за премиер-министър — каза Дийц, — но за да влезе в Камарата на общините, трябва да е избран за член на парламента, също както и другите членове. След изборите лидерът на партията, спечелила мнозинството, става премиер-министър и формира кабинет от своите поддръжници. Канада е парламентарна монархия — продължи да обяснява той, — в която съществува една-единствена непрекъсната линия на управлението, започваща от обикновения гласоподавател, минаваща през правителството и стигаща до короната. Вашата система е с разделено управление — част от властта принадлежи на президента, друга част на Сената.

— Взаимно се контролират и балансират — каза момчето.

— Само че понякога толкова се контролират, че нищо не вършат.

— Няма да коментирам това, което казваш — усмихна се Бонър Дийц. — Можем да предизвикаме международен скандал.

Бяха стигнали до фойето на Камарата на общините. Бонър Дийц отвори една от тежките двойни врати и поведе младежа към мястото, където седяха членовете на Камарата.

Те спряха, обгърнати от дълбоката тишина — толкова дълбока, че сякаш я чувствуваха физически. Само няколко лампи бяха запалени и извън осветеното от тях пространство — във високите галерии и в ъглите на залата цареше мрак.

— Когато Камарата заседава, тук е доста по-оживено — каза сухо Дийц.

— Радвам се, че го виждам в този вид — отвърна меко момчето.
— Изпитвам... изпитвам чувство на благоговение.

Дийц се усмихна.

— Това място има стари традиции.

Те тръгнаха напред и той му обясни как премиер-министърът и лидерът на опозицията, т.е. той самият, седят ежедневно един срещу друг.

— Виждате ли — каза той, ние мислим, че непосредственото общуване има много преимущества. При нашата система на държавно управление изпълнителната власт веднага се отчита пред парламента за всичко, което върши.

Момчето погледна с любопитство към своя екскурзовод.

— Ако партията ви има мнозинство в парламента, вие ще сте премиер-министър, а не лидер на опозицията.

— Да, точно така — кимна Бонър Дийц.

— Мислите ли, че това някога ще стане — попита момчето, прямо, без смущение.

— От време на време идва нашият ред — каза сухо Дийц.

— Но понякога сам се чудя дали ще го дочакам.

Мислеше си, че ще се забави само няколко минути. Но откри, че момчето му харесва и когато приключиха разговора си видя, че беше изминало доста време. Отново, помисли си Дийц, си беше позволил да се отвлече по странични неща. Често му се случваше. Понякога се чудеше дали това не беше истинската причина за не особено големите му успехи в политиката. Другите политици — като Джеймз Хаудън например — виждаха пред себе си една права, неразклонена линия и я следваха. Дийц никога не го правеше — нито в политиката, нито в живота.

В Ридо клъб пристигна един час след времето, в което възнамеряваше. Окачвайки палтото си, той си спомни с огорчение, че беше обещал на жена си да прекара по-голямата част от днешния ден вкъщи.

В стаята на горния етаж сенаторът Деверукс все още спеше, похърквайки тихо.

— Сенаторе! — каза меко Бонър Дийц. — Сенаторе!

Старият човек отвори очи, като фокусира с известно затруднение погледа си.

— Боже мой! — той се изправи в голямото кресло. — Изглежда съм задрямал.

— Сигурно сте си мислел, че сте в Сената — каза Бонър Дийц.

Той се отпусна вдървено в съседното кресло.

Сенаторът Деверукс се ухили.

— Ако беше така, нямаше лесно да ме събудиш — обръщайки се, той бръкна в джоба си и извади вестникарската статия, която беше откъснал преди малко. — Прочети това, момчето ми.

Дийц намести очилата си и започна да чете внимателно. Докато той четеше, сенаторът обряза нова пура и я запали. Вдигайки поглед, Дийц каза меко:

— Сенаторе, имам два въпроса.

— Кажете ми!

— Първият въпрос е: след като вече съм на шестдесет и две години, мислите ли, че можете да престанете да ме наричате „момчето ми“?

Сенаторът се ухили.

— Това е лошото при вас, младежите — искате да остарееете, преди да ви е дошло времето. Не се притеснявай: скоро ще остареееш. А сега, момчето ми, какъв е вторият въпрос?

Бонър Дийц въздъхна. Не искаше да спори със стария човек, макар да подозираше, че му се подиграва. Вместо това той запали цигара и попита:

— Какъв е случаят с този момък от Ванкувър — Анри Дювал? Знаеш ли нещо за него?

Сенаторът Деверукс размаха отрицателно ръката, в която държеше пурата си.

— Нищо не знам. Обаче в момента, в който узнах за този нещастен млад мъж и неговата неудовлетворена молба да влезе в страната ни, аз си казах — ето ти възможност да се поровим из боклука и да причиним неприятности на противниците ни.

Неколцина други бяха влезли в салона и, преминавайки край Дийц и сенатора Деверукс, ги поздравиха. Сенаторът сниши гласа си заговорнически.

— Чу ли какво е станало в Гавърнмънт хаус снощи? Бой! Между членовете на кабинета.

Бонър Дийц кимна.

— И то, обърни внимание, под самия нос на избрания представител на нашата благородна кралица.

— Случват се такива неща — каза Дийц. — Спомням си един път и нашите хора вдигнаха шум...

— Моля ти се! — сенаторът Деверукс изглеждаше шокиран. — Ти извършваш основен политически грях, момчето ми. Опитваш се да бъдеш честен.

— Виж какво — каза Бонър Дийц, обещах на жена си...

— Добре, ще бъда кратък — премествайки пурата в левия ъгъл на устата си, сенаторът допря ръце, гледайки върха на месестите си пръсти. — Първо: знаем, че в редиците на нашите противници има разногласия, доказателство, за което е случилото се миналата вечер. Второ: както ми казаха моите информатори, искрата, причинила избухването, била свързана с имиграцията и онзи интелигентен запъртък Харви Уоръндър. Следиш ли какво ти говоря?

— Да, слушам те — кимна Бонър Дийц.

— Много добре. Трето: що се касае до имиграцията, напоследък отделните случаи, иначе казано, сърцераздирателните истории, са били третираны от пресата с ужасяващо пренебрежение... ужасяващо от гледна точка на нашите противници, но не и от наша... ужасяващо пренебрежение към прагматичността в политиката и влиянието, което тези случаи оказват върху общественото мнение. Съгласен ли си?

— Съгласен съм — кимна другият.

— Чудесно! — сенаторът Деверукс засия. — И така, идваме до пункт четвърти. Доста вероятно е сегашният ни министър по въпросите на имиграцията да постъпи в случая с този нещастен млад човек — Дювал, по същия глупав и неумел начин, както и преди. Или поне ние се надяваме, че ще е така.

Бонър Дийц се усмихна.

— Ето защо — гласът на сенатора все още беше приглушен, — ето защо мисля, че ние — опозиционната партия, трябва да използваме инцидента с този младеж. Нека го превърнем в обществен проблем, нанасяйки удар по неотстъпчивото правителство на Хаудън. Нека...

— Разбирам — каза Бонър Дийц. — Да съберем още няколко гласа. Не е лошо като идея.

Лидерът на опозицията замислено се взря през очилата си в сенатора Деверукс. Истина е, помисли си той, че в някои отношения сенаторът изкуфява, но въпреки това, ако не се обръща внимание на отегчителните тиради, старият човек все още притежава удивителна политическа проникателност. На глас Дийц каза:

— В момента ме тревожи повече тазсутрешното съобщение за срещата във Вашингтон между Хаудън и президента. Казват, че била за търговски преговори, но имам чувството, че се касае за нещо по-голямо. Мисля да поискам по-изчерпателно обяснение какво точно ще обсъждат.

— Настоявам да не правиш това — сенаторът Деверукс няколко пъти поклати рязко глава. — Това няма да ни спечели популярност, а в нечий очи ти ще изглеждаш като капризно дете. Защо да завиждаме, даже на Хаудън, за възможността да се облажи с едно посещение в Белия дом? Това спада към прерогативите на официалната власт. И ти ще го правиш един ден.

— Ако наистина ще са търговски преговори — каза бавно Бонър Дийц, — защо ги правят точно по това време? Няма нищо спешно в момента; нищо ново, за което да спорим.

— Именно! — в гласа на сенатора прозвуча триумфална нотка. — Какъв по-добър момент за Хаудън от този, когато в собствената му къща всичко е спокойно, да се появи в няколко едри заглавия и да се снима в авторитетна компания. Не, момчето ми, нищо добро няма да излезе, ако го атакуваш по този пункт. Освен това, ако преговорите наистина са търговски, кой го е грижа за тях, освен неколцина вносители и износители?

— Мене ме е грижа — отвърна Бонър Дийц, — а и всеки трябвало да го е грижа.

— О, но това, което хората би трябвало да правят и това, което те наистина правят, са съвсем различни неща. Ние следва да мислим за средния гласоподавател, а средният гласоподавател не разбира от международна търговия и което е по-важно, не се и опитва да я разбере. Хората се интересуват само от неща, които разбират — хуманни проблеми, които разпалват емоциите им; неща, за които могат да поплачат или да се посмеят; нещо подобно на този изгубен и самотен младеж Анри Дювал, който така много се нуждае от приятел. Ти би ли му станал приятел, моето момче?

— Добре — каза замислено Бонър Дийц, — може би наистина си попаднал на нещо.

Той замълча преценявайки. Старият Деверукс беше прав в едно: опозицията остро се нуждаеше от някакъв парлив обществен проблем, за да насоли правителство, защото напоследък нямаше много такива възможности.

Имаше и друго. Бонър Дийц много добре усещаше, че в последно време в редиците на собствените му поддръжници се надигаше критична вълна. Като лидер на опозицията, казваха те, той е прекалено мек в атаките си срещу правителството. Е, може би критиците му бяха прави, от време на време той беше мек, и причината вероятно бе в това, че винаги съумяваше да погледне на нещата и от гледната точка на опонента си. В политическите заяждания такава разумност се превръща в пречка.

Но един ясен проблем засягащ човешките права — а случаят, ако се съди по всичко, беше точно такъв — виж, това бе друго. Тогава той можеше яростно да се бори, удряйки правителството в чувствителното място под пояса, а това би му дало шанс да заздравя позициите си. И нещо по-важно — и вестниците, и общественото мнение можеха да разберат подобна битка и да му аплодират.

Но щеше ли да помогне на партията му в следващите избори? Те ще бъдат истинска проверка, особено за него. Спомни си въпроса, който момчето му беше задало този следобед: „Мислите ли, че някога ще спечелите?“ Правилният отговор беше, че следващите избори ще решат това. Бонър Дийц беше водил опозицията през една изборителна кампания, завършила с поражение. Второ поражение би означавало край на неговата кариера като лидер и на амбицията му да стане премиер-министър.

Дали битката, която сенаторът предлагаше, щеше да бъде от полза? Да, реши той, като че ли ще помогне.

— Благодаря ви, сенаторе — каза Бонър Дийц. — Мисля, че предложението ви е добро. Ако можем, ще превърнем историята с този Дювал в проблем и в същото време ще можем да ударим и по много други нередности в имиграционната политика.

— Ето, това е разговор — сенаторът сияеше.

— Трябва да вземем някои предпазни мерки — каза Дийц. Той погледна към останалите в салона, за да се увери, че никой не може да

го чуе. — Първо да се уверим, че този момък във Ванкувър казва истината и че е добро момче. Ясно, нали?

— Естествено, момчето ми. Естествено.

— Как предлагате да започнем?

— Първата ни работа е да осигурим адвокат за младия човек — каза сенаторът Деверукс. — Аз ще се погрижа за това във Ванкувър. После ще бъдат предприети законни стъпки, като се надяваме, че отделът по имиграцията ще реагира с обичайната си груба безсърдечност. След това... е, останалото зависи от теб.

Лидерът на опозицията кимна одобрително.

— Звучи много добре. Остава обаче въпросът с адвоката.

— Аз ще намеря подходящ човек — някой, на когото можем да разчитаме. Бъди сигурен.

— Може би ще е по-умно, ако адвокатът не е от нашата партия — Бонър Дийц говореше бавно, размишлявайки на глас. — Та когато ние се намесим, работата да не изглежда като нагласена. Всъщност, най-добре е да не принадлежи към никоя партия.

— Правилно. Проблемът е обаче, че повечето адвокати в тази страна са привърженици на една или друга партия.

— Не всички — каза замислено Бонър Дийц. — Сред младите има и безпартийни. Главно от онези, който току-що са се заели да практикуват, идвайки направо от Университета по право.

— Чудесно! — бавна усмивка се разля по лицето на сенатора Деверукс. — Точно така, моето момче. Ще намерим някой невинен младок — усмивката му се разшири. — Малко агънце, което ние ще водим.

Все още валеше. Снегът беше преминал в лапавица, когато Брайън Ричардсън с добре замотан шал, вдигната яка на палтото и с галоши върху обувките излезе от канцеларията на Спаркс стрийт, за да отиде до Парламент хил. Премиер-министърът най-сетне му беше позвънил и беше казал:

— По-добре ще е да дойдеш. Има доста неща, за които трябва да си поговорим.

И сега, крачейки с широка, решителна походка през тълпата от коледни купувачи, Ричардсън се гушеше от студа, който изглежда се

беше засилил със спускането на сивия здрач над града.

Ричардсън не обичаше нито зимата, нито коледните празници — първата заради вродената си топлолюбивост, вторите поради агностицизма си, за който беше убеден, че мнозина споделят, макар и потайно. Веднъж беше казал на Джеймз Хаудън:

— Рождество Христово е десет пъти по-фалшиво, отколкото която и да е политика, с която си се сблъсквал, но никой не би се решил да го заяви. Осмеляват се най-много да твърдят, че се бил комерсиализирал. Дявол да го вземе, в случая само комерсиализацията има някакъв смисъл.

Някои от търгашеските елементи силно биеха на очи и Ричардсън не можеше да не ги забележи, минавайки покрай витрините на магазините, повечето от които бяха празнично осветени и украсени с неизбежните коледни мотиви. Той се ухили на една комбинация от надписи, които бе забелязал и по-рано. Във витрината на една изложбена зала за домакински уреди върху яркозелен панел беше изписан неточен цитат: „МИР НА ЗЕМЯТА, В ЧЕЛОВЕЦИТЕ БЛАГОВОЛЕНИЕ^[1].“

Под него втори, също така ярък надпис гласеше: „УДОВОЛСТВИЕТО Е СЕГА — ПЛАЩАНЕТО ПО-КЪСНО.“

Като изключим няколко подаръка — включително и този за Мили Фрийдмън, които трябваше да купи преди коледната вечер — Брайън Ричардсън беше доволен, че не му се налага да робува на традициите. За разлика от Джеймз Хаудън например, който беше длъжен да отиде на църква утре сутринта, както и през повечето недели, въпреки че беше толкова вярващ, колкото и Ричардсън.

Веднъж, преди доста години, когато Ричардсън работеше като рекламен агент, един важен клиент-индустриалец беше предприел агитационна кампания „да ходим на църква“ и Ричардсън я разработваше. В този момент клиентът заяви, че и Ричардсън трябвало да следва съвета от прекрасно съчинената листовка и да почне редовно да посещава църквата. И той тръгна, клиентът беше прекалено важна клечка в промишлеността, за да го изпусне. Но изпита тайно облекчение, когато агенцията изгуби по-късно неговите поръчки и не му се налагаше вече да глези този клиент.

Това беше и една от причините, поради която толкова много харесваше сегашната си работа. Нямаше вече клиенти, на които е

принуден да прави мили очи, а ако все пак някой трябваше да бъде глезен, то за това си имаше други хора, на които Ричардсън само даваше указания. А тъй като не беше публична личност, не му се налагаше да поддържа някакъв личен имидж, това беше работа на политиците. Директорът на партията не се тревожеше за това как изглежда, той само трябваше да бъде незабележим и зад тази незабележимост можеше да води такъв живот, какъвто му харесваше.

Ето защо се тревожеше по-малко от Мили Фрийдмън дали някой не е подслушвал определянето на среща за довечера. И все пак, помисли си той, следващият път трябва да съм по-дискретен. Ако има следващ път.

Добре че се сети, не е зле да реши дали не трябва да пусне завесата след срещата довечера. Обичай ги и ги изоставяй, помисли си той. В края на краищата винаги има куп жени, готови да правят компания в леглото и извън него на един преуспяващ мъж.

Разбира се, той харесваше Мили. В нея имаше вътрешен огън и дълбочина на характера, които му допадаха и въпреки известна сдържаност тя не се беше представила зле през единствения път, когато се бяха любили. Независимо от това, ако продължаваха да се срещат, възникваше опасност от емоционално обвързване — не за него, тъй като той възнамеряваше да избягва подобно развитие на нещата. Но можеше да нарани Мили — жените са склонни да приемат сериозно някои неща, които за мъжете са просто секс, а той не искаше това да се случва.

Едно некрасиво момиче, облечено в униформата на Армията на спасението, заудря камбанка точно пред лицето му. До нея на една стойка имаше стъклена кана, пълна предимно с пенита и дребни сребърни монети.

— Подайте нещо, сър. За коледната радост на бедните е.

Гласът на момичето беше тънък и пронизителен, лицето му се беше зачервило от студа. Ричардсън бръкна в джоба си и напипа една банкнота. Бяха десет долара и той импулсивно ги пусна в стъклената кана.

— Господ Бог да е с вас и да благослови семейството ви — каза момичето.

Ричардсън се усмихна. Обяснението, помисли си той, щеше да развали картинката. Обяснението, че никога не е имал семейство, с

деца, така както си го беше представял някога, в моменти, които сега би определил като сълзливо-сентиментални. По-добре да не обяснява, че той и съпругата му Елоиз бяха сключили споразумение всеки да върви по собствения си път, да следва собствените си интереси, но да запазят фасадата на брака си като споделят общо жилище, от време на време обядват или вечерят заедно, а когато условията позволява и да утоляват сексуалните си апетити чрез възпитано използване на телата си.

Извън това нямаше нищо. Нищо не беше останало — даже и някогашните горчиви скандали. Той и Елоиз вече не се караха, бяха приели, че пропастта, която ги дели, е прекалено голяма дори за такива мостове като споровете им. А по-късно, когато бяха започнали да доминират други интереси и преди всичко неговата работа за партията, останалото придоби още по-малко значение.

Някои хора биха се зачудили защо въобще бяха съхранили брака си, след като разводът в Канада (с изключение на две провинции) беше относително лесен и изискваше само едно дребно лъжесвидетелствуване, което съдиите приемаха. Истината беше, че и той, и Елоиз, се чувствуваха по-свободни женени, отколкото ако бяха необвързани с брак. Сега и двамата можеха да си позволят авантюри и си ги позволяваха. Но ако в приключението се появяха усложнения, съществуващият брак беше един удобен „изход“. Нещо повече, собственият им опит ги беше убедил, че и за двамата един повторен брак нямаше особени изгледи да бъде по-успешен от първия.

Ускори крачките си, за да избяга от снега и студа. Влизайки в тихия и пуст Ийст блок, той се качи по стълбите и влезе в канцеларията на премиер-министъра.

Мили Фрийдмън, облечена в розово вълнено палто и с гарнирани с кожа зимни ботуши на висок ток се гледаше в огледалото, опитвайки се да нагласи на главата си шапка от бяла норка.

— Казаха ми, че мога да си тръгвам — усмихна се тя, обръщайки се. — Може да влезеш и ако разговорът ви ще прилича на този с Комитета по отбраната, ще останеш за дълго.

— Няма да е за дълго — каза Ричардсън. — Имам среща по-късно.

— Може би ще трябва да я отмениш. — Мили вече се бе обърнала. Шапката бе нагласена; той си помисли, че това беше най-

хубавото, най-практичното и привлекателно зимно украшение за глава. Лицето ѝ сияеше, а големите ѝ сиво-зелени очи искряха.

— Проклет да съм, ако го направя — каза Ричардсън. В погледа, с който я оглеждаше, се четеше възхищение. В следващия миг обаче той си припомни решението, което беше взел.

След като млъкна, Джеймз Хаудън оттласна уморено стола си назад. Срещу него, от другата страна на старомодното четирикрано бюро, на което бяха работили цяла поредица премиер-министри, седеше потънал в мисли Брайън Ричардсън. Неговият остър ум отбелязваше и подреждаше фактите, които току-що беше чул. Въпреки че в общи черти беше запознат с предложенията на Вашингтон, за пръв път получаваше подробна информация. Хаудън му каза и за реакцията на Комитета по отбрана. И сега мислите на имидж-директора на партията, също както артериите и вените на човешкото тяло, се разклоняваха забързано, оценявайки с школувано умение плюсовете и минусите, взаимовръзките и случайностите, действията и противодействията. По-късно щяха да бъдат добавени и детайли, много детайли. Това, от което имаше нужда сега, беше обширен план за стратегията на действие — един план, който — Ричардсън знаеше това — щеше да е много по-важен от всичко съставено от него досега. Защото ако не успее, партията ще претърпи поражение, може би нещо повече от поражение — залез.

— Има и друго — каза Джеймз Хаудън. Беше се изправил и стоеше до прозореца, гледайки към Парламент хил. — Ейдриън Несбитсън трябва да напусне.

— Не! — Ричардсън разтърси глава, за да подчертае отрицанието си. — Може би по-късно, но не сега. Ако смениш Несбитсън, ще го изтълкуват като разцепление в кабинета. Независимо от причината, която ще посочим. Това е най-лошото, което можем да направим.

— Боях се, че така ще реагираш — каза Хаудън. — Проблемът е, че той е напълно безполезен. Но мисля, че ще справим, ако сме твърди.

— А ако изключиш този вариант, мислиш ли, че ще можеш да го държиш в подчинение.

— Мисля, че да — премиер-министърът масажираше дългия си, гърбав нос. — Има нещо, към което той се стреми. Мога да го

използвам, за да се спазарим.

— Не бих разчитал много на пазарлъка — каза със съмнение Ричардсън. — Не забравяй, че старият има репутация на принципен човек.

— Ще запомня съвета ти — усмихна се Хаудън. — Имаш ли и други идеи?

— Да — каза рязко партийният директор, — и то доста. Но нека първо да поговорим за графика. Съгласен съм, че за да осъществим нещо толкова голямо, трябва да имаме одобрението на страната. — Той се замисли. — По много причини бихме имали най-големи шансове, ако изборите са през есента.

— Не можем да чакаме толкова дълго — каза решително Хаудън. — Трябва да ги проведем през пролетта.

— Кога точно?

— Мисля да разпусна парламента веднага след визитата на кралицата и тогава можем да направим избори през май.

— Може и да спечелим — кимна Ричардсън.

— Трябва да спечелим.

— Как смяташ да действаш след срещата във Вашингтон?

Премиер-министърът се замисли.

— Мисля, че трябва да направим съобщение в Камарата след, да кажем, три седмици, считано от днес.

— И тогава ще започнат фойерверките — ухили се партийният директор.

— Да, мисля, че ще започнат — усмихна се леко Хаудън. — А страната ще има време да свикне с идеята за Съюзен пакт преди изборите.

— Ако кралицата дойде, много ще ни помогне — каза Ричардсън. — Ще бъде тук точно между съобщението и изборите.

— Това си помислих и аз — съгласи се Хаудън. — Тя ще бъде символ на това, което ние съхраняваме и трябва да убеди хората от двете страни на границата, че нямаме намерението да губим националната си идентичност.

— Разбирам, подписването на споразумението няма да стане преди изборите.

— Не. И трябва да е ясно, че изборите са истинското решение. Но ние ще водим преговорите преди тях, така че да не губим време

след това. Сега времето е от решаващо значение.

— Както винаги — каза Ричардсън. Той направи пауза, след което продължи замислено. — Значи остават три седмици преди всичко да излезе наяве, и още четиринадесет седмици до изборите. Не е много, но това също си има преимущества — всичко ще свърши преди разцеплението да се е задълбочило. — Гласът му прозвуча делово. — Е, добре. Ето какво мисля.

Хаудън се беше отдръпнал от прозореца и седеше на стола си. Накланяйки го назад, той допря връхчетата на пръстите си и се приготви да слуша.

— Всичко — каза натъртено Брайън Ричардсън, — и като го казвам, наистина имам предвид всичко, зависи от едно нещо: вярата. Трябва да има абсолютна вяра и доверие в една личност — в тебе. И тя трябва да проникне в цялата страна и във всички слоеве на обществото. Без тази вяра ние ще загубим, с нея — ще спечелим. — Той замълча, замисляйки се дълбоко, след което продължи. — Съюзният пакт... между другото мисля, че трябва да му измислим друго име, но този вид съюз, който ти предлагаш, не е чак толкова възмутителен. В края на краищата, ние вървим нататък от половин век и в известен смисъл трябва да сме луди, за да се откажем от него. Но опозицията ще направи всичко възможно, за да го представи като скандален и мисля, че трудно ще ги осъдиш за това. За първи път от доста години насам те ще имат в какво действително да впият зъби. И Дийц и компания ще се възползват. Те ще се нахвърлят върху нас с думи като „предателство“ и „продаване на националните интереси“, а тебе ще те нарекат Юда.

— И преди са ме наричали с разни имена, но все още съм тук, нали?

— Номерът е да устоим. — Изразът на Ричардсън беше сериозен. — Това, което трябва да направим, е да утвърдим твоя образ в съзнанието на хората така, че да ти имат абсолютно доверие и да вярват, че каквото и да им препоръчаш, то ще е за тяхно добро.

— Нима сега не е така?

— Самодоволството няма да ни помогне, — отвърна троснато Ричардсън и премиер-министърът се изчерви, но не направи никакъв коментар. Партийният директор продължи:

— Нашите последни изследвания на общественото мнение показват, че популярността на правителството — и твоята — е спаднала с четири процента в сравнение с миналата година по това време, а ти лично си най-непопулярен на Запад. За щастие, разликата е минимална, но все пак има такава тенденция. Но можем да я променим, ако поработим яко и чевръсто.

— Какво предлагаш?

— Ще ти представя дълъг списък с препоръки — вдругиден. Повечето от тях са да се излезе оттук — Ричардсън посочи с ръка наоколо, — и да се отиде сред хората — речи, из казания за печата, появяване по телевизията при всяка възможност. И всичко това трябва да започне скоро — веднага след завръщането ти от Вашингтон.

— Не забравяй, че парламентът възобновява заседанията си след по-малко от две седмици.

— Не, не забравям. Понякога ще ти се налага да бъдеш на две места едновременно — Ричардсън си позволи да се усмихне. — Надявам се, че не си забравил стария полезен навик да спиш в самолета.

— Ясно ти е, че една част от тази обиколка трябва да мине преди съобщението.

— Да. Можем да я уредим, ако работим бързо. Бих искал, доколкото е възможно, да подготвим страната за това, което предстои. Затова твоите речи са важни. Мисля, че ще трябва да наемем няколко нови хора да ти ги пишат — но да са наистина първокласни майстори, които да те накарат да звучи като Чърчил, Рузвелт и Били Греъм^[2] взети заедно.

— Добре, това ли е всичко?

— Засега да — каза Ричардсън. — О, с изключение на една — дреболия на общия фон. Станала е някаква имиграционна неразбория във Ванкувър.

— Пак ли! — каза раздразнено Хаудън.

— Да, един пътник без билет, който си няма страна и иска да влезе. Изглежда, че пресата ще раздуха случая и затова трябва бързо да го уредим — Ричардсън разказа подробностите, описани в следобедните вестници.

За момент на Хаудън му се прииска да отхвърли проблема. В края на краищата има предел на нещата, с които премиер-министърът

може да се занимава персонално, а и сега толкова много други работи... След това си спомни за намерението си да се срещне с Харви Уоръндър, а и знаеше, че дребните неща понякога стават важни. Все още се колебаеше.

— Аз говорих с Харви Уоръндър снощи.

— Да — каза сухо Ричардсън. — Чух.

— Искам да бъда честен — Хаудън все още преценяваше наум. — Някои от нещата, които Харви каза снощи, са верни — за спирането на притока от имигранти в случаи като онзи, за който ти ми спомена — за жената, която била депортирана. Разбрах, че тя е държала публичен дом Хонконг и била болна от венерическа болест.

— Но вестниците няма да го напечатат, даже ако им го съобщим — каза раздражено Ричардсън. — Хората виждат само една майка с бебе, изхвърлена от този грубиянин — правителството. Опозицията много добре използва случая в парламента, нали? Трябваше да си сложиш галоши, за да изгазиш реките от сълзи, които се проляха.

Премиер-министърът се усмихна.

— Ето, затова веднага трябва да уредим ванкувърския случай.

— Но ти сигурно не би допуснал нежелани хора като тази жена например да станат имигранти?

— Защо не? — отвърна Ричардсън. — Особено ако с това се избегне отрицателният отзвук. Може да бъде сторено тихо и мирно с една заповед на министъра. В края на краищата миналата година са пуснати хиляда и двеста души по изключение, повечето по ходатайство на членовете на парламента. Можеш да бъдеш сигурен, че понякога е било просто от прищявка. Така че не виждам защо да не допуснем още няколко.

Числото хиляда и двеста удиви Хаудън. Знаеше, разбира се, че имиграционните закони в Канада често се нарушават и че това беше нещо като право на покровителство, възприето от всички политически партии. Удиви го само бройката.

— Наистина ли са толкова много?

— В действителност са дори повече — каза Ричардсън. И добави сухо. — За щастие министерството добавя към всяка заповед по още двадесет до петдесет имигранти и никой не пресмята общия им брой.

След кратко мълчание премиер-министърът каза меко:

— Харви и министерството му мислят, че трябва да променим закона за имиграцията.

— Ако ти не беше първият министър на кралицата — отговори Ричардсън, — щях да се изкуша да ти отвърна с една къса и изразителна дума.

Джеймз Хаудън се намръщи. Понякога, помисли си той, Ричардсън се забравя.

Без да обръща внимание на неодобрението, партийният директор продължи:

— Всяко правителство през последните години е използвало закона за имиграцията, за да издигне популярността на собствената си партия. Защо точно ние трябва изведнъж да прекратим тази практика? Това е лишено от политически смисъл.

Да, помисли си Хаудън, наистина е лишено от смисъл. Посегна към телефона.

— Добре — каза той на Ричардсън, — ще постъпим както ти искаш. Ще се свържа с Харви Уоръндър веднага. Намерете мистър Уоръндър. Вероятно е в къщи — нареди той на телефонистката. Закрил телефонната мембрана с ръка, той попита: — Освен това, което си говорихме, има ли още нещо, което според теб трябва да му кажа?

— Предложи му да стъпи с двата крака на земята. Така, може би, няма да се препъва толкова често на равно — ухили се Ричардсън.

— Ако кажа това на Харви — отвърна Хаудън, — той вероятно ще ми излезе с някой цитат на Платон.

— В такъв случай можеш да му отговориш с цитат от Меандър: „Този, който се е издигнал най-високо, може да падне най-лошо.“

Премиер-министърът вдигна вежди. Брайън Ричардсън непрекъснато го удивяваше.

Телефонистката каза нещо по телефона. Хаудън я изслуша, след което постави слушалката.

— Уоръндърови са извън града за празниците — във вилата им в Лорецтиънс, а там няма телефон.

— Доста отстъпки правиш на Харви Уоръндър — каза с любопитство Ричардсън, — не е ли така? Повече, отколкото на някои други.

— Този път — не — каза Джеймз Хаудън. След разговора им той беше вече настроен решително. — Ще го викна тук вдругиден и ще

сложим край на ванкувърския случай. Гарантирам ти.

В седем и половина Брайън Ричардсън пристигна в апартамента на Мили Фрийдмън. Носеше два пакета — единият съдържаше шишенце от една унция „Гърлейн“, знаеше, че Мили харесва този парфюм, а другият пакет съдържаше двадесет и шест унции джин.

Парфюмът зарадва Мили. За джина не беше толкова сигурна, въпреки че го взе в кухненския бокс, за да направи коктейлите.

Докато седеше и чакаше в едното от двете дълбоки кресла в осветения с мека светлина хол, Ричардсън протегна удобно крака върху широкия бежов килим — единствената скъпа вещ, която Мили беше купила при подреждането на апартамента си.

— Знаеш ли, Мили — каза той одобрително, — други хора биха изхвърлили повечето от нещата, които са тук. Но с начина, по който си ги подбрала и подредила, ти си направила най-уютната бърлога, която познавам.

— Предполагам, че това е комплимент — отвърна Мили, усмихвайки се от кухненския бокс. — Както и да е, радвам се, че ти харесва.

— Разбира се, че ми харесва. На кой не би му харесало? — Брайън Ричардсън мислено сравни апартамента със собствения си дом, който Елоиз беше пренаредила преди една година. Те имаха стени в цвят слонова кост, бял широк килим с жълтеникав оттенък, шведска орехова гарнитура и завеси в цвят електрик. Отдавна беше равнодушен към обстановката и беше престанал да се дразни. Но все още си спомняше кавгата с Елоиз заради сметката на това, което той бе описал като „президентския апартамент в публичен дом“.

Той си помисли, че Мили винаги знае как да придаде топлина и индивидуалност на едно място... Малко неприбрано, книги, натрупани по масите — място, където един мъж може да се отпусне.

Мили пак се беше обърнала с гръб към него. Той я наблюдаваше замислен.

Преди пристигането му тя беше сменила костюмчето, което беше носила през деня, с оранжеви три четвърти памучни панталони и черно пуловерче, върху което имаше перлена огърлица. Ефектът, помисли си Ричардсън, беше прост и физически възбуждащ.

След като тя се върна в хола, той се улови, че се възхищава от грациозността ѝ. Във всяко движение на Мили имаше ритъм и пестеливост и тя рядко правеше ненужни жестове.

— Мили — каза той, — ти си удивително момиче.

Тя внесе питиетата в стаята, ледът подрънкваше. Той усети, че под панталоните има стройни крака и твърди бедра; и отново несъзнателният ритъм на движенията... като младо, дългокрако състезателно конче, помисли си той.

— Удивително ли, в какъв смисъл? — попита Мили.

Тя му подаде чашата и пръстите им се докоснаха.

— Е — каза той, — без обвивката от домашни дрехи — панталони и т.н. ти си най-сексапилното парче на два крака.

Той постави чашата, която тя му беше дала, стана и я целуна. Тя се освободи внимателно от прегръдката му и се обърна.

— Брайън — каза Мили, — не знам дали е на добро.

Преди девет години тя бе разбрала какво означава любовта, а след това и непоносимото страдание на раздялата. Допускаше, че не е влюбена в Брайън Ричардсън така, както беше в Джеймз Хаудън, но между тях имаше топлина и нежност. И знаеше, че те могат да бъдат много повече, ако времето и обстоятелствата позволят. Но подозираше, че те няма да разрешат. Ричардсън беше женен... той беше прагматичен и това означаваше, че отново ще има разрыв... раздяла...

— Кое дали е на добро, Мили? — попита Ричардсън.

— Мисля, че разбираш — каза тя с равен глас.

— Да, знам — той отново взе питието си. Вдигна чашата срещу светлината, разгледа я и пак я постави.

Мили си помисли, че страшно ѝ се иска да се люби. Тялото ѝ крещеше за секс. Но изведнъж я обзе копнеж за нещо повече от физическа любов... Нужно ѝ бе нещо постоянно. Наистина ли? Някога, когато беше влюбена в Джеймз Хаудън, тя беше готова да се задоволи и с по-малко.

— Мисля, че мога да те зальжа с поток от думи, Мили — каза бавно Брайън Ричардсън. — Но и двамата сме достатъчно възрастни. Не мисля, че искаш това.

— Не — отговори тя. — Не искам да ме зальгваш. Но също така не искам да бъда и животно. Трябва ми нещо повече.

— За някои хора няма нищо повече — отвърна той рязко. — Поне ако са честни пред себе си.

След момент той се чудеше защо го изтърси, може би в изблик на честност или просто на самосъжаление — чувство, което презираше у другите. Но не бе очаквал ефекта, който думите му оказаха върху Мили. В очите ѝ забеляза сълзи.

— Мили — каза той, — съжалявам.

Тя поклати отрицателно глава и той отиде при нея. Извади носна кърпичка и внимателно избърса очите ѝ и потеклите ручейчета сълзи.

— Слушай — каза той, — не трябваше да го казвам.

— Всичко е наред — каза Мили, — предполагам, че просто се размекнах.

О, господи, помисли си тя, какво ми става — самоуверената Милисът Фрийдмън... плаче като ученичка. Какво означава този мъж за мене? Защо не мога да възприема с лекота тези думи, така както съм правила преди?

Ръцете му я обгърнаха.

— Искам те, Мили — каза той тихо. — Не знам как да го кажа по друг начин, освен че те искам.

Той отново повдигна главата ѝ и я целуна. Този път тя му отвърна. Малко по-късно той започна да вдига пуловера ѝ. Прибързаността му я засегна.

— Не, Брайън! Моля те, недей!

Но тя не направи опит да се отскубне. Милувките му засилваха желанието у нея. Сега тя знаеше: искаше го. След това отново щеше да дойде самотата, чувството за загуба. Но сега... сега... очите ѝ се затвориха, тялото ѝ трепереше... сега.

— Добре — гласът ѝ прозвуча дрезгаво.

Ключът на лампата щракна. В този момент отвън проникна високият вой от двигателите на самолет, който летеше високо над града. Звукът идваше все по-близо, след това започна да утихва със завиването на запад по нощния рейс за Ванкувър. Сред пътниците на изчезващия в тъмнината самолет беше и сенаторът Деверукс.

— Бъди нежен, Брайън — прошепна Мили. — Този път... моля те, бъди нежен.

---

[1] Евангелие от Лука (2:14) ↑

[2] Били Греъм (Уилям Френклин Греъм) — роден в 1918 г., американски евангелист, изнасял проповеди пред милионна аудитория. — Б.пр. ↑

6. АЛЪН МЕЙТЛЪНД

Във Ванкувър, в късната коледна сутрин Алън Мейтлънд спеше. Когато се събуди, усети в устата си неприятен вкус от напитките, които беше погълнал предната вечер. Като се прозяваше и се почесваше по късо подстриганата си глава, която го болеше, той си спомни, че тримата — той, Том Люис и Лилиан — жената на Том — бяха жулнали две бутилки. Истинско излишество, тъй като нито той, нито Том имаха парите да си го позволят, особено сега, когато Лилиан беше бременна и Том едва смогваше да плаща редовно ипотеката по малката къщичка, която беше купил преди шест месеца в северната част на Ванкувър. След това Алън си помисли: О, по дяволите, изтърколи атлетичното си, дълго метър и осемдесет тяло от кревата и зашляпа бос към банята.

Като се върна, обу едни стари фланелени панталони и си облече избеляла университетска фланелка с къс ръкав. След това си забърка нес кафе, направи топъл сандвич и хапна малко мед от един буркан. За да яде, беше седнал на креват, който заемаше по-голямата част от тесния ергенски апартамент, намиращ се на Гилфорд стрийт, близо до Инглиш бей. По-късно креватът можеше да се скрие в стената като прибиращ се колесник на самолет. Алън обаче рядко бързаше да го прибере, тъй като отдавна беше открил, че нещата му се удават по-лесно, ако не бърза да ги върши.

Тъкмо се чудеше дали да си направи труда да изпържи малко бекон, когато телефонът иззвъня. Беше Том Люис.

— Слушай, дебелоглавецо — каза Том. — Защо никога не си ми казвал, че имаш толкова високопоставени приятели!

— Човек не обича да се хвали. Вандербилтови и аз... — Алън преглътна едно полусдъвкано парче от сандвича. — Какви високопоставени приятели?

— Сенаторът Деверукс, например. Самият Ричард Деверукс. Исква да отидеш в къщата му — днес и то бързо.

— Ти си луд!

— Луд ли? Току-що ми позвъни Г. К. Брайън — от „Кълинър, Брайън, Мортимър, Лейн и Робъртс“, известни още като „Ние, народът“. Мисля, че те водят повечето от юридическите дела на стария Деверукс, но този път сенаторът е питал специално за тебе.

— Не е възможно — Алън беше настроен скептично. — Някой е направил грешка, очевидно е сбъркал името.

— Слушай, младши — каза Том, — след като природата те е надарила с глупост над средната, поне не се опитвай да я засилваш. Човекът, който им трябва, е Алън Мейтлънд от процъфтяващата млада адвокатска кантора „Люис и Мейтлънд“ — или поне ще бъде такава, ако се появят няколко клиента. А това си ти, нали?

— Да, но...

— Само не мога да разбера защо човек като сенатора Деверукс ще търси Мейтлънд, след като може да вземе Люис, който е завършил право една година преди Мейтлънд и е забележимо по-умен, както показва сегашният разговор, но...

— Чакай малко — намеси се Алън. — Ти каза Деверукс.

— Не повече от шест пъти, което, признавам, не е достатъчно, за да проникне...

— Познавах една Шерън Деверукс през последната ми година в колежа. Виждахме се няколко пъти, веднъж си бяхме определили и среща, но не съм я виждал оттогава. Може би тя...

— Може би е тя, а може и да не е. Всичко, което знам, е, че сенаторът Деверукс чака в тази ясна и слънчева коледна утрин някой си Алън Мейтлънд.

— Ще отида — каза Алън. — Може да има подарък за мене под коледната му елха.

— Ето ти адреса — каза Том и след като Алън го записа, продължи — ще се моля за теб. Може даже да позвъня на хазяина на кантората ни — да се помоли и той; в края на краищата наемът зависи от това.

— Кажу ми, че ще се постарая.

— Никой не се съмнява в това — каза Том. — Късмет!

Сенаторът Деверукс живееше на Саут уест марин драйв, което не беше за чудене, помисли си Алън.

Алън познаваше добре този район, и от славата му, която се носеше, и от няколкото случайни контакти по време на студентските му години. Разположен високо над долната част на Ванкувър, обърнат на юг към северния ръкав на разливащата се река Фрейзър и към пасторалните острови Лулу, районът беше социалната Мека и в него се помещаваха доста натрупани богатства. Изгледът от повечето вили, намиращи се покрай пътя, беше чудесен, в ясни дни се виждаше чак до американската граница и щата Вашингтон. Това беше и един символичен изглед, защото, както знаеше Алън, повечето от тези, които живееха тук, бяха постигнали висотите на общественото положение или бяха родени за тях. Вторият символ бяха големите, украсени баржи за дървени трупи, закотвени долу в реката или влачени на буксир към дъскорезниците. Сеченето и извозването на трупи, както и дървообработването са били в основата на благосъстоянието на провинция Британска Колумбия и даже сега запазваха голямото си значение.

Алън Мейтлънд видя реката Фрейзър в момента, в който откри къщата на сенатора Деверукс. Сенаторът сигурно притежава един от най-добрите изгледи по целия бряг, реши Алън.

Все още беше слънчево, ясно и мразовито, когато той паркира пред голямата къща в стил Тюдор. Къщата беше скрита от любопитните погледи на минувачите с висока кедрова ограда. Намираще се навътре, далеч от пътя и към нея водеше виеща се алея, в началото на която имаше порта от ковано желязо, украсена с две фантастични фигури. В алеята се намираще един блестящ на слънцето крайслер-империал и Алън паркира зад него своя стар, полющен шевролет. Отиде до масивната, украсена с ковани гвоздеи врата, разположена в портик стил барок и натисна звънеца. Не след дълго икономът отвори вратата.

— Добро утро — каза Алън. — Името ми е Мейтлънд.

— Моля, влезте, сър!

Икономът беше мършав, белокос мъж, който се движеше така, сякаш го боляха краката. Той поведе Алън през един къс, облицован с плочки коридор и го въведе в просторен вестибюл. На вратата се появи стройна дребна фигура.

Беше Шерън Деверукс и изглеждаше точно такава, каквато я беше запомнил не беше красавица, но имаше приятна външност,

дребничка, почти миниатюрна, лицето и беше издължено, с дълбоки, живи очи. Алън забеляза, че косата ѝ е различна. Беше гарваново черна и тя я носеше дълга, сега беше с фризура като качулка. Отива ѝ, помисли си той.

— Здравей — каза Алън. — Чух, че сте имали нужда от адвокат.

— В момента — отвърна веднага Шерън, — повече ни трябва водопроводчик. Чешмата в банята на дядо не може да спре.

Имаше още нещо, което той помнеше — една трапчинка на лявата буза, която се появяваше, когато тя се усмихваше както сега.

— Този адвокат — каза Алън, — като странично занимание може да извършва и водопроводни ремонти. Напоследък не му се налага да борави много с правна материя.

— Е, тогава се радвам, че си спомних за теб — засмя се тя.

Икономът взе палтото му и Алън се огледа с любопитство.

Къщата и отвън, и отвътре говореше за богатство и състоятелност. Те стояха в просторно светло предверие, чийто стени бяха покрити с полирана, тапицирана с лен ламперия, таванът беше в ренесансов стил, подът беше покрит с дъбов паркет. В голямото огнище стил Тюдор, украсено отстрани с две малки колони, гореше ярък огън, а близо до огнището на масичка за храна от епохата на кралица Елизабета стоеше букет от червени и жълти рози. Върху килимче от Керман^[1] едно величествено йоркширско кресло беше обърнато към Ноул-диван^[2], а в далечния край на вестибюла около еркерните прозорци бяха окачени вълнени бродирани ковчорчета.

— Дядо се върна от Отава снощи — каза Шерън, доближавайки го, — и на закуска каза, че му е нужен един млад Ейб Линкълн. Аз му казах, че някога познавах един, наречен Алън Мейтлънд, който се канеше да става адвокат и имаше какви ли не идеали... Между другото, пазиш ли ги още?

— Предполагам да — каза с известно неудобство Алън. Той си помисли, че сигурно е разказвал на това момиче много неща, за които не можеше сега да си спомни. — Благодаря ти, че си си спомнила за мен.

В къщата беше топло и той размърда врата си в колосаната бяла риза, която беше облякъл с единствения си приличен, тъмносив костюм.

— Да влезем в хола — каза Шерън. — Дядо скоро ще дойде.

Той, я последва през вестибюла. Тя отвори една врата, през която нахлу слънчева светлина.

Стаята, в която влязоха, беше по-голяма от вестибюла, но беше по-светла и Алън си помисли, че не беше толкова потискаща. Беше мебелирана с Чипъндейл^[3] и Шератън, с леки персийски килимчета. Стените бяха покрити с дамаска и украсени с позлатени кристални свещници. Имаше няколко оригинални маслени картини — Дега, Сезан и по-съвременния Лорън Херис. В един ъгъл на стаята имаше голяма украсена коледна елха. До нея стоеше едно пиано Щайнуей. Прозорците с оловна дограма, които сега бяха затворени, гледаха към покрита с плочи тераса.

— Дядо ти, предполагам, е сенаторът Деверукс — каза Алън.

— О, да. Забравих, че не знаеш.

Шерън го заведе до едно канапенце Чипъндейл и седна срещу него.

— Родителите ми са разведени. Баща ми сега живее в Европа — повечето време е в Швейцария, а мама се омъжи отново и сега е в Аржентина, а аз живея тук — тя говореше спокойно, без горчивина.

— А! Значи това е младият мъж — бумтящият глас прозвуча откъм вратата. Там беше застанал сенаторът Деверукс, бялата му коса беше сресана, а утринният му редингот — безупречно изгладен. В бутониерата имаше малка червена роза. Той пристъпи в хола, потривайки ръце.

Шерън ги представи един на друг.

— Моля да ме извините, мистър Мейтлънд — каза вежливо сенаторът, че ви повиках тук на Рождество Христово. Надявам се, че не съм ви причинил неудобство.

— Не, сър — каза Алън.

— Добре. Тогава, преди да пристъпим към работата, може би ще се присъедините към нас за чаша шери.

— Благодаря ви.

На една махагонова маса имаше чаши и кристална гарафа. Докато Шерън наливаше шерито, Алън се осмели да забележи:

— Имате красива къща, сенаторе.

— Много ми е приятно, че мислиш така, момчето ми — възрастният човек изглеждаше наистина доволен. — През целия си живот съм държал да се обкръжавам с неща, които будят възхищение.

— Дядо има голяма слава като колекционер — каза Шерън. Тя поднесе чашите им. — Само дете понякога имаш чувството, че живееш в музей.

— Младите често се надсмиват или се правят, че се надсмиват над антикварните неща — сенаторът Деверукс се усмихна снизходително на внучката си. — Но аз разчитам на Шерън. Двамата с нея подредихме тази стая.

— Резултатът впечатлява — каза Алън.

— Надявам се, че е вярно — очите на сенатора огледаха наоколо с удоволствие. — Тук има няколко много специални неща. Това, например, е чудесна вещ от династията Тан — пръстите му докоснаха нежно една превъзходна керамична фигура на кон с ездач, много приятно оцветени. Статуетката стоеше върху мраморно столче. — Изработено е преди две хиляди и шестстотин години от майстор-занаятчия в една цивилизация, която вероятно е била по-просветена от днешната.

— Красиво е — каза Алън. Само в тази стая, помисли си той, сигурно има едно малко състояние. Той се замисли върху контраста между това, което го окръжаваше сега и квадратното бунгало на Том Люис, което имаше две спални и в което беше прекарал предната вечер.

— А сега на работа — гласът на сенатора прозвуча рязко и делово. Тримата седнаха.

— Както вече казах, момчето ми, моля да ме извиниш за внезапността на това повикване. Обаче има един случай, който буди моята загриженост и симпатия, и който не търпи отлагане.

Сенаторът Деверукс обясни, че се е заинтересувал от пътника без билет на кораба — „този нещастен младеж, бездомен и без гражданство, който е застанал пред нашата врата и моли в името на човеколюбието да го пуснем да влезе“.

— Да — каза Алън, — четох за това миналата вечер. Спомням си как си помислих, че почти нищо не може да се направи.

— Защо да не може? — попита внимателно слушащата Шерън.

— Най-вече — отговори Алън, — защото в канадския имиграционен закон доста ясно се определя кой може и кой не може да влезе.

— Но според вестника — запротестира Шерън — неговото дело даже няма да бъде разгледано.

— Да, момчето ми, какво ще кажеш за това? — вдигна въпросително едната си вежда сенаторът. — Къде е нашата прехвалена свобода, когато един човек, какъвто и да е той, не може да бъде изслушан от съда?

— Не ме разбирайте погрешно — каза Алън. — Аз не защитавам съществуващото положение. Всъщност, когато изучавахме имиграционния закон в юридическия факултет, аз си мислех, че той е доста несъвършен. Но аз говоря за закона такъв, какъвто е в момента. Ако трябва да бъде променен, това е повече по вашата част, сенаторе.

— Много е трудно — въздъхна сенаторът, — особено с такова твърдоглаво правителство като това, което сега е на власт. Но кажи ми, наистина ли мислиш, че нищо не може да се направи за този нещастен младеж — имам предвид по законен начин.

Алън се поколеба.

— Разбира се, това е предварителна преценка.

— Естествено.

— Е, добре, ако приемем, че фактите, изложени във вестника, са горе-долу верни, този човек — Дювал няма никакви права. Преди делото му да се слуша в съда — ако това въобще му помогне по някакъв начин, за което аз се съмнявам, той трябваше официално да слезе на брега в страната, а така както стоят нещата, това изглежда невъзможно. — Алън погледна Шерън и продължи. — Това, което очаквам да се случи, е корабът да отплава така, както е пристигнал — заедно с Дювал.

— Може би, може би — промърмори сенаторът, гледайки един пейзаж на Сезан на стената срещу него. — И въпреки това в закона има вратички.

— Много често — кимна Алън. — Казах, че това е само едно предварително мнение.

— Точно така, момчето ми — сенаторът беше свалил погледа си от картината и отново беше придобил делови вид. — Ето защо искам да се поровиш по-сериозно в цялата тази работа и да намериш една такава вратичка, ако такава съществува. Накратко, моето желание е ти да станеш адвокат на този нещастен младеж.

— Но да допуснем, че той...

Сенаторът Деверукс вдигна предупредително ръка.

— Умолявам, те, изслушай ме докрай. Възнамерявам да платя всички разходи, които направиш. В замяна искам само моето име да не се споменава във връзка със случая.

Алън мръдна неспокойно на канапето. Знаеше, че този момент може да се окаже много важен за него, както и за други. Делото можеше да не доведе доникъде, но ако се действа правилно, щеше да донесе връзки за в бъдеще, които ще доведат до други дела по-късно. Когато беше дошъл тук тази сутрин, не знаеше какво да очаква, сега обаче можеше да бъде доволен. И въпреки това нещо го безпокоеше, в него се надигаха известни съмнения. Подозираше, че под повърхността на случая има още нещо, което възрастният човек не беше разкрил. Чувствуваше, че Шерън го гледа.

— Защо, сенаторе? — каза Алън рязко.

— Какво защо, момчето ми?

— Защо искате вашето участие да остане в тайна?

За момент сенаторът изглеждаше затруднен да отговори, след това лицето му се проясни.

— В една хубава книга има следният текст. Мисля, че той гласеше: „А ти кога правиш милостиня, да не узнае лявата ти ръка що прави десницата.“^[4]

Звучеше драматически. Но нещо беше щракнало в главата на Алън Мейтлънд.

— Милостиня, сър, или политика? — попита той тихо.

— Боя се, че не те разбирам — намръщи вежди сенаторът. *Е, помисли си Алън, ето че провалям работата и губя първия си клиент, който ми бе почти сигурен.*

— Точно сега темата за имиграцията — каза той бавно, — е много политизирана. Вестниците вече вдигнаха шум около този случай, който може да създаде доста неприятности на правителството. Това ли беше тайната ви мисъл, сенаторе — просто да използвате този човек от кораба като пешка? Затова ли избрахте за адвокат мен — млад и зелен, вместо да се обърнете към юридическата фирма, с която обикновено работите, защото веднага ще свържат случая с вас? Съжалявам, сър, но никога не съм възнамерявал да упражнявам професията си по този начин.

Изрази се по-сурово, отколкото смяташе, но възмущението му беше надделяло. Чудеше какво ще обяснява на партньора си Том Люис и дали Том би постъпил по същия начин. Подозираше, че не; едва ли би пренебрегнал така донкихотски един солиден приход.

Изведнъж дочу буботещ звук. Удивен разбра, че сенаторът Деверукс се смее.

— Млад и зелен, казваш, момчето ми? — сенаторът направи пауза, като продължаваше да се смее, та чак коремът му се тресеше. — Е, може би си млад, но в никакъв случай — зелен. Какво ще кажеш, Шерън?

— Мисля, че те разкриха, дядо.

Алън забеляза, че момчето го гледа с уважение.

— Наистина ме разобличи, наистина. Умен младеж си намерила.

Алън почувствува, че ситуацията някак си се е променила, въпреки че не беше сигурен как. Сигурен беше само, че сенаторът Деверукс е извънредно странен човек.

— Много добре, нека да разкрием картите си — тонът на сенатора се беше променил неуловимо — беше позагубил първоначалната си надменност. Говореше като с равен. — Да допуснем, че всичко, което каза, е истина. Нима само затова младежът на кораба ще загуби правото си на юридическа помощ? Трябва ли да му откажем подкрепа само защото мотивите на човека, който я предлага, /да допуснем, че това съм аз/, са двойствени? Ако ти се давиш, момчето ми, ще мислиш ли за това, че човекът, който плува към теб, за да ти помогне, го прави само защото си му по-нужен жив?

— Не — каза Алън, — едва ли ще ме е грижа.

— Тогава каква е разликата? Ако има разлика — сенаторът се наклони напред. — Позволи ми да те попитам нещо. Предполагам вярваш, че несправедливостта може да бъде отстранена.

— Разбира се.

— Разбира се — сенаторът кимна мъдро. — Да видим тогава какво да направим за този младеж на кораба. Казват, че няма никакви законни права. Той не е канадец, нито е добронамерен имигрант, нито пък транзитен пътник, който ще слезе на брега и скоро ще замине. За закона той дори не съществува. Ето защо въпреки че може да търси правосъдие, за да влезе в тази страна или в която и да е друга, той не може да го стори. Така ли е?

— Не бих го казал точно по този начин — рече Алън, — но всъщност е така!

— С други думи — да.

— Да — усмихна се криво Алън.

— И да допуснем тогава, че довечера, на кораба, намиращ се в пристанището на Ванкувър, този същият човек извърши убийство или палеж. Тогава какво ще стане с него?

Алън кимна. Виждаше накъде бие сенаторът.

— Ще бъде свален на брега и ще го съдят.

— Точно така, момчето ми. И ако е виновен, ще бъде наказан, независимо дали има или няма граждански статус. Виждаш, че законът има власт над Анри Дювал, въпреки че самият той не може да се обърне към него.

Един добре поднесен аргумент. Не е за чудене, помисли си Алън, че старият се слави с ораторското си умение.

Но умело или не, той постави един основателен въпрос. Защо законът трябва да работи само в едната посока — срещу човека, а не и за него? И въпреки че мотивите на сенатора Деверукс бяха политически, това не променяше същността на факта, който той изтъкна: че една личност, присъстваща в обществото, е лишена от основно човешко право.

Алън се замисли. Какво можеше да направи правото за човека на кораба? Нещо или нищо? И ако нищо, то защо?

Алън Мейтлънд нямаше особени илюзии относно закона. Въпреки че беше новак в занаята, на него му беше ясно, че справедливостта не действа автоматично, нито пък безстрастно и че понякога несправедливостта взема връх над доброто. Той знаеше, че социалното положение определяше престъпленията и наказанията, че по-малко вероятно бе състоятелните, които имаха на разположение всички вратички на закона, да пострадат тежко заради греховете си, отколкото по-бедните, които не можеха да се възползват. Уверен бе, че мудността на правосъдието понякога лишава невинните от техните права, а някои, които трябваше да получат възмездие, не можеха да го потърсят поради високите съдебни разноски. А от друга страна съдилищата бяха претоварените с дела: те раздаваха правосъдие, намирайки се непрекъснато под напрежение, и поради това често не можеха да зачетат както трябва правата на обвиняемия.

Узнал бе за тези неща по същия начин, по който ги научаваха всички студенти и начинаещи адвокати. Понякога всичко това дълбоко го разстройваше, както причиняваше болка и на по-възрастните му колеги, чийто идеализъм не се беше изпарил през дългите години, прекарани в съда.

Но с всичките си недостатъци законът имаше едно, велико качество. Че го има. Че съществува. Най-голямата полза от него беше неговата достъпност.

Съществуването на закона беше признание, че равенството на човешките права беше цел, за която си заслужава да се бориш. Що се отнася до дефектите, след време те щяха да бъдат оправени; винаги е било така, въпреки че реформата изоставаше спрямо нуждата от нея. Междувременно вратата на съда беше винаги отворена за най-нисшите и най-великите — стига да пожелаят, както бяха отворени вратите за дела, гледани по съкратено производство.

Освен може би за човека, наречен Анри Дювал.

Алън усети, че сенаторът го гледа с очакване. Лицето на Шерън беше леко смръщено.

— Сенатор Деверукс — каза Алън, — ако поема този случай — и ако човекът на кораба се съгласи да го представям, той ще бъде мой клиент. Така ли е?

— Мисля, че може да се каже така.

— С други думи — да — усмихна се Алън.

Сенаторът отметна глава, избухвайки в смях.

— Започна да ми харесваш, момчето ми. Продължавай, ако обичаш.

— Въпреки че в основата на всичко стоите вие, сенаторе — каза предпазливо Алън, — решението за предприемане на действие, което касае клиента ми, ще се взема само от него и от мен, без предварителни консултации с трета страна.

По-възрастният мъж погледна хитро Алън.

— Не мислиш ли, че този, който плаща, поръчва и музиката...

— Не, сър. В случая — не. След като е мой клиент, аз искам да правя това, което е най-добро за него, а не което е политически най-изгодно.

Усмивката на сенатора изчезна и в гласа му прозвуча студенина.

— Трябва да ти напомня, че много млади адвокати биха приели с радост възможността, която ти предлагам.

Алън стана.

— Тогава ви предлагам да потърсите в браншовия справочник, сър — и обръщайки се само към Шерън, добави: — Съжалявам, че те подведох.

— Чакай малко! — каза сенаторът. Той също беше станал и стоеше пред Алън. — Искам да ти кажа, момчето ми, че според мен ти си нетърпелив, дързък, неблагодарен — и че приемам условията ти.

Стиснаха си ръцете за сключеното споразумение, след което Алън отклони покана на сенатора да остане за обяд.

— По-добре е да отида на кораба днес — каза той. — Ако се кани да отплава скоро, може да не смогнем.

Шерън го изпрати до вратата. Обличайки палтото си, той усети близостта ѝ и лекия мирис на парфюм.

— Радвам се, че те видях, Шерън — каза той малко сковано.

— И аз се радвам — усмихна се тя. Трапчинката отново се появи и изчезна. — И въпреки че няма да се отчиташ пред дядо, идвай все пак да ни видиш.

— Само едно се питам — каза бодро Алън, — как съм могъл толкова време да не те виждам.

Снощният дъжд беше оставил локвички вода по кейовете и Алън Мейтлънд внимателно ги заобикаляше, взирайки се от време на време в редицата кораби, чиито силуети се очертаваха мрачно на фона на сивото надвиснало небе. Единственият човек, който беше видял в пустото пристанище бе едноръкият пазач, придружаван от куче-мелез. Той му показва пътя насам. Четейки имената на пришвартованите кораби, той установи, че „Вастервик“ е вторият в редицата.

Единственият признак за живот беше тънката струйка дим, която вятърът разпиляваше още щом се издигнеше. Около кораба се чуваха само приглушени звуци: пликане на водата и поскърцване на дърво, които идваха някъде отдолу. А отгоре долиташе меланхоличният крясък на летящите чайки. Пристанищните звуци са звуци на самотата, помисли си Алън и се попита в колко ли други пристанища по света беше чувал тези звуци онзи, при когото отиваше.

Попита се също що за човек щеше да се окаже Анри Дювал. Наистина във вестника той беше описан със симпатия, но много често това, което публикуваха вестниците, не отговаряше на истината. Повероятно е, помисли си Алън, да се окаже от най-лошия тип океански скитници, които никой не иска да приеме и то с основание.

Стигна до железния трап на кораба и се качи на него. Докато стигне догоре, целите му ръце бяха в ръжда.

В края си трапът беше преграден от верига. На нея висеше парче шперплат, на което с груби букви бе написано: „ВХОД ЗАБРАНЕН ЗА ТЕЗИ, КОИТО НЯМАТ РАБОТА НА КОРАБА по заповед на С.Яабек, капитан“.

Алън свали веригата и мина от другата страна. Беше направил няколко крачки към една желязна врата, когато един глас го спря.

— Видяхте ли надписа! Никакви репортери!

Алън се обърна. Човекът, който се приближаваше по стълбата, беше на тридесет и пет-шест години, висок и сух. Носеше смачкан кафяв костюм и брадата му беше набола. Акцентът му, ако се съдеше по гълтането на „р“-тата беше скандинавски.

— Аз не съм репортер — каза Алън. — Искам да видя капитана.

— Капитанът е зает. Аз съм третият помощник.

Високият мъж се закашля дълбоко, прочисти гърлото и се изплю възпитано встрани.

— Имате доста лоша настилка — забеляза Алън.

— Аха! Това е от страната ви — влажна и студена. В моята родина, Швеция, също е студено, но въздухът е остър като нож. Защо ви трябва капитана?

— Аз съм адвокат — каза Алън. — Дойдох да видя дали не мога да помогна на този ваш пътник без билет, Анри Дювал.

— Дювал! Дювал! Изведнъж само за Дювал се говори, той стана най-важната персона тук. Е, няма да можете да му помогнете. Ние сме — как се казва? — загазили. Той ще остане с нас, докато корабът потъне — високият мъж се усмихна сардонически. — Като се огледате ще видите, че няма да чакаме дълго.

Алън се загледа в ръждата и в лющещата се боя. Подуши — миризмата на гниещо зеле беше доста осезателна.

— Да — каза той, — разбирам какво искате да кажете.

— Е — каза високият мъж. — След като не сте журналист, може би капитанът ще пожелае да ви види. Елате! — кимна му той. — Ще ви представя като коледен подарък.

В капитанската каюта беше задушно. Очевидно по желание на собственика ѝ, защото, както забеляза Алън, двата люка, които гледаха към външната палуба, бяха добре залостени. Във въздуха се носеше също така миризмата на силен тютюн.

Капитан Яабек по риза и в старомодни чехли се надигна от коженото кресло при влизането на Алън. Той четеше книга — един доста обемист том, който постави на масата.

— Благодаря ви, че ме приехте — каза Алън. — Казвам се Мейтлънд.

— А аз съм Сигурд Яабек — капитанът протегна кокалестата си, космата ръка. — Моят трети помощник ми каза, че сте бил адвокат.

— Точно така — потвърди Алън. — Прочетох за вашия пътник без билет и дойдох да видя дали не мога да помогна.

— Седнете, моля — капитанът посочи един стол и също седна. Алън забеляза, че за разлика от останалата част на кораба, кабината е уютна и чиста, дървенията и месингът светеха. Три стени с ламперия от махагон, зелени кожени столове, малка маса за хранене и полирано бюро с извит стъклен капак. Врата със завеса водеше към спалнята. Алън се огледа, след това погледът му с любопитство се спря на книгата, която капитанът беше оставил на масата.

— Достоевски — каза капитан Яабек. — „Престъпление и наказание“.

— Вие четете на руски? — каза удивено Алън.

— Уви, много бавно — каза капитанът. — Руският е език, на който не мога да чета добре — той взе една лула от пепелника, очука я и започна да я пълни. — Достоевски вярва, че накрая справедливостта винаги възтържествува.

— А вие вярвате ли?

— Понякога човек не може да чака толкова дълго. Особено когато е млад.

— Като Анри Дювал?

Капитанът се замисли, смуквайки от лулата си.

— Какво се надявате да постигнете? Той е никой. Той не съществува.

— Може и нищо да не направя — каза Алън. — Но все пак искам да поговоря с него. Някои хора може да се заинтересуват и да помогнат, ако могат.

Капитан Яабек погледна насмешливо Алън.

— И колко ще трае този интерес? Или моят пътник без билет ще бъде, както казвате тук, чудо за девет дни?

— Дори така да е — каза Алън, — имаме още седем дни. Отново капитанът замълча, преди да отговори.

— Вие разбирате — каза той внимателно, — че мое задължение е да се отърва от този човек. Пътниците без билет струват пари, трябва да ги храниш, а сега не отпускат много пари за поддръжка на кораб. Печалбите са ниски, казват собствениците, и затова трябва да се икономисва. Вече видяхте в какво състояние е корабът.

— Разбирам, капитане.

— Но този младеж плава с мен двадесет месеца. За толкова време човек си изгражда, тъй да се каже, мнение. Дори се привързва — гласът беше бавен и замислен. — Момчето не е видяло добро на този свят; може би никога няма да види и предполагам, че това не е моя работа. И все пак не искам да събудите в него надежди и след това жестоко да ги разрушите.

— Мога само да ви повторя — каза Алън, — че има хора, които искат да му дадат шанс тук. Ако не опитаме, няма да разберем дали има реална възможност или не.

— Това е вярно — кимна капитанът. — Много добре, мистър Мейтлънд.

— Ще изпратя да доведат Дювал и ще поговорите с него тук. Може би предпочитате насаме?

— Не — каза Алън, — държа да останете и вие.

Анри Дювал пристъпваше нервно на вратата. Погледът му се спря на Алън Мейтлънд, след това се стрелна към капитан Яабек.

Той махна на Дювал да влезе.

— Не се бой. Този джентълмен, мистър Мейтлънд, е адвокат. Дошъл е да ти помогне.

— Прочетох за тебе вчера — каза усмихвайки се Алън. Той подаде ръка и момчето неуверено я пое. Алън забеляза, че е дори по-младо, отколкото изглеждаше на снимката във вестника, а в дълбоко

поставените му очи се долавяше неспокойна напрегнатост. Носеше дочени панталони и закръпена матроска блуза.

— Това е добро, което е написано. Да? — пътникът без билет зададе с тревога въпроса си.

— Много е добро — каза Алън. — Дойдох, за да разбера доколко е вярно.

— Всичко вярно. Аз казвам истина! — изражението стана обидено, като че ли някой беше хвърлил обвинение срещу него. Алън си помисли, че трябва по-внимателно да подбира думите си.

— Сигурен съм, че си казал истината — каза той успокояващо. — Питам се само дали вестникът я е предал правилно.

— Аз не разбира — Дювал разтърси глава, изражението му все още беше обидено.

— Да забравим това за момент — каза Алън. Изглежда беше започнал зле. — Капитанът ти каза, че аз съм адвокат — продължи той. — Ако ме одобриш, аз ще те представям и ще се опитам да поставя твоя случай пред съда в нашата страна.

Анри Дювал премести погледа си от Алън към капитана.

— Аз няма пари. Аз не мога плати на адвокат.

— Нищо не трябва да плащаш — каза Алън.

— Тогава кой плати? — отново напрегнатост.

— Друг човек ще плати.

— Има ли някаква причина, заради която не можете да му кажете кой ще плати, мистър Мейтлънд? — намеси се капитанът.

— Да — каза Алън. — Инструкциите, които получих, бяха да не разкривам името на човека. Мога да ви кажа само, че е приятелски настроен и би искал да помогне.

— Понякога има добри хора — каза капитанът. Очевидно отговорът го удовлетвори и той кимна успокоително на Дювал.

Спомняйки си за сенатора Деверукс и за мотивите му, Алън за момент изпита угризение на съвестта. Преодоля ги припомняйки си условията, които беше извоювал.

— Ако остане, аз работя — настояваше Анри Дювал. — Аз печеля пари, аз връща всички пари обратно.

— Добре — каза Алън. — Мисля, че можеш да сториш това, ако искаш.

— Аз отплаща — лицето на младия човек изразяваше нетърпение. Недоверчивостта беше изчезнала.

— Трябва да ви предупредя, разбира се — каза Алън, — че е възможно и нищо да не постигна. Нали ме разбирате?

Дювал изглеждаше озадачен. Капитанът му обясни:

— Мистър Мейтлънд ще направи всичко, което е по силите му. Но възможно е имиграционната служба да каже не... както и преди.

— Разбира — кимна бавно Дювал.

— Мисля си за нещо, капитан Яабек — каза Алън. — Откакто сте тук, водили ли сте Дювал в службата по имиграцията, за да помолите за официално разглеждане на молбата му за оставане в страната?

— Имиграционният чиновник беше на борда на кораба ми...

— Не — настоя Алън, — друго имам предвид. Водили ли сте го в сградата, където се помещава службата по имиграцията, за да искате официално разглеждане на молбата?

— Каква полза? — сви рамене капитанът. — Отговорът винаги е един и същ. Освен това, спрем ли в пристанище времето ни винаги е малко, а и аз имам своите задължения. Днес е Коледа — почивен ден. Затова чета Достоевски.

— С други думи — каза меко Алън, — вие не сте го водили и не сте искали пълно разглеждане на случая, защото сте били прекалено зает. Така ли е? — той внимаваше гласът му да звучи безизразно, въпреки че в главата му се зараждаше идея.

— Точно така — каза капитан Яабек. — Разбира се, ако мислите, че може да е от полза.

— Да оставим това засега — каза Алън. Мисълта му все още беше неясна и му убягваше, а можеше и до нищо да не доведе. Във всеки случай му трябваше време, за да изчете внимателно членовете на закона за имиграция. Смени рязко темата.

— Анри — каза той на Дювал, — бих искал отново да поговорим за всички неща, които можеш да си спомниш. Някои от тях знам от вестниците, но може би те не са разказали всичко, а за други, може да си си спомнил по-късно. Защо да не започнем отначало? Кое е първото нещо, което си спомняш?

— Майка ми — каза Дювал.

— Какво най-добре си запомнил за нея?

— Тя мила към мене — каза простичко Дювал. — След като тя умре, никой не е мил с мене — чак до този кораб.

Капитан Яабек се беше изправил и се беше обърнал с гръб към Алън и Дювал. Той пълнеше бавно лулата си.

— Разкажи ми за майка си, Анри — каза Алън, — как изглеждаше, за какво говореше най-често, какво правихте двамата?

— Майка ми красива, аз мисля. Когато аз малко момче, тя ме държеше: аз слуша, а тя пее — младият пътник без билет говореше бавно, внимателно, като че ли миналото беше нещо крехко, нещо, към което трябва да се обръщаш нежно, иначе то ще изчезне.

— Друг път тя казва: някой ден качи се на кораб и намери нов дом. Ние да тръгне заедно... — и той продължи да разказва, като се замисляше над определени моменти и говореше по-уверено за други.

Според него майка му била дъщеря на семейство французи, които се върнали във Франция преди той да се роди. Защо не е поддържала връзки с роднините си, можеше само да се гадае. Навярно беше свързано с баща му, който (както майка му казвала) живял за кратко време с тях в Джибути, след което се върнал в морето.

В основни линии това беше същата история, която разказа на Ден Орлиф преди два дена. Алън слушаше всичко много внимателно, като подсказваше, където се налага, задаваше въпроси или сменяше темата, ако видеше, че момчето се обърква. Но през повечето време наблюдаваше лицето на Анри Дювал. То беше убедително — пламваше и отразяваше нещастията, които оживяваха в паметта на притежателя му. Имаше моменти на гняв, а само веднъж в очите на младия пътник без билет заблестяха сълзи — когато той описваше смъртта на майка си. Ако това беше разказ на свидетел в съда, каза си Алън, аз бих му повярвал. Най-накрая запита:

— Защо искаш да останеш тук? Защо именно в Канада?

Този път съм сигурен, че ще получа фалшив отговор, помисли си Алън; вероятно ще каже, че това е една чудесна страна и че той винаги е желал да живее тук.

Анри Дювал се замисли. След това каза:

— Всички други каза не. Канада последно място, където опитвам. Ако не тук, аз мисля никога няма дом за Анри Дювал.

— Добре — каза Алън. — Мисля, че това е един честен отговор.

Той откри, че е странно развълнуван и това чувство го изненада. Беше дошъл зареден с известна доза скептицизъм, готов да предприеме известни юридически стъпки, въпреки че не разчиташе на успех. Но сега пожела да стори нещо повече. Той искаше да направи нещо добро за Анри Дювал, да го свали от кораба и да му даде шанса да построи живота си по начин, който съдбата му бе отказвала досега.

Но съществуваше ли такъв шанс? Имаше ли някаква вратичка, която да позволи на този човек да влезе в страната? Вероятно имаше, но в такъв случай той нямаше никакво време за губене.

През последната част на разговора капитан Яабек няколко пъти излиза и влиза. Сега отново беше в каютата и Алън го попита:

— Колко време ще остане корабът във Ванкувър?

— Трябваше да стои пет дни. За съжаление се налага да ремонтираме двигателя и ще трябва да стоим две или три седмици.

Алън кимна. Две или три седмици бяха доста малко, но все пак бе по-добре от пет дни.

— Ако аз ще представям Дювал — каза той — трябва да имам писмени пълномощия.

— Тогава напишете каквото трябва, — каза капитан Яабек. — Той може да сложи името си, но това е всичко, което може да напише.

Алън извади бележник от джоба си. Замисли се за момент, след което написа:

Аз, Анри Дювал, съм задържан в момента на моторния кораб „Вастервик“ на кея Ла Пойнт във Ванкувър, Б.К.^[5] С настоящето моля да ми бъде разрешено да сляза в гореуказаното пристанище. Наемам Алън Мейтлънд от фирмата „Люис и Мейтлънд“ да действа като мой адвокат по всички въпроси, свързани с молбата ми.

Капитанът внимателно изслуша това, което му прочете Алън, след което кимна:

— Добро е — каза той на Дювал. — Ако искаш мистър Мейтлънд да ти помогне, трябва да сложиш името си под това, което е написал.

Анри Дювал взе писалката, която му подаде капитанът, и бавно, с детски, разкривен почерк се разписа на страничката от бележника. Альн гледаше нетърпеливо. Искаше колкото се може по-скоро да напусне кораба и да обмисли по-подробно беглата идея, която му беше хрумнала преди малко. Усещаше в себе си нарастващо вълнение. Разбира се, това, което беше намислил, щеше да отнеме много време. Но беше един от малкото варианти, които — може би — водеха до успех.

---

[1] Керман — име на област на град в югозападен Иран. Произведените там килими и пътеки имат меко, нежно оцветяване и природни шарки. — Б.пр. ↑

[2] диван с подвижни облегалки в стил от началото на 17 век. — Б.пр. ↑

[3] Томас Чипъндейл (1718–1779 г.) — един от водещите майстори на мебели през 18 век. Името му е синоним на англиканизиран стил рококо. — Б.пр. ↑

[4] Евангелие от Матея (6:3) ↑

[5] Б.К. — Провинция Британска Колумбия. — Б.пр. ↑

7.

ПОЧИТАЕМИЯТ ХАРВИ УОРЪНДЪР

Краткият коледен отдих свърши, като че ли никога не го е имало.

В деня на Рождество Христово Хаудънови отидоха рано да вземат причастие. След като се върнаха, приемаха гости докато стана време за обяд. Повечето визити бяха официални, но дойдоха и няколко приятели на семейството. След обедата пристигнаха Лексингтънови и премиер-министърът и Артър Лексингтън се усамотиха за два часа, за да обсъдят пригответленията за Вашингтон. По-късно Маргарет и Джеймс Хаудън говориха по трансатлантическата линия с дъщерите, зетьовете и внуците си в Лондон. Те се бяха събрали да прекарат Коледата заедно. Докато всеки говори с всеки, измина доста време и като хвърли поглед на часовника Джеймс Хаудън си помисли, че е добре, че сметката ще бъде изплатена на зет му — заможен индустриалец. По-късно Хаудънови вечеряха тихо сами, след което премиер-министърът поработи в кабинета си, докато Маргарет гледаше филм по телевизията. Беше една тъжна, нежна история на Джеймс Хилтън. Казваше се „Довиждане, мистър Чипс“ и Маргарет с носталгия си припомни, че са я гледали със съпруга си през 30-те години. Сега звездата Робърт Донат, както и авторът бяха отдавна мъртви, а Хаудънови вече не ходеха на кино... В единадесет и тридесет тя каза лека нощ и си легна, а Джеймс Хаудън продължи да работи до един през нощта.

Денят на Мили Фрийдмън не беше толкова напрегнат, но беше и по-малко интересен. Тя се събуди късно и след известни колебания отиде на църковна служба, но не взе причастие. След обяда нае такси и отиде до дома на една бивша приятелка от Торонто, която след омъжването си живееше в Отава и беше поканила Мили за обяд на Коледа. В къщата имаше няколко малки деца и след малко разговорът се завъртя около неизбежните, скучни теми — за отглеждане на децата, къщната работа и кое колко струва. За пореден път Мили се увери, че чарът на така наречената домашна атмосфера не ѝ действа. Тя

предпочиташе своя уютен апартамент, независимостта си, а също така работата си и отговорностите, които харесваше. След това си помисли: може би остарявам и се вкисвам. Тръгна си с облекчение. Съпругът на приятелката ѝ я откара вкъщи. По пътя направи няколко плахи опита да я сваля, но тя твърдо ги отблъсна.

През целия ден доста често си мислеше за Брайън Ричардсън, чудейки се какво ли прави и дали ще ѝ позвъни. Когато той не се обади, разочарованието ѝ беше много голямо.

Здравият смисъл предупреждаваше Мили да не хлътва. Тя си припомни, че е женен и че между тях едва ли би могла да възникне трайна връзка, помисли си и за собствената си уязвимост... но видението беше натрапчиво, мечтите изтласкаха разума, ехото от нежно произнесените думи: „Искам те, Мили, не знам как иначе да ти го кажа, освен че те искам...“. А накрая остана мисълта, която събуждащият се ден беше превърнал в мечтателен и прелестен спомен.

Брайън Ричардсън работи яко на Коледа. Напусна апартамента на Мили в ранната утрин и след четиричасов сън будилникът го събуди. Забеляза, че Елоиз не се е прибирала през цялата нощ — факт, който не го учуди. След като си направи закуска, отиде с колата до седалището на партията на Спаркс стрийт. Там остана през по-голямата част от деня, разработвайки в детайли общия план на кампанията, която бяха обсъждали с премиер-министъра. Тъй като в сградата бяха само той и портиерът и никой не го прекъсваше, успя да отхвърли голяма част от работата. Във все още празния си апартамент се върна с чувството на задоволство. На няколко пъти през деня с учудване се беше хванал, че се отвлича по спомена за Мили от предишната нощ. На два пъти се беше изкушавал да ѝ позвъни, но вътрешното му чувство за опасност го спря. В края на краищата всичко бе едно мимолетно приключение, на което не биваше да се отдава прекалено сериозно внимание. Вечерта почете малко и си легна рано.

Коледа бе свършила.

Беше 11 часа сутринта на 26 декември.

— Мистър Уоръндър се появи и може да дойде, ако искате да го видите — съобщи Мили Фрийдмън, носейки поднос с кафе. Тя беше влязла във вътрешния кабинет на премиер-министъра веднага след

като оперативният му помощник излезе оттам. Оперативният помощник беше един честен и амбициозен, финансово независим младеж на име Елиът Прауз. Цяла сутрин той беше влизал и излизал, получавайки разпореждания и докладвайки за изпълнението им заедно с постоянния поток от посетители, които имаха назначен час. Мили знаеше, че доста голяма част от тази дейност е свързана с предстоящите разговори във Вашингтон.

— Защо ще искам да го видя? — Джеймз Хаудън леко раздражен вдигна поглед от папката, която четеше — една от многото на бюрото му с ярко отпечатан гриф „Строго секретно“ и с информация за междуконтиненталната отбрана. Военните работи никога не бяха интересували особено Джеймз Хаудън и даже сега трябваше да напруга вниманието си, за да запомни фактите. От време на време тъжно си мислеше колко малко време може да се отдели на проблемите, свързани със социалните грижи, а някога именно заради тях навлезе в политиката.

Наливайки кафе от алуминиева кана-термос, Мили отговори спокойно:

— Разбрах, че сте търсили мистър Уоръндър преди Коледа и той не си е бил вкъщи.

Тя добави обичайните четири бучки захар и много сметана, след което постави внимателно чашката пред премиер-министъра заедно с малък поднос с шоколадови бисквити.

Джеймз Хаудън остави настрана папката, взе една бисквита и отхапа от нея.

— Тези са по-добри от предишните — каза той одобрително. — Имат повече шоколад.

Мили се усмихна. Ако Хаудън беше по-малко разсеян, може би щеше да забележи, че тая сутрин тя е в необикновено ведро настроение и че е облечена в кафяв туидов костюм със сини нишки и блуза в мек син цвят, които много ѝ отиваха.

— Спомням си — вярно, че звъних, — каза премиер-министърът след известна пауза. — Има някакъв имиграционен проблем във Ванкувър — и добави с надежда: — Може би вече се е решил от само себе си.

— Боя се, че не е — каза Мили. — Мистър Ричардсън позвъни тази сутрин, за да ви напомни — тя погледна в бележника си. — Той

ме помоли да ви кажа, че темата много оживено се обсъжда на Запад и източните вестници също започват да проявяват интерес — тя пропусна да каже, че Ричардсън беше добавил топло: „Ти си чудесна, Мили. Непрекъснато мисля за това и скоро ще ти се обадя“.

— Мисля, че ще е по-добре, ако се видя с Харви Уоръндър. Виж вмъкни го някак в графика. Десет минути ще са достатъчни.

— Добре — каза Мили. — Мисля, че ще успея още тази сутрин.

— Има ли голяма опашка отвън? — попита Хаудън, отпивайки от кафето си.

— Нищо, което да не може да почака — поклати глава Мили. — Някои от спешните въпроси препратих към мистър Прауз.

— Добре — кимна одобрително премиер-министърът. — Отпращай към него колкото се може повече през следващите няколко седмици.

От време на време, дори в този момент, в него се появяваше едно странно носталгично чувство към Мили, въпреки че физическото желание много отдавна беше угаснало. Понякога се чудеше как изобщо се беше случило всичко... историята между тях, силата на неговите собствени чувства тогава. Разбира се, роля тук беше изиграла самотата, която един член на парламента от задните скамейки винаги изпитваше в Отава; чувството за празнота; малкото неща, които имаше да върши през периода, когато парламентът заседаваше. И по това време Маргарет доста често отсъстваше... Но сега всичко му изглеждаше толкова далечно.

— Има още нещо и ми е неприятно да ви занимавам с него — каза колебливо Мили. — Имате писмо от банката. Още едно напомняне, че сте превишили сметката.

Откъсвайки се от мислите си, Хаудън каза мрачно:

— Боях се, че скоро ще дойде.

Както и преди три дни, когато Маргарет беше повдигнала темата, той възнегодува срещу нуждата да се занимава с въпроси от този род в такава време. Предполагаше, че сам си е виновен. Знаеше, че е достатъчно да спомене само една дума сред неколцина богати поддръжници на партията и щедри американски приятели, и парите щяха да потекат тихо и обилно, без да има прикрепени визитни картички към тях. Преди него други премиер-министри го бяха правили, но Хаудън винаги беше отказвал по принцип, от чувство за

гордост. Животът му, помисли си той, беше започнал с милостиня като сираче и сега не искаше да приеме, че след толкова успехи, отново зависи от чужди подаяния.

Припомни си загрижеността на Маргарет за скоростта, с която се топяха скромните им спестявания.

— По-добре позвъни в Монреал Тръст — поръча той. — Разбери дали мистър Медъкс може да дойде да си поговорим.

— Помислих си, че ще поискате да се срещнете с него, така че проверих — отговори Мили. — Свободен сте само утре в късния следобед и той ще дойде тогава.

Хаудън кимна одобрително. Винаги беше благодарен на Мили за ефективните ѝ усилия да му пести време.

Беше изпил кафето си — обичаше го парещо горещо, сладко и с много сметана. Мили напълни отново чашата му.

Накланяйки назад тапицираното си с кожа меко кресло, той се отпусна, наслаждавайки се на един от малкото спокойни моменти през този ден. След десет минути отново щеше да бъде напрегнат и зает, диктувайки едно темпо на работа, на което екипът му трудно издържаше. Мили знаеше това и с годините се беше научила да си отдъхва в тези паузи. Знаеше, че Джеймз Хаудън няма нищо против. Сега той каза небрежно:

— Прочете ли разшифрованата стенограма?

— На Комитета за отбрана?

Вземайки си още една шоколадова бисквита, Хаудън кимна.

— Да — каза Мили, — прочетох я.

— Какво ти е мнението?

Мили се замисли. Въпреки че въпросът прозвуча обикновено, тя знаеше, че от нея се очаква искрен отговор. Веднъж Джеймз Хаудън ѝ се беше оплакал: „половината от времето се мъча да разбера какво мислят хората; те не ми казват истината, а това, което мислят, че аз искам да чуя“.

— Чудя се, как ще се съхраним като канадци — каза Мили. — Ако това се осъществи — имам предвид Съюзния пакт. Не мога да си представя, че е възможно след това нещата да си останат постарому.

— Не, аз също не си го представям — каза Хаудън.

— Добре, тогава няма ли с това да започне асимилирането ни? Докато един ден станем част от Съединените щати, докато не се

простим окончателно с независимостта си.

Даже когато задаваше въпроса си, Мили все се чудеше, дали въпросът е чак толкова съдбовен. Какво представляваше в действителност независимостта, освен една илюзия, за която хората говорят? Никой не беше истински независим и никога нямаше да бъде. Същото важи и за нациите. Тя се замисли какво ли би казал Брайън Ричардсън; искаше ѝ се да поговори с него за това.

— Възможно е да бъдем погълнати или за известно време да изглежда така — каза бавно Хаудън. — Възможно е също след една война да се окаже точно обратното — той замълча, лицето му беше замислено, след това продължи. — Нали знаеш, Мили, войните имат способността да променят нещата; те изтощават нациите, смазват империите и понякога тези, които си мислят, че са победили, се оказват победени. Рим е един пример. Така е било и с други в различни епохи: филистяните, гърците, Испания, Франция, Британия. Същото може да се случи и с Русия или със Съединените щети — или с двете, при което Канада ще се превърне в суперсила — той спря, след това добави: — Хората често допускат грешката да мислят, че големите исторически промени се случват в други времена, а не в тяхното.

Другото си предположение Хаудън премълча. Премиер-министърът на Канада щеше да има повече влияние в един съюз, отколкото при пълна независимост. Той можеше да стане един посредник с непрекъснато нарастващи авторитет и влияние. И накрая — ако нему бъде определена тази роля — той можеше да използва авторитета си за благо на страната. Най-важното, ключът към властта, бе никога да не позволи да се прекъсне последната нишка от суверенитета на Канада.

— Разбирам, че е важно да се преместят на север ракетните бази — каза Мили, — и разбирам какво искате да кажете със запазването на зърнопроизводителните райони от радиоактивно замърсяване. Но това означава, че ние вървим към война, така ли?

Трябва ли да изповяда собственото си убеждение в неизбежността на войната и необходимостта за подготовка към нея в смисъл на оцеляване? Хаудън реши да не го прави. Това беше тема, която той трябваше да заобикаля, когато се изказва пред публика и можеше да привикне отсега.

— Ние правим избор, Мили — каза той внимателно, — и можем да избираме дотогава, докато изборът все още има смисъл. От гледна точка на нашите убеждения това е единственият възможен избор. Но съществува изкушението да го отложим, да избегнем вземането на решение; да седим и да чакаме някои неприятни истини да ни отминат — той поклати отрицателно глава. — А това вече е невъзможно.

— Няма ли да е трудно да се убедят хората? — попита тя загрижено.

— Предполагам — усмихна се мимолетно премиер-министърът. — Може да се наложи и тук да дадем някои жертви.

— В такъв случай — каза Мили, — ще се опитам да въведа известен ред в тях.

Произнасяйки тези думи, тя почувствува надигаща се вълна от възбуда и възхищение от този човек, когото през последните години бе видяла да достига толкова много, а сега се готвеше, да поеме на плещите си още повече. Това не беше старото тревожно чувство, което бе имала някога, а нещо по-дълбоко — прииска ѝ се да го предпази, да го защити. Почувствува с удовлетворение, че е нужна.

— Винаги си въвеждала реда в нещата, Мили — каза тихо Джеймз Хаудън. — Това винаги е значило много за мен.

Той постави чашата с кафе — сигнал, че почивката е свършила.

Четиридесет и пет минути по-късно, след като се бяха състояли три срещи, Мили въведе в кабинета почитаемия Харви Уоръндър.

— Седни, моля — гласът на Хаудън беше студен.

Министърът по въпросите на гражданството и имиграцията отпусна високото си, едро тяло в стола пред бюрото и се размърда с неудобство.

— Виж какво, Джим — каза той, опитвайки се да поразчупи леда — ако си ме извикал, за да ми кажеш, че съм се държал като глупак онази вечер, нека аз първи да си го призная. Да, държах се глупашки и ужасно съжалявам за това.

— За нещастие — каза язвително Хаудън, — малко е късно за съжаление. И освен това, ако си решил да се държиш като градския пияница, приемът на генерал-губернатора не е на мястото, откъдето трябва да започнеш. Вече, предполагам, знаеш, че историята се е разнесла на другия ден из цяла Отава — отбеляза с неодобрение, че костюмът на посетителя му се нуждае от гладене.

Уоръндър избягваше да погледне в ярко блестящите очи над орловия нос на премиер-министъра.

— Знам, знам.

— Всеки ще ме разбере, ако поискам оставката ти.

— Надявам се, че няма да направите това премиер-министре. Искрено се надявам.

Харви Уоръндър се беше наклонил напред. При това движение се видя, че по плешивината на черепа му бяха избили капчици пот. Хаудън се зачуди дали във фразата и в тона има скрита заплаха. Трудно беше да се прецени.

— Ако мога да добавя нещо — каза меко Уоръндър, усмихвайки се, — той беше възстановил част от обичайната си самоувереност — това е „*graviora quaedam sunt remedia periculis*“, което в свободен превод на Вергилий звучи така: „Някои средства са по-лоши от опасностите“.

— Някъде имаше и едно изречение за рева на магаре — отрязва го гневно Хаудън. Класическите цитати на другия винаги го изкарваха от нерви. Сега премиер-министърът продължи със стиснати устни. — Искан да кажа, че бях решил да не предприемам други действия, освен да те предупредя. Надявам се, че не ще ме предизвикаш да променя решението си.

Уоръндър се изчерви, след това вдигна рамене.

— Останалото е мълчание — промърмори той тихо.

— Всъщност повиках те да си поговорим за последния имигрантски случай във Ванкувър. Мисля, че това е една от ония потенциално рискови ситуации, които настоявах да избягваме.

— Ах — очите на Харви Уоръндър заблестяха заинтригувано. — Имам пълен доклад за този случай, премиер-министре и мога да ви кажа всичко за него.

— Не искам нищо да ми казваш — каза нетърпеливо Джеймс Хаудън. — Твоя работа, е да се разпореждаш в министерството си. Във всеки случай аз имам по-важни въпроси, с които се занимавам — погледът му се плъзна към отворените папки с материали за междуконтинентална защита, искаше час по-скоро да се върне към тях. — Настоявам случаят да бъде уреден и да изчезне от страниците на вестниците.

Веждите на Уоръндър се повдигнаха.

— Не си ли противоречиш? Веднъж ми казваш да си управлявам министерството, а веднага след това да уредя един случай...

Хаудън го прекъсна ядосано.

— Казвам ти да следваш политиката на правителството — моята политика: а тя е да се избягват спорните случаи, особено сега, когато ни предстоят избори през следващата година — той се поколеба, — и когато и други неща се задават. За всичко това говорихме миналата вечер — и добави хапливо, — или може би не си спомняш?

— Не бях толкова пиян — сега в гласа на Харви Уоръндър прозвуча гняв. — Казах ти тогава какво мисля за така наречената имиграционна политика и оттогава нищо не се е променило. Или ще приемем една нова, честна имиграционна политика, която ще узакони това, което правим ние и всички правителства преди нас...

— И какво да узакони?

Джеймс Хаудън се беше изправил зад бюрото си. Поглеждайки го, Харви Уоръндър каза тихо и напрегнато:

— Дискриминационната политика, която водим.

— И защо не, това си е нашата страна, нали? Да узаконим бариерите за цветнокожи, да има расови квоти, да забранява влизането на негри и ориенталци. Винаги сме го правили и няма защо да го променяме. Нека законът признае, че искаме англосаксонци и че се нуждаем от определен брой безработни. Нека предвижда фиксирана квота за италианците и всички останали и средства за контрол върху процента на католиците. Стига сме молили. Да създадем един честен имиграционен закон, който да описва нещата така както са. Нека престанем да имаме едно лице за пред Организацията на обединените нации, където дружим с цветнокожите, и друго лице за вкъщи...

— Ти с всичкия си ли си? — невярващ запита шепнешком Джеймс Хаудън. Беше се втренчил в Уоръндър. Разбира се, помисли си той, понамякна нещо подобно на приема в Гавърнмънт хауз... но той бе допуснал, че е под влияние на алкохола... След това си спомни думите на Маргарет: „Понякога си мисля, че Харви не е съвсем наред“.

Харви Уоръндър дишаше тежко, ноздрите му трепереха.

— Не — отговори той, — аз не съм луд, просто съм уморен от проклетото лицемерие.

— Честността е хубаво нещо — каза Хаудън. Гневът му беше започнал да се уталожва. — Но това е вид политическо самоубийство.

— Откъде си сигурен, след като никой не го е изпробвал? Как можем да знаем дали хората не предпочитат да им се каже това, което вече знаят?

— Каква е алтернативата, която предлагаш? — попита тихо Джеймз Хаудън.

— Имаш предвид, ако не създадем нов имиграционен закон?

— Да.

— Тогава аз ще прилагам буквално този, който имаме — каза твърдо Харви Уоръндър. — Ще го прилагам без изключения, замазвания и без задни вратички, през които избутваме неприятните случаи, за да не попаднат в печата. Може би така ще стане ясно каква е истинската ситуация.

— В такъв случай — каза спокойно Джеймз Хаудън, — искам оставката ти.

Двамата мъже стояха един срещу друг.

— О, не — каза тихо Харви Уоръндър, — в никакъв случай.

Настъпи тишина.

— Би ли се изразил по-ясно — каза Джеймз Хаудън. — Имаш ли нещо предвид?

— Мисля, че знаеш.

Лицето на премиер-министъра остана твърдо, в погледа му се четеше неотстъпчивост.

— Думата, която казах, беше „ясно“.

— Добре, щом настояваш — Харви Уоръндър отново седна. След това каза делово, като че ли обсъждаха рутинни неща. — Ние имаме споразумение.

— Това беше много отдавна.

— В споразумението не беше предвиден срок на действие.

— Независимо от това то беше изпълнено.

Харви Уоръндър поклати упорито глава.

— Споразумението е безсрочно.

Той бръкна във вътрешния джоб на самото си, измъкна един сгънат лист хартия и го подхвърли на бюрото на премиер-министъра.

— Прочети го и сам ще се убедиш.

Посягайки към листа, Хаудън почувствува, че ръката му трепери. Ако беше оригиналът, единственият екземпляр... Беше фотокопие. За момент изгуби контрол над себе си.

— Глупак!

— Защо? — лицето на другия беше каменно.

— Ти си направил фотокопие...

— Никой не знае какво е било копирано. Освен това аз стоях през цялото време там, до апарата.

— Фотокопията имат негативи.

— Негативът е у мен — каза спокойно Уоръндър. — Запазих го в случай, че ще ми трябват повече копия. Оригиналът също е на сигурно място — той посочи с ръка: — Защо не го прочетеш? Нали за това говорим.

Хаудън наведе глава и впери поглед в думите — прости, точни, написани с неговия почерк.

1. Х. Уоръндър се оттегля от лидерството, ще подкрепи Дж. Хаудън.

2. Племенникът на Х. Уоръндър (Х. О.Б.) да получи — телевизионен лиценз.

3. Х. Уоръндър влиза в кабинета на Хаудън — сам да си избере министерство (без външни работи и здравеопазването). Дж. Х. няма да освобождава Х. У. освен при недискретност, скандал. В последния случай Х. У. поема цялата отговорност, не въвлича Дж. Х.

Следваше датата — отпреди девет години — и изписаните инициали на двамата.

— Сам виждаш — каза тихо Харви Уоръндър, — всичко е точно както ти казах, споразумението няма срок.

— Харви — каза бавно премиер-министърът, — има ли смисъл да те убеждавам? Някога бяхме приятели... — умът му беше замаян. Едно копие в ръцете на някой репортер би се превърнало в инструмента на неговата екзекуция. Нямаше да има нито обяснение, нито маневри, нито, политическо оцеляване — само излагане и позор. Ръцете му се бяха изпотили.

Другият мъж поклати глава. Хаудън се почувствува като пред стена... безрадостна, непреодолима. Опита още веднъж:

— Всичко изпълних, Харви, ти получи своя пай и даже и повече. Какво искаш?

— Ще ти кажа! — Уоръндър се облегна напред на бюрото, гласът му премина в яростен, напрегнат шепот. — Остави ме! Нека да сторя нещо, което си струва, вместо непрекъснато да правя само компромиси. Може би ако ние пренапишем нашия имиграционен закон и го направим честно — като изложим нещата така, както ги вършим в действителност, хората ще се замислят и ще поискат да се променят. Може би начинът, по който действаме, трябва да бъде променен; може би в края на краищата ние имаме нужда именно от промяна. Но ние не можем да я започнем, ако не проявим първо честност.

Съвсем объркан, Джеймс Хаудън поклати глава.

— Няма никакъв смисъл. Нищо не разбирам.

— Тогава нека ти обясня. Паят, за който говореше се изчислява в пари. Мислиш ли, че ме е грижа за тях? Мислиш ли, че не бих развалил нашето споразумение, ако можех? Казвам ти, че е имало ноци, и то много, в които не съм мигвал до зори, проклинайки себе си и деня, в който всичко се случи.

— Защо, Харви? — може би, ако поговореха, нещата щяха да се оправят... знае ли човек кое ще помогне...

— Аз се продадох, не е ли така? — Уоръндър говореше вече прочувствено. — Продадох се за една чорба леца, която не си струваше цената. И хиляди пъти съм искал да се върнем някак в онази конгресна зала и аз да опитам шанса си срещу тебе — както беше тогава.

— Мисля, че все пак аз щях да спечеля, Харви — каза Хаудън. За момент изпита дълбоко съчувствие. Греховете ни се връщат при нас от време на време — помисли си той — под една или друга форма.

— Не съм сигурен — каза бавно Уоръндър. Той вдигна поглед — Никога не съм бил напълно сигурен, Джим, че аз не бих могъл да седя зад това бюро вместо теб.

Ето какво било, помисли си Хаудън: почти както предполагаше, само че с една добавка. Съвест плюс несбъднати мечти за слава. Комбинацията беше отвратителна. Попита уморено:

— Не си ли малко непоследователен? Едновременно проклинаш споразумението, което сключихме, а настояваш да спазваме условията.

— Просто искам да спася положителната част от него. Ако позволя да ме изгониш, с мен е свършено. Ето защо съм така настоятелен.

Харви Уоръндър извади кърпичката и избърса обилната пот от главата си. Настъпи пауза, след която той добави меко:

— Понякога си мисля, че ще бъде по-добре, ако признаеш истината. Ние сме измамници — ти и аз. Може би така ще поставим нещата на мястото им.

Това вече беше опасно.

— Не — каза бързо Хаудън, — има по-добри начини, повярвай ми.

Той беше вече сигурен в едно: Харви Уоръндър беше интелектуално нестабилен. Той трябва да бъде направляван: придумван като дете, ако се налага.

— Много добре — каза Джеймз Хаудън, — ще забравим разговора за оставката.

— А имиграционния закон?

— Законът остава непроменен — каза твърдо Хаудън. И компромисите имаха своите граници, дори в този случай. — Нещо повече, искам да уредиш инцидента във Ванкувър.

— Ще действам според закона — каза Уоръндър. — Ще го разгледам отново: обещавам ти. Но ще действам по закона — стриктно.

Хаудън въздъхна. Нямаше как. Кимна, давайки да се разбере, че разговорът е приключил.

Когато Уоръндър си отиде, той продължи да седи замислено, преценявайки този нов, ненавременен проблем, стоварил се отгоре му. Ще бъде грешка, реши той, ако омаловажи заплахата за собствената си сигурност. Характерът на Уоръндър винаги е бил непостоянен; сега нестабилността се беше усилила.

За известно време той се почуди как е могъл да стори това, което бе сторил... да се повери безразсъдно на лист хартия, когато всичките му юридически знания и опит трябваше да го предпазят от тази опасност. Но амбициите често карат един мъж да върши странни неща, карат го да поемат рискове, понякога дори изключителни... и други го бяха правили. Сега, когато гледаше нещата след толкова години, всичко изглеждаше толкова диво и безразсъдно. И все пак, тогава,

пришпорван от амбициите си и лишен от възможността да предвиди как ще се развият нещата в бъдеще...

Най-безопасно бе да остави Харви Уоръндър на мира, поне до близкото бъдеще. Глупавият разговор за написването на нов закон за имиграцията не налагаше никакви спешни мерки. Във всеки случай не мислеше, че ще срещне разбиране в непосредствения заместник на Харви, а и висшите чиновници винаги намираха начин да пречат на мерки, с които не бяха съгласни. А и никакъв закон не можеше да бъде внесен за разглеждане без съгласието на кабинета, въпреки че непременно трябваше да бъдат избегнати преките сблъсъци между Харви Уоръндър и другите членове на кабинета.

Излизаше, че най-добре ще е да не предприема никакви действия и да се надява, че нищо лошо няма да се случи — една стара панацея в политиката. Разбира се, Брайън Ричардсън няма да бъде доволен. Той очевидно очаква бързи, решителни действия, но няма как да обясни на партийния директор защо нищо не може да се направи. Ванкувърският случай ще се проблематизира все повече, а Хаудън ще подкрепя Харви Уоръндър, независимо от това, как управлява министерството на имиграцията. Е, нищо хубаво нямаше в това, но поне не беше кой знае какъв проблем, като се имаше предвид незначителната критика срещу кабинета при предишните случаи. Нямаше съмнение, че ще оцелеят и сега.

Най-важното нещо, което не бива да забравям, помисли си Джеймз Хаудън, е, че основната цел е да запазя лидерския си пост в партията. Толкова много неща зависят от това в момента и в бъдеще. Общото благо изискваше да задържи властта. В този момент нямаше човек, който би могъл пълноценно да го замести.

Мили Фрийдмън влезе тихо.

— Ще обядвате ли? — попита тя с ниския си контраалтов глас.
— Тука ли да ви донеса обяда?

— Не — отговори той, — иска ми се да сменя обстановката.

Десет минути по-късно, облечен в добре ушито черно палто с мека шапка от Идън, премиер-министърът бързо крачеше от Ийст блок към Пийс тауър, където се намираше ресторантът на парламента. Беше ясен, студен ден, въздухът бе ободряващо мразовит. Улиците и тротоарите с натрупан отстрани сняг съхнеха на слънцето. Завладя го чувство на благополучие. Отговаряше сърдечно на поздравите на тези,

с които се разминаваше и на козируванията на часовете от Кралската канадска военна полиция. Инцидентът с Уоръндър му излезе от ума, имаше толкова много по-важни неща.

Както в повечето други дни, Мили Фрийдмън обядва със сандвич и кафе, които беше поръчала да ѝ донесат. След това влезе в кабинета на премиер-министъра, носейки купчина материали, които беше класирала като не много спешни и можещи да почакаат. Тя ги остави в подноса „поща“. В него бяха безредно натрупани различни листове хартия, но Мили не се опита да ги подреди, тъй като знаеше, че в средата на работния ден Джеймз Хаудън предпочита да намира нещата така, както ги е оставил. Един обикновен лист обаче, привлече вниманието ѝ. Обръщайки го от любопитство, тя видя, че е фотокопие.

Наложи ѝ се да го прочете два пъти, за да разбере какво представлява. Когато схвана, Мили се разтрепери от ужасното значение на парчето хартия, което държеше. Той обясняваше много неща, които винаги бяха представлявали загадки за нея: конференцията... победата на Хаудън... нейната собствена загуба.

Знаеше, че този лист можеше да означава също и края на две политически кариери.

Защо беше тук? Очевидно е бил обсъждан... днес... на срещата между премиер-министъра и Харви Уоръндър. Но защо? Какво можеха да спечелят? И къде е оригиналът? Мислите ѝ блуждаеха. Въпросите я плашеха. Да не беше се докосвала до хартията, би предпочела да не знае нищо. И въпреки това...

Изведнъж я заля вълна от ярост срещу Джеймз Хаудън. Как е могъл да го направи? Нали между тях съществуваха толкова много неща; можеха да са щастливи заедно, ако той беше изгубил лидерския пост на конференцията. Запита се защо не е постъпил честно... поне да ѝ беше оставил някакъв шанс да спечели. Но тя знаеше, че този шанс никога не бе съществувал.

И тогава, почти така внезапно, както беше дошъл, гневът си отиде и останаха съжалението и съчувствието. Знаеше, че Хаудън е постъпил така, защото се е налагало. Жаждата за власт, за победа над съперниците, за успех в политиката беше всепоглъщащо. В сравнение с тях личния живот... даже любовта... не значеха нищо. Винаги е било така: никога не е имало и най-малкия шанс...

Но имаше някои практични неща, за които трябваше да се помисли.

Мили спря, заставяйки се да мисли спокойно. Очевидно съществуваха заплаха за премиер-министъра, а и за други хора. Но за нея само Джеймз Хаудън имаше значение... имаше чувството, че миналото се връща. Тя си спомни, че тази сутрин беше решила да го предпазва и защитава. Но как би могла... използвайки, че знае... знае нещо, което несъмнено не знае никой друг, вероятно даже Маргарет Хаудън. Да, с това тя най-сетне бе станала по-близка на Джеймз Хаудън дори от жена му.

В момента не можеше да направи каквото и да е. Но нищо чудно да се появи някаква възможност. Понякога шантажът се обръща против шантажиста. Мисълта беше смътна, ефимерна... ако възможността се появи... то тя трябва да е в състояние да докаже това, което знае.

Мили погледна часовника си. Добре познаваше навиците на Хаудън. Той щеше да се върне най-малко след половин час. И във външната канцелария нямаше никого.

Действайки импулсивно, тя отнесе фотокопието при копирната машина отвън. Работеше бързо, сърцето ѝ заби силно при звука на приближаващите се стъпки, но те отминаха и Мили пусна фотокопието за преснимане. Екземплярът, който се получи — копие от копие, беше с лошо качество и малко блед, но се четеше достатъчно добре и беше ясно чий е почеркът. Тя го сгъна бързо и го натика на дъното на чантата си. След това сложи фотокопието на мястото му така както го бе намерила.

По-късно следобеда Джеймз Хаудън обърна листа и пребледня. Беше забравил, че е там. Ако го беше оставил за през нощта... Той погледна външната врата. Мили? Не, те имаха старо правило да не пипа бюрото му през деня. Той занесе фотокопието в тоалетната, която се намираше до кабинета му. Накъса хартията на дребни парченца, пусна водата и ги гледа, докато всичките изчезнаха.

Харви Уоръндър се намести удобно в караната от шофьор кола, с която се връщаше в Министерството по въпросите за гражданството и имиграцията на Елгин стрийт. По лицето му играеше слаба усмивка. Слизайки от колата, той влезе в приличащото на кутия, кафяво тухлено

здание. Срещу него се изля вълната от чиновници, бързащи навън за обяд. Качи се с асансьора на петия етаж и влезе в кабинета си през директната врата. Там хвърли небрежно палтото, шала и шапката си на един стол, отиде до бюрото си и натисна копчето на селекторната уредба, която го свързваше директно със заместник-министъра.

— Мистър Хес — каза Харви Уоръндър, — ако сте свободен, елате моля, при мен.

От другата страна се чу също толкова учтив отговор, след което той зачака. На заместник-министъра винаги му трябваша няколко минути, за да дойде. Макар да се намираше на същия етаж, канцеларията му беше отдалечена, може би, за да напомня, че административния глава на министерството не бива да бъде викан по всякакъв повод или прекалено често.

Харви Уоръндър се разхождаше бавно и замислено по дебелия, широк килим. Все още го владееше въодушевлението, обзело го по време на сблъсъка с Джеймз Хаудън. Без съмнение, помисли си той, аз победих, обръщайки това, което би могло да бъде поражение, или даже по-лошо, в безспорна победа за себе си. Нещо повече, взаимоотношенията им отново бяха определени ясно и точно.

След въодушевлението го обзе чувството на удовлетворение и превъзходство. Ето какво беше той — авторитет! Може би не на самия връх, но със сигурност вторият трон на властта му принадлежеше. Един добре тапициран трон, отбеляза той, оглеждайки се доволно около себе си — както правеше често. Личният кабинет на министъра по въпросите на имиграцията беше най-луксозният в Отава. Проектът и обзавеждането бяха извършени, без да се жаят средствата от неговата предшественичка — една от малкото жени в Канада, достигнали до министерския пост. След като встъпи в длъжност, той остави всичко, както го намери — дебелия сив килим, бледосивите завеси, уютната мебелировка от английския период — посетителите неизбежно се впечатляваха. Беше толкова различно от студената университетска кутийка, в която се беше мъчил всуе преди години. Въпреки угризенията на съвестта, които беше изповядал на Джеймз Хаудън, трябваше да си признае, че ще му бъде трудно да се откаже от материалните удобства, които се осигуряваха от обществените и финансовите достижения.

Мисълта на Хаудън му напомни за обещанието да прегледа още веднъж досадния ванкувърски случай и да действа стриктно, както повелява закона. И той ще удържи на обещанието си. Беше решил да не допусне грешка или фал, за които Хаудън или другите биха могли да го обвинят.

На вратата се почука и секретарят му въведе заместник-министъра Клод Хес — внушителен чиновник от кариерата, който се обличаше като преуспяващ предприемач, а понякога придобиваше и съответните царствени маниери.

— Добро утро, господин министре — каза Хес. Както винаги заместникът успя да постигне една благоразумна смесица от респект и фамилиарност, давайки същевременно да се разбере, че е виждал много избрани министри да идват и да си отиват. А той щеше да упражнява властта си и когато сегашният титуляр си отиде.

— Срегнах се с премиер-министъра — каза Уоръндър. — На ринга. Имаше навика да говори откровено с Хес, защото знаеше, че в замяна ще получи хитри и мъдри съвети. На тази основа и отчасти поради факта, че Харви Уоръндър беше министър на имиграцията вече два последователни мандата, между тях се бяха установили отлични отношения.

Лицето на заместника придоби съчувствено изражение.

— Разбирам — каза той. Вече беше научил чрез клюкарската чиновническа агенция за скандала в Гавърнмънт хауз, но дискретно го бе премълчал.

— Едно от оплакванията му — каза Харви — беше за онзи случай във Ванкувър. Очевидно на някои хора не им харесва, че се придържа строго към законите.

Заместник-министърът въздъхна шумно. Беше вече свикнал с отстъпленията и разните уловки, чрез които имиграционните закони се извъртаха за политически цели. Но следващата забележка на министъра го удиви.

— Казах на премиер-министъра, че ние няма да отстъпим — каза Уоръндър. — Или ще спазваме закона за имиграцията или ще го преразгледаме и ще правим открито това, което трябва.

— И мистър Хаудън... — подпита внимателно заместник-министърът.

— Имаме свободата да действваме както сметнем за добре — каза Уоръндър. — Съгласих се да прегледаме отново случая, но след това ще действваме както ние намерим за правилно.

— Това са много добри новини — Хес сложи на масата папката, която носеше и двамата мъже седнаха един срещу друг. Не за първи път едрият заместник-министър имаше повод да се замисли за връзката между неговия министър и високопочитаемия Джеймс МакКалъм Хаудън. Очевидно между тях съществуваха някакви специални взаимоотношения, тъй като Харви Уоръндър винаги бе имал изключителна свобода на действие, с каквато не разполагаха другите министри в кабинета. Но обстоятелството бе благоприятно и благодарение на него заместник-министърът успя да осъществи някои от вижданията си. Външните хора, помисли си Клод Хес, често смятат, че политиката е прерогатив единствено на избраните представители. Но в доста голяма степен процесът на управление се състои в това избраните представители да обличат в законова форма идеите, родени от елитния корпус на заместник-министрите.

Свивайки устни, Хес каза замислено:

— Надявам се, че предложението ви за визиране на имиграционния закон не е сериозно, господин министре. Като цяло законът е добър.

— Естествено е да мислите така — каза рязко Уоръндър. — Нали сте негов автор!

— Е, действително признавам известна родителска привързаност...

— Не съм съгласен с всичките ви демографски идеи — каза Харви Уоръндър. — Знаете, нали?

— По време на съвместната ни работа — усмихна се заместникът, — почувствувах нещо от този род. Но вие все пак сте реалист, ако мога да се изразя така.

— Ако имате предвид, че не искам Канада да бъде залята от китайци и негри, вие сте прав — каза Уоръндър лаконично. След това продължи бавно: — И въпреки това понякога си мисля следното: Ние седим на четири милиона квадратни мили от най-богатата земя в света, ние сме рядко населени, недоразвити, а светът гъмжи от хора, които търсят убежище, нов дом...

— Нищо няма да се оправи — каза Хес остро, — ако отворим широко вратите си за всички, които идват.

— За нас не, вероятно. Но какво ще кажеш за останалата част от света — могат да избухнат нови войни, ако не се намери отдушник за демографския бум.

— Ако изхождаме от това, мисля, че ще платим много висока цена за евентуалности, които може и да не се случат — Клод Хес кръстоса крака, като оправи ръба на безупречно изгладените си панталони.

— Както вероятно се досещате, господин министре, аз споделям виждането, че влиянието на Канада в световните дела ще бъде значително по-голямо при сегашния баланс на население, отколкото ако разрешим да ни залееят всевъзможни раси.

— С други думи — каза тихо Уоръндър, — нека здраво да се държим за привилегиите, които за щастие са ни дадени по рождение.

— Както казах преди малко — усмихна се леко заместник-министърът, — ние и двамата сме реалисти.

— Е, може би сте прав — Харви Уоръндър започна да барабани с пръсти по бюрото. — Има неща, за които така и не мога да намеря решение и това е едно от тях. Но съм твърдо убеден, че хората в тази страна носят отговорност за имиграционните закони и че трябва да бъдат заставени да го осъзнаят. А те никога няма да го осъзнаят, ако продължаваме да се колебаем и шикалкавим. Ето защо ние ще засилим буквалното прилагане на закона още от този момент — независимо какво гласи той и това ще е така, докато аз седя на този стол.

— Браво — дебелият заместник-министър изрече думата тихо. Той се усмихваше.

Помежду им настъпи тишина. Очите на Харви Уоръндър бяха приковани в една точка, намираща се над главата на заместника му. Без да се обръща, Хес знаеше какво гледа министърът: маслен портрет на млад човек, облечен в униформата на Кралските канадски военновъздушни сили. Беше нарисуван по снимка, след като синът на Харви Уоръндър загина по време на акция. Много пъти преди това Клод Хес беше виждал как очите на бащата се приковават в картината и няколко пъти бяха говорили за нея.

Като видя, че другият го наблюдава, Уоръндър каза:

— Често си мисля за сина си, както знаете.

Хес кимна бавно. Не за първи път разговорът отиваше натам и той най-често го беше отклонявал, но сега реши да отговори.

— Никога не съм имал син — каза Хес. — Само дъщери. Много добре се разбираме, но винаги съм си мислел, че между баща и син сигурно съществува някакво специално взаимоотношение.

— Така е — каза Харви Уоръндър, и то никога не умира докрай. Поне при мен — той продължи, като тона му прозвуча по-топло. — Често съм си мислел какво щеше да излезе от сина ми Хауърд. Той беше чудесно момче, винаги е бил много смел. Това беше най-забележителната черта на характера му — куражът. И накрая загина геройски. Често съм си казвал, че страшно се гордея с това.

Заместник-министърът се зачуди, дали героизмът би бил качеството, с което той би запомнил сина си. Но министърът често бе казвал същото и на други хора, и на него, без да обръща внимание, че се повтаря. Понякога Харви Уоръндър се впускаше в подробно описание на огненото въздушно сражение, в което беше загинал синът му, така че човек се чудеше къде свършва горестта и къде започва боготворението на героизма. Понякога този факт се коментира в Отава, най-често обаче благосклонно. Мъката има странни проявления, помисли си Клод Хес и понякога се превръща в пародия на скръб. Той се зарадва, когато тонът на началника му стана по-делови.

— Добре — каза Уоръндър, — нека поговорим за историята във Ванкувър. Искам да съм напълно сигурен, че ние сме абсолютно чисти пред закона. Много е важно.

— Да, знам — кимна сериозно Хес и докосна папката, която беше донесъл със себе си. — Още един път прегледах докладите, сър, и аз съм сигурен, че няма за какво да се безпокоите. Само едно нещо ме тревожи малко.

— Че ще се разчуе?

— Не, мисля, че това е нещо, което трябва да очакваме — всъщност именно гласността тревожеше Хес. Той беше убеден, че политическият натиск ще застави правителството да подкрепи едно нарушение на имиграционния закон, както и много пъти преди това. Очевидно, обаче, не е бил прав. Така, че продължи: — Това, което си мисля в момента е, че нямаме във Ванкувър старши служител. Уилямсън, завеждащият този регион, е в отпуски по болест и ако въобще се върне, то ще е най-рано след няколко месеца.

— Да — каза Уоръндър. Той запали цигара, предложи и на заместник-министъра, които също запали. — Спомням си.

— Ако случаят беше обикновен не бих се притеснявал особено, но ако натискът продължи да се усилва, бих искал да имам там някой, на когото мога лично да разчитам и който ще може да се справи с пресата.

— Предполагам имате някого предвид.

— Да — Хес мислеше бързо. Решението да се държат твърдо му харесваше. Понякога Уоръндър се държеше ексцентрично, но Хес вярваше в лоялността и сега трябваше по всички възможни начини да защити позицията на министъра си. Затова каза замислено: — Бих могъл да преразпределя някои задачи и да освободя един от моите заместник-директори. Той би могъл да поеме Ванкувър — официално, докато се прояснят нещата с Уилямсън, но истинската му задача ще е да се заеме с този специфичен случай.

— Съгласен съм, — кимна въодушевено Уоръндър. — Кого мислите да изпратите?

Заместник-министърът издиша цигарения дим. Усмиваше се леко.

— Крамър — каза той бавно. — Ако сте съгласен, сър, ще изпратя Едгар Крамър.

В апартамента си Мили Фрийдмън още веднъж премисляше спокойно събитията от изминалия ден. Защо беше преснела фотокопието? Какво можеше да постигне с него, ако въобще имаше начин да се направи нещо? В какво точно се състоеше лоялността ѝ?

Искаше ѝ се да не се заплита в безкрайни маневри и съучастничество. Отново, както и преди един-два дена, се замисли дали да не се прости с политиката, за да напусне Джеймз Хаудън и да започне нещо ново. Мислеше си дали някъде, където и да е, сред каквато и да е група хора съществува обетована земя, където няма интриги. Дълбоко се съмняваше в това.

Мислите ѝ бяха прекъснати от извъняването на телефона.

— Мили — гласът на Брайън Ричардсън беше оживен. — Раул Лемю — заместник-министър на търговията, мой приятел, организира забава. Поканени сме и двамата. Ще дойдеш ли?

Сърцето на Мили подскочи. Спонтанно попита:

— Ще бъде ли весело?

— Вечеринките на Раул обикновено натам отиват — засмя се имидж-директорът на партията.

— Шумно ли ще е?

— Последният път — каза Ричардсън — съседите извикаха полицията.

— Ще има ли музика? Ще може ли да танцуваме?

— Има цяла купчина плочи и при Раул всеки прави каквото иска.

— Ще дойда — каза Мили, — о, моля те, идвам.

— Ще те взема след половин час — гласът му звучеше приятно удивен.

— Благодаря ти, Брайън, благодаря ти — каза тя пламенно.

— Ще ми благодариш по-късно — чу се щракване и линията прекъсна.

Знаеше какво точно щеше да облече — една кървавочервена рокля от шифон с голямо деколте. Възбудена, с чувство на облекчение, тя изрита обувките си надалеч.

8.

ЕДГАР КРАМЪР

За тридесетте и шест часа, прекарани във Ванкувър, Едгар С. Крамър стигна до две заключения. Първото бе, че в отдела на Западния бряг на министерството по въпросите на гражданството и имиграцията няма проблем, с който той не би могъл да се справи с лекота. Второ, стана му ясно, че състоянието на едно лично и неприятно физическо страдание постоянно се влошава.

В квадратния, функционално обзаведен кабинет на втория етаж на разположеното на брега здание на отдела по имиграция Едгар Крамър обмисляше и двете теми.

Крамър беше сивоок, сух мъж, приближаващ петдесетте. Косата му беше вълниста, кафява и разделена на път по средата. Носеше очила без рамки. Притежаваше пъргав логически ум, който вече го беше издигнал от едно скромно начало.

Той беше женен, без деца. Жена му не бе красива и управляваше домакинството и дома им с безцветна ефективност. Тя вече беше тръгнала на лов за квартира в онези райони на града, за които бе решила, че са представителни и следователно съответствуват на служебното положение на съпруга ѝ.

Сред висшето чиновничество Едгар С. Крамър беше един от избраниците. Отличаваше се до голяма степен със способностите си, но така също и с умението си да бъде забелязван за придвижване по служебната стълбица. В отдела по имиграция на него гледаха като на човек, способен да урежда различни проблеми. С увереност можеше да се каже, че след няколко години, през които щяха да настъпят промени — издигания, пенсионирания, той щеше да стане заместник-министър.

Едгар Крамър беше напълно наясно с благоприятната позиция, в която се намираше и непрекъснато търсеше начини да я затвърди и подобри. Беше доволен от временното си назначение във Ванкувър и особено от факта, че лично министърът беше одобрил избора и щеше

да следи резултатите. Дори само заради тази причина персоналният проблем, които го мъчеше, не можеше да бъде по-ненавременен.

Казано просто, проблемът се състоеше в следното: Едгар Крамър трябваше да уринира с дразнеща и унизителна честота.

Урологът, при който преди няколко седмици го беше пратил личният му лекар, обобщи случая по следния начин: „Мистър Крамър, страдате от увеличение на простатната жлеза и преди да се оправи, състоянието ви ще се влоши“. Специалистът описа неприятните симптоми: често уриниране през деня, струята ще е слаба, през нощта ще има така наречената никтурия — нужда да се облекчи, прекъсваща съня му, в резултат на което на следващия ден ще се чувства уморен и раздразнителен.

Беше попитал колко дълго ще трае това и урологът със съчувствие отвърна: „Боя се, че ще минат две или три години преди да настъпи времето, когато хирургическата намеса ще има ефект. Щом дойде този момент, ние ще направим един разрез, който ще облекчи нещата.“

Това беше слабо утешение. Още по-потискаща беше мисълта, че началниците му можеше да научат колко рано е започнал да страда от старческа болест. След всичките му усилия — години на труд и старание, когато целта вече се виждаше, той се страхуваше дори да помисли какво щеше да се случи ако наистина узнаеха.

Мъчейки се поне за малко да се отвлече от проблема, той се върна към няколкото листа хартия, подредени на бюрото пред него. На тях с акуратен, четлив почерк беше записал действията, които беше предприел откакто бе пристигнал във Ванкувър, както и онези стъпки, които планираше.

Като цяло намираше, че регионалното управление работи добре и в него цари ред. Някои от процедурите обаче се нуждаеха от ревизия, налагаше се да затегне дисциплината, а вече беше успял да направи и една промяна.

Това стана вчера на обяд, когато проверяваше охраната на затворниците в килиите — хора, влезли нелегално в страната, унило очакващи да бъдат депортирани отвъд океана. За негово неудовлетворение, храната, макар и вкусна, не беше топла и количеството ѝ не съответстваше на това, което му бяха сервирали преди това в бюфета за персонала. Фактът, че някои от хората, които

щяха да бъдат депортирани, живееха по-добре, отколкото когато и да било в живота си, а други може би щяха да гладуват след няколко седмици не можеше да бъде оправдание. Правилата за отношението към затворниците бяха конкретни и Едгар Крамър изпрати да доведат главния готвач, който се оказа огромен мъж, възвишаващ се като кула над дребничкия, сух управител. Крамър, който не се впечатляваше от габаритите на другите, го смъмри така остро, че беше сигурен, че отсега нататък храната на затворниците щеше да бъде приготвяна много внимателно и щеше да им бъде сервирана гореща.

Сега се замисли за дисциплината. Сутринта в общите канцеларии няколко души закъсняха и освен това беше забелязал известна небрежност във вида на някои от униформените офицери. Самият той държеше много на облеклото си — тъмните му костюми на тънко райе винаги бяха добре изгладени и от горното джобче се подаваше бяла кърпичка, затова очакваше и от подчинените си да поддържат същия външен вид. Започна да пише бележка, но с неудоволствие забеляза, че отново чувства нужда да се облекчи. Свръската с часовника му показва, че от последния път бяха минали едва петдесет минути. Реши да не ходи... ще си наложи да чака... Опитва да се концентрира. След това въздъхна обречено, стана и излезе от кабинета.

Когато се върна, младата стенографка, която щеше да му бъде секретарка, го чакаше в кабинета. Крамър се запита дали момичето е забелязало колко пъти влиза и излиза, въпреки че беше използвал вратата директно към коридора. Разбира се, винаги можеше да се намери оправдание, че отива някъде из сградата... Може би скоро ще му се наложи да скалпи нещо... Трябва да измисли няколко начина за разсейване на подозренията.

— Един джентълмен иска да ви види, мистър Крамър — съобщи момичето. — Някой си мистър Алън Мейтлънд. Казва, че е адвокат.

— Добре — каза Крамър. Свали очилата си, за да ги избърше. — Моля, поканете го.

Алън Мейтлънд беше вървял пеша половин миля от кантората си до крайбрежната улица и бузите му се бяха зачервили от студения вятър. Не носеше шапка, само едно леко палто, което свали щом влезе в сградата. В ръката му имаше куфарче за документи.

— Добро утро, мистър Крамър — каза Алън. — Благодаря ви, че ме приехте, без да имам предварително определена среща.

— Аз съм държавен служител, мистър Мейтлънд — каза Крамър със своя коректен, педантичен глас. С учтива, служебна усмивка том посочи на Алън да седне и сам седна зад бюрото си. — Вратата на моя кабинет е винаги отворена, когато има нужда. Какво мога да направя за вас?

— Може би секретарката ви каза — отвърна Алън. — Аз съм адвокат.

— Да — кимна Крамър. Млад и неопитен, помисли си той. Беше виждал много адвокати, с неколцина от тях бяха кръстосвали саби. Повечето не му бяха направили голямо впечатление.

— Преди няколко дена прочетох за вашето назначение и реших да изчакам пристигането ви — Алън внимаваше какво и как говори, не искаше да настройва дребния човек срещу себе си, защото знаеше, че доброжелателството може да се окаже важно. Отначало искаше веднага след Коледа да се обърне от името на Анри Дювал към отдела за имиграция. Но след като прекара целия ден в четене на имиграционния закон и на юридическите прецеденти, прочете във вечерните вестници на 26-ти краткото съобщение, че отделът по имиграция е определил нов началник на управлението във ванкувърския регион. Поговори с партньора си Том Люис, който също беше провел няколко дискретни проучвания и двамата решиха да почакаат новоназначения ръководител, независимо от загубата на няколко ценни дни.

— Е, аз пристигнах. Вероятно ще ми кажете защо сте ме чакали — Крамър изкриви лицето си в усмивка. Той реши, че ако може наистина ще помогне на този новак-адвокат, особено ако младежът прояви готовност да сътрудничи с отдела.

— Действам от името на клиент — каза приветливо Алън. — Името му е Анри Дювал и в момента е задържан на борда на един кораб — м.к. „Вастервик“. Искам да ви покажа пълномощното си — отваряйки ципа на куфарчето си, той извади лист хартия — екземпляр от договора за наемане на адвокат; който пътникът без билет беше подписал при техния първи разговор и го сложи на бюрото.

Крамър прочете внимателно документа, след което го постави обратно. При споменаването на името Анри Дювал той леко се беше

намръщил. Вече малко по-внимателно запита:

— Ако разрешите, бих искал да ви запитам, мистър Мейтлънд, от колко време познавате клиента си?

Въпросът беше доста необичаен, но Алън реши да го приеме спокойно. Във всеки случай Крамър изглеждаше приятелски настроен.

— Познавам клиента си от три дни — отговори той бодро. — Всъщност за първи път прочетох за него във вестниците.

— Аха — Едгар Крамър доближи върховете на пръстите си над бюрото. Това беше любимият му жест, когато обмисляше нещо или когато беше затруднен. Той, разбира се, беше получил пълен доклад за инцидента с Дювал още при пристигането си. Заместник-министърът, Клод Хес, му беше казал за мнението на министъра, че случаят трябва да бъде третиран с абсолютна прецизност и Крамър беше удовлетворен, че именно така е и направено. В този смисъл и предния ден беше отговарял и на въпросите на ванкувърските вестници.

— Може би не сте видели статиите във вестниците — Алън отвори отново куфарчето си и бръкна вътре.

— Не си правете труда — Крамър реши да се държи приятелски, но твърдо. — Видях една от тях. Но ние тук не разчитаме на вестниците. Виждате ли, — усмихна се леко той, — аз вече прегледах официалните документи, които ние считаме за малко по-важни.

— Досието на Анри Дювал едва ли е голямо — каза Алън. — Доколкото разбрах, никой официално не е проучвал случая...

— Прав сте, мистър Мейтлънд. Много малко е правено, защото позицията е пределно ясна. Личността на кораба няма статус, няма документи и очевидно няма гражданство в някоя държава. Ето защо в рамките на своите пълномощия ние не можем да го разглеждаме като имигрант.

— Тази личност, както вие го нарекохте — каза Алън — няма гражданство по доста необичайни причини. Ако сте прочели статията във вестника, сигурно знаете за това.

— Знаем, пресата е описала нещичко — отново слаба усмивка. — Но когато човек има толкова опит, колкото имам аз, знае, че вестникарските истории и реалните факти не са едно и също нещо.

— Аз също не вярвам на всичко, което чета — Алън забеляза, че появяващата се и изчезваща усмивка и отношението на другия

започваха да му действат на нервите. — Единственото, за което моля — и заради което съм тук е да се проучи случаят малко по-подробно.

— Казвам ви, че всякакво по-нататъшно проучване е безсмислено — този път в гласа на Едгар Крамър прозвуча подчертана студенина. Той почувства, че е раздразнен, може би като резултат от умората — през нощта беше ставал няколко пъти и сутринта, когато се събуди, съвсем не се чувстваше отпочинал. — Личността, за която говорим, няма никакви юридически права в тази страна — продължи той, — нито има никакви шансове да ги получи.

— Той е човешко същество — настоя Алън. — Това нищо ли не значи?

— По света има много човешки същества и някои от тях имат по-малко късмет от другите. Моите задължения са да се занимавам с тези, които попадат под действието на членовете на имиграционния закон. А Дювал не влиза в тяхното число — с този млад адвокат, помисли си Крамър, определено няма да можем да сътрудничим.

— Аз моля — каза Алън, — за формално слушане по имиграционния статус на клиента ми.

— А аз — каза твърдо Едгар Крамър, — отказвам да направя това.

Погледите на двамата се кръстосаха и в тях за пръв път се появиха наченки на неприязън. Алън Мейтлънд имаше чувството, че се е изправил пред непроницаема стена от самодоволство. Едгар Крамър виждаше пред себе си нахакана младост и неуважение към властта. Освен това бе започнал да го тревожи нов позив за уриниране. Странно беше, разбира се, че е толкова скоро. Но беше забелязал, че умствените напрежения понякога имаха този ефект. Той си заповяда да игнорира желанието. Трябваше да издържи... да не се предава...

— Не можем ли да намерим някакво приемливо решение? — Алън се чудеше, дали не е бил прекалено рязък; трябваше да се пази от случайни грешки. Сега той молеше — и се надяваше, че е убедителен. — Бихте ли ми направили услугата да се срещнете с този човек, мистър Крамър? Мисля, че той ще ви направи впечатление.

— Дали ще ми направи впечатление или не — поклати отрицателно глава другия, — няма абсолютно никакво значение. Моята работа е да обслужвам закона, така както той повелява. Аз не правя законите и не аз одобрявам изключенията от тях.

— Но вие можете да дадете препоръка.

Да, помисли си Едгар Крамър, мога. Но нямаше никакво намерение да го стори, особено в този случай със сантиментален привкус. А що се отнася до личното му участие в интервю с някакъв кандидат-имигрант, то сегашното му положение го поставяше високо над такава възможност.

Някога, разбира се, той беше провеждал множество такива интервюта — отвъд океана, след войната, в разнебитените държави на Европа... Подбираше имигранти за Канада и отхвърляше други по същия начин (както беше чул веднъж някой да казва), по който човек избира най-добрите кучета от кучкарник. В ония дни мъже и жени бяха готови да продадат душата си за една имигрантска виза и понякога го правеха. Имиграционните чиновници бяха подложени на много изкушения и някои се поддадоха. Но той самият никога не беше изпитвал и най-малкото колебание — и въпреки, че задачата не му харесваше много — предпочиташе административната дейност пред работата с хора, беше работил добре.

Известен беше като строг чиновник, защитаващ зорко интересите на страната си, одобряващ само имигранти, които отговарят на високи изисквания. Често се чувстваше горд, като мислеше за тези хора... будни, трудолюбиви, медицински годни... на които беше разрешил да отидат в страната.

За разлика от някои други, никога не беше го измъчвала мисълта за тези, нестандартните, които беше отхвърлил.

Мислите му бяха прекъснати.

— Аз не моля да разглеждате клиента като имигрант, поне не за сега — каза Алън Мейтлънд. — Това, което искам, е само най-първия етап — изслушване във от кораба на молба за имигриране.

Едгар Крамър чувстваше нарастващото налягане в пикочния си мехур въпреки че беше решил да го игнорира. Разяри го и допускането на другия, че той ще се хване на този стар и елементарен адвокатски трик.

— Много добре разбирам за какво молите, мистър Мейтлънд — отговори той рязко. — Вие молите отделът официално да признае този човек и след това официално да отхвърли молбата му, така че след това вие да можете да предприемете законни стъпки. След това докато вие преминете през цялата процедура на апелиране — без съмнение

възможно най-бавно, корабът ще отплува, а вашият така наречен клиент ще остане тук. Нали нещо подобно имате наум?

— Честно казано да — отвърна Алън. Той се ухили. Именно такава беше стратегията, която бяха планирали заедно с Том Люис. И сега, след като я бяха разкрили, нямаше смисъл да отрича.

— Точно така! — тросна се Крамър. — Готови сте да си позволите евтини юридически трикове! — той игнорира приятелската усмивка и вътрешния си глас, който му казваше, че лошо се справя със случая.

— Искам само да отбележа — каза тихо Алън Мейтлънд, — че според мен нито е евтин, нито е трик. Имам още един въпрос. Защо казахте „така наречен клиент“?

Това вече беше прекалено. Гризящото го физическо неразположение, нервността, породени от натрупаната умора през седмиците и нощите се съчетаха в отговор, който тактичният и обигран в дипломацията Едгар Крамър никога не би си позволил. Болезнено възприемаше и младежкото, напирасщо здраве на младия мъж срещу него.

— Отговорът би трябвало да е напълно очевиден — забеляза той ядосано, — така както е очевидно за мен, че вие сте приели този абсурден и безнадежден случай с единствената цел да привлечете върху себе си общественото внимание.

В следващите няколко секунди в малката, квадратна стаичка цареше мъртва тишина.

Алън Мейтлънд почувства как гневът накара кръвта да залее лицето му. В един момент на безразсъдство помисли да удари по-възрастния мъж от другата страна на бюрото.

Обвинението беше напълно неоснователно. Той беше далеч от мисълта да ухажват общественото мнение, дори заедно с Том Люис бяха обсъждали начините да го избягнат, тъй като и двамата смятаха, че прекаленото внимание на пресата би могло да попречи на юридическите действия в полза на Анри Дювал. Това беше и една от причините да пристигне без много шум в отдела по имиграция. Даже искаше да предложи за известно време да не се правят изявления за вестниците.

Погледът му срещна очите на Едгар Крамър. В погледа на чиновника се четеше силно и странно умолително напрежение.

— Благодаря ви, мистър Крамър — каза бавно Алън. Изправяйки се, той си взе палтото и мушна куфарчето под мишница. — Много ви благодаря за предложението, от което възнамерявам веднага да се възползвам.

Три дена след коледните празници ванкувърския „Поуст“ задържа на страниците си историята за Анри Дювал — бездомника. В по-малка степен същото бяха сторили и другите два вестника в града — следобедният конкурент „Колънист“ и по-умерения сутрешен „Глоуб“. Те бяха по-скептично настроени, тъй като именно „Поуст“ беше открил първи случая.

Но сега изглеждаше, че историята ще заглъхне.

— Ние изсвирихме цялата гама, Ден, и предизвикахме голям интерес, но никакви действия. Така че дай да я забравим, докато корабът не отплува след няколко дена. Тогава може да напишем едно носталгично материалче за тъжния, млад момък, който отплува към залеза.

Беше 7.45 сутринта в новинарската стая на „Поуст“. Говореше Чарлз Улфенд, дневния редактор за градски новини, а слушател му беше Ден Орлиф. Говорещият литературно и винаги спокойно Улфенд, за чийто ум казваха, че работел като компютър, беше повикал с пръст Ден, докато подреждаше материалите за броя.

— Каквото и да казваш, Чак — вдигна рамене Орлиф, — аз продължавам да мисля, че трябва да й дадем още един ден.

Улфенд изгледа другия въпросително. Той ценеше преценката на Орлиф, който беше стара лисица, но имаше някои други проблеми, които трябваше да бъдат разгледани. Днес една нова местна новина набираше скорост и щеше да бъде водеща в следобедното издание, а за нея трябваша още няколко репортери. Някаква туристка беше изчезнала в Маунт Сеймър в непосредствена близост до града и спасителната група не бе успяла да я намери досега, въпреки че положи големи усилия. Всичките три вестника следяха търсенето отблизо. Надигаше се съмнението, че съпругът на жената играе някаква мръсна игра. Главният редактор вече беше пратил тази сутрин на Улфенд бележка, в която пишеше: *Дали Дейзи е паднала и някой я е бутнал? Ако е жива,*

трябва да се доберем до нея преди мъжа ѝ. Улфенд си мислеше, че най-добрият кандидат за планината е Ден Орлиф.

— Ако съм сигурен, че нещо важно ще се случи в историята с пътник без билет, щях да се съглася — каза Улфенд. — Но нямам предвид просто една нова гледна точка.

— Знам — съгласи се Ден. — Има нужда от свеж, човешки интерес, който да даде резултат. Ех, ако можех да го гарантирам.

— Ако можеше, щях да ти дам още един Ден — каза Улфенд. — В противен случай те включвам в тази история с търсенето.

— Давай — одобри Ден. Той знаеше, че Улфенд, за когото беше работил дълги години, го проверява. — Ти си шефът, но знай, че другата история е по-добра.

Около тях, с идването на дневната смяна, редакцията оживяваше. Заместник-главният редактор зае мястото си до бюрото на редактора от местната хроника. В другия край на стаята, на бюрото за главните новини, през един отвор започнаха да спускат материали към секретарката, който се намираше три етажа по-надолу. Вестникът набираше бавно, но стабилно темпо, което щеше да се ускорява през няколко върхови момента, когато настъпваха съответните срокове за предаване на броя.

— Аз също съм разочарован — каза замислено редакторът. — Наистина мислех, че нещо ще се случи с твоя пътник без билет. Проверихме човека, кораба, общественото мнение — започна да огъва пръсти — хората от имиграционния отдел — нищо; телеграфирахме в ООН — щели да разгледат случая, но Господ знае кога, а в това време аз трябва да издавам вестника, какво още?

— Надявах се — каза Ден, — че някой човек с влияние може да се намеси, за да му помогне.

Едно забързано момче-куриер сложи на бюрото на редактора още неизсъхналите от печатарско мастило коректури на вече готови страници.

Улфенд замълча. Зад голямото чело острият му ум преценяваше всички за и против.

— Добре — каза той решително, — давам ти още двадесет и четири часа. Това означава цял ден, в който трябва да намериш един момък на бял кон.

— Благодаря ти, Стю — Ден Орлиф се ухили, обърна се и вече през рамо добави: — В планината сигурна е студено.

Тъй като нямаше конкретни задачи, той си отиде у дома за една късна закуска с жена си Нанси, след което закара шестгодишната си дъщеря Пети в училище. Когато се върна в центъра и паркира пред зданието на отдела за имиграция часът беше вече десет.

Нямаше причина да идва тук. Беше интервюирал Едгар Крамър предния ден и не беше получил нищо повече от няколко безцветни, официални заявления. Но все пак изглеждаше логично да започне оттук.

— Търся един мъж на бял кон — каза той на младото момиче, което изпълняваше длъжността секретарка на Едгар Крамър.

— Той тръгна нататък — посочи тя. — Отиде в дебело тапицираната стая в лудницата.

— Често съм се чудил — забеляза Ден, — как така днешните момичета успяват да са толкова секси и едновременно с това толкова интелигентни.

— Хормоните ми имаха висок коефициент на интелигентност — отвърна му тя. — И освен това мъжът ми ме научи на куп отговори.

Ден въздъхна.

— Ако сме приключили с този клоунски диалог — отрязва момичето, — да ви кажа, вие сте вестникарски репортер и искате да видите мистър Крамър, но точно сега той е зает.

— Не мислех, че сте ме запомнили.

— Не съм — усмихна се нахално момичето. — Просто човек веднага разпознава репортерите. Обикновено имат вид като че ли ей сега ще се гътнат.

— Този специално още не се кани — каза Ден. — Всъщност ако не възразявате, ще почакам.

— Съдейки по звуците, няма да е дълго — отбеляза се момичето.

Тя кимна към затворената врата на кабинета на Едгар Крамър.

Ден чу повишени, резки гласове. Изостреният му слух улови думата „Дювал“. Няколко минути по-късно Алън Мейтлънд изскочи оттам, лицето му беше зачервено.

Ден Орлиф го настигна на главния вход на зданието.

— Извинете — каза той, — мисля си дали нямаме общи интереси.

— Едва ли — отвърна рязко Алън, продължавайки да върви. Ярост бушуваше в гърдите му — закъсняла реакция след предишното спокойствие.

— Не го вземайте толкова навътре — крачейки редом с него, Ден посочи с глава към сградата, от която току-що бяха излезли.

— Аз не съм от тях. Журналист съм — той се представи.

— Съжалявам — Алън Мейтлънд се поспря на тротоара. Пое дълбоко въздух и се усмихна малко глупаво. — Бях готов да избухна, а вие се оказахте пред мен.

— Винаги на вашите услуги — каза Ден. Той вече беше успял да отбележи куфарчето и връзката с инициалите на Университета на Британска Колумбия. — Днес е щастливия ми ден. Вие може би сте адвокат?

— Съм.

— И защитавате някой си Анри Дювал.

— Да.

— Може ли да поговорим някъде?

Алън Мейтлънд се поколеба. Едгар Крамър го обвини, че търси гласност и ядосаният отговор на Алън беше, че сега така и ще направи. Но адвокатският му инстинкт да избягва изявления за пресата го възпираше.

— Няма да го записвам — каза Ден Орлиф тихо, — нещата не вървят добре, нали?

— Това съвсем не го записвайте — направи гримаса Алън, — по-зле не може да бъде?

— В такъв случай — запита Орлиф — какво имате да губите — вие или Дювал?

— Нищо, предполагам — каза бавно Алън. Това е самата истина, помисли си той; нямаше нищо за губене, а можеше нещо да се спечели. — Добре — продължи той. — Да отидем да пием по едно кафе.

— Имам чувство, че денят ще е добър — отбеляза Ден Орлиф с нотка на самодоволство. — Между другото, къде сте вързали коня си?

— Кон ли? — зяпна, недоумяващо Алън. — Дойдох пеш.

— Не ми обръщайте внимание — сконфузи се Ден. — Понякога ме избива на чудачества. Да се качим на колата ми.

След един час, пиейки четвърта чаша кафе, Алън Мейтлънд прокоментира:

— Питайте ме доста неща за самия мен, но Дювал със сигурност е по-важен.

— Днес — не — поклати категорично глава Ден Орлиф. — Днес сензацията сте вие — той погледна часовника си. — Само още един въпрос и трябва да бягам да пиша.

— Питайте.

— Не ме разбирайте погрешно — каза Ден. — Но защо в един град като Ванкувър с всичките му големи имена и юридически таланти вие сте единственият, който поиска да помогне на този млад момък?

— Честно казано и аз се чудя.

Зданието на ванкувърския „Поуст“ беше мрачна тухлена постройка.

Отпред се помещаваха канцелариите, отзад беше печатницата, а над тях като къс, прав палец се издигаше редакторската кула. Десет минути след като се беше разделил с Алън Мейтлънд, Ден Орлиф паркира внушителния си форд на отсрещната страна на улицата при колите на другите редакционни работници. Взе асансьора в кулата, влезе в шумната вече стая и седна на едно празно бюро да пише.

Началото му се удаде лесно.

Разярен млад ванкувърски адвокат се готви като Давид да убие Голиат.

Това е Алън Мейтлънд, 25 годишен, роден във Ванкувър и завършил Юридическия факултет в Университета на Британска Колумбия.

Неговият Голиат е канадското правителство — и точно отдела за имиграция.

Чиновниците от отдела непреклонно отказват да обърнат внимание на молбата „пуснете ме“ на Анри Дювал, младият „човек без страна“, в момента затворник на кораба във ванкувърското пристанище.

Алън Мейтлънд сега е адвокат на Анри Дювал. Скитникът, който няма приятели, вече почти се беше простил с надеждата да получи правна помощ, но

Мейтлгънд доброволно му предложи услугите си. Предложението бе прието с благодарност.

Ден напечата „следва“ и извика:
— Страница!

Той измъкна листа от машината, момчето-куриер го грабна и го отнесе на бюрото на редактора.

Автоматично погледна часовника. Беше 12:17 ч., до приключването на броя за местното издание оставаха шестнадесет минути. Крайният срок за местния брой беше най-важния за деня — това беше изданието с най-голям тираж и се доставяше по домовете. Това, което напишеше, довечера ще се чете в хиляди домове... топли, уютни домове, чийто обитатели се чувствуваха на сигурно място.

Читателите на „Поуст“ сигурно си спомнят, че този вестник беше първият, разкрил трагичното положение на Анри Дювал, който по странен каприз на съдбата не принадлежи към никоя нация. Преди около две години, отчаян той се качва нелегално на борда на един кораб. Оттогава до сега държава след държава отказват да го приемат.

Англия го прати в затвора, докато корабът му се намираще в пристанището. САЩ го приковаха с вериги. Канада не направи нито едното, нито другото, но затова пък твърди, че той не съществува.

— Давай още, Ден! — беше Стю Улфенд. Отново куриера. Той грабна страница от машината, докато Ден зареждаше нова.

Дали за младия Анри Дювал има някакъв шанс да бъде пуснат у нас? Могат ли юридическите постъпки да му помогнат?

По-възрастните и по-хладни умове казват „не“. Правителството и министърът по въпросите на

имиграцията твърдят, че има власт, на която е безсмислено някой да се противопоставя.

Алън Мейтлънд не е съгласен. „На моя клиент се отказва основно човешко право — каза той днес — и аз възнамерявам да се боря за него“.

Той написа още три абзаца, в които цитираше мненията на Мейтлънд за Анри Дювал. Изразите му бяха ясни, точни и целенасочени.

— Продължавай, Ден! — отново беше редакторът за градски новини, но сега до Улфенд се беше появил и главният редактор. Историята с търсенето в планината се беше провалила — изчезналата жена се беше намерила жива, нямаше престъпление и съпругът ѝ беше невинен. Трагедиите бяха по-живи новини, отколкото случаите с щастлив край.

Ден Орлиф печаташе със стабилно темпо, умът оформяше изреченията, а пръстите чевръсто ги следваха.

Независимо дали ще успее или ще се провали, при преследването на целта си Алън ще се надбягва с времето. Корабът на Дювал „Вастервик“ — океански трампови кораб, който може би никога няма да се върне тук, трябва да отплува след около две седмици. Той трябваше вече да е отплувал, но се задържа заради ремонт.

Сега беше нужна още малко предистория. Той я описа, възстановявайки събитията.

До лакътя му се изправи заместник-главният редактор.

— Ден, нямаш ли снимка на Мейтлънд?

— Нямаше време — той отговори, без да вдига глава. — Но той е играл футбол за университетския „Трай Спортс“.

— Добре!

12:23

Оставаха десет минути

Първото нещо, което ще се опитам да постигнем, е официално слушане на случая на Анри Дювал, каза Мейтлънд на „Поуст“. Помолих за такова слушане, тъй като считам, че това е акт на елементарна справедливост към него. Беше ми отказано категорично и, по мое мнение, отделът по имиграция действа така, сякаш Канада е полицейска държава.

По-нататък за самия Мейтлънд... След това — за обективност — повторение на изявленията, отразяващи позицията на отдела по имиграция, така както бяха направени от Едгар Крамър предишния ден... Отново за Мейтлънд — цитиране на оборването на тази позиция, след това описание на самия Мейтлънд.

Седнал зад машината, Ден Орлиф си представи лицето на младия адвокат, застинало в ожесточена гримаса, така както го бе видял тази сутрин, излизащ от кабинета на Крамър.

Този Алън Мейтлънд е един млад човек, нравец дълбоко впечатление. Когато говори, очите му горят, брадичката му се издава решително напред. Изпитваш чувството, че той е от този тип хора, които човек би искал да са на негова страна.

Може би тази нощ на кораба в самотната си заключена каюта Анри Дювал изпитва същото чувство.

12:29

Времето го пришпорваше. Още няколко факта, нов цитат — готово. За последното издание щеше да разшири материала, но повечето хора щяха да прочетат това, което сега бе написал.

— Добре — главният редактор започна да нарежда на групата, събрана край бюрото на градския редактор. — Водеща статия все пак ще е намирането на жената, но я съкратете и до нея в горния ляв ъгъл дайте материала на Орлиф.

— Спортната редакция има снимка на Мейтлънд — докладва заместникът на градския редактор. — Главата и раменете, една колонка. Отпреди три години е, но е добра. Изпратих я долу.

— За последното издание направете по-добра снимка — заповяда главният. — Изпратете фотограф в кантората на Мейтлънд и във фона да се виждат книги по право.

— Вече го направих — отвърна троснато помощникът. Той беше мършав, нахакан младеж, понякога обидно съобразителен. — Предвидих, че ще искате книги по право, така че съм ги поръчал.

— Исусе! — изпъхтя главният редактор. — Вие, амбициозни копелета, ще ме съсипете. Как да давам заповеди, когато вие вече за всичко сте помислили? — мърморейки той се оттегли в кабинета си. Местното издание беше приключено.

Няколко минути по-късно преди броевете на „Поуст“ да тръгнат по улиците, едно резюме на статията на Ден Орлиф беше предадено по националната телеграфна агенция.

В късното утро Алън Мейтлънд все още не можеше и да предположи колко популярно ще стане името му не след дълго.

Разделяйки се с Ден Орлиф, той се върна в скромната си кантора, която бяха наели заедно с Том Люис. Тя беше разположена в края на деловия район на търговската част на града. Намираше се над група магазини и над италиански ресторант, от който често се донасяха миризмите на пица и спагети. Състоеше се от две стъклени кутийки и мъничка чакалня с два стола и стенографско бюро. Три сутрини в седмицата зад бюрото седеше вдовица с майчински вид и срещу скромно заплащане извършваше малкото машинописна работа, която те имаха.

В момента Том Люис седеше на бюрото в чакалнята. Късата му набита фигура беше надвиснала над купената преди няколко месеца евтино, на старо, „Ундервуд“.

— Пиша си завещанието — каза бодро той, вдигайки поглед. — Реших да оставя мозъка си на науката.

Алън изхлузи палтото си и го окачи в стъклената килийка.

— Да не пропуснеш да си изпратиш съдебен иск и не забравяй, че половината ми принадлежи по договор.

— Защо не ме дадеш под съд, за тренировка? — Том Люис се завъртя настрани от пишещата машина. — Какво стана?

— Нищо хубаво — Алън лаконично предаде същината на разговора си в сградата на имиграцията.

Том потупа замислено брадичката си.

— Този човек — Крамър не е будала. Усетил е номерът със забавянето.

— Предполагам, че идеята не беше чак толкова оригинална — каза печално Алън. — И други биха се хванали за нея.

— В правото — каза Том — няма оригинални идеи. Само безкрайни мутации на старите. Е, сега какво? Да задействуваме ли План две?

— Не го въздигай в ранг на план. Това е най-дългия път и ние и двамата го знаем.

— Но ще го задействува ли?

— Да, ще го задействувам — Алън кимна бавно. — Дори само за да насоля този мистър Самодоволно-Ухилен Крамър — след това добави тихо. — О, как само искам да го смачкам в съда!

— Ето това е отношение! — ухили се Том Люис. — Нищо не стимулира живота така, както малко добродушна омраза.

Той сбръчка носа си и подуши.

— Човече божи! Чувстваш ли този сос за спагети!

— Подушвам го — каза Алън. — И ако продължаваш да ядеш тези манджи всеки обед само защото са близо до работата ни, след две години ще си тлъсто прасе.

— Това влиза в плановете ми — съобщи Том. — Това, което искам, е да имам огромна челюст и три брадички под нея — като адвокатите във филмите. Това страшно ще впечатлява клиентите.

Външната врата се отвори без почукване. Появи се една пура, последвана от набит мъж с остра брадичка, облечен във велурена винтяга, на главата с бутнато назад, смачкано бомбе. Носеше

фотоапарат, а през рамото му беше праметнат ремъка на чанта. Говорейки, без да вади пурата от устата си, той попита:

— Кой, от вас, момци, е Мейтлънд?

— Аз — каза Алън.

— Искам да сни'а', тря'а да бь'зам, за после'ното е — фотографът почна да наглася апаратурата си. — Зас'тани п'ед кни'и по п'аво, Мейтлънд.

— Извинете ме, че питам — обади се Том, — но какво, по дяволите, става?

— А, да, — каза Алън — тъкмо се канех да ти кажа. Аз изплюх камъчето и мисля, че можеш да го наречеш План три.

Капитан Яабек обядваше, когато Алън Мейтлънд бе въведен в капитанската каюта на „Вастервик“. Както и предишния път в нея бе подредено и уютно, махагоновата ламперия светеше, а медните части бяха излъскани до блясък. На една малка квадратна масичка, спусната от стената и покрита с бяла ленена покривка, бяха сервирани блестящи сребърни прибори за един човек. Капитан Яабек ядеше от голяма чиния нещо, което приличаше на нарязани зеленчуци. При влизането на Алън той постави приборите и вежливо се изправи. Днес беше облечен в сив шевиотен костюм, но на краката му пак бяха старите старомодни чехли.

— Моля да ме извините — каза Алън. — Не знаех, че обядвате.

— Моля, нямам нищо против, мистър Мейтлънд — капитан Яабек покани Алън в едно от зелените кожени кресла и седна на мястото си на масата. — Ако не сте обядвали...

— Благодаря, вече го сторих.

Алън беше отклонил предложението на Том Люис да хапнат на обяд спагети, вместо това набързо изяде един сандвич с чаша мляко по пътя към кораба.

— Може и добре да сте направили — капитанът посочи с ръка към чинията. — На млад човек като вас вегетарианското ядене би могло да му се стори незадоволително.

— Вие вегетарианец ли сте, капитане? — попита учуден Алън.

— От много години. Някои считат, че е... — той се спря. — Как се казва на английски?

— Мания — каза Алън. След което му се поиска да не го е казал толкова бързо.

Капитан Яабек се усмихна.

— Да, така го наричат понякога. Но не е вярно. Няма да имате нищо против, ако продължа...

— О не, моля Ви.

Капитанът започна да дъвче. След като хапна няколко пъти, той каза:

— Вегетарианството, сигурно знаете, мистър Мейтлънд, е по-старо от християнството.

— Не — отвърна Алън, — не знаех.

Капитанът кимна.

— Появило се е много векове преди него. Истинският последовател на вегетарианството смята, че животът е свещен. Ето защо всички живи същества имат право да му се наслаждават, без да се боят.

— Вие вярвате ли в това?

— Да, мистър Мейтлънд, вярвам.

Капитанът хапна още веднъж. Явно мислеше за нещо.

— Цялата работа, виждате ли, е много проста. Човечеството никога няма да живее в мир докато не преодолеем диващината, която цари между нас. Именно тази диващина е причината да убиваме другите същества, за да ги изядем и същият див инстинкт ни подтиква да се караме, да воюваме и накрая вероятно ще ни унищожи.

— Това е интересна теория — каза Алън. Той откри, че този норвежки шкипер непрекъснато го удивлява с нещо. Започваше да разбира защо Анри Дювал бе намерил повече доброта на борда на „Вастервик“, отколкото където и да е другаде.

— Както вие казвате, теория — капитанът си взе една фурма от чинията, която стоеше встрани. — И, уви, като всяка теория и тази си има недостатък.

— Какъв недостатък? — попита с любопитство Алън.

— Учените казват, че вече е факт, че растенията също могат да възприемат и чувстват — капитан Яабек сдъвка фурмата, след това акуратно избърса пръстите и устата се с ленена кърпа. — Казаха ми, мистър Мейтлънд, че съществува машина, която е толкова чувствителна, че чува предсмъртните викове на прасковата, когато я

откъсват и белят. Така че в края на краищата вегетарианството нищо не постига, бивайки толкова жестоко към беззащитната зелка, колкото е и месоядният човек към кравата или прасето — капитанът се усмихна и Алън за момент си помисли, дали другият не го будалка леко.

По-рязко капитанът каза:

— Е, мистър Мейтлънд, какво можем да направим?

— Има едно, две неща, за които бих искал да поговорим — му рече Алън. — Но мисля, че и клиентът ми трябва да присъства.

— Разбира се — капитан Яабек прекоси каютата, натисна едно копче на стенния телефон и заговори рязко. Като се върна, каза сухо:

— Казаха ми, че вашият клиент помага при чистенето на трюма. Но ще дойде.

Няколко минути по-късно на врата се почука колебливо и Анри Дювал влезе. Беше облечен в покрит с маслени петна комбинезон и от него се носеше миризма на машинно масло. Резки от машинно масло имаше и по лицето му и по косата му, която се беше сплъстила и разрошила. Застана нерешително, в двете си ръце държеше плетена вълнена шапка.

— Добър ден, Анри, — каза Алън.

Младият пътник без билет се усмихна неуверено. Сведе поглед с неудобство към мръсното си облекло.

— Не се притеснявай — заповяда му капитанът — и не се срамувай от белезите на честната работа — след това добави, обръщайки се към Алън: — Боя се, че понякога някои се възползват от добрата душа на Анри и му дават работа, която другите отбягват. Но той винаги я свършва с желание и добре.

При тези думи младежът се усмихна широко.

— Първо аз чисти кораб — съобщи той. — След това Анри Дювал. Двамата най-мръсни.

Алън се засмя.

Капитанът се усмихна горчиво.

— Това, което се говори за кораба ми, уви, е истина. Парите за поддръжка не стигат, екипажът е малък. Но що се отнася до нашия млад приятел, не искам животът му да премине в чистене на този кораб. Сигурно имате някакви новини, мистър Мейтлънд?

— Не са точно новини — отговори Алън. — Освен че отделът по имиграция отказа да приеме официално слушане по случая на Анри.

— Ах, — капитан Яабек вдигна ръцете си нетърпеливо. — Тогава, за кой ли път, нищо не може да се направи.

Очите на Анри Дювал, които бяха светили, се замъглиха.

— Не бих казал, че е точно така — каза Алън. — В същност искам да обсъдя с вас, капитане, един въпрос, затова и исках клиентът ми да присъствува.

— Да?

Алън чувствуваше, че двамата напрегнато го гледат. Трябваше внимателно да обмисли думите си. Трябваше да бъде зададен въпрос и се надяваше да получи точно определен отговор. Ако капитан Яабек отговореше правилно, това би позволило да се започне План две. Но думите и отговорът трябваше да дойдат от капитана.

— Когато идвах тук предишния път — каза внимателно Алън, — ви попитах дали вие като капитан на този кораб имате намерение да заведете Анри Дювал в отдела по имиграция и да поискате слушане на неговата молба за слизание. Тогава вашия отговор беше „не“ и причините, които вие изтъкнахте — Алън погледна в бележките, които беше водил — са, че сте твърде зает и мислите, че няма никакъв смисъл.

— Така е — каза капитанът, — спомням си, че говорихме за това.

Докато той говореше, погледът на Дювал се местеше ту към единия, ту към другия.

— Отново искам да ви попитам, капитане — каза тихо Алън. — Дали ще заведете моя клиент Анри Дювал в отдела по имиграция, за да поискате официално слушане.

Алън задържа дъх. Това, което искаше, беше повторението на предишния отговор. Ако капитанът отново кажеше дори неволно „не“, независимо от причините, това технически би означавало, че Анри Дювал е затворник на борда на този кораб, намиращ се в канадски териториални води, подчиняващ се на канадските закони. И тогава на базата на писмената клетвена декларация имаше вероятност съдията да издаде разпореждане за довеждане на затворника пред съда. Това беше много тънък момент от закона — „дългия удар“, който бяха измислили с Том. Но нанасянето му зависеше от получаването сега на правилния отговор, за да може да бъде направена правдива писмена клетвена декларация.

Капитанът явно беше озадачен.

— Но вие току-що ни, казахте, че имиграционните власти са казали „не“.

Алън не отговори. Вместо това гледаше втренчено капитана. Изкушаваше се да обясни, да помоли за думите, които искаше да чуе, но това щеше да бъде нарушение на адвокатската етика. Наистина, разликата беше много тънка, но съществуваше и Алън я чувствуваше. Можеше само да се надява, че проницателният ум на другия...

— Добре — капитан Яабек се поколеба. — Може би вие сте прав и трябва всичко да опитаме. Може би в края на краищата, ще трябва да намеря време...

Не вървеше добре. Не беше това, което той искаше. Добронамереността на капитана окончателно затваряше единствената вратичка в закона, съвсем леко откряната, тя се затваряше. Алън стисна устни, на лицето му се изписа разочарование.

— Не е това, което искате? И въпреки това ме молите? — на лицето на капитана се изписа объркване.

Алън го погледна право в очите и влагайки нарочна официалност рече:

— Капитан Яабек, моята молба е в сила. Но трябва да ви предупредя, че ако не ѝ обърнете внимание, аз си запазвам правото, в интерес на моя клиент, да предприема всякакви законни действия, които сметна за необходими.

По лицето на капитана бавно се изписа усмивка.

— Да — каза той, — сега разбирам. Вие трябва да вършите някои неща при определени условия, защото такъв е законът.

— И моята молба, капитане?

Капитан Яабек поклати глава, след което изрече тържествено:

— Съжалявам, но не мога да ви помогна. Прекалено много работа имам на този кораб в пристанището и не мога да си губя времето за безполезни пътници без билет.

До този момент веждите на Анри Дювал бяха склучени от напрежение, въпреки че явно бе разбрал много малко от това, което се говореше. Но при последните думи на капитана изражението му изведнъж стана учудено, а след това обидено. Почти, помисли си Алън, като на дете, което рязко и необяснимо е останало без родители. Още веднъж се изкуши да обясни, но реши, че и без това е отишъл твърде далеч. Протягайки ръка на Дювал, той каза:

— Правя всичко, което мога. Скоро ще дойда отново да те видя.
— Можеш да вървиш — каза строго капитанът на младия пътник без билет. — Върни се в трюма и си свърши добре работата!
Със сведен поглед и нещастен вид Дювал излезе.
— Виждате — каза тихо капитан Яабек, — аз съм и жесток.
Той извади лулата си и започна да я пълни.
— Не разбрах какво точно искате, мистър Мейтлънд, но се надявам, че направих всичко както трябва.
— Да, капитане — Алън се усмихваше. — Откровено казано, мисля, че направихте абсолютно всичко, което трябваше.

На края на дока беше паркирана една бяла MG-кабриолет. Гюрукът бе вдигнат. Когато откъм „Вастервик“ се зададе Алън Мейтлънд с вдигната яка срещу студения влажен вятър, духащ откъм океана, Шерън Деверукс отвори вратата на шофьора.

— Здравей, — каза тя — звънях в кантората ти и мистър Люис ми каза да дойда тук и да те чакам.

— Понякога — отвърна весело Алън — старият Том проявява истински разум.

Шерън се усмихна и на бузата, ѝ се появи трапчинката. Тя беше без шапка, облечена в бежово палто и ръкавици в тон с него.

— Влизай — изкомандва тя — ще те откарам, където искаш.

Той обиколи от другата страна, опита се внимателно да намести дългото си тяло. При втория опит успя.

— Не е зле — каза одобрително Шерън. — Дядо веднъж опита, но така и не можахме да вкараме втория му крак.

— Е, — каза Алън, аз съм не само по-млад, но също и по-гъвкав от дядо.

С три бързи маневри Шерън обърна колата и те потеглиха, друсайки се по пристанищния път. MG-то беше малко, но удобно. Раменете им се докосваха и той усети същия парфюм, който му беше направил впечатление при последната им среща.

— Що се касае до гъвкавостта ти — каза Шерън, — онзи ден не я забелязах. Накъде?

— Обратно в кантората, предполагам. Има едно заклеване, което трябва да свърша.

— Защо не свършиш тук? Повечето думи ги знам.

— Аз знам такива думи, че е по-добре да не разиграваме сцената с онемялата брюнетка — ухили се той.

Тя обърна глава към него. Устните ѝ бяха червени, пълни и леко разделени във весела дъга. Той отново почувствува елфическото у нея.

— Е, добре, значи е нещо свързано с правото — тя отново се обърна напред. В следващия момент направи рязък завой и той бе притиснат км рамото ѝ. Усещането бе приятно.

— Писмена клетвена декларация — каза ѝ той.

— Нали няма да нарушиш някое от своите старомодни правила, ако ми кажеш как вървят нещата? — попита Шерън. — Имам предвид човека от кораба.

— Все още не съм сигурен — каза сериозно Алън. — С имиграционните чиновници нищо не се получи, но ние го очаквахме.

— А след това?

— Днес се случи нещо... току-що. Може да се появи възможност — съвсем нищожна да представим случая в съда.

— Това ще помогне ли?

— Може и да не помогне, разбира се — той вече си бе задавал този въпрос на Шерън. Но проблемът беше такъв, че във всеки момент можеше да се направи само една стъпка и след това само се надяваш да се случи най-доброто.

— Защо искаш да стигнеш до съд ако това може и да не помогне?

Те се включиха в движението и ускориха, за да минат един светофар, който вече беше включил жълтото. В напречната улица се чу виенето на спирачки.

— Видя ли онзи автобус? — попита Шерън. — Мислех, че ще ни удари.

Те направиха рязък завой отначало наляво, след това надясно, заобикаляйки една цистерна с мляко и за малко щяха да ударят шофьора ѝ.

— Има различни начини — каза Алън преглъщайки — и различни съдилища. Можеш ли да намалиш малко?

Шерън послушно намали от четиридесет на тридесет и пет мили в час.

— Разкажи ми за съда.

— Никога не може да се каже предварително какво доказателство ще се появи — каза Алън. — Понякога има неща, за които не можеш да чуеш по друг начин, освен в съда. Също някои важни тълкувания на закона. А в този случай има и една друга причина.

— Продължавай — настоя Шерън — много е интересно — скоростта им, забеляза Алън, отново се бе качила на четиридесет.

— Каквото и да правим — обясни той, — ние нямаме какво да губим. И колкото по-дълго протакаме нещата, толкова повече има шанс правителството да промени позицията си и да даде на Анри възможността да стане имигрант.

— Не знам дали това ще хареса на дядо — каза замислено Шерън. — Той се надяваше да направи от този случай голям политически въпрос. И ако правителството се предаде, няма да има за какво да се спори.

— Честно — изрече Алън, — въобще не ми пука какво иска дядо ти. Това, което ме интересува, е какво аз мога да направя за Анри.

Настъпи тишина. След това Шерън каза:

— Ти два пъти го нарече с малкото му име. Той харесва ли ти?

— Да — каза Алън. Забеляза, че говори убедено. — Той е един добър младеж, който през цялото време се е борил с живота. Не мисля, че някога ще стане президент или каквото и да е от този род, нито мисля, че ще забогатее, но искам да получи нещо от този живот. Ако това стане, това ще му е за пръв път.

Шерън погледна към Алън, виждайки профила му, след това отново се загледа напред. След малко попита:

— Знаеш ли какво?

— Не, кажи.

— Ако някога изпадна в беда — каза тя — бих искала, Алън, ти да си този, който ще ми помогне.

— Сега точно сме изпаднали в беда — каза той. — Може ли аз да карам?

Гумите изсвириха. MG-то спря.

— Защо? — попита Шерън с невинен вид. — Вече пристигнахме.

Смесеният мирис на пица и спагети не можеше да бъде сбъркан.

В кантората Том Люис четеше местното издание на ванкувърския „Поуст“. При влизането им той остави вестника.

— Съюзът на правистите, без съмнение, ще те лиши от адвокатски права — обяви той. — След като, разбира се, публично те острижат в Стенли Парк. Ти знаеш правилата за реклама.

— Я да видя — каза Алън. Той взе вестника. — Аз само казах това, което мислех. В този момент бях малко ядосан.

— Това — вметна Том, — си личи със страшна сила.

— Боже мой! — Алън разгърна първата страница. Шерън стоеше до нето. — Не мислех, че така ще изглежда.

— Предадох го и по радиото — добави го Том.

— Но аз мислех, че ще се говори повече за Дювал...

— За да бъде абсолютно честен — каза Том, — трябва да си призная, че съм яркозелен от завист. Някак си, без даже да положиш някакво усилие, взе, че обсеби този изключителен случай, стана герой в очите на общественото мнение, а сега изглежда...

— О, забравих — прекъсна го Алън. — Това е Шерън Деверукс.

— Знам — каза Том. — Тъкмо до нея бях стигнал.

Очите на Шерън искряха от смях.

— Но, мистър Люис, в края на краищата във вестника се споменава и за вас. Написано е Люис и Мейтлънд.

— За тази подхвърлена троха вечно ще съм благодарен — Том си облече палтото. — О, между другото, излизам, за да се срещна с един нов клиент. Той има рибарски магазин, а също така, предполагам и проблем с договора си за наема. За нещастие няма кой да му наглежда магазина, така че аз трябва да отида при рибите. Не искате ли за вечеря хубави котлети от треска?

— Не за тази вечер, благодаря — поклати Алън глава. — Имам планове да заведа Шерън някъде.

— Да — каза Том — и аз си помислих, че ще сториш нещо такова.

— Трябва да поработя върху клетвената декларация — забеляза Алън, когато останаха сами. — Трябва да е готова, та да мога утре да се явя при съдиите.

— Може ли да помогна — попита Шерън, усмихвайки му се — трапчинката се появи и изчезна. — Аз мога и да печатам.

— Влизай тогава — каза Альн. Хвана я за ръка и я въведе в стъклената си кутийка.

9

ГЕНЕРАЛ ЕЙДРИЪН НЕСБИТСЪН

Целият кабинет, с изключение на трима министри, които не бяха в Отава, дойде на летище Айлънд, за да изпрати за Вашингтон делегацията начело с премиер-министъра. Това не беше нещо необичайно. В началото на своето управление Джеймз Хаудън беше дал да се разбере, че обича да бъде изпращан и посрещан не от един-двама министри, а от цялата група. И това се отнасяше не само за някои специални случаи, а за всички негови заминавания и пристигания в столицата.

Сред членовете на кабинета процедурата фамилиарно бе наричана „строяването“. От време на време възникваше тихо мърморене и веднъж то достигна и до ушите на Хаудън. Но неговото мнение — изложено пред Брайън Ричардсън, който му беше казал за оплакванията, беше, че тези случаи демонстрират солидарността в партията и правителството. Имидж-директорът на партията се беше съгласил с него. Това, което премиер-министърът не разказа, беше един спомен от момчешките години, който и сега го преследваше понякога.

Много отдавна младият Джеймз Хаудън беше пътувал от училището за сираци до град Едмънтън, намиращ се на триста и петдесет мили, за да държи изпити в Университета на Алберта. Беше му даден билет за отиване и връщане и той потегли сам. Три дена покъсно той пристигна на пустата железопътна гара, възбуден от успеха, за който ужасно му се искаше да разкаже на някого. Никой не беше дошъл да го посрещне. И той понесе картонения си куфар по дългия три мили път към училището за сираци. По този път се изпари първият изблик на радост. И досега нещо го присвиваше, ако трябваше да тръгва или да пристига някъде сам.

Днес обаче самота не се предвиждаше. Освен кабинета и други бяха дошли на летището. Седнал до Маргарет на задната седалка на карания от шофьора олдсмобилен, Джеймз Хаудън видя началник-

щабове на армията, флота и военновъздушните сили, в униформи, с адютантите си. Тук беше и кметът на Отава, комисарят на кралската канадска военна полиция, неколцина председатели на правителствени комитети и дискретно отзад Негово Превъзходителство Филип Б.Енгроув, посланикът на САЩ. Отделно стоеше неизбежната група репортери и фотографи, с тях бяха Брайън Ричардсън и Мили Фрийдмън.

— О, небеса! — прошепна Маргарет. — Човек може да помисли, че отиваме в Китай като мисионери.

— Знам — отвърна той. — Досадно е, но хората изглежда очакват именно това.

— Не ставай глупав — каза меко Маргарет. Ръката ѝ докосна неговата. — Ти обичаш тези неща и не виждам причини да се срамуваш от това.

Лимузината се мушна под една арка в оградата на летището и меко спря близо до ВИП и самолет „Вангард“, чийто корпус блестеше в лъчите на утринното слънце. Екипажът от кралските канадски военновъздушни сили беше замрял в стойка „мирно“ пред него. Един конестабъл от канадската военна полиция отвори вратата на колата. Първа слезе Маргарет, последвана от Джеймс Хаудън. Военните и полицията козируваха за поздрав и премиер-министърът повдигна новата перленосива мека шапка, която Маргарет му бе донесла от пазаруването си в Монреал. Сред изпращачите витаеше очакването, помисли си, а може би острият, студен вятър, духащ по пистите на летището, караше лицата им да изглеждат тъй напрегнати. Той си помисли за секретността — дали е била запазена или е имало изтичане на информация с намеци за истинската важност на днешното пътуване.

Напред пристъпи сияещият Стюърт Костън. „Усмихнатият“ Стю беше най-старшият член на кабинета и щеше да замества премиер-министъра по време на отсъствието му.

— Поздрави, сър — и Маргарет — каза финансовият министър. И добави, след като се здрависаха: — Както виждате, събрали сме се една доста внушителна бодрa група.

— Къде са струпани войските? — попита непочтително Маргарет. — Само те май липсват.

— Това е тайна — отвърна весело Костън, — но те заминаха преди вас за Вашингтон, маскирани като американски морски

пехотинци. Така че ако ги видите, да знаете, че са от нашите — той докосна ръката на премиер-министъра. И вече със сериозно лице попита: — Има ли нещо ново — доказателство „за“ или „против“?

Джеймз Хаудън поклати отрицателно глава. Нямахше нужда от обяснения — този въпрос от четиридесет и осем часа си го задаваше целият свят. Москва триумфално беше обявила, че в Източно-сибирското море е унищожена американската ядрена подводница „Дифайънт“. Според обвиненията на руснаците, които Вашингтон опровергаваше, подводницата била навлязла в съветски териториални води. Инцидентът изостри до крайност нарастващото през последните няколко седмици напрежение в света.

— Възможно е засега да няма доказателство — каза тихо Хаудън. Изпращащата група го чакаше, докато той говореше откровено с Костън. — Предполагам, че това е пресметнатата провокация и ние трябва да устоим на изкушението да отвърнем. Възнамерявам да настоявам за това пред Белия дом, защото ние все още се нуждаем от колкото се може повече време.

— Съгласен съм — отвърна тихо Костън.

— Наредил съм да няма никакви изявления или протест от наша страна — продължи премиер-министърът — и трябва да разбереш, че не бива да има докато ние с Артър не решим това във Вашингтон. И в този случай ние ще ги направим оттам. Това ясно ли е?

— Съвършено ясно е — потвърди Костън. — Откровено казано, радвам се, че няма да съм аз, а ти и Артър.

Те се върнаха при чакащата група и Джеймз Хаудън започна да се здрависва с хората. В същото време другите трима членове на кабинета, които щяха да летят с него — Артър Лексингтън, Ейдриън Несбитсън и Стайлз Брекън от министерството на търговията, изостанаха.

Ейдриън Несбитсън изглеждаше доста по-здрав, помисли си Хаудън, в сравнение с последния път, когато се бяха виждали. Старият воин, със зачервени бузи, добре замотан с шал, шапка от кожа и балтон, се държеше като на парад и очевидно се наслаждаваше на обстановката, правейки всичко подчертано церемониално. Хаудън осъзна, че трябва да поговорят по време на полета. Не го бяха правили от заседанието на Комитета по отбрана, а беше важно да спечели стария човек за каузата. Въпреки че Несбитсън нямаше да участва

непосредствено в разговорите с президента, в канадската група не биваше да има очевидна несъгласуваност.

Зад Несбитсън се движеше Артър Лексингтън с вид, който бе придобил, откакто бе станал министър на външните работи — на човек, за когото пътуванията по света са нещо обикновено. Изглежда студът не му влияеше, защото носеше мека филцова шапка, леко палто, под което се виждаше вратовръзката му. Брекън — министърът на търговията, заможен западняк, влязъл в кабинета само преди няколко месеца, пътуваше с тях само за вид, тъй като се предполагаше, че именно търговските въпроси щяха да се обсъждат във Вашингтон.

В редицата на правителството беше и Харви Уоръндър.

— Ползотворно пътуване! — държането му беше внимателно и коректно и в него нямаше и намек от скорошния им сблъсък. — И на теб също, Маргарет.

— Благодаря ти — отвърна премиер-министърът. Отговорът му беше забележимо по-малко вежлив, отколкото към другите.

Неочаквано обаче Маргарет запитва:

— Нямаш ли някоя латинска сентенция за случая, Харви?

Погледът на Уоръндър прескочи няколко пъти от единия към другия.

— Понякога имам впечатлението, че съпругът ти не харесва моите малки гамбити.

— Не му обръщай внимание! — каза Маргарет. — Аз мисля, че е забавно.

Министърът по въпросите на имиграцията се усмихна леко.

— В този случай може да се окаже истина: *Vectatio, interque, et mutata regio vigorem dant.*

— Схванах само *vigorem* — каза Стюърт Костън. — Какво значи останалото, Харви?

— Едно наблюдение на Сенека — отговори Уоръндър. — *Плаванията, пътешествията и смяната на мястото ни придават енергичност.*

— Аз съм доста енергичен със или без пътувания — заяви отсечено Джеймс Хаудън. Обмяната на реплики го беше раздразнила. Той хвана Маргарет здраво за ръката и я поведе към американския посланик, който пристъпи напред, сваляйки шапка.

— Енгри, това е едно неочаквано удоволствие — каза Хаудън.

— Напротив, премиер-министре, за мен това е привилегия и чест.

Посланикът се поклони леко на Маргарет. Филип Енгроув беше много опитен дипломат от кариерата, имаше приятели в много страни по света. Умееше да поднесе протоколните любезности така като че ли това беше действителното му отношение към дадената личност. В някои случаи може би това беше и истината. Прекалено често сме склонни, помисли си Хаудън, да считаме само за външно приличие онова, което е казано учтиво. Той забеляза, че посланикът беше по-приведен в раменете, отколкото обикновено.

Маргарет също го беше забелязала.

— Надявам се, че артритът ви не ви безпокои отново, мистър Енгроув.

— Боя се, че е точно така — печално се усмихна посланикът. Канадската зима крие в себе си много удоволствия, мисис Хаудън, но пък е наказание за хората с артрит.

— За бога, не бъдете толкова вежлив към нашата зима — възкликна Маргарет. — Съпругът ми и аз сме родени тук и въпреки това не я обичаме.

— Надявам се поне да я харесвате малко — посланикът говореше тихо, набразденото му от бръчки лице бе замислено. — Често съм си мислел, мисис Хаудън, че канадците дължат на своя климат решителния характер и твърдостта си като притежават същевременно и много топлина.

— Истина е, затова и имаме толкова общи черти с вас — Джеймз Хаудън протегна ръка. — Разбрах, че вие ще се присъедините към нас във Вашингтон.

Посланикът кимна в потвърждение.

— Моят полет е няколко минути след вашия — те си стиснаха ръцете и той добави: — Надежден полет, сър, и да се върнете с чест.

Когато Хаудън и Маргарет се обърнаха към екипажа на самолета, към тях се устреми групата от журналисти. Бяха около дузина репортери от прес галерията на парламента и от телеграфните агенции, а също така един надут водещ от телевизията, придружаван от снимачен екип. Брайън Ричардсън беше застанал така, че да може да чува, и Хаудън да го вижда. Премиер-министърът се усмихна и му кимна, а Ричардсън му отвърна. Двамата вече бяха обсъждали

контактите с пресата по време на пътуването и бяха решили, че главното официално заявление (въпреки че то все още нямаше да разкрива основната тема на разговорите) ще бъде направено при пристигането във Вашингтон. Независимо от това Хаудън беше наясно, че трябва да даде нещо за писане и на прес корпуса в Отава. Експозето му беше кратко и включваше някои от обикновените баналности, касаещи канадско-американските отношения. След това зачака въпроси.

Първият дойде от телевизионния говорител:

— Носят се слухове, господин премиер-министре, че освен търговските преговори вие планирате още нещо по време на визитата ви.

— Да, вярно е — каза много сериозно Хаудън. — Ако има време, ние с президента може би ще поиграем малко хандбал.

Сред групата се чу лек смях: беше избрал точния тон — добродушен, без да обижда питащия.

— Но освен спортната страна, сър — на лицето на водещия от телевизията се изписа служебната му усмивка, разкривайки два полумесеца от идеално бели зъби, — няма ли да има някои разговори за принципиални военни решения, които ще трябва да се вземат сега?

Значи все пак е имало изтичане на информация, въпреки че тя очевидно бе от най-общ характер. Нямаше защо да се учудва, помисли си Хаудън: веднъж бе чул някой да казва, че ако споделиш тайната си само с един друг човек, то тя престава да бъде тайна. Независимо от всичко — това бе едно напомняне, че никоя важна информация не може да бъде задържана прекалено дълго и че след Вашингтон ще трябва да действа бързо ако иска да контролира появяването на новините.

Започна да отговоря, като обмисляше внимателно думите си и знаеше, че всичко, което каже, по-късно може да бъде цитирано.

— Естествено и темата на нашата съвместна отбрана ще бъде обсъждана във Вашингтон. Това винаги се е правило в такива случаи, а освен това и някои други проблеми от взаимен интерес. Що се отнася до решенията то, разбира се, всички те ще бъдат вземани в Отава със знанието, а когато е необходимо и с одобрението на парламента.

Сред групата на зяпачите се чуха ръкопляскания.

— Можете ли да кажете, мистър Хаудън — запита телевизионният водещ, — дали ще бъде обсъждан и неотдавнашният инцидент с подводната лодка и ако бъде, то какво ще е становището на Канада?

— Сигурен съм, че ще говорим за това — отговори Хаудън, дългото му лице с орловия нос беше сериозно — и, разбира се, ние споделяме дълбоката загриженост на Съединените щати по повод трагичната загуба на „Дифайънт“ и на екипажа ѝ. Но за сега повече от това нямам какво официално да заявя.

— В такъв случай, сър... — започна телевизионният коментатор, но един от репортерите го прекъсна нетърпеливо.

— Нали не възразяваш ако някой друг също зададе въпрос, приятел? Вестниците още не са ги забранили, нали знаеш?

Сред останалите от пресгрупата се чу одобрително мърморене и Джеймс Хаудън вътрешно се усмихна. Той видя, че телевизионния коментатор се изчерви, след което кимна на снимачния оператор. Тази част от филма, предположи премиер-министърът, ще бъде отредактирана по-късно.

Човекът, който се намеси, беше енергичен журналист на средна възраст на име Джордж Хекинз, работеше за уинипегския „Фрий прес“. Сега той обяви:

— Господин премиер-министре, искам да ви задам един въпрос, който не е свързан с Вашингтон, а касае позицията на правителството по случая с този човек-без-страна.

Джеймс Хаудън се намръщи. Затруднен той попита:

— Би ли повторил, Джордж?

— Говоря за този млад момък, Анри Дювал, сър, във Ванкувър, когото отделът по имиграция не пуска да влезе. Бихте ли обяснили защо правителството е заело именно такава позиция?

Хаудън срещна очите на Брайън Ричардсън и директорът на партията си проби път напред.

— Джентълмени — каза Ричардсън, — времето изтече!

— По дяволите, Брайън, има още време! — избухна Хескинз. — Това е най-горещата новина в страната, така е.

Друг добави, мърморейки:

— С тази телевизия и тези прессекретари вече не може да задаваш въпроси.

Джеймс Хаудън добродушно се намеси:

— Ще отговоря на всеки въпрос, на който мога. Винаги съм го правил, нали така?

— Да, сър, така е — каза Хескинз. — Други се опитват да пречат — той погледна обвиняващо към Брайън Ричардсън, който с невъзмутимо лице отвърна на погледа му.

— Моето единствено съмнение каза премиер-министърът — и очевидно на мистър Ричардсън също е дали предметът, за който става въпрос, е толкова важен точно в този момент — той се надяваше, че ще може да отклони интервюто в друга посока; ако не успееше, явно бе, че ще трябва да се справи по най-добрия начин. Понякога, помисли си той, наличието на пресекретар, какъвто имаше президентът на САЩ, си има своите преимущества, тъй като той щеше да се справя с проблеми като този. Но винаги беше избягвал да назначи някой, защото се боеше да не се отдалечи прекалено от хората.

Томкинз от торонтския „Стар“, един любезен, образован англичанин, много уважаван в столицата, каза учтиво:

— Истина е, сър, че повечето от нас получиха телеграми от редакциите да осигурим цитат с мнението ви за този Дювал. Изглежда много хора се интересуват какво ще стане с него.

— Разбирам.

В такъв случай разговорът по въпроса не може да бъде избегнат. Дори един премиер-министър, ако той е достатъчно умен, не може да пренебрегне такава молба. Ядоса го обаче, че част от вниманието към вашингтонското му пътуване се отклоняваше. Видя Харви Уоръндър да се приближава, но не му обърна внимание, спомняйки си с гняв за глупавия му инат, който беше причина за всичко това. Улови погледа на Ричардсън. Изражението на имидж-директора на партията като че ли казваше: „Аз те предупреждавах, че ще имаме неприятности, ако не стегнеш Уоръндър“. Или може би Ричардсън вече се, беше досетил, че тук действа и някакъв допълнителен фактор; беше достатъчно умен, за да го стори. Но и в двата случая заплахата на Харви Уоръндър висеше като гилотина над главата му и Джеймс Хаудън сам трябваше да се справи със ситуацията и то по възможно най-добрия начин. В едно беше сигурен; инцидентът, който сега беше толкова неприятен, без съмнение щеше да отшуми за няколко дни и да потъне в забрава. Забеляза, че телевизионната камера започна да снима отново. В края на

краищата, вероятно сега му беше времето да изложи твърдо официалната позиция и да отговори на мълчаливия критицизъм.

— Добре, джентълмени — каза отсечено премиер-министърът, — ето какво мисля аз — моливите пред него бяха извадени и щом той започна, те се заплъзгаха бързо по бележниците. — Беше ми казано, че в пресата широко се обсъжда човекът, чието име мистър Хескинз току-що спомена. Трябва откровено да ви кажа, че някои от репортажите носят сензационен характер, игнорирайки определени факти — факти, които правителството, поради отговорността, която носи, не може да игнорира.

— Ще ни кажете ли кои са те, сър? — този път въпросът беше от монреалския „Газет“.

— Ако проявите малко търпение ще стигнем до тях.

В гласа на Хаудън прозвуча известна рязкост. Той не обичаше да го прекъсват, а и беше полезно от време на време да напомня на тези мъже, че не интервюират някой заместник-министър.

— Тъкмо исках да отбележа, че съществуват много индивидуални случаи, които не получават обществена гласност, но независимо от това редовно възникват пред министерството по въпросите на гражданството и имиграцията. Разглеждането на тези случаи — честно, хуманно и същевременно на основата на закона, не е нещо ново нито за това правителство, нито за неговите имиграционни чиновници.

Отавският „Джърнъл“ попита:

— Г-н премиер-министре, не е ли този случай малко по-различен? Имам предвид, че човекът няма страна и всичко останало.

Джеймс Хаудън отвърна сериозно:

— Когато се касае човешки същества, мистър Чеиз, всеки случай е различен. Ето защо — за да осигурим честност и безпристрастност, ние имаме закон за имиграцията, одобрен от парламента и от канадския народ. Правителството е задължено да действа в рамките на този закон и в случая, за който говорим, е извършило точно това — той направи пауза, за да успеят да запишат думите му, след което продължи. — Разбира се, аз нямам пред себе си конкретните подробности, но ме увериха, че молбата на въпросния младеж е била разгледана много внимателно от всички страни и е било установено, че

съгласно закона за имиграцията той по никакъв начин не може да бъде допуснат в Канада.

Един млад репортер, когото Хаудън не познаваше, попита:

— Няма ли да признаете, сър, че понякога хуманните съображения са по-важни от техническите подробности?

— Ако ми задавате реторичен въпрос — усмихна се Хаудън, бих отговорил, че хуманните съображения винаги са важни, и това правителството често е демонстрирало това. Но ако вашият въпрос се отнася само за случая, за който говорим, нека да повторя, че човешкият фактор е бил отчетен дотолкова, доколкото е било възможно. Трябва, обаче, да ви припомня, че правителството е принудено — както и трябва да бъде — да действа строго в рамките на закона.

Духаше хапещ вятър и Джеймс Хаудън почувствува, че Маргарет потреперва до него. Достатъчно, помисли си той, следващият въпрос ще е последен. Той дойде от вежливия Томкинз, който с почти извиняващ се тон започна:

— Лидерът на опозицията направи изявление тази сутрин, сър — репортерът разлисти бележника, справяйки се със записките си, след което продължи. — Мистър Дийц каза: „Правителството трябва да разреши случая с Анри Дювал, изхождайки от общочовешките принципи, а не твърдоглаво да се придържа към буквата на закона. Министърът по въпросите на гражданството и имиграцията има правото, ако реши да го използва, да издаде заповед, с която да препоръча да се разреши на този трагично нещастен младеж да влезе в Канада като имигрант“.

— Министърът няма такова право — отвърна рязко Джеймс Хаудън. — Това право е дадено само на короната в лицето на генерал-губернатора. И мистър Дийц знае това не по-зле от всеки друг.

За момент настъпи тишина, след което репортерът с невинен вид попита:

— Но, генерал-губернаторът, не прави ли винаги това, което вие лично му препоръчвате, сър, включително и заобикаляне на закона за имиграцията? Мисля, че вече се е случвало няколко пъти.

При всичката си външна мекост, Томкинз притежаваше един от най-острите умове в прес корпуса и Хаудън осъзна, че е влязъл в словесен капан.

— Винаги съм си мислел, че опозицията се противопоставя на изключенията от закона — каза той остро.

Но това не беше отговор и той го знаеше. Мерна му се обхванатото от гняв лице на Брайън Ричардсън — и с право, помисли си Хаудън. Не само че фокусът на вниманието беше изместен от важната вашингтонска мисия към този тривиален случай, но и той не се беше справил добре с въпросите.

Реши да се измъкне по възможно най-добрия начин.

— За съжаление, от цитирането на мистър Дийц разбирам, че случаят, за който говорим, може би ще стане тема за дискусии, включително между политическите партии. Моето убеждение е, че това не бива да се случва — за да постигне ефект, направи пауза, след което продължи с тон на искреност. — Както посочих преди малко, съгласно сегашните ни закони няма никакви основания да допуснем Дювал в Канада. И както ми беше казано много други страни са заели същата позиция. Не виждам защо Канада трябва да го прави, след като другите са отказали. Що се касае до фактите, които са известни и са потвърдени, то позволете ми още един път да ви уверя, че преди да бъде взето решението, те са били много внимателно проучени от министерството по въпросите на гражданството и имиграцията. А сега, джентълмени, ако позволите, да приключим.

Изкушаваше се да добави нещо за вестниците, които трябва да поддържат някаква пропорция в представянето на новините, но реши да не го прави. Пресата, която се представяше за защитник на всекиго, можеше да реагира като ужилена, ако критиките се насочеха срещу нея. Вместо това, външно усмихвайки се, а вътрешно изгаряйки от ярост срещу Харви Уоръндър, премиер-министърът хвана Маргарет под ръка и тръгна към чакащия го самолет. Сподириха го аплодисментите и приветствените възгласи на поддръжниците му.

Правителственият самолет „Вангард“, който се използваше за официални полети, беше разделен на три отделения: обикновен салон отпред за неправителствения персонал, качен на самолета още преди пристигането на премиер-министъра; по-комфортен салон в центъра — в него сега се бяха разположили тримата министри и неколцината

техни заместници; най-отзад уютно тапицирана дневна в пастелно синьо с присъединена към нея удобна и компактна спалня.

Апартаментът, който се намираше в задната част на самолета, първоначално е бил проектиран за кралицата и съпруга ѝ; но сега го ползваха премиер-министърът и Маргарет. Стюардът, сержант от кралските канадски въздушни сили, им помогна да закопчечат предпазните колани на двете дълбоки меки седалки, след което дискретно изчезна. Отвън дълбокият, глух бумтеж на четирите двигателя ролс-ройс бързо се засили с рулирането на самолета към пистата за излитане.

След като стюардът се скри, Джеймз Хаудън каза остро:

— Наистина ли беше необходимо да окуражаваш Уоръндър в това негово абсурдно самомнение за латинските безсмислици?

— Предполагам, че не — отвърна спокойно Маргарет. — На ако искаш да знаеш, мисля, че ти беше изключително груб и аз исках да оправя нещата.

— По дяволите, Маргарет! — гласът му се извиси. — Аз имам основание да съм груб с Харви Уоръндър.

Жена му грижливо сне шапката си и я постави на една малка масичка до креслото си. Шапката беше много нежно произведение от черно кадифе и воал. Беше купена в Монреал.

— Моля те, недей ми повишава тон, Джейми — каза тя с равен глас. — Ти може да си имал причина да бъдеш груб, но аз нямам, и както съм ти казвала и преди, аз не съм точно копие на твоите настроения...

— Въпросът въобще не е в това...

— Да, именно това е въпросът! — по бузите на Маргарет изби червенина. Никога не беше се разгневявала бързо, в което се криеше и причината караниците помежду им да са толкова редки. — Съдейки по начина, по който ти току-що се държа с журналистите, бих казала, че не само Харви Уоръндър трябва да бъде обвиняван в тщеславие.

— Какво имаш предвид? — попита той отсечено.

— Ти се ядоса на този мистър Томкинз, само защото той не е достатъчно глупав да повярва на помпозните глупости за честност и хуманност. Ако искаш да знаеш и аз не им вярвам.

— Все пак, поне ти трябва да си лоялна спрямо мен — запротестира той.

— О, не ставай смешен — кипна Маргарет. — И за Бога спри да говориш като на политическо събрание. Аз съм ти жена, не си забравил, нали? Виждала съм те гол. Какво се случи, е съвършено очевидно. Харви Уоръндър те е поставил в трудно положение...

— Положението е направо невъзможно — вметна той.

— Много добре, нека е невъзможно. А поради някаква причина ти чувстваш, че трябва да го защитаваш и понеже това не ти харесва, ти изкарваш лошото си настроение на всички други, включително и на мене.

С последните думи гласът на Маргарет внезапно пресекна.

Помежду им настъпи тишина. Отвън грохотът на моторите се засили за излитане; пистата се плъзгаше покрай тях, след това самолетът се откъсна от земята, набирайки височина. Той постави ръката си върху китката на Маргарет.

— Ти си права. Бях в лошо настроение.

Така завършваха повечето от споровете им, дори и по-сериозните. Винаги единият от тях разбираше гледната точка на другия и отстъпваше. Джеймз Хаудън се зачуди, дали съществуват в действителност съпругески двойки, които живеят, без да се карат. Ако съществуват, помисли си той, то това сигурно са ограничени и бездушни хора.

Главата на Маргарет беше обърната на другата страна, но тя отвърна на натиска на ръката му.

След малко той каза:

— Това с Уоръндър не е важно — поне за нас, искам да кажа. Досадно е и пречи в известен смисъл, но нищо повече. Ще се справим.

— Предполагам, че и аз постъпих глупаво. Може би защото не те виждам често напоследък — Маргарет извади малка батистена кърпичка от чантата и деликатно докосна ъглите на очите си. След това бавно продължи.

— Понякога ме обзема страшна ревност към политиката, нещо като пълна безпомощност. Мисля си, че бих предпочела да имаше някоя друга в живота ти. Поне щях да знам как да се боря.

— Не се налага да се бориш — каза той. — И никога не се е налагало — за момент го обзе чувство на вина, спомняйки си за Мили Фрийдмън.

— Ако Харви Уоръндър ти създава толкова трудности — каза рязко Маргарет, — защо му даваш министерството на имиграцията? Не можеш ли да го преместиш някъде другаде, където няма да пречи — в риболова, например?

— За нещастие — въздъхна Джеймс Хаудън, — Харви Уоръндър иска да бъде министър на имиграцията и той все още има достатъчно влияние в партията, тъй че трябва да се съобразявам с желанията му.

Той се зачуди дали Маргарет наистина повярва във второто му твърдение, но тя не попита нищо.

„Вангард“ се обърна по курса си на юг, все още набирайки височина, но по-плавно. Сутрешното слънце светеше ярко през илюминаторите. Вдясно от двете кресла се виждаше Отава, която от три хиляди фута височина изглеждаше като миниатюрен град. Река Отава блестеше като сребърна лента между заснежените си брегове. На запад, близо до теснините на Шодьер фолз, едва виждащи се бели ръкави сочеха като пръсти към Върховния съд и Парламента, които от високото изглеждаха смалени и незначителни.

Столицата изчезна от полезрението им, заменена от обширни полета. След около десет минути щяха да прекосят реката Сент Лоурънс и се озоват над щата Ню Йорк. Една управляема ракета, помисли си Джеймс Хаудън, ще измине същото разстояние не за минути, а за секунди.

Обръщайки глава към него, Маргарет каза:

— Мислиш ли, че хората отвън имат някаква представа какво става в правителството? Политическите сделки, пазарлъците и всичко останало?

Джеймс Хаудън трепна. Не за пръв път имаше чувството, че Маргарет чете мислите му.

— Някои, разбира се, имат — отговори той. — Тези, които са близо до кулоарите. Но аз си мисля, че повечето хора всъщност не знаят или поне не искат да знаят. Има и други, които няма да го повярват, дори ако им представиш документи и подписани клетвени декларации.

— Ние винаги толкова охотно критикуваме американската политика — каза замислено Маргарет.

— Знам — съгласи се Хаудън. — Нелогично е, разбира се, тъй като отчитайки мащаба, при нас има толкова корупция, колкото и при

американците, може би даже повече. Цялата работа е, че сме доста подскретни и само от време на време жертваме за пред публиката някой, който е станал прекалено алчен.

Лампата над главите им, която сигнализираше, че коланите трябва да са затегнати, угасна. Джеймз Хаудън откопча своя колан и се протегна да помогне на Маргарет.

— Трябва обаче да отчетем, мила моя, че едно от нашите най-големи национални, богатства е чувството ни за правота. Наследили сме го от англичаните. Спомняш ли си Шоу? *Няма нищо толкова лошо и нищо толкова добро, което някой англичанин да не го е извършил, но никога няма да намерите англичанин, който да върши нещо погрешно.* Този вид убеждение много укрепва съзнанието на нацията.

— Понякога — каза Маргарет — ти говориш определено възторжено за неща, които са погрешни.

Мъжът ѝ замълча, размишлявайки.

— Не исках да прозвучи така. Просто, когато сме сами, се мъча да се отърся от претенциозността — той се усмихна слабо. — Не са много местата, където мога да се отпусна.

— Съжалявам — гласът на Маргарет прозвуча развълнувано. — Не трябваше да казвам това.

— Не! Не искам никой от нас да чувствава, че има неща, които не бива да казва на другия, независимо какви са те — мимолетно си помисли за Харви Уоръндър и за тяхното споразумение. Защо никога не бе казал на Маргарет? Може би щеше да го стори някой ден. — Повечето неща, които знам за политиката, ме натъжават. Винаги са ме натъжавали. Но след това се сецам за тленността на битието ни, за човешката слабост и си мисля, че никога не е имало честна и чиста власт — никъде. Ако искаш да си чист — трябва да стоиш сам, настрана. Ако обаче искаш да предприемеш резултатни действия, да постигнеш нещо, да оставиш света мъничко по-добър, отколкото си го заварил, трябва да избереш властта и да се откажеш отчасти от чистотата си. Нямах друг избор — той продължи замислено. — Като че ли всички сме в буйна река; и въпреки че много искаш, не можеш изведнъж да промениш посоката. Можеш само да продължиш да плуваш и полека да се опиташ да завиеш в едната или в другата посока.

Близо до креслото на премиер-министъра мелодично иззвъня бял вътрешен телефон и Джеймз Хаудън вдигна слушалката.

— Обажда се Гелбрайт сър — съобщи гласът на командира на самолета.

— Какво има, подполковник?

Гелбрайт беше стар пилот, имаше репутацията на солиден летец и обикновено бе командир при всички правителствени пътувания извън Отава. Много пъти преди това беше возил Хаудънови.

Намираме се на крайцерска височина двадесет хиляди и ще бъдем във Вашингтон след час и десет минути. Времето там е слънчево и ясно, температурата е шестдесет и пет градуса^[1].

— Това е добра новина — каза Хаудън. — Ще почувствуваме лятото — той съобщи на Маргарет за времето във Вашингтон, след което каза по телефона — Разбрах, че утре в посолството ще има обяд, подполковник. Ще ви очаквам.

— Благодаря ви, сър.

Джеймз Хаудън постави слушалката. Докато говореше, стюардът от кралските канадски военновъздушни сили се беше появил, този път с подноси с кафе и сандвичи. Имаше също така и една чаша с гроздов сок. Маргарет я посочи.

— Ако наистина го харесваш, ще поръчам и за вкъщи.

Той почака, докато стюардът си отиде, след това със снишен глас каза:

— Започвам да ненавиждам персонала. Веднъж казах, че ми харесва и изглежда слухът е тръгнал. Сега разбирам защо Дизраели е мразел игликата.

— Но аз винаги съм мислела, че той обича игликите — каза Маргарет. — Това не е ли било любимото му цвете?

Съпругът и заклати отрицателно глава.

— Дизраели го е казал от учтивост само веднъж на кралица Виктория, която му изпратила няколко стръка. Но след това хората са го засипвали с иглики така, че накрая самият им вид го докарвал до бяс. Както виждаш, митовете в политиката умират трудно.

Усмиввайки се, той взе гроздовия сок, отвори вратата в задната част на салона и го изля в тоалетната.

— Знаеш ли — каза замислено Маргарет — понякога си мисля, че приличаш на Дизраели, въпреки че вероятно си малко по-яростен —

тя се усмихна. — Поне носът ти е такъв.

— Да — съгласи се той — и това мое насечено лице е станало запазена марка — той поглади носа си и след това рече, размишлявайки. — Изненадваше ме, когато хората ми казваха, че съм изглеждал разярен, но по-късно, когато се научих да включвам и изключвам яростното си изражение, това се оказа доста полезно.

— Толкова е хубаво да останем насаме — каза Маргарет. — Колко време ни остава до Вашингтон?

— Боя се, че то изтече — направи гримаса той. — Преди да кацнем, трябва да говоря с Несбитсън.

— Налага ли се, Джейми? — Беше по-скоро молба, отколкото въпрос.

— Съжалявам, скъпа — каза той.

Маргарет въздъхна.

— Мисля, че беше прекалено хубаво, за да продължи дълго. Добре, аз ще си легна, за да ви оставя сами.

Тя се изправи, вземайки шапката и чантата си. На вратата на малката спалня се обърна:

— Ще му се караш ли?

— Вероятно не, освен ако не се наложи.

— Дано не ти се наложи — каза сериозно Маргарет. — Той е един тъжен стар човек. Винаги съм си мислела, че трябва да седи в количка с одеяло на коленете и някой стар войник да го бута.

Премиер-министърът се усмихна широко.

— Всички генерали в оставка трябва да са така. За нещастие те или пишат книги, или се занимават с политика.

След като Маргарет излезе, той позвъни на стюарда и изпрати вежлива бележка, в която молеше генерал Несбитсън да дойде при него.

— Изглеждаш много добре, Ейдриън — каза Джеймз Хаудън.

Ейдриън Несбитсън кимна поласкан от дълбокото, меко кресло, в което допреди малко бе седяла Маргарет. В розовите му, месести ръце имаше чаша със скоч и сода.

— Последните няколко дни се чувствам в отлична форма, премиер-министре. Изглежда, че най-сетне съм се отървал от тази

проклета хрема.

— Радвам се. Мисля, че ти пресили малко нещата. Всъщност — и ние всички също. Афектирахме се ненужно.

Хаудън внимателно разглеждаше министъра на отбраната. Старият човек наистина изглеждаше по-здрав, даже величав, въпреки засилилото се оплешивяване и леката прилика с мистър „пет на пет“. За това допринасяха гъстите бели мустаци; грижливо подстригани, те придаваха достойнство в лицето на квадратни челюсти, от което все още струеше военен авторитет. Може би, помисли си Хаудън, планът, който беше подготвил, ще подейства. Но той си припомни предупреждението на Брайън Ричардсън: „Внимавай с пазарлъка. Старецът има репутация на принципен човек“.

— Може и да сме били афектирани — каза Несбитсън, — но аз все още не мога да приема вашите възгледи за Съюзния пакт. Сигурен съм, че можем да получим от янките това, което искаме, без да им отстъпваме толкова много.

Джеймз Хаудън си наложи да бъде търпелив като потисна дошлата му наум ругатня от ярост и безсилие. Знаеше, че нищо няма да постигне, ако изпусне нервите си, изкрещявайки това, което му се искаше: *За Бога, събуди се! Събуди се и виж очевидното: отчайващи късно е и няма никакво време за предишните отегчителни приказки.* Вместо това той каза успокоително:

— Искам да направя нещо за мен, Ейдриън.

— Какво е то? — имаше момент на колебание преди старият човек да зададе въпроса.

— Да премислиш още един път всичко: каква е настоящата ситуация; с какво време разполагаме; какво говорихме онзи ден; обмисли алтернативите и виж какво ти диктува собствената ти съвест.

— Вече го направих — отговорът беше решителен.

— Опитай още един — Хаудън вложи всичката си убедителност. — Направи ми тази услуга.

Старият човек беше изпил скоча си. Беше го сгрял и той постави чашата.

— Добре — отстъпи той. — Не възразявам. Но ви предупреждавам, че отговорът ми ще е същия: ние трябва да запазим националната си независимост непокътната.

— Благодаря ти — каза Джеймз Хаудън. Той позвъни на стюарда и когато той се появи, му поръча: — Още един скок със сода за генерал Несбитсън.

Когато второто питие дойде, Несбитсън отпи от него, след това се облегна назад, оглеждайки салона.

— Страшно добре е обзаведено, премиер-министре, ако мога да се изразя така — каза той одобрително. В гласа му прозвуча старата военна отсеченост.

Това беше въведението, на което се разчиташе Джеймз Хаудън.

— Не е лошо — призна той, пръстите му си играеха с новата чаша с гроздов сок, която стюардът беше донесъл заедно със скоча на министъра на отбраната. — Но не го използвам много. Това е по-скоро самолет на генерал-губернатора, отколкото мой.

— Така ли? — Несбитсън изглеждаше учуден. — Искате да кажете, че Шелдън Грифитс пътува с него?

— О, разбира се, когато пожелае — гласът на Хаудън звучеше съвсем делнично. — В края на краищата генерал-губернаторът е представител на Нейно Величество. На него му се полага специално отношение, не мислите ли?

— Предполагам, да — изражението на възрастния мъж беше удивено.

Отново с делови вид, като че ли разговорът го беше подсетил за това, Хаудън каза:

— Сигурно сте чули, че Шел Грифитс ще се оттегли това лято. Седем години е бил в Гавърнмънт хауз и смята, че трябва да се оттегли.

— Чух нещо от този род — каза Несбитсън.

— Това винаги поражда един проблем — въздъхна премиер-министърът — да се намери най-подходящият, който да го замести: някой с нужния опит, който има желание да служи. Трябва да се помни, че това е най-високата чест, с която страната може да удостои някого.

Докато Хаудън го наблюдаваше, старият човек отпи една юнашка глътка от пиетието си.

— Да — каза той внимателно. — Наистина е така.

— Разбира се — рече Хаудън, — работата си има и своите недостатъци. Страшно много церемонии — почетни стражи, навсякъде

възторжени тълпи, топовни салюти и така нататък — и добави небрежно. — Генерал-губернаторът се приветства с двадесет и един изстрела, нали знаеш, колкото и за кралицата.

— Да — каза тихо Несбитсън, — знам.

— Естествено — Хаудън продължи, като че ли размишляваше на глас, — изисква се особен вид опит, за да се справи човек с тези неща. Обикновено най-добре са справят тези, които са били в армията.

Устните на стария воин леко се отвориха. Той ги облиза с език.

— Да — промълви той — сигурно е така.

— Честно казано — вметна Хаудън — винаги съм се надявал, че един ден ти ще заемеш тази длъжност.

Очите на стария човек се разшириха.

— Аз ли? — гласът му едвам се чуваше. — Аз?

— Е, добре — каза Хаудън, като че ли отхвърляйки мисълта. — Знам, че сега времето не е подходящо. Сигурно не искаш да напуснеш кабинета, а и аз не искам да те губя.

Несбитсън се размърда, като че ли искаше да стане от креслото, но след това се отказа. Ръката, в която държеше чашата, трепереше. Той преглътна, за да овладее гласа си и продължи развълнувано:

— Всъщност от известно време си мисля да се откажа от политиката. Понякога за човек на моята възраст тя е доста уморителна.

— Наистина ли, Ейдриън? — премиер-министърът си позволи да изрази учудване. — Винаги съм си представял, че още дълго ще работим заедно — той спря, за да размисли. — Разбира се, ако приемеш, това ще разреши много проблеми. Трябва да ти кажа, че според мен след сключването на Съюзния пакт ще настъпят трудни времена за страната. Трябва да имаме дух на единство, да продължим да се чувстваме като една нация. Аз лично очаквам кабинетът на генерал-губернатора — стига да е в подходящи ръце, да допринесе много за това.

За момент се почуди дали не е отишъл прекалено далеч. Докато говореше, старият човек беше вдигнал очи, срещайки прямо погледа му. Трудно беше да се прочете какви чувства се крият в тях. Дали беше презрение, или неверие, или даже и двете, примесени с амбиция? Едно нещо трябваше да се има предвид. Въпреки че в известен смисъл Ейдриън Несбитсън беше глупак, той не беше толкова отваян, че да не

разбере какво му се предлага: сделка, в която за политическата му поддръжка се предлагаше най-високата цена.

Това, на което разчиташе Джеймз Хаудън, беше представата на стареца за цената. Някои хора, които той познаваше, за нищо на света не биха пожелали да станат генерал-губернатори; за тях би било по-скоро наказание, а не награда. Но за един военен, обичащ церемониите и помпозността, това е блестящ, върховен идеал.

Джеймз Хаудън никога не бе вярвал в циничната максима, че всеки човек си има цена. През живота си той бе срещал личности, които не можеха да бъдат купени нито с пари, нито с почести, нито даже с изкушението — на което мнозина се поддаваха — да сторят добро на приятелите си. Но повечето от политиците си имаха някаква цена, иначе не биха оцелели. Някои хора предпочитаха евфемизми като „целесъобразност“ или „компромиси“, но в края на краищата всичко се свеждаше до едно и също нещо. Въпросът беше: правилно ли бе избрал цената за подкрепата на Ейдриън Несбитсън.

В паметта му звучаха оръдията... лаенето на германските оръдия и ответният огън... пронизана от слънчевите лъчи утрин; отзад Антверпен, отпред река Шелда... канадската дивизия с труд се катереше, пълзеше, движеше се напред; след това се спря, разколеба се, готова да хукне назад...

Това беше повратната точка на битката и той се качи на джипа, повика тръбача и заповяда на шофьора да кара напред. Под звуците на тръбата от задната седалка той стоеше изправен с лице към германските оръдия, водейки, окуражавайки и трепналите редици се посегнаха. Подтикваше бойците напред, ругаейки отвратително, хората го псуваха на свой ред, но тръгнаха подире му.

Врява, прахоляк, грохотът на моторите, миризмата на барут и нефта, виковете на ранените... Движението напред, от начало бавно, след това все по-бързо... Учудването върху лицата на мъжете като гледаха да стои прав, горд, идеална мишена за вражеските стрелци...

Това беше върховният миг на славата. Беше безнадеждно, но те грабнаха победата. Беше самоубийствено, но той по чудо оцеля...

Нарекоха го Лудия генерал и Бойния глупец, а после един слаб, крехък, заекващ мъж, на който той отдаде чест, му закачи медала на Бъкингамския дворец.

Сега обаче годините бяха отминали, а с тях и спомените; и малцина си спомняха за онзи момент, а още по-малко хора се интересуваха. Никой вече не го наричаше Бойния глупец. И ако го наричаха някак си, то изпускаха „Бойния“.

Понякога го спохождаше за кратко копнежът по вкуса на славата. Ейдриън Несбитсън каза колебливо:

— Вие изглеждате много сигурен, че този Съюзен пакт ще се приеме, премиер-министре. Уверен ли сте, че ще мине?

— Да, уверен съм. Ще го приемат, защото така трябва — гласът и лицето на Хаудън бяха сериозни.

— Но ще има и възражения — лицето на стария човек се намръщи.

— Естествено. Но накрая, когато необходимостта и спешността станат очевидни, те ще отпаднат — Хаудън се постара отново гласът му да звучи убедително. — Знам, че твоята първа реакция беше да се противопоставиш на плана, Ейдриън, и ние всички те уважаваме за това. Предполагам също така, че ако продължиш да се противопоставяш, ще трябва политически да се разделим.

— Не виждам защо — каза Несбитсън дрезгаво.

— И аз — каза Хаудън. — Особено, когато като генерал-губернатор можеш да направиш много повече, отколкото в джунглата на политиката.

— Добре — каза Несбитсън. Той гледаше ръцете си. — Предполагам, че ако така се погледне на нещата...

Всичко стана толкова лесно, помисли си Хаудън. Покровителството, властта да раздаваш награди прави нещата достъпни. На глас той каза:

— Ако си съгласен, бих искал да уведомя кралицата колкото се може по-скоро. Сигурен съм, че Нейно Величество ще бъде доволна от новината.

— Както пожелаете, премиер-министре — Ейдриън Несбитсън наклони с достойнство глава.

Те станаха и тържествено си стиснаха ръцете.

— Радвам се, много се радвам — каза Джеймз Хаудън, след което добави деловито. — Назначаването ти за генерал-губернатор ще стане през юни. Дотогава ти оставаш в правителството и ние много ще разчитаме на твоята помощ в изборната кампания.

Това беше заключението, което поясняваше без сянка от недоразумение онова, за което се бяха споразумели. Ейдриън Несбитсън нямаше да може да се отдели от кабинета и да критикува Съюзния пакт. Вместо това Несбитсън щеше да се бори по време на изборите заедно с цялата партия — подкрепяйки, одобрявайки, разделяйки отговорността...

Джеймз Хаудън почака да види някакъв знак на несъгласие. Напразно.

Няколко секунди преди това звукът от двигателите на самолета се беше променил.

Сега те се спускаха плавно — земята под тях вече не беше покрита със сняг, а приличаше на килим, ушит от кафяви и зелени парчета. Вътрешният телефон отново тихо иззвъня и премиер-министърът вдигна слушалката.

Гласът на подполковник Гелбрайт събщи:

— След десет минути ще се приземим във Вашингтон, сър. Имаме приоритетно почистване на коридора и бях помолен да ви предам, че президентът е на път към летището.

След излитането на премиер-министъра Брайън Ричардсън и Мили потеглиха от летище „Арнълд“ с ягуара на Ричардсън. През по-голямата част от пътуването им към Отава имидж-директорът на партията мълчеше, лицето му беше мрачно, тялото му — напрегнато от гняв. Управляваше ягуара, към който обикновено се отнасяше нежно така, като че ли колата беше виновна за неудачната пресконференция на летището. Навярно по-добре от другите можеше да си представи как кухо щяха да звучат заявленията на Хаудън в утрешните вестници. Нещо още по-лошо, навиваше се Ричардсън, правителството — в лицето на премиер-министъра, беше заело позиция, от която щеше да бъде ужасно трудно да се откаже.

Веднъж или два след напускането на летището Мили погледна към него, но усещайки какво си мисли спътникът ѝ, се въздържа от коментари. Но щом наближиха чертите на града, след един особено рязък завой тя докосна ръката на Ричардсън. Не бяха нужни думи.

Имидж-директорът на партията намали, обърна глава към нея и се ухили:

— Съжалявам, Мили. Изпуснах парата.

— Знам — въпросите на репортерите бяха разстроили и нея, още повече, че тя знаеше за тяхното ограничение, наложено на Джеймз Хаудън.

— Искам да пийна, Мили — каза Ричардсън. — Какво ще кажеш да се отбием у вас.

— Добре.

Беше почти обяд и за час или два нямаше нищо спешно, което да налага връщането на Мили в кабинета на премиер-министъра. Те пресякоха река Ридо по моста Дънбар и завиха на запад по Куин Елизабет драйв към града. Слънцето, което преди малко грееше, сега се беше скрило зад начумерени облаци, здрачаваше се и мрачните каменни здания се сливаха със сивия ден. Вятърът свиреше поривисто, завъртайки вихрушки от прах, листа и хартии, лудуваше по улиците, играейки си около снежните купчинки отпреди една седмица, сега мръсни и грозни от кал и сажди. Пешеходците бързаха с вдигнати яки на палтата, като придържаха шапките си и вървяха близо до стените на зданията. Въпреки топлината в ягуара Мили потръпна. По това време на годината изглеждаше, че зимата няма да има край и тя копнееше за пролетта.

Паркираха ягуара пред сградата, в която беше апартаментът на Мили и се качиха с асансьора. След като влязоха в жилището Мили по навик се отправи да приготвя питиетата. Брайън Ричардсън сложи ръка на рамото ѝ и я целуна по бузата. За миг погледна Мили право в лицето, след което рязко я пусна. Ефектът от това вглеждане го стресна: като че ли за момент се беше пренесъл в един друг мегакосмос подобен на съновидение. Но заговори с доста прозаична интонация:

— Дай аз да направя питиета. Мястото на мъжа е на бара.

Той взе чашите и докато тя го наблюдаваше наля по равно джин, след това нарязва един лимон, изстисквайки част от него във всяко питие. Добави кубчета лед, сръчно отвори бутилка тоник и я раздели по равно между двете чаши. Изглеждаше просто и лесно, но Мили си помисли: колко хубаво е да можеш да споделяш нещата — дори такива прости неща като смесването на напитки с някого, който наистина ти харесва.

Взе чашата си и седна в канапето. Отпи от нея и я остави. Облягайки се назад, тя отпусна главата си удобно върху възглавниците, наслаждавайки се на добре дошлия отдих в средата на деня. Имаше чувството, че открадва мигове от самото Време. Протягайки се, тя изпъна краката си, обути в найлонови чорапи. Петите ѝ опираха в килима, а обувките бяха изритани.

Ричардсън крачеше из малката уютна дневна. Беше стиснал здраво чашата си, лицето му изглеждаше вгълбено и намръщено.

— Не мога да разбера, Мили. Просто не мога да разбера. Защо шефът се държи така, както не се е държал никога преди? Защо все пак подкрепя Харви Уоръндър? Той не вярва в това, което върши, днес стана очевидно. Тогава каква е причината? Защо, защо, защо?

— О, Брайън! — каза Мили. — Не можем ли да забравим за това за малко?

— По дяволите, да го забравим ли? — думите бяха изстреляни с ярост. — Казвам ти, ние сме глупави, проклетни малоумници, дето не разрешаваме на това копеле без билет да слезе от кораба. Цялата работа може да се разрасне толкова, че да ни струва изборите.

Мили се изкушаваше да зададе нелогичния въпрос: „И какво толкова?“. Знаеше, че е погрешно да мисли така и преди малко собствената ѝ възбуда бе не по-малка от тази на Ричардсън. Но изведнъж я бе обзела пълна апатия към политическите проблеми: тактиките, маневрирането, дребнавите заяждания с опонентите, самовнушената увереност за правота. В края на краищата какво представляваше всичко това? Днешната привидна криза през следващата седмица или година щеше да бъде забравена дреболия. След десет или сто години всички дребни каузи и хората, които ги защитават, щяха да потънат в забвение. Важни бяха хората, а не политиката. И не другите хора... а те самите.

— Брайън — каза меко Мили, и после по-твърдо, — моля те, хайде да се любим.

Стъпките спряха. Настъпи тишина.

— Не казвай нищо — прошепна Мили. Тя беше затворила очи. Като че ли някой друг говореше вместо нея, друг глас се беше вселил в тялото ѝ. Сигурно беше така, защото тя самата само преди малко не би могла да изрече тези думи. Все пак, предположи тя, би трябвало да отрече думите на странния глас, до отмени казаното, връщайки

собствената си идентичност. Но едно чувство на сладка отмалялост я възпираше.

Тя чу как чашата бе оставена, тихи стъпки, дърпането на завесите и след това усети Брайън до себе си. Ръцете им обгърнаха другия, устните им се впиха жадно, телата им горяха от желание.

— О, Господи, Мили — въздъхна той. Гласът му трепереше. — Мили, искам те и те обичам.

В тишината на апартамента телефонът меко замърка. Брайън Ричардсън се повдигна на лакът.

— Е — каза той, — радвам се, че не позвъни преди десет минути. — Имаше чувство, че говори заради самото говорене, като че ли искаше зад общите думи да скрие собствената си неувереност.

— Нямаше да отговоря — каза Мили. Отмалялостта беше изчезнала. Обземаше я припряност и някакво очакване. Този път и предишния бяха различни, толкова различни от всички други пъти, които помнеше.

Брайън Ричардсън я целуна по челото. Каква голяма разлика има, помисли си той, между Мили, каквато я вижда външният свят, и тази Мили, която той беше започнал да опознава тук. В този момент тя имаше сънен вид, косата ѝ беше разбъркана, от нея струеше топлина...

— По-добре е да отговоря — каза Мили.

Изправяйки се, зашляпа към телефона.

Обаждана се от кабинета на премиер-министъра, една от помощник-стенографките.

— Реших, че трябва да ви се обадя, мис Фрийдмън. Пристигна един куп телеграми. Започнаха да идват тази сутрин и вече са седемдесет и две, всичките адресирани до мистър Хаудън.

Мили прокара ръка през косата си.

— За какво са? — попита тя.

— Всичките са за човека на кораба, когото отделът по имиграция не пуска в Канада. За него писаха още сутрешните вестници. Четохте ли?

— Да — каза Мили, — четох. Какво се казва в телеграмите?

— Повечето пишат едно и също, мис Фрийдмън: че трябва да му се разреши да влезе и да му се даде шанс. Мислех, че ще ви

заинтересува.

— Добре, че ми позвъни — каза Мили. — Започни да описваш откъде идват телеграмите и да обобщаваш какво казват. Аз скоро ще дойда.

Постави слушалката. Трябва да уведоми Елиът Прауз, оперативния помощник; сигурно е пристигнал вече във Вашингтон. Оттам нататък той ще трябва да решава дали да каже на премиер-министъра или не. Вероятно ще му каже; Джеймз Хаудън гледаше много сериозно на кореспонденцията си и на телеграмите, настоявайки за всеки ден и за всеки месец да му изготвят таблици за съдържанието и източника им. След това той и партийният директор внимателно ги изучаваха.

— Какво има? — попита Брайън Ричардсън и Мили му разказа.

Превключвайки като механизъм, мозъкът му се зае с практическите задачи. Както и предполагаше, той веднага придоби угрижен вид.

— Някой ги организира, иначе не е възможно да дойдат толкова много телеграми едновременно. Независимо от това не ми харесва, както не ми харесва и всичко останало — добави мрачно Брайън — Бих искал да знам, по дяволите, какво да правя.

— Вероятно нищо не може да се направи — каза Мили.

Той я погледна остро. След това, обръщайки се, я хвана нежно за раменете.

— Мили, скъпа — прошепна той. — Нещо става и аз не знам нищо за него, но мисля, че ти знаеш.

Тя поклати глава отрицателно.

— Слушай, Мили, — настоя Брайън, — все пак сме на един фронт, нали? Ако ще правя нещо, аз трябва да знам.

Очите им се срещнаха.

— Можеш да ми се довериш, нали? — каза той меко. — Особено сега.

Тя почувствува, че се разкъсва между чувствата и лоялността. Искаше да предпази Джеймз Хаудън; винаги го бе искала...

Но сега отношенията ѝ с Брайън бяха претърпели изведнъж промяна. Каза ѝ, че я обича. Да, между тях вече нямаше място за тайни. В известен смисъл това беше облекчение за нея.

Той стисна раменете ѝ.

— Мили, трябва да знам.

— Добре — освобождавайки се от ръцете му, тя извади ключовете от чантата си и отвори най-долното чекмедже на малкото бюро до вратата на спалнята ѝ. Копието се намираше в запечатан плик. Тя го отвори и му го подаде. Когато той започна да чете, тя усети, че настроението отпреди няколко минути се беше изпарило и изчезнало като мъгла при утринен бриз. Отново стана обикновено: работа, политика.

Докато четеше, Брайън Ричардсън беше подсвирнал тихо. Сега той вдигна поглед, имаше слисан вид, в очите му се четеше неверие.

— Исусе! — промълви той. — Исусе Христе!

---

[1] по Фаренхайт. Около 18 градуса по Целзий. — Б.пр. ↑

10. ЗАПОВЕДТА NISI

Върховният съд на провинция Британска Колумбия затваряше масивните дъбови врати на регистратурата си точно в 4 часа след обед всеки ден.

В четири без десет на следващия ден след повторния си разговор с капитан Яабек и Анри Дювал (и приблизително по времето, когато в седем без десет във Вашингтон, окръг Колумбия, когато премиер-министърът и Маргарет Хаудън се обличаха за официалната вечеря в Белия дом) Алън Мейтлънд с куфарче в ръка влезе в регистратурата на съда.

Вътре Алън се поколеба, оглеждайки дългата стая с висок таван, едната стена, на която беше заета от картотеката. Пред нея почти по цялото ѝ протежение имаше тезгях от полирано дърво. След това се приближи до тезгяха, отвори куфарчето си и извади хартиите, които се намираха вътре. С изненада усети, че дланите на ръцете му се овлажнени повече от обикновеното.

Възрастен служител, единственият човек в регистратурата, се приближи към него. Беше слаб, дребен човечец, приведен така, като че ли годините, прекарани в близост до закона, бяха се струпали като тежест върху раменете му.

— Мистър...? — каза той вежливо.

— Мейтлънд — каза Алън. Той му предаде комплекта от документи, които беше приготвил. — Искам да се регистрира и бих искал да бъда приет от дежурния съдия, ако обичате.

— Залите на дежурните съдии отварят от 10.30 часа сутринта, а списъкът за днес е приключен, мистър Мейтлънд — каза търпеливо служителят.

— Моля да ме извините — Алън посочи документите, които току-що му бе предал, — но тук става дума за свободата на личността. Убеден съм, че имам правото да бъда приет веднага.

По този въпрос той беше абсолютно сигурен в правата си. Във всяко дело, засягащо свободата на личността и неправомерно задържане, законът не позволяваше никакво бавене и ако беше необходимо съдията можеше да бъде вдигнат посред нощ от леглото.

Служителят извади от калъфка очила без рамки, надяна ги и се наведе да чете. В държането му имаше подчертано безразличие, като че ли нищо не можеше да го учуди. След момент той вдигна глава.

— Моля да ме извините, мистър Мейтлънд. Вие сте съвършено прав, разбира се — той придърпа към себе си подвързаната с плат регистрационна книга. — Не всеки ден получаваме молби за habeas corpus^[1].

След като завърши записа в регистрационната книга, той откачи от една кука черна мантия и я наметна на раменете си.

— Оттук, моля.

Изведе Алън от регистратурата и го поведе по коридор с ламперии. През двойна летяща врата влязоха във вестибюла на съда, откъдето широка каменна стълба водеше към горния етаж. В сградата беше тихо, стъпките им отекваха ясно. По това време на деня повечето от съдебните заседания бяха приключили и някои от лампите бяха загасени. Като се изкачваха стъпало по стъпало една необичайна нервност силно обзе Алън, Едвам потисна детинския импулс да се обърне и да избяга. Докато обмисляше аргументите, които сега смяташе да изтъкне, те му изглеждаха убедителни, независимо че някои от главните основания бяха уязвими. Но сега изведнъж цялата постановка на случая му изглеждаше необмислена и наивна. Дали нямаше да прилича на пълен глупак във височайшето присъствие на съдията от Върховния съд? И ако станеше така, какви щяха да бъдат последствията? Съдиите не обичаха да ги занимават с измишльотини или да гледат специални дела, без да има сериозни основания.

Поне да беше избрал друго време на деня — сутрин или в ранния следобед, когато съдът е пълен с хора. Видът им би могъл да му вдъхне увереност. Но той нарочно бе избрал това време, за да избегне вниманието и гласността, които в този момент само можеха да нанесат вреда. Надяваше се, че повечето от съдебните хроникьори вече са си отишли. През деня много се стараше да не разкрие плановете си на неколцината журналисти, които му бяха позвънили по телефона.

— Днес дежурен съдия е мистър Уилис — каза служителят. —
Познавате ли го, мистър Мейтлънд?

— Чувал съм името му — каза Алън, — но само толкова. Той
знаеше, че списъкът на дежурните съдии редовно се променя, така че
всеки член на Върховния съд да дежури в извънработното време. При
този ред на нещата кой съдия ще ти се падне беше въпрос на шанс.

Човекът понечи да заговори, след това промени намерението си.

— Искате нещо да ми кажете ли? — подкани го Алън.

— Да, сър, просто един съвет, ако това не ви звучи нахално.

— Моля, кажете — окуражи го Алън.

Бяха се изкачили по стълбата и завиха по един полутъмен
коридор.

— Мистър Мейтлънд — служителят снижи гласа си — негова
светлост е много фин джентълмен. Но той много държи на
процедурата и особено да не го прекъсват. Вие спокойно можете да
излагате своите аргументи, той ще ви предостави толкова време,
колкото ви е нужно. Но когато той започне да говори, не обича друг да
се обажда, дори за въпроси, докато не свърши. Може да стане страшно
раздразнителен, ако някой го прекъсне.

— Благодаря — каза Алън признателно, — ще го запомня.

Спряха пред една тежка врата, на която имаше надпис: „Вход за
външни лица забранен“.

Служителят потропа два пъти и наклони глава, за да се послуша.

— Влезте — донесе се приглушен глас отвътре.

Служителят отвори вратата и въведе Алън.

Алън видя просторна, облицована с ламперия стая. Тя беше
покрита с килим и имаше камина. В средата на стаята стоеше
махагоново бюро, отрупано с папки и книги, до него имаше масичка,
също затрупана от книги и хартии. Кафявите кадифени завеси бяха
дръпнати и през прозореца с оловна дограма тъмнееше здрачът. В
града и пристанището бяха започнали да палят светлините, а в стаята
само лампата на бюрото очертаваше ярък кръг. Извън този кръг се
виждаше една изправена слаба фигура, която си обличаше палтото и си
слагаше шапката, явно готова да си тръгне. В този момент влязоха
Алън и служителят.

— Милорд — каза служителят, — мистър Мейтлънд донесе
заявление за habeas corpus.

— Аха — тази дума, изречена пресипнало, беше единственият отговор. Докато служителят и Алън стояха в очакване, съдията мистър Стенли Уилис акуратно свали палтото и шапката си и ги окачи на закачалката, която бе зад него. След това влезе в кръга светлина на бюрото му и като седна каза рязко:

— Приближете се, мистър Мейтлънд.

Алън прецени, че негова светлост, е мъж на около шестдесет, шестдесет и две години, с бяла коса, крехко телосложение, но широки кокалести рамене и изправена стойка, която го правеше да изглежда по-висок. Лицето му беше дълго и кокалесто, с доминираща издадена челюст, гъсти побелели вежди и твърдо стиснати уста. Погледът му беше пронизващ и буден, но не разкриваше мислите на собственика си. От него се излъчваше естествен авторитет.

Въпреки че бе потиснал неувереността си Алън все още беше нервен. Служителят бе останал в стаята така, както изискваше законът. Алън се приближи до масата и извади машинописните копия на молбата и клетвената декларация, които бе представил в регистратурата. Прочиствайки гърлото си, той обяви:

— Милорд, ето материала и тезата ми по случая.

Съдията Уилис пое документите с кратко кимване и като се приближи по-близо до светлината, започна да чете. Тъй като останалите двама стояха тихо, в стаята се чуваше само шумоленето при прелистване на страниците.

След като свърши да чете, съдията вдигна погледа си с безстрастно изражението на лицето. Рязко, както и преди, той попита:

— Възнамерявате ли устно да изложите тезата си?

— Ако вашата светлост разреши.

Ново кимване.

— Започвайте.

— Фактите по случая, милорд, са следните.

В последователност, която си беше набелязал по-рано, Алън описа положението на Анри Дювал на борда на „Вастервик“, двата случая на отказ от страна на капитана на кораба да представи пътника без билет пред имиграционните власти на брега и тезата си, подкрепена от собствената му клетвена декларация, че Дювал незаконно е лишен от свобода, в нарушение на основните човешки права.

Алън знаеше, че най-важният момент в ситуацията бе да се установи, че сегашното задържане на Анри Дювал според правото е процедурно погрешно и следователно е незаконно. Ако това можеше да бъде доказано, тогава съдът — в лицето на съдията Уилис, трябваше автоматично да издаде призовка за habeas corpus, разпореждаща освобождаването на пътника без билета от кораба и довеждането му пред съда за разглеждане на случая.

Като изложи аргументите си и цитира членовете от закона в тяхна подкрепа, Алън почувствува как се възвръща част от предишната му увереност. Той внимаваше да говори само за правните моменти на случая като изостави емоционалните описания на нещастieto на пътника без билет. Тук важаха не чувствата, а законът. Докато говореше, съдията го слушаше и безучастното изражение на лицето му си оставаше непроменено.

След въпроса за незаконното задържане на Анри Дювал Алън се спря на сегашното му положение:

— Отделът за имиграция твърди, милорд, че тъй като моят клиент е пътник без билет и няма документи, той не притежава права и следователно не може да иска — така както могат всички други, в което и да е канадско пристанище — специално разследване на имигрантския му статут. Но аз поддържам, че фактът, че той е пътник без билет и очевидно не знае със сигурност къде е роден, по никакъв начин не може да го лиши от това му право. Ако ваша светлост разгледа следната ситуация: канадски гражданин по рождение, пътуващ зад граница, е незаконно задържан в затвора, отнели са му документите и той вижда единственото си спасение в бягството без билет на кораб, за който знае, че ще пътува за Канада. Дали в този случай, тъй като е обявен за пътник без билет и няма документи, той ще бъде обявен за очевидно несъществуващ и лишен от възможността да докаже законното си право да влезе в страната само защото отделът по имиграцията му е отказал разглеждане? Допускам, милорд, че тази абсурдна ситуация може действително да се случи, ако сегашните разпоредби на отдела бъдат доведени до логическия си завършек.

Рошавите вежди на съдията се вдигнаха.

— Вие не допускате, че вашият клиент Анри Дювал е канадски гражданин, нали?

Алън се поколеба, след което, внимателно подбирайки думите си, отговори:

— Не, аз не предполагам това, милорд. От друга страна, едно разглеждане на случая може да установи, че той е канадец, факт, който няма да може да бъде установен, ако първо не бъде проведено разследването.

Когато знаеш, че казусът ти е уязвим, помисли си Алън, трябва да се ловиш даже за сламка.

— Добре — каза съдията Уилис и за първи път на лицето му се появи сянка на усмивка. — Аргументът е находчив въпреки че е малко слабичък. Това ли е всичко, мистър Мейтлънд?

Инстинктът подсказа на Алън: *Спри, когато имаш, макар и малко преимущество.*

Той леко се поклони:

— Моите уважения, милорд, аз изложих своята теза.

Съдията Уилис седеше мълчаливо, замислен, осветен от лампата върху бюрото. Беглата усмивка бе изчезнала, лицето му отново представляваше неподвижна, сериозна маска. Пръстите на дясната му ръка барабаняха леко по бюрото. Мина известно време, преди той да каже:

— Тук, разбира се, присъства и елементът време — въпросът за отплаването на кораба...

— Ако ваша светлост разреши — намеси се Алън, — що се касае до кораба...

Искаше да обясни, че „Вастервик“ поради ремонтите ще се забави във Ванкувър, но изведнъж спря. При прекъсването лицето на съдията се помрачи от гняв, очите му под рошовите вежди побеляха. Алън с гърба си почувствува и неодобрението на служителя. Той преглътна.

— Моля да ме извините, ваша светлост.

За момент съдията Уилис се втренчи студено в младия адвокат. След това продължи:

— Както току-що се канех да забележа, въпреки че е налице ограничение във времето, а именно отплаването на кораба, това в никакъв случай не трябва да окаже влияние върху справедливото отношение към личността.

Сърцето на Алън подскочи. Дали пък това не означаваше, че ще бъде издадена призовка за habeas corpus?... И след това той ще може спокойно да следва процедурата, бавно извършвайки необходимите правни постъпки, докато „Вастервик“ отплава, оставяйки Анри Дювал на брега?

— От друга страна — продължи равномерно гласът на съдията, отчитайки интересите на въвличената корабна компания, която няма никаква вина в случая, очевидно е наложително да бъде сторено всичко възможно, за да се ускори процедурата така, че да се стигне до окончателното решение преди планираното отплаване на кораба.

Надеждите явно бяха преждевременни. Алън тъжно отбеляза, че не само Едгар Крамър, а и този съдия бяха прозрели хитростта с бавенето.

— Смятам за недоказано твърдението за незаконно задържане — Негова светлост придърпа дадените му документи към себе си и отбеляза нещо с молив. — Но и обратното също не е доказано, и аз съм готов да изслушам допълнителни аргументи. В този случай издавам разпореждане nisi^[2].

Значи не беше поражение, а частична победа. По Алън се разля вълна от облекчение. Наистина беше постигнал по-малко, отколкото се беше надявал, но все пак не беше се изложил. Заповедта nisi — една стара английска процедура — означаваше „освен ако“. Разпореждането само по себе си нямаше да освободи Анри Дювал от корабния затвор и да го доведе пред съда. Но то означаваше, че ще бъдат повикани Едгар Крамър и капитан Яабек, за да обяснят позициите си. И освен ако техните аргументи — или тези на адвокатата — не надделеят, щеше да последва разпореждането habeas corpus, което да освободи Дювал.

— Мистър Мейтлънд — запита съдията. — За да сме наясно с предстоящите събития, кажете кога ще отплува корабът?

Погледът на Уилис се спря върху него. Алън много внимаваше пак да не заговори и затова мълчеше. Трябваше да мине известно време, за да осъзнае, че въпросът е насочен пряко към него.

— Доколкото ми е известно, милорд, корабът ще стои тук още две седмици.

— Мисля, че ще е достатъчно — кимна съдията.

— А гледането по разпореждането, милорд?

Съдията Уилис взе един календар от бюрото.

— Ще назначим дата за след три дни. Ако това ви устройва.

Това беше традиционният вежлив обмен на реплики между съдия и адвокат, независимо колко млад беше последният.

— Да, милорд — наклони глава Алън.

— Вие ще подготвите документите, разбира се.

— Ако ваша светлост позволи, аз вече съм ги подготвил.

Алън отвори куфарчето си.

— Заповед nisi.

— Да, милорд. Аз предвиждах тази възможност.

В момента, в който изрече думите, Алън съжали за това, толкова момчешки и прибързани му се видяха те. Според обичая заповедта трябваше да бъде отпечатана и дадена за подпис на съдията на следващия ден. Идеята беше на Алън — да подготви окончателната заповед за подпис, а Том Люис беше предложил да се добави и заповедта nisi. Сега, вече с по-малка увереност, Алън положи отпечатените страници, прихванати с кламер, на бюрото на съдията.

Изражението на съдията Уилис не се бе променило ако се изключат появилите се леки бръчици около очите му.

— В такъв случай, мистър Мейтлънд, — каза той безстрастно, — може да спестим известно време и аз Ви предлагам да проведем делото по-скоро. Да кажем вдругиден?

Алън Мейтлънд наруга наум собствената си глупост. Вместо да удължи забавянето, както искаше, той беше преуспял в ускоряването на нещата. Чудеше се дали да не поиска повече време, обосновавайки се с необходимостта да се подготви. В този момент улови погледа на стария служител, който едва забележимо поклати глава.

— Много добре, милорд — вътрешно примирен каза Алън, — вдругиден.

Съдията Уилис прочете заповедта, след което грижливо я подписа. Служителят я попи и взе листа хартия. Докато ги наблюдаваше, Алън си припомни какво беше планирал, за да се приведе заповедта в сила, ако планът му успее. Том Люис довечера щеше да отиде на „Вастервик“ с копието, предназначено за капитан Яабек и да му обясни съдържанието. Том, във всеки случай, много искаше да види кораба и да се срещне с капитана и с Анри Дювал.

За себе си Алън беше запазил това, което беше определил като особено удоволствие: посещение на отдела за имиграция и връчване на

заповедта лично на Едгар С.Крамър.

В тъмнината, която обгърна пристанището на Ванкувър във влажната си прегръдка, все още светеше канцеларията на управителя на отдела по имиграцията.

Въпреки че изключително педантично спазваше започването на работния ден Едгар С.Крамър рядко си тръгваше при завършването му. В Отава, Ванкувър или където и да е било другаде, той обикновено оставаше поне един час след като останалата част от персонала си беше отишла. Правеше го отчасти, за да избегне блъсканицата при масовото излизане, от работа, но и за да разчисти натрупаните документи на бюрото си. Навикът му винаги да си завършва работата и способността навреме да отхвърля текущите документи бе в основата на подозрително бързия успех в кариерата му на чиновник. През годините на възход по служебната стълбица имаше много хора, които не го харесваха като човек, а и неколцина, чиято неприязън бе още по-дълбока. Но никой от тях, дори и враговете му, не можеше да го обвини в мързел или в протакане на нещата.

Един добър пример за бързината на Крамър бе решението, което той взе днес и описа в докладна записка със заглавие „Гуано от гълъби“. Едгар Крамър вече бе продиктувал текста и сега кимаше одобрително на собствената си находчивост, прочитайки машинописните страници, които утре щяха да отидат при коменданта на сградата.

Бе забелязал проблема вчера като разглеждаше годишния проектобюджет на Управлението за западния бряг на отдела по имиграцията. Той обърна внимание на група разходи по поддръжка на зданието, които включваха и пункт — очевидно ежегоден — за „почистване на улуците по стрехите и водосточните тръби 750\$“.

Едгар Крамър повика коменданта на сградата — гръмогласен, дебеловрат мъж, който забуботи в отговор:

— По дяволите, мистър Крамър, разбира се, че това са много пари, но всичко е заради птичите лайна.

Подканен да обясни, той отиде до прозореца на кабинета и посочи с ръка:

— Погледнете ги, копелетата!

Навън въздухът бе пълен с хиляди гълъби, които мътеха, летяха и кълвяха по крайбрежието.

— Сераг, серат по двадесет и четири часа на ден, като че ли само това им е работата — избоботи комендантът. — Ако на някой от тях му се прииска — долита на покрива. Ето защо шест пъти годишно трябва да почистваме улуците по стрехите и водосточните тръби — пълни са с гълъбови лайна. А това струва пари, мистър Крамър.

— Разбирам проблема — рече Крамър. — Правено ли е нещо, за да се намали броят на гълъбите като се убият няколко?

— Веднъж пробвахме да ги стреляме — отвърна мрачно комендантът, — и се наложи да плащаме. Тукашните хора от Дружеството за защита и всички други подобни... Казват, че във Ванкувър съществувал местен закон, който забранявал убиването им. Знаете ли какво ще ви кажа все пак — да опитаме да поставим отрова на покрива. И когато те дойдат да...

— Думата е гуано — остро го прекъсна Едгар Крамър — гълъбово гуано.

— В моята книга се нарича... — каза комендантът.

— И още нещо — продължи твърдо Крамър, — ако гълъбите са защитени от закона, то законът ще бъде спазен. Трябва да се намери друг начин.

Освободи човека и като остана сам внимателно обмисли проблема. Едно нещо беше сигурно: прахосническият разход от 750 долара трябва да бъде премахнат.

След няколко неуспешни опити с различни варианти той стигна до решение, което се основаваше на една полузабравена идея. Същината на плана се състоеше в следното: на покрива на сградата на отдела по имиграция да се опънат струни от пиано на разстояние шест инча една от друга върху няколко пръчки, високи също по шест инча. Според замисъла гълъбът ще успее да провере през редиците от струни краката си, но не и крилата. Следователно, когато някоя птица кацне, тя не ще може да прибере крилата си и веднага ще отлети.

Същата сутрин на покрива бе монтирана малка експериментална секция. Устройството работеше идеално. Във вече съставената докладна, парафирана от него се нареждаше да се построи цялата схема. Въпреки, че цената щеше да бъде хиляда долара по този начин

щяха да бъдат премахнати ежегодните разходи от 750 долара. Това спестяваше парите на данъкоплатците, но малцина щяха да го узнаят.

Мисълта достави удоволствие на Едгар Крамър — собствената му добросъвестност винаги го радваше. Имаше и друг повод за гордост — беше спазен местният закон и към гълъбите бе постъпено така, както изискваха разпоредбите.

Това беше (реши Едгар Крамър) един доста добър ден. Не на последно място сред хубавите неща бе и това, че честотата на уринирането му бе намаляла. Погледна часовника си. Почти един час бе изминал след последния път и като че ли още можеше да потърпи въпреки лекия предупреждаващ позив...

На вратата се почука и влезе Алън Мейтлънд.

— Добър вечер — каза той хладно и постави една сгъната хартия върху масата.

Появяването на младия адвокат бе внезапно и обезпокоително. Едгар Крамър попита рязко:

— Какво е това?

— Това е заповед nisi, мистър Крамър — заяви спокойно Алън. — Вярвам, че съдържанието ѝ няма да ви затрудни.

Крамър разгърна хартията и я прочете. Лицето му ярко се изчерви.

— Какво, по дяволите, искате да кажете? — избухна той. В същото време почувствува, че лекият натиск в пикочния му мехур рязко се усили.

Алън се изкуши да отговори заядливо, но после реши да не го прави. Беше спечелил само една частична победа и в следващия рунд нещата можеха да се обърнат.

— Откажете ми, както си спомняте, когато ви помолих за специално разследване на случая Анри Дювал.

За момент Едгар Крамър сам се удиви на собственото си яростно раздражение спрямо този млад, неоперил се още адвокат.

— Разбира се, че ви отказах — тросна се той. — Няма абсолютно никаква причина за провеждането на такова разследване.

— А аз просто не споделям мнението ви — забеляза меко Алън. Той посочи към заповедта nisi. — Това е, за да се установи, чии възгледи — вашите или моите, ще приеме съдът.

Натискът бе станал нетърпим. Стискайки се, Крамър избухна.

— Това е предмет само на разпоредбите на отдела. На никой съд не му влиза в работата да се намесва.

Лицето на Алън Мейтлънд бе сериозно.

— Бихте ли приели един съвет — каза той тихо, — ако аз бях на ваше място, никога не бих казал това на съдията.

---

[1] habeas corpus — „да имаш тялото си“ (лат.). — начални думи на закон от 1679 г. в Англия, гарантиращ неприкосновеността на личността — Б.пр. ↑

[2] nisi (лат.) — освен ако, неокончателен, условно окончателен, стъпващ в сила от определен момент, освен ако не е отменен до тогава. — Б.пр. ↑

11. БЕЛИЯТ ДОМ

От прозореца на библиотеката в Блеър хауз Джеймз Хаудън гледаше към Пенсилвания авеню. Беше 10 часа сутринта на втория ден от визитата му във Вашингтон и след час трябваше да започне срещата между него, президента, Артър Лексингтън и началника на президентската канцелария.

Свеж лек бриз разлюля тънките завеси на отворения прозорец. Отвън беше най-хубавото време на Вашингтон: благоуханно, пролетно, с топло, ярко слънце. Отвъд авенюто премиер-министърът виждаше подстриганите поляни на Белия дом, а зад тях — огряната от слънце резиденция на президента на САЩ.

Обръщайки се към Артър Лексингтън, Хаудън запитва:

— Какво мислиш за развитието на нещата дотук? Министърът на външните работи, облечен в удобно туидово сако, което по-късно щеше да смени със сако от костюм, се откъсна от цветния телевизор, с който експериментираше. След като го изключи той остана замислен.

— Грубо казано — рече Лексингтън, — бих отбелязал, че се намираме на оживен пазар. Съединените щати се нуждаят от концесиите, които ние предлагаме и се нуждаят страшно много. Нещо повече, те отлично го съзнават.

Двамата бяха закусвали отделно — Джеймз Хаудън с Маргарет — в апартамента си, Артър Лексингтън заедно с останалите — на долния етаж. Канадците бяха сами в огромната президентска резиденция за гости, в която снощи се бяха върнали след официалната вечеря в Белия дом.

— И моето впечатление е такова — кимна бавно Хаудън.

Премиер-министърът огледа дългата, приятно подредена библиотека. С меките си канапета и столове, голямата маса в стил Чипъндейл и лавиците с книги по стените тя изглеждаше като прохладен и тих оазис. В тази стая, помисли си той, някога си е почивал и разговарял Линкълн, по-късно, докато се е обзавеждал

наново Белия дом, тук са живели семейство Труман, тук, в тази библиотека е спал арабският крал Сауд, пазен от собствената си стража, въоръжена с ятагани. Тук Дьо Гол се е подготвял да заплашва, Аденауер — да очарова, Хрушчов да се перчи... и толкова други още. Помисли си дали за него ще остане спомен в тази дълга процесия. И ако да, то каква ще е присъдата на времето.

— Много дреболии го показват — промълви Лексингтън. — Например начинът, по който бяхме посрещнати вчера. Не знам за друг случай, когато президентът е дошъл на летището, за да посрещне канадец. Обикновено ни посрещат по-дребни риби и се отнасят с нас като с братовчедите от провинцията — дори и към премиер-министрите. Веднъж, когато Джон Дийнфънбейкър е бил на вечеря в Белия дом са го поставили на една маса с група презвитериански пастори.

— Да, имаше нещо такова — засмя се, спомняйки си Хаудън. — Беше страшно възмутен и аз не мога да го виня за това. Не беше ли тогава, когато Айзенхауер произнесе реч, в която непрекъснато говореше за „Република Канада“?

Лексингтън се усмихна и кимна.

Джеймз Хаудън се отпусна в един тапициран люлеещ се стол.

— Снощи определено се опитвах да ни очаровам — отбеляза той. — Човек си мисли, че след като изведнъж променят отношението си и стават внимателни и така нататък, то ще бъдат и по-лукави.

Очите на Артър Лексингтън премигнаха на розовото му, кръгло лице. Възелът на неизбежната му връзка бе безупречен. Понякога, помисли си Хаудън, министърът на външните работи приличаше на благосклонен учител, привикнал да се занимава твърдо, но търпеливо с малки, буйни момчета. Може би това го правеше да изглежда млад и винаги щеше да е така въпреки че годинките му се трупаха, както и върху всички останали.

— Лукавостта и Държавният департамент живеят в различни къщи — каза Лексингтън. — Винаги съм смятал и ти го знаеш, че американската дипломация признава само два пътя — или възнамерява да изнасилва, или е готова да бъде изнасилена. Много рядко върши нещо средно между двете.

Премиерът се разсмя.

— А сега? — той винаги се беше наслаждал на моментите, когато двамата си говореха насаме. Бяха много стари и верни приятели, които си имаха доверие един на друг. Една от причините вероятно бе фактът, че между тях нямаше съперничество. Докато другите членове на кабинета открито или прикрито имаха аспирации за премиерското кресло, Артър Лексингтън, както добре знаеше Хаудън, нямаше никакви амбиции в тази насока.

Всъщност Лексингтън все още щеше да си е посланик, разделящ свободното си време между двете хобита — събирането на марки и орнитологията, ако Хаудън преди години не го беше убедил да напусне дипломатическия корпус и да влезе в партията, а по-късно и в кабинета. Оттогава лоялността и силното му чувство за дълг го задържаха, но той не криеше, че с удоволствие чака деня, в който ще може от обществения живот да се върне към частния.

Преди да отговори на въпроса на премиера Лексингтън закри по дългата пътека с цвят на гранат. Спря се и каза:

— И мен не ме вълнува това, че ще бъда заставен.

— Но мнозина ще кажат, че именно това се е случило.

— Някои ще го кажат, независимо от това каква позиция ще заемем. Сред тях ще има и искрени хора, не само подстрекатели на тълпата.

— Да, мислих за това — каза Хаудън. — Боя се, че Съюзният пакт ще ни струва и част от нашата партия. Но все пак съм убеден, че нямаме друг избор.

Министърът на външните работи се отпусна в едно кресло срещу него. Придърпа с крак ниско столче и се протегна, качвайки и двата си крака върху него.

— Бях искал да имам твоята увереност, премиер-министре — когато Хаудън остро го погледна, Лексингтън заклати глава. — О, не ме разбирай погрешно: аз съм с теб докрай. Проблемът ни е, че живеем във времето на сгъстената история и малцина са тези, които го съзнават. Промени, за които преди са били нужни петдесет години, сега стават за пет години и даже за по-кратко и ние нищо не можем да направим, защото такива са комуникациите сега. Единственото нещо, за което се надявам, е, че ние ще съхраним чувството си за национално единство, но това няма да е леко.

— Никога не е било леко — каза Хаудън. Той погледна часовника си. След тридесет минути трябваше да напуснат Блеър хауз, за да успеят да поговорят с прес корпуса в Белия дом, преди да започнат официалните разговори. Но времето бе достатъчно, за да обсъди с Лексингтън един въпрос, който го занимаваше от неотдавна. Сега моментът изглеждаше подходящ.

— За националната идентичност — каза той замислено, — кралицата спомена нещо последния път, когато бях в Лондон.

— Да?

— Лейди предложи — всъщност, бих казал, настоя, да възстановим титлите. Тя каза нещо, което аз бих определил като интересна гледна точка.

Джеймз Хаудън полузатвори очи, представяйки си сцената така, както се беше случила преди четири и половина месеца: златен септемврийски следобед в Лондон, той на посещение на вежливост в Бъкингамския дворец. Бе приет с подобаващо уважение и придружен до кралските покои...

— ... моля, да ви наля още чай — каза кралицата и той подаде нежната, със златен кант чаша с чинийка. Не можа да устои на малко наивната мисъл, че в двореца си британският монарх налива чай на сирачето от Медисън хет.

— И хляб с масло, премиер-министре! — той си взе малко. Имаше черен и бял, тънко нарязан. Отказа се от конфитюра — от него имаше три вида в златен поднос. Човек се нуждаеше от фокусническо умение, за да балансира всичко по време на английския чай.

Бяха сами в хола на личните апартаменти — голям, просторен салон, гледащ към градината на двореца. По северноамериканските стандарти помещението бе тържествено, но не беше така претрупано със злато и кристали, както другите официални стаи. Кралицата бе облечена семпло в рокля с 4 цвят на метличина, тънките ѝ глезени в подходящи лачени обувки от шевро бяха кръстосани. В държането на нито една жена в света, помисли си с възхищение Хаудън, няма толкова самоувереност, както у англичанката от висшето общество, която не се опитва да се държи така.

Кралицата дебело си намаза малинов конфитюр, след което отбеляза с акуратния си висок глас:

— Съпругът ми и аз често сме си мислели, че за свое собствено добро Канада трябва да прави повече, за да се отличава.

Джеймз Хаудън се изкушаваше да отговори, че Канада изпъква с доста неща, особено в сравнение със сегашните британски постижения, но реши, че може би неправилно тълкува значението на казаното. В следващия момент се убеди, че е така.

— Да изпъкне в смисъл да се различава от Съединените щати.

— Проблемът, мадам, е — отвърна Хаудън — че е трудно две държави да изглеждат различно, когато живеят толкова близо и еднакво. От време на време опитваме да подчертаем нашето различие, но невинаги успяваме.

— Шотландия доста добре съумява да поддържа своята идентичност — забеляза кралицата. Тя разбърка с лукав вид чая си. — Може би ще трябва да вземете един-два урока от нея.

— Е... — усмихна се Хаудън. Истина е, помисли си той, че Шотландия, която бе изгубила независимостта си преди две и половина столетия, притежаваше повече национална специфичност и характер, отколкото Канада някога е имала или ще има.

— Една от причините, може би е — продължи замислено кралицата, — че Шотландия никога не е изоставяла традициите си. Канада, ако ми простите думите, изглежда доста бързо гледаше да се отърве от тях. Спомням си, че и баща ми говореше същите неща — кралицата се усмихна обезоръжаващо, поведението ѝ лишаваше думите ѝ от обида. — Искате ли чай?

— Благодаря ви, не — Хаудън подаде чашката и чинийката си на облечения в униформа слуга, който тихо бе влязъл, носейки още гореща вода за чайника. Почувства облекчение, че бе успял без преমেждия да балансира нещата докрай.

— Надявам се, че не ми се сърдите за това, което казах, премиер-министре — след като слугата излезе, кралицата напълни чашата си.

— Ни най-малко — отговори Хаудън. И той на свой ред се усмихна. — За наше добро е понякога да ни показват пропуските ни дори когато не знаем, как да се оправим с тях.

— Вероятно има и едно нещо, което може да бъде направено — каза бавно кралицата. — Моят съпруг и аз често сме съжалявали, че в Канада няма отличия и титли. Голямо удоволствие ще бъде за мен, ако

отново бъдат въведени отличията и титлите, които раздавам за Нова година или за рождения си ден.

— Благородническите титли са деликатна тема в Северна Америка, мадам — стисна устни Джеймс Хаудън.

— За част от Северна Америка вероятно е така, но не говорите за нашия доминион Канада, нали? — макар че, бе казано учтиво, това беше смърчане и Хаудън въпреки нежеланието си се изчерви. — Всъщност — отбеляза кралицата с тънка усмивка, — аз имам впечатлението, че в Съединените щати титулуваните британци са на почит.

Туш, помисли си Хаудън. Това беше точно така — американците харесваха титлата лорд.

— Както ме информираха, нашето награждаване с благороднически титли доста добре се приема в Австралия — продължи спокойно кралицата, — и, разбира се, тук, в Британия. Може би и на вас в Канада то ще ви помогне да се почувствате различни от Съединените щати.

Джеймс Хаудън се зачуди как да постъпи със случай като този? Като премиер-министър на независима страна от Британската общност неговата власт беше хиляда пъти по-голяма от тази на кралицата и въпреки това обичаят го заставяше да се държи почтително. Днес титлите — всичките тези „сърове“, „лордове“ и лейди бяха безсмислица. Канада се беше отказала от тях през 1930 година и за малцината по-възрастни канадци, наследили титли, обикновено се говореше с дискретна усмивка.

С раздражение премиерът пожела монархията да се задоволи да остане просто декорация, така както всички я възприемаха, вместо да плете кралски паяжини. Подозираше зад предложението на кралицата скрития страх, който човек винаги усещаше в Лондон, че Канада се изплъзва, както това бяха сторили и другите страни от Британската общност и че трябва да бъде опитано всичко, буквално всичко, дори и оплитането с копринени нишки, за да се забави отделянето.

— Ще информирам кабинета за вашите чувства, мадам — каза Джеймс Хаудън. Това беше една вежлива лъжа — въобще нямаше намерение да го прави.

— Както намерите за добре — кралицата грациозно наклони глава, след което добави: — Един от прерогативите при даване на

титли, който ни доставя най-голямо щастие, е удостояването с графство на премиер-министрите при тяхното оттегляне от служба. Това е обичай, който ние с удоволствие ще въведем и в Канада — тя погледна невинно Хаудън право в очите.

Графство. Въображението му се разигра въпреки убежденията. Това е почти най-високата титла сред британските благородници, защото я превъзхождаха само маркизатът и херцогството. Разбира се, той никого няма да приеме. Но ако го стори, каква ли титла да си избере? Граф на Медисън хет? Не — прекалено провинциално е, хората ще се смеят. Граф на Отава? О да! Звучи много добре и има дълбоко значение.

Кралицата взе ленена кърпичка и деликатно изтри леко изцапания си с конфитюр пръст. След това се изправи. Джеймс Хаудън я последва. Интимната закуска с чай бе към своя край и както често правеше при неофициални случаи, кралицата тръгна да го изпрати.

Бяха пресекли половината стая, когато в нея се втурна съпругът на кралицата. Принцът влезе през една тясна вътрешна врата, прикрита от голямо огледало със златна рамка.

— Има ли още чай? — попита той весело. След това, виждайки Хаудън, възкликна — Как! Вече ни напускате?

— Добър ден, ваше кралско величество — поклони се Хаудън. И през ум не му мина да отговори по същия фамилиарен начин. Принцът бе успял да разчисти много от старомодната церемониалност около трона, но все пак изискваше почтително отношение към себе си и ако усетеше липсата му, очите му пламваха и гласът му ставаше леден.

— Ако наистина трябва да си отидете аз ще ви придружа — обяви принцът. Хаудън се наведе над ръката на кралицата, която тя му беше предложила, след което продължиха към изхода.

— Внимавайте! — предупреди го принцът. — Влизаме с кърмата напред в пристанището — и той направи полушеговит опит да излезе заднешком.

Когато излизаха, лицето на кралицата бе каменно. Хаудън предположи, че тя понякога смята непринудеността в обноските на съпруга си за прекалена.

Отвън в украсеното с орнаменти предверие двамата мъже си стиснаха ръце, а облеченият в ливрея лакей изчака премиер-министъра, за да го придружи до колата му.

— Е, всичко хубаво — каза принцът, очевидно несмутен. — Преди да си тръгнете за Канада, опитайте пак да се отбиете.

Десет минути по-късно, пътувайки по Мел^[1] на път към Канадското посолство, Джеймс Хаудън се усмихна като си спомни за случката. Той се възхищаваше от решението на принца да бъде непосредствен въпреки че когато човек има такъв пожизнен ранг както съпруга на кралицата той може да включва и изключва непосредствеността си по желание. Именно едно такова постоянство на титлата и на поста имаше значение както за хората от този кръг, така и извън него, докато политиците като Хаудън много добре знаеха, че един ден тяхното положение в обществото щеше да се промени. Разбира се, в Англия на повечето от министрите в оставка се даваха благороднически титли като спомен за това, че са служили добре на страната си. Но сега тази система бе остаряла... Една абсурдна главоблъсканица... В Канада това щеше да изглежда още по-смешно... а не по-малко. Граф на Отава. Колко забавно щеше да прозвучи на колегите му!

И все пак, откровено казано, той трябваше внимателно да обмисли предложението на кралицата, преди да го отхвърли. Имаше основания в това, което тя каза за необходимостта от разлика между Канада и Съединените щати. Може би в края на краищата ще трябва да уведоми кабинета както бе обещал. Ако е за доброто на страната...

Граф на Отава...

Не бе уведомил кабинета, нито пък бе говорил с някого на тази тема. Сега, пропускайки това, което кралицата му бе предложила лично, той предаде с леки нотки на хумор разговора, състоял се тогава.

Накрая погледна часовника си и видя, че им остават само петнадесет минути до момента, когато трябваше да прекосят Пенсилвания авеню на път към Белия дом. Стана и отиде отново до отворения прозорец на библиотеката. През рамо попита:

— Е, какво мислиш?

Министърът на външните работи свали краката си от столчето, изправи се и се протегна. Изражението на лицето му бе развеселено.

— Е, да, това наистина ще ни направи различни от САЩ, но не съм сигурен дали е за по-добро.

— И аз си помислих почти същото — каза Хаудън, — но трябва да ти кажа, че оттогава ми хрумна, че виждането на Нейно величество за различие трябва да се приеме. В бъдеще, както знаеш, ще бъде много важно всичко, което може да помогне на Канада да се отличава и да я сплоти — и като почувства любопитния поглед на Лексингтън, добави: — Ако не ти харесва ще забравим цялата тази работа, но мисля, че трябва да обсъдим молбата на Лейди.

— Е, предполагам, че обсъждането няма да нанесе никаква вреда — съгласи се Лексингтън. Той започна отново да крачи по пътеката.

— Мисля си — каза Хаудън — дали ти да не внесеш въпроса в кабинета. Вярвам, че ще е по-добре да дойде от тебе, така аз ще мога да направя преценката си, след като чуя и някои други мнения.

— Бих искал да си помисля, премиер-министре — каза Лексингтън колебливо, — ако не възразявате.

— Разбира се, Артър, както решиш.

Очевидно предложението трябваше да се поднесе внимателно ако въобще се внесеше за обсъждане.

Лексингтън се спря пред телефона върху полираната маса в средата на стаята и полуусмихнат попита:

— Дали да не поръчаме по едно кафе, преди да тръгнем за нашата съдбовна среща?

Президентът се провикна със своя силен, грубоват глас към групата суетящи се, прицелващи се с апаратите си оператори в другия край на моравата.

— Вие, момчета трябва да сте заснели филмов материал, достатъчен за две програми.

След това се обърна към стоящия до него премиер-министър.

— Какво ще кажеш, Джим? Да влезем и да започнем работа?

— Жалко, разбира се, господин президент — каза Джеймз Хаудън. След пронизващата отавска зима той се наслаждаваше на топлината и на слънчевите лъчи. — Но предполагам, че ще трябва да го сторим.

И кимна на високия, набит мъж с правоъгълно костеливо лице и остра, решителна челюст. Срещата на открито, която току-що бяха провели с прес корпуса към Белия дом, се поправи на Хаудън. През

цялото време президентът се беше обръщал подчертано учтиво към премиера, говорил бе малко като насочваше въпросите на репортерите към Хаудън, така че той щеше да бъде повече цитиран утре в пресата, телевизията и радиото. И после, когато двамата отидоха на южната поляна на Белия дом, за да бъдат заснети от фотографите и телевизионните оператори, президентът отново постави Джеймз Хаудън по-близо до батареята от обективи. Такова внимание, помисли Хаудън, рядко бе оказвано на канадци във Вашингтон и то щеше да допринесе много за повишаване на рейтинга му вкъщи.

Усети как президентът го хвана с едрата си ръка и го поведе към стъпалата на правителствената резиденция. Лицето на другия под разбърканата прошарена коса с подстриган перчем бе спокойно и приветливо.

— Какво ще кажеш, Джим... — каза той с онзи спокоен носов изговор от Средния Запад, който толкова му помагаше в телевизионните дебати. — Какво ще кажеш, ако престанем с това господин президент? — ухили се широко. — Мисля, че знаеш първото ми име.

— Ще бъде чест за мене, Тайлър — отвърна дълбоко зарадван Хаудън. С част от съзнанието си пресметна дали ще може да пусне на пресата информация за тази близка дружба. В Канада това ще срази онези негови критици, които винаги се бяха заяждали, че правителството на Хаудън няма никакво влияние във Вашингтон. Бе му ясно, че повечето от любезностите вчера и днес се кореняха в силната позиция на Канада в предстоящия пазарлък. И той възнамеряваше да задържи тази позиция. Но това не бе причина да не се чувства доволен или да не извлича политическа изгода там, където би могъл.

Прекошиха поляната и усетиха меката земя под краката си. Джеймз Хаудън каза:

— Досега не съм имал възможността да те поздравя лично за повторното избиране.

— Благодаря ти, Джим! — едрата ръка този път здраво го превърна през рамото. — Да, бяха чудесни избори! Горд съм, че получих толкова гласове на избиратели, колкото нито един президент на САЩ не е получавал. Знаеш също, че пометохме конгреса. А това е нещо ново — никой президент не е имал такава силна поддръжка,

каквато имам сега и в Конгреса, и в Сената. Ще ти доверя: в момента няма законов акт, който да не мога да прокарам. О, аз направих някоя друга отстъпка за пред хората, но никоя от тях не беше важна. Ситуацията е уникална.

— За вас сигурно е уникална — каза Хаудън. Той реши, че малко добродушно заяждане няма да навреди. — Но при нашата парламентарна система естествено е партията, която е на власт, да може винаги да наложи какъвто закон си поиска.

— Вярно е! Вярно е! Недей да мислиш, че не е имало моменти, когато аз, а и някои мои предшественици, не сме ви завиждали. Чудното в нашата конституция е, че тя въобще работи — гласът на президента продължи бойко да гърми. — Проблемът е, че отците-основатели така силно са желали да се спасят от всичко британско, че заедно с лошите неща са изхвърлили и добрите. Но човек трябва да извлича максималното от това, което има, независимо дали става дума за политически или човешки орган.

При последните думи те стигнаха до широките, оградени с балюстрада стъпала, които водеха под извитата южна колонада. Водейки госта си, президентът запрескача по две стъпала наведнъж и за да не изостава, Джеймс Хаудън се заизкачва по същия начин.

Но премиер-министърът спря по средата, задъхан и изпотен. Тъмносиният камгарен костюм, който бе идеален за Отава, му бе неудобно тежък под топлото вашингтонско слънце. Бе помислил да вземе някой от по-леките си костюми, но след като ги прегледа, никой от тях не му се стори подходящ за случая. Знаеше се, че президентът бе много стриктен към облеклото си и понякога се преобличаше по няколко пъти на ден. Но главата на изпълнителната власт в САЩ нямаше личните парични проблеми, които имаше премиерът на Канада.

Тази мисъл за кратко припомни на Хаудън, че той още не бе казал на Маргарет колко сериозно бе станало финансовото положение. Човекът от Монреал тръст беше категоричен, че ако не престанат да подяждат спестяванията си от няколко хиляди, при оттеглянето му от служба средствата щяха да се сравняват на заплатата на дребен занаятчия. Всъщност никога нямаше да се стигне чак до там — можеше да се обърне към фондацията на Рокфелер или към някоя друга — Рокфелер бе подарил сто хиляди долара на Макензи Кинг при

оттеглянето му. Но мисълта да иска подаяние от американци, независимо колко щедро щеше да бъде то, все още му се струваше унизителна.

След няколко стъпала президентът спря.

— Прости ми, моля те — каза той разкаян. — Винаги забравям и съм го правил на много хора.

— Аз трябваше да внимавам — сърцето на Джеймз Хаудън биеше лудо, а тежкото дишане подчертаваше думите му. — Мисля, че това имахте предвид, когато говорехте за човешкото тяло.

Както всички останали и той знаеше за постоянния стремеж на президента към добро физическо състояние, не само неговото, но и на всички, които го окръжаваха. Цяла върволица от адютанти в Белия дом, включително апатични генерали и адмирали, залитаха изтощени след ежедневните президентски занимания с тенис, бадминтон или хандбал.

Едно оплакване, което често можеше да се чуе от президентските уста бе: „Това поколение има корем на Буда и рамене като ушите на копей“. Именно президентът бе възобновил привычката на Теодор Рузвелт да прави разходки в полето по права линия, преминавайки през обектите — дървета, плевни, купи сено, вместо да ги заобикаля. Дори бе опитал нещо подобно във Вашингтон. Спомнил си за това, Хаудън попита:

— Какво стана с твоите набези тук — идеята за най-прекия път от точка А до точка Б?

Другият се закиска докато заедно се качваха бавно и отпуснато.

— Накрая трябваше да се откажа, защото попаднах в няколко неудобни положения. Тук не можехме да се катерим през зданията, освен през някои по-ниски, така че започнахме да преминаваме през тях по права линия. Попаднахме на някои странни места — включително в една тоалетна на Пентагона — влязохме през вратата и излязохме през прозореца — той се захили, спомняйки си. — Един ден с брат ми се забихме в кухненските помещения на хотел „Статлър“ — влязохме в хладилника и там нямаше изход, освен ако не решим да пробием някой.

Джеймз Хаудън се засмя.

— Може би ще трябва и ние в Отава да опитаме. Има някои хора от опозицията, които бих желал да видя да се отдалечават по права

линия — особено ако не престават да вървят.

— Нашите опоненти са ни изпратени, за да ни подлагат на изпитания, Джим.

— Вероятно е така — каза Хаудън. — Но някои се престарават. Между другото, донесъл съм няколко нови скални образци за твоята колекция. Хората от министерството по мините и ресурсите ми казаха, че били уникални.

— Благодаря ти — каза президентът. — Наистина съм ти много признателен. И моля те, предай моите благодарности и на хората си.

От сянката на южната колонада те влязоха в хладното преддверие на Белия дом, прекосиха го и като преминаха няколко коридора, стигнаха до кабинета на президента, намиращ се в югозападния ъгъл на сградата. Отваряйки единичната, боядисана в бяло врата, президентът въведе Хаудън.

И сега, както и при други случаи, премиерът отбеляза простотата на стаята. Имаше овална форма, ламперия, стигаща до кръста и гладък сив килим. Основната мебел се състоеше от широко плоско бюро, поставено в средата, тапицирано въртящо се кресло и зад него две общити със злато знамена — американското и личния флаг на президента. Срещу високите от пода до тавана френски прозорци и врата, гледаща към терасата, се намираще тапициран с атлазена дамаска диван, който заемаше по-голямата част от стената вдясно от бюрото. В момента на него седяха Артър Лексингтън и адмирал Левин Репопорт, който бе дребен, мършав човек, облечен в хубав кафяв костюм; ястребовидното му лице и несъразмерно голямата му глава доминираха над останалата част от тялото му. Двамата станаха при влизането на президента и премиера.

— Добро утро, Артър, — каза топло президентът, подавайки ръка на Лексингтън. — Джим, ти познаваш, разбира се, Левин.

— Да — каза Хаудън, — срещали сме се. Как сте, адмирале?

— Добро утро — Адмирал Репопорт кимна отсечено и хладно. Рядко правеше нещо, беше всеизвестно, че нямаше търпение нито да води светски разговори, нито да изпълнява някакви обществени задължения. Адмиралът — помощник на президента за специални въпроси предишната вечер бе отсъствал на официалната вечеря.

След като четиримата седнаха, един прислужник филипинец внесе поднос с напитки. Артър Лексингтън си избра уиски с вода,

президентът — сухо шери, адмиралът поклати отрицателно глава, а пред Джеймз Хаудън човекът постави чаша с изстуден гроздов сок, като се усмихна.

Докато сервираха напитките, Хаудън наблюдаваше скришом адмирала и си припомни всичко, което бе чувал за този човек, който според слуховете фактически имаше сега толкова власт, колкото и президентът.

Преди четири години Левин Репопорт от военноморските сили на САЩ бе обикновен флотски офицер пред прага на принудително преминаване в запас — принудително, тъй като неговите началници адмирала два пъти го бяха прескачали при повишаване, независимо от блестящата му, широко осветена в печата кариера на пионер в областта на подводното изстрелване на междуконтинентални ракети. Проблемът беше в това, че почти никой не харесваше лично Левин Репопорт и удивително количество влиятелни началници активно го мразеха. В повечето случаи това се дължеше на навика на Репопорт да бъде убийствено прав по всички основни въпроси, засягащи военноморската отбрана и на склонността му да натяква впоследствие „Казах ви, че така ще стане“, припомняйки имената на тези, които не са били съгласни с него.

Към това трябваше да се добави и огромното му самомнение (напълно оправдано, но независимо от това дразнещо), отвратителни маниери, нетърпимост към връзките и бюрокрацията и откритото презрение към онези, които капитан Репопорт смяташе, че му отстъпват по интелект, а такива бяха повечето хора.

Непредвидена от висшите военноморски „чугунени“ глави, решили да пратят в оставка оспорвания гений, бе бурната реакция на конгреса и на общественото мнение срещу перспективата нацията да загуби мозъка на Репопорт, активно занимаващ се с проблемите. Както лаконично се изрази един конгресмен: „По дяволите, ние имаме нужда от това копеле“.

Ето защо, смърнена остро и от Сената, и от Белия дом, флотата бе отстъпила и бе присвоила на капитан Репопорт чин контраадмирал. По този начин излизането му в оставка бе избягнато. Две години по-късно и два чина по-високо, след серия от светли блестящи идеи Репопорт (вече адмирал и още по-чешит отпреди) бе снет от военноморската орбита и назначен от президента за началник на

канцеларията му. Само няколко седмици усърдието, бързината и безспорните качества дадоха на новоназначения повече власт, отколкото бяха имали именитите негови предшественици Хари Хопкинз, Шермън Адамс или Тед Сорънсън.

Оттогава списъкът на преките му постижения — известни и неизвестни, бе ужасяващ: програма за помощ на чужди държави чрез самопомощ, която макар и малко късно носеше авторитет, а не презрение към Америка; в страната — селскостопанска политика, срещу която фермерите яростно се бориха, обвинявайки я, че не е ефективна, но (така както беше казал Репопорт още в самото начало) тя заработи; специални програми в областта на проучванията и в дългосрочен план преустройство на висшето образование и на фундаменталните научни изследвания; укрепване на законността с пресичане на промишлените измами от една страна, а от друга — почистване на пазара на труда, при което Льфтоу, някогашен върховен профсъюзен бос, бе изгонен и пратен в затвора.

Джеймз Хаудън си спомни, че в прилив на фамилиарност някой веднъж бе попитал президента: „Ако Репопорт е толкова добър, защо не заеме твоето място?“

Президентът (както казваха) се беше усмихнал любезно и бе отвърнал: „Просто аз мога да бъда избран. Левин няма да получи и шест гласа, дори ако се кандидатира да лови бездомните кучета.“

Докато президентът получаваше похвали за мъдростта си да подбира таланти, адмирал Репопорт все така продължаваше да буди враждебност и омраза в същите мащаби, както и преди.

Джеймз Хаудън се запита как ли този суров и с остър ум мъж би могъл да повлияе върху съдбата на Канада.

— Преди да продължим — каза президентът, — искам да попитам: получавате ли всичко, което ви е необходимо в Блеър хауз?

— Направо ни глежат от любезност — отговори усмихнато Артър Лексингтън.

— Е, радвам се, че е така — президентът се настани удобно зад голямото бюро. — Понякога имаме малки неприятности там — например, когато арабите запалиха някакви благовония, а заедно с него и част от къщата. Предполагам също, че няма да ровичкате като руснаците под ламперията, за да търсите скрити микрофони.

— Обещаваме ви да не го правим — каза Хаудън, — ако ни кажете къде са разположени.

Президентът се засмя дълбоко и гърлено.

— Ще трябва да телеграфирате в Кремъл. Между другото не бих се учудил ако те са монтирали собствени предаватели, докато са се ровели там.

— Може да се окаже, че това не е чак толкова лошо — каза непринудено Хаудън. — Поне ще ни чуят. Изглежда другите начини да си поговорим с тях не вършат работа.

— Вярно — съгласи се тихо президентът. — Боя се, че не вършат.

Изведнъж настъпи тишина. През открянатия прозорец долетяха звуците от движението по улица Б и виковете на децата от детската площадка на Белия дом. Някъде наблизо, притъпено от разделящите стени, по-скоро се усети, отколкото се чу тракането на пишеща машина. Хаудън почувствува, че атмосферата се измени — от насмешлива бе станала мрачно сериозна.

— Искам официално да те попитам, Тайлър, — каза той — все още ли мислиш, че прекият голям сблъсък е неизбежен и ще настъпи сравнително скоро?

— От цялото си сърце и душа — отговори президентът — бих искал да ти кажа не. Но единственото, което мога да ти кажа, е да.

— И ние не сме готови, нали? — запита Артър Лексингтън, чието херувимско лице бе съсредоточено.

Президентът се наведе напред. Зад него ветрецьт разклати завесата и двете знамена.

— Не, джентълмени — каза той тихо, — ние не сме готови и няма да бъдем, докато Съединените Щати и Канада, стремящи се в името на свободата и надеждата към един по-добър свят, не обединят усилията си за защита на общата си граница.

Е, помисли си Хаудън, бързо стигнахме до основния въпрос. Усетил погледите на другите върху себе си, той изрече делово:

— Много мислих върху твоето предложение за Съюзен пакт, Тайлър.

Сянка на усмивка пробягна по лицето на президента.

— Да, Джим, така и предполагам.

— Съществуват ред възражения — каза Хаудън.

— Когато става дума за нещо толкова голямо — гласът зад бюрото бе спокоен, — щеше да е учудващо, ако нямаше възражения.

— От друга страна — каза Хаудън — трябва да ви кажа, че моите старши колеги и аз самият виждаме значителните преимущества на това, което ни се предлага, но само в случай, че бъдат удовлетворени определени условия и бъдат дадени някои гаранции.

— Вие говорите за условия и гаранции — рече адмирал Репопорт. Наклонил напред глава, той се обаждаше за пръв път. Гласът му бе отсечен и стегнат. — Няма съмнение, че вие и колегите, за които говорите, сте отчели, че всякакви гаранции, независимо кой ги е дал, са безсмислени, ако не оцелеете.

— Да — каза Артър Лексингтън, — имаме го предвид.

— Нещо, което искам непрекъснато да не забравяме, Джим, — намеси се бързо президентът, — и ти, Артър, е, че времето е срещу нас. Поради тази причина искам да се движим бързо напред. Затова и искам да говорим открито въпреки че може би нечия перушина може да настръхне от това.

Хаудън се усмихна мрачно.

— Няма да има настръхнали пера, освен може би на орела ви. Какво предлагате най-напред?

— Бих искал да огледаме всичко още един път, Джим; това ми се иска да направя. Да повтора онова, което говорихме по телефона миналата седмица. Нека сме сигурни, че правилно сме се разбрали един друг. След това ще видим накъде сочи компасът.

Премиерът погледна към Артър Лексингтън, който едва забележимо кимна.

— Много добре — каза Хаудън. — Съгласен съм. Ти ли ще започнеш?

— Да, аз.

Президентът намести широкоплещестата си фигура във въртящото се кресло, обърнат малко настрани от другите и гледащ към слънчевата светлина навън. След това се облегна назад и очите му срещнаха тези на Хаудън.

— Говорех за време — бавно каза президентът. — Време, за да се подготвим за атаката, за която сме сигурни, че неизбежно ще настъпи.

— Колко горе-долу мислите, че ни остава? — вметна Артър Лексингтън.

— Време няма — отговори президентът. — Според изчисленията, здравия смисъл и логиката, ние сме го изчерпали. И ако все пак има време — за каквото и да е било, то ще е само по милостта на Господа. Казано иначе, вярваш ли в милостта Господня, Артър?

— Е — усмихна се Артър — това са забулени материи.

— Но съществуват, повярвай ми — ръката, приличаща на лапа с разперени пръсти, се вдигна като за благослов. — Тя спаси веднъж англичаните, когато бяха сами. Може да спаси и нас. Моля се да стане така и се моля да ни подари още една година. Повече просто не може.

— Аз се надявам на триста дни — намеси се Хаудън.

— Ако ги получим — кимна президентът, — ще е от Бога. Но каквото и да получим, утре ще имаме един ден по-малко и след час — един час по-малко — гласът с изговора от Средния Запад забърза. — Така че нека разгледаме картината такава, каквато я виждаме във Вашингтон.

Пункт по пункт, с майсторски усет за ред и обобщение, той обрисова ситуацията. Първо факторите, които Хаудън сам изброи пред Комитета по отбраната на своята страна: първостепенната защита на американските селскостопански райони — ключ за оцеляването след ядрено нападение; настръхналите ракетни бази по американо-канадската граница; неизбежното прихващане на ракетите над канадска територия и от Канада, превърната в бойно поле — беззащитна, разрушена от експлозии и радиоактивно заразяване; селскостопанските ѝ райони отровени...

След това алтернативата: ракетни бази на север, по-голяма ударна сила на САЩ, ранно прехващане с намаляване на радиоактивното замърсяване за двете страни, преместване на полесражението и шанс за оцеляване... Но отчаяната нужда от бързина и пълномощия за Америка да действа бързо... Съюзният пакт, така както беше предложен, гласеше пълно поемане на отбраната на Канада от Съединените щати и обща външна политика, разпускане на всички канадски въоръжени сили и незабавното им възстановяване при полагане на обща клетва за вярност, премахване на ограниченията по границата, митнически съюз, срок на пакта от двадесет и пет години, гарантиране на канадския суверенитет във всички области, които не са споменати по-горе...

Президентът декларира, просто:

— Пред лицето на общата опасност, която не знае граници и не признава ничий суверенитет, ние ви предлагаме този Съюзен пакт с приятелство, уважение и почит.

Настъпи пауза. Погледът на дребния, набит човек гледаше песимистично над главите на другите трима. Ръката му се вдигна и отчетна падналия посивял перчем. Очите под него са умни и нащрек, помисли си Джеймз Хаудън, но зад тях ясно прозираше тъга, вероятно тъгата на човек, който беше успял да осъществи толкова малко от мечтата на живота си. Артър Лексингтън тихо пророни:

— Каквито и да са мотивите, господин президент, никак не е лесно да се откажеш от независимостта си и да промениш хода на историята само за една нощ.

— Въпреки това — забеляза президентът — ходът на историята ще се измени независимо дали я направляваме или не. Държавните граници не са неизменни, Артър, и никога не са били. Всяка граница, която познаваме, ще се промени или ще изчезне с времето. Така ще стане и с нашата с Канада независимо дали ще ускоряваме този процес или не. Нациите ще съществуват още един-два века или може би малко повече, но не и завинаги.

— В това съм съгласен с вас — Лексингтън леко се усмихна. Той остави чашата с питието си, която държеше в ръка.

— Но дали всички ще го сторят?

— Не, всички няма — президентът поклати глава. — Патриотите или поне ура-патриотите — не виждат по-далече от носа си. Но другите — ако разбираемо им се обясни, ще приемат фактите, когато им се наложи.

— Може би с течение на времето — каза Джеймз Хаудън.

— Но както ти току-що подчерта, Тайлър, и аз съм съгласен с теб, именно времето ни липсва.

— В такъв случай, Джим, бих искал да чуя какво предлагаш.

Моментът бе настъпил. Сега е времето, помисли си Хаудън, за ясни и трудни пазарлъци. Това беше критичния момент, в който се решаваше бъдещето на Канада, ако тя изобщо имаше такова. Вярно, даже ако сега се постигне широкомащабно споразумение, по-късно щеше да има още преговори, на които да бъдат уточнявани конкретните пунктове с безкрайно количество детайли. Това ще бъде работа на експерти от двете страни. Но то предстои. Големите, важните

резултати, основните положения, щяха да бъдат постигнати тук и сега, между него и президента. В овалния кабинет бе тихо. Не се чуваше шумът от трафика и от децата — вероятно вятърът бе променил посоката си, а и пишещата машина бе замлъкнала. Артър Лексингтън се размърда на дивана, до него адмирал Репопорт остана неподвижен — не беше мръднал от самото начало — като че ли беше завързан за това място. Креслото на президента изскърца, тъй като той леко се завъртя. От другата страна на бюрото очите му бяха разтревожени и въпросителни, впити в ястребовидното, замислено лице на премиер-министъра. Ние сме просто четирима мъже, помисли си Хаудън, обикновени, смъртни мъже, от плът и кръв, които скоро ще умрат и ще бъдат забравени... и въпреки всичко, това, което ние решим, ще повлияе върху света за следващите векове.

За миг в настъпилата тишина умът на Джеймз Хаудън бе обзет от нерешителност. Сега, когато моментът беше настъпил, пропълзя съмнението. Чувството за история се бореше с реалистичната оценка на известните факти. Дали присъствието му тук по своята същност не бе предателство към собствената му страна? Дали трябваше да се срамува от прагматичността, която го бе довела във Вашингтон, или тя бе добродетел? Това бяха въпроси, които вече си бе задавал, страхове, които бе преодолял. Но сега те пак се надигаха — подновени и предизвикателни.

След това разсъди, за кой ли път през тези дни, че както историята бе доказала, националната гордост — в нейния краен вариант бе най-злият враг на човечеството, а цената винаги се заплащаше със страданията на обикновените хора. Нации бяха слизали от историческата сцена заради суетна слава, докато умереността би ги цивилизовала и спасила. Той беше твърдо решен, че Канада няма да залезе.

— За да стане това — каза Джеймз Хаудън, — аз трябва да получа мандат от нашите гласоподаватели. Тоест трябва да се преборя в едни избори — и да спечеля.

— Очаквах такова нещо — каза президентът. — Скоро ли ще е?

— Вероятно в началото на юни.

— Не виждам как ще ги изтеглиш по-рано — кимна другият.

— Кампанията ще е кратка — отбеляза Хаудън, — и ще имаме силна опозиция. Ето защо трябва да имам какво да предложа.

— Уверен съм, господин президент — добави Артър Лексингтън, — че вие като политик съзнавате колко нужно е това.

Президентът се ухили широко:

— Почти ме е страх да се съглася, за да не би вие, момчета, да ме задържите и да искате откуп. Нека кажем така: да, сигурен съм, че опозицията яко ще ви насоли, но в края на краищата това няма да е нищо ново за нас тук. Вие ще спечелите, Джим; сигурен съм в това. Що се отнася до другото — да, съзнавам.

— Има няколко пункта — каза Хаудън.

Президентът се облегна назад във въртящото се кресло.

— Давай!

— След сключване на Съюзния пакт канадската промишленост и работните места трябва да бъдат защитени.

Гласът на Хаудън бе ясен и категоричен. Той бе пристигнал тук не като просител и се мъчеше да разговаря на равни начала.

— Инвестициите и производството на Съединените щати в Канада трябва да се запазят и да се разширяват. Не искаме „Дженеръл мотърс“ да се изнесе заради митническия съюз като се обедини с Детройт или „Форд“ с Диърбърн. Същото важи и за по-малките предприятия.

— Съгласен съм — каза президентът. Той си играеше с един молив на бюрото си. — Отслабването на промишлеността не е желателно. Ще направим нещо и бих казал, че ще се развие, а няма да западне промишлеността.

— Давате ли гаранции?

— Даваме — кимна президентът. — Нашето министерство на икономиката и вашите хора от търговията и финансите ще измислят една стимулираща данъчна формула.

Адмирал Репопорт и Артър Лексингтън си водеха записки в бележниците.

Хаудън се изправи от стола с лице към президента, обърна се и след това пак го погледна.

— Суровините — заяви той. — Канада ще контролира разрешенията за износа им и искаме гаранции срещу ограбване. Не ще допуснем да станем златна мина за американците — да извличат всичко, за да го обработват някъде другаде.

— Вие бяхте готови в миналото — каза остро адмирал Репопорт, — да продавате суровините си, ако цената е достатъчно висока.

— Това е било в миналото — тросна се Хаудън. — Ние говорим за бъдещето — започваше да разбира защо неприязънта към помощника на президента бе толкова широко разпространена.

— Не се притеснявайте — намеси се президентът. Трябва да има повече вторична обработка по места и това ще е от полза и за двете страни. По-нататък!

— Военните контракти и закупките за чуждестранна помощ — каза Хаудън. — Канада ще иска част от голямото производство — самолети и ракети, не само винтове и гайки.

— Нашите лобита ще надигнат страшен вой — въздъхна президентът. — Но ще се справим някак си.

Нови записки бяха направени.

— Ще искам един от моите правителствени министри да се намира в Белия дом — каза Хаудън. Отново бе седнал. — Някой, който да е близо до теб и да интерпретира гледните точки и на двама ни.

— И аз бях намислил да предложа нещо такова — забеляза президентът. — Какво още?

— Пшеницата! — заяви премиерът. — Вашият износ и ниските цени ни отнеха много от пазарите. Нещо повече, Канада не може да се конкурира с производство, което се субсидира така както вашето.

Президентът погледна към адмирал Репопорт, който след кратък размисъл каза:

— Предполагам, че можем да дадем гаранция за отстраняване на противоречията в интересите, засягащи канадския износ и да осигурим с предимство продажба на канадските излишъци, така както са посочени в данните от последната година.

— Е? — президентът вдигна въпросително вежда, обърнат към Хаудън.

Премиерът забави отговора. След това внимателно каза:

— Предпочитам да приема първата част от предложението, а втората да оставя за по-нататъшни преговори. Ако вашата продукция се увеличи, и нашата трябва да нарасне със съответните гаранции.

— Не се ли опитваш да ни притиснеш, Джим? — попита с лека хладина президентът.

— Не мисля — Хаудън го погледна право в очите. Все пак още не възнамеряваше да отстъпва. Освен това не беше поставил най-голямото си искане.

След известна пауза президентът кимна:

— Добре — нека преговаряме.

Продължиха да говорят — за търговията, промишлеността, заетостта, външните връзки, консулската дейност, външната търговия, местната икономика, действието на канадските градски съдилища спрямо американските въоръжени сили... Отстъпките, които искаше премиер-министърът, се приемаха, понякога с дребни изменения, в някои случаи след обсъждане, но най-често без възражения. Не е кой знае колко учудващо, помисли си Хаудън. Очевидно повечето от нещата, които той искаше, са били предвидени и президентът е дошъл на преговорите подготвен за бързо реагиране и действие.

Ако времето не беше необичайно — дали изобщо в историята има обикновени времена, помисли си Джеймз Хаудън — отстъпките, които вече бе извоювал, премахваха препятствия пред развитието на Канада, които предишни правителства се бяха опитвали да отстранят в продължение на цели поколения. Но — той се застави да си припомни — нито времената бяха обичайни, нито бъдещето бе сигурно.

Дойде и отмина времето за обяд. Погълнати от работа те хапнаха от подноси студено говеждо, салата и кафе в президентския кабинет.

За десерт премиерът си отхапваше от шоколада, който бе сложил в джоба си, напускайки Блеър хауз. Беше от пратката, която канадският посланик бе изпратил предния ден. Близките и приятелите добре знаеха, че премиер-министърът е любител на сладките работи.

И най-накрая настъпи моментът, който Джеймз Хаудън очакваше.

Бе помолил за карта на Северна Америка и тя беше окачена на стената срещу бюрото на президента по време на обяда. Беше голямо мащабна политическа карта, на която канадската територия беше оцветена в розово, Съединените щати — в червеникавокафяво и Мексико — в зелено.

Американско-канадската граница — дълга, черна линия, се виждаше ясно в центъра. До картата на стената бе подпряна показалка.

Сега Джеймз Хаудън се обърна към президента.

— Както отбеляза преди около час или два, Тайлър, границите не са неизменни. Ако Съюзният пакт се ратифицира от нашите страни, ние сме готови да приемем като факт една промяна на границата. Въпросът е — вие готови ли сте?

Президентът се наклони напред към бюрото, веждите му бяха смръщени.

— Не съм сигурен, че те разбирам, Джим.

Лицето на адмирал Репопорт бе безизразно.

— Когато ядрената престрелка започне — каза премиерът, подбирайки внимателно думите си, — всичко може да се случи. Можем да спечелим някакъв вид победа или да бъдем разгромени и завладени. Тогава какъвто и план да направим сега той няма да ни помогне. Или можем да се окажем с изравнени позиции, когато ние и врагът ще бъдем еднакво изтощени и безпомощни.

Президентът въздъхна.

— Нашите така наречени експерти, ме уверяват, че ние практически ще се унищожим един друг за дни. Един господ знае какви са им знанията, но човек трябва да гради прогнозите си върху нещо.

Хаудън се усмихна на мисълта, която му мина през главата.

— Знам какво имаш предвид под експерти. Моят бръснар си има теория, според която след ядрена война земята ще се разцепи до центъра и ще се раздроби на парчета. Понякога съм се чудил дали да не го назнача в Министерството на отбраната.

— Единственото нещо, което ни спира — каза Артър Лексингтън, — е, че той е дяволски добър бръснар.

Президентът се засмя. Лицето на адмирал Репопорт се сбръчка леко, което може би беше усмивка. Станал сериозен, премиерът продължи.

— Изхождайки от целта на събирането ни вярвам, че трябва да разглеждаме една следвоенна ситуация като приемем, че не сме били разгромени.

— Съгласен съм — кимна президентът.

— В този случай — каза Хаудън, — според мен съществуват две главни вероятности. Първата: и двете наши правителства — канадското и американското — са прекратили напълно функционирането си, така че законът и редът са престанали да

съществуват. При такъв развой на събитията каквото и да кажем или направим ние тук, тогава няма да има никакво значение или предполагам, че никой от нас, събраните в тази стая, няма да бъде жив, за да види какво става.

Колко делнично говорим за всичко това, помисли си той: живот и смърт, оцеляване и унищожение, свещта гори, свещта е духната. И въпреки това в сърцата си никога не приемаме истината. Винаги предполагаме, че нещо или някак си ще отложи неизбежния край.

Президентът тихо бе застанал зад бюрото си. Обръщайки се с гръб към останалите, той дръпна завесите и се загледа в полянката пред Белия дом. Слънцето бе залязло, забеляза Хаудън, висок, сив облак запълваше небето. Без да се обръща президентът произнесе:

— Ти спомена две възможности, Джим.

— Да — потвърди Хаудън. — Аз вярвам, че втората възможност е по-вероятна.

Президентът се отдръпна от прозореца и отново седна в стола си. Лицето му, помисли си Хаудън, изглежда по-изморено от преди.

— Какъв е вторият ви пункт? — запита адмирал Репопорт! В тона му прозвуча: „Давай нататък!“.

— Това е възможността — каза равно Хаудън, — нашите две правителства да оцелеят в някаква степен. Но поради това, че е по-близо до врага, Канада ще поеме най-силния удар.

— Джим — каза меко президентът, — кълна се в Бога, че ще направя всичко, което мога... преди и след това.

— Знам — каза Хаудън — и аз си мисля „за след това“. И ако за Канада има някакво бъдеще, вие трябва да ни дадете ключа за него.

— Ключът ли?

— Аляска — каза тихо Джеймс Хаудън. — Ключът е Аляска.

Той усети ритъма на собственото си дишане, чу внезапен менует от нежни звуци, идващи отвън: приглушеното далечно изсвирване на автомобилен клаксон, тупкането на първите дъждовни капки, тихото чирикание на птичка. Несъзнателно си помисли, че вероятно Артър Лексингтън знае как се казва птичката... Артър Лексингтън, орнитолог... Високопочитаемият Артър Едуард Лексингтън, Р.С., М.А.^[2], LL.D.^[3], държавен секретар на външните работи, на всеки канадски паспорт стоеше неговата заповед: „В име го на Нейно Величество кралицата... разрешавам на притежателя да преминава

свободно и безпрепятствено... да иска помощ и защита й. Артър Лексингтън...“ Сега с каменното лице на играч на покер е застанал заедно с него, Джеймз Хаудън, срещу мощта и единството на Съединените щати.

Трябва да ни дадете Аляска, повтаряше си той на ум, Аляска е ключът.

Безмълвие. Никакво движение.

Адмирал Репопорт, седящ на дивана до Лексингтън, неподвижен. Никаква топлинка, никакво послание на сбръчканото, пергаментово лице, нестандартната глава. Само стоманените очи, гледащи студено. Бързо... да си дойдем на въпроса... не ми губете времето... как се осмелявате!

Как се осмелява той... Как се осмелява той да гледа в лицето, зад бюрото с кръстосаните знамена, титуляря на най-могъщия кабинет в света... той — лидерът на една по-малка и по-слаба сила — външно спокоен, вътрешно напрегнат, изрекъл вече своето абсурдно, дръзко искане.

Спомни си какво бяха говорили с Артър Лексингтън преди единадесет дена, в деня преди заседанието на правителствения комитет. „Американците никога няма да се съгласят, никога“ — бе казал Лексингтън. А той отговори: „Ако са достатъчно отчаяни, мисля, че може би ще се съгласят“.

Аляска. Аляска е ключът.

Очите на президента се бяха втренчили в него. В тях се четеше неверие.

И все още цареше тишина.

След известно време, което изглеждаше безкрайно, президентът се размърда в креслото си.

— Може би не съм те разбрал — каза той равно. — Но не мога да повярвам, че говориш сериозно.

— Никога в моята политическа кариера — каза Джеймз Хаудън, — не съм бил по-сериозен.

Изправяйки се, той започна ясно и напористо:

— Тайлър, ти беше този, който говореше за нашата „обща крепост“; ти заяви, че политиката ни трябва да се занимава по-скоро с въпроса „как“, а не с „ако“; ти говори за спешността, за липсата на време. Добре, сега аз ти заявявам от името на канадското

правителство, че ние приемаме всичко, което каза. Но ти казвам също така, че заради нашето собствено оцеляване Аляска трябва да стане канадска. И ако Съюзният пакт стане действителност, ние няма да отстъпим по този въпрос.

— Джим — президентът говореше искрено, умоляващо, — това никога не може да стане, повярвай ми.

— Вие сте луд! — беше адмирал Репопорт, лицето му беше почервенияло.

— Може да бъде направено! — Хаудън се провикна — Аз не съм луд и съм с всички си. Достатъчно нормален, че да искам оцеляване на моята страна; достатъчно нормален, за да се боря за това — и Бог ми е свидетел, че ще го сторя!

— Но не по този начин!

— Послушайте ме! — Хаудън бързо прекоси стаята и решително взе показалката. С върха ѝ описа дъга от изток на запад по 49-ия паралел.

— От тук до тук — той посочи още една линия, следваща 60-ия паралел, — според вашите и нашите експерти ще има разрушения и радиоактивни дъждове. Може би — ако имаме късмет — това ще са широки ивици по цялата страна; а може би ще ни покрие плътно — ако нямаме късмет. Следователно, нашият единствен шанс да възстановим нещо, единствената ни надежда да сглобим каквото е останало от Канада е да установим нов фокус, нов национален център извън разрушенията и да заживеем там до това време, когато ще можем да се възстановим и да се върнем, ако въобще някога го направим.

Премиер-министърът замълча, оглеждайки мрачно останалите. Очите на президента бяха приковани в картата. Адмирал Репопорт отвори уста като че ли отново искаше да се намеси, след това я затвори. Артър Лексингтън скришом наблюдаваше профила на адмирала.

— Канадската територия за възстановяване — продължи Хаудън — трябва да отговоря на някои условия. Да бъде на юг от пояса на тундрата и от субарктичната зона; ако не е — няма да сме в състояние да поддържахме комуникациите и изхранването. Второ, тази област трябва да бъде на запад от съвместната северна линия на ракетите; и трето, радиоактивното замърсяване там трябва да е нулево или много

слабо. Само една област северно от 49-ия паралел удовлетворява всички тези изисквания — Аляска.

— Как можеш да бъдеш сигурен за радиоактивното замърсяване? — попита меко президентът.

Хаудън облегна показалката на стената.

— Ако в този момент трябва да посоча най-сигурното място в Северното полукълбо по време на ядрена война — каза той, — това е Аляска. Владивосток — най-близката голяма цел — е на три хиляди мили. Замърсяване от съветското нападение или от наше е малко вероятно. Има всички шансове Аляска да оцелее.

— Да — каза президентът. — Мисля, че съм съгласен с теб — поне за това — той въздъхна. — Що се отнася за другото... идеята е ясна — и трябва честно да призная, че в нея има смисъл. Но сигурно ти е ясно, че нито аз, нито Конгресът можем да направим замяна на един от щатите на съюза.

— В такъв случай — отвърна студено Хаудън, — още по-безсмислено е моето правителство да замени цяла държава.

— Съюзният пакт не включва никакви бартерни сделки — изсумтя гневно адмирал Репопорт.

— Това не е съвсем вярно — намеси се остро Артър Лексингтън. — Канада ще плати много висока цена.

— Не! — гласът на адмирала прозвуча рязко. — Не само, че няма да платите никаква цена, но и ще проявим удивителна щедрост към една алчна, непостоянна страна, която превърна малодушието, безпринципността и лицемерието в свое национално развлечение. Вие говорите за възстановяване на Канада, но не виждам защо се притеснявате. Америка веднъж го е правила вместо вас; вероятно ще го направим отново.

Джеймс Хаудън беше седнал в креслото си. Сега с изкривено от гняв лице той скочи и каза ледено:

— Не мисля, че трябва да слушам това, Тайлър.

— Не, Джим — каза спокойно президентът — и аз не мисля. Само, че се споразумяхме да говорим честно и понякога има неща, които е по-добре да бъдат казани и то открито.

Треперещ от възмущение, Хаудън гневно рече:

— Да разбирам ли, че ти поддържаш тези гнусни клевети?

— Е, Джим, съгласен съм, че би могло да се каже и по-тактично, но Левин не е такъв човек. Въпреки това, ако настояваш, моля да ни извините за избора на думите — провлеченият глас звучеше спокойно, а премиер-министърът все още стоеше изправен. — Но според мен той има право, когато казва, че Канада винаги е имала прекалени искания. Дори и сега, когато със Съюзния пакт ние ви предлагаме толкова много, вие искате още.

Артър Лексингтън се беше изправил до Хаудън. Сега той отиде до прозореца, обърна се, впи поглед в адмирал Репопорт.

— Може би — забеляза той, — това е така, защото имаме право на нещо повече.

— Не! — възкликна адмиралът, като че ли го бяха уболи с игла. — Казах, че вие сте една алчна нация и това е така — тънкият му глас се извиси. — Преди тридесет години вие поискате да имате американския стандарт на живот, и то веднага. Предпочетохте да игнорирате факта, че американският стандарт е постигнат с един век труд, с пот на челото и със затягане на коланите. А вие отворихте вашето суровинно богатство, вместо сами да си го стопанисвате; и пуснахте американците да навлязат там, да разработят вашето наследство, да поемат рисковете и да работят. Така си купихте жизнен стандарт — а след това презрително се усмихвате на общото, което имаме.

— Левин... — опита се да възрази президентът.

— Казах лицемерие! — продължи да бушува адмиралът, като че ли не беше чул. — Вие продадохте наследството си, след което тръгнахте да го търсите, говорейки за някакви специфични канадски черти. Да, някога е имало канадска специфика, но вие се деморализирахте и я изгубихте и дори да струпате всички ваши кралски комисии, пак няма да я намерите.

С омраза и гняв Джеймз Хаудън възкликна:

— Невинаги ни е липсвал морал. Има един списък от двете световни войни, за който може би сте чували: Сейнт Елой, Вими, Диеп, Сицилия, Ортона, Нормандия, Кан, Фалез...

— Винаги има изключения! — тросна се адмиралът — Но ще ви припомня, че докато американските морски пехотинци умираха в Коралово море, парламентът на Канада обсъждаше военната повинност — каквато вие никога не сте имали.

— Имаме други фактори — каза ядосано Хаудън. — Квебек, компромисът...

— Компромис, безпринципност, малодушие... каква по дяволите е разликата, когато това е национално развлечение? И вие все така ще изчаквате до деня, когато Съединените щати ще защитават Канада с ядрено оръжие — оръжие, което вие се радвате, че имаме, но сте прекалени фарисеи, за да го употребите сами.

Адмиралът се изправи и застана с лице към Хаудън. Премиерът едва се удържа да не го удари, да не смачка лицето пред себе си. Вместо това гласът на президента наруши враждебната тишина.

— Знаете ли какво — предложи той. — Защо вие двамата утре призори не се срещнете на брега на Потомък. Артър и аз ще сме секунданти, ще помолим Смитсъновия институт да ни вземе пистолети и саби.

— Кое от двете ще ни препоръчате? — попита сухо Лексингтън.

— О, ако бях на мястото на Джим, бих избрал пистолети — каза президентът. — Единственият кораб, който Левин е командвал, пропусна всички цели, по които стреля.

— Имахме лоши боеприпаси — отбеляза адмиралът. За пръв път на съсухреното му лице се появи сянка на усмивка.

— Не бяхте ли вие по това време министър на морската полиция?

— Толкова много неща съм бил — каза президентът. — Вече ми е трудно да си спомня.

Въпреки че напрежението намаля Хаудън, все още беше обхванат от възмущение. Искеше да отвърне на удара с удар; да отговори с думи, които оборваха това, което бе казано; да атакува, защото имаше с какво; обвинението в алчност звучеше зле в устата на една нация, затлъстяла и потънала в разкош от богатствата си... Канадската нерешителност бе даже за предпочитане пред американската безцеремонност, пред наивната несръчност на американската дипломация с нейната груба вяра в долара като разрешение на всички проблеми... Америка с нейната непоносима целомъдрена позиция, че винаги е права, с отказа ѝ да вярва, че други концепции или съюзнически правителства могат да имат своите достойнства; инатът ѝ да поддържа марионетки, дискредитирани режими навън..., а в къщи мазни, гладки приказки за свободата от същите уста, които задушават иначе мислещите... и още, много още...

Готов да заговори... Яростно необузвано... Джеймз Хаудън се спря. Понякога, помисли си той, в мълчанието има държавническо величие. Никой каталог на грешки не може да бъде едностранен и в много от това, което каза адмирал Репопорт се съдържаха неприятната истина.

Освен това, какъвто и да беше Репопорт, той не беше глупак. Премиерът имаше инстинктивното усещане, че се бе разиграл малък театър и че той бе участник в него. Дали това не беше съзнателен опит, помисли си той, ловко управляван от адмирала, да го извадят от равновесие? Може би да, може би не, но с кавги нямаше да постигне нищо. Реши да не се отклонява от първоначалната си позиция.

Пренебрегна другите и се обърна към президента.

— Трябва да бъде съвършено ясно, Тайлър — каза той с равен глас, — че ако не стигнем до отстъпка по въпроса за Аляска, между нашите правителства няма да има никакъв договор.

— Джим, трябва да осъзнаем невъзможността на цялата ситуация.

Президентът изглеждаше спокоен както винаги, овладян и невъзмутим. Но Хаудън забеляза, че пръстите на дясната му ръка нервно барабанят по бюрото.

— Да се върнем към това, за което говорехме преди — продължи той. — Нека обсъдим други условия. Може би има положения, които трябва да разгледаме, неща, които можем да решим в полза на Канада.

— Не — поклати твърдо глава Хаудън. — Първо, не виждам нищо невъзможно в ситуацията, и второ или ще говорим за Аляска, или въобще няма да говорим.

Сега той бе уверен, че е имало опит да го накарат да изгуби контрол над себе си. Разбира се, дори този опит да бе успял, другата страна нямаше нищо да спечели. Може би просто го проверяваха до каква степен е готов на компромиси. Президентът бе опитен и хитър участник в преговори и никога не би пропуснал да се възползва от една такава възможност.

Премиерът потърка леко върха на носа си.

— Бих искал да ти кажа какви са условията ни — заяви той. — Преди всичко в Аляска ще има избори, наблюдавани от двете страни, в които да се гласува с „да“ или „не“.

— Вие никога няма да спечелите — каза президентът. Но дълбокият му глас звучеше не така рязко както преди малко. Хаудън имаше чувството, че неусетно, по неуловим начин ръководството на преговорите бе преминало у него. Спомни си думите на Артър Лексингтън рано тази сутрин: „Грубо казано, ние сме на пазара. Това, което ние предлагаме, е нужно на Съединените щати, страшно им е нужно.“

— Честно казано, мисля, че ще спечелим — каза Хаудън, — и цялата ни кампания ще бъде насочена натам. В Аляска винаги е имало достатъчно проканадски чувства. Нещо повече, не знам дали знаете, но там вече не се радват, че са щат. Вие не сте направили за тях това, което са очаквали от вас и те се чувстват изолирани. Ако победим, ще създадем там втори център на правителството. Ще обявим Джуно — или може би Анкоридж — за втора столица на Канада. Ще дадем приоритет на развитието на Аляска пред всички други провинции. Ще събудим у жителите ѝ чувството, че вече не са самотни.

— Съжалявам — каза просто президентът. — Не мога да приема всичко това.

Сега е моментът, реши Хаудън, да изиграя главния си коз.

— Може би ще повярваш по-лесно — заяви той тихо, — ако ти кажа, че първите постъпки по този въпрос дойдоха не от страна на Канада, а от Аляска.

Президентът се изправи. Погледът му бе впит в очите на Хаудън.

— Какво искаш да кажеш? — каза той рязко.

— Преди два месеца — започна премиерът — при мен тайно дойде говорителят на една група от видни жители на Аляска. Това, което ще ти покажа сега, е предложението, което тогава те ми отправиха.

Президентът излезе иззад бюрото си. Лицето му се доближи до лицето на Хаудън.

— Имената — каза той. Гласът му бе недоверчив. — Бих искал да знам имената.

Артър Лексингтън извади лист хартия. Премиерът го взе и подаде на президента.

— Имената са тук.

Недоверие бе изписано по лицето на президента докато четеше. Когато свърши, той подаде листа на адмирал Репопорт.

— Няма да се опитвам... — за първи път думите излизаха на пресекулки. — Няма да се опитвам да скрия, че тези имена и информацията са страшен удар.

Хаудън мълчаливо изчакаше.

— Да допуснем — каза бавно президентът, — само допускаме, че има плебисцит и вие загубите.

— Както казах не вярвам, че ще изгубим. Ние ще направим условията привлекателни, така както вие направихте привлекателен Съюзния пакт. И ти самият трябва да подтикваш да се гласува „да“ в името на Североамериканското единство и отбрана.

— Мислиш ли, че така ще сторя?

— Да, Тайлър — каза твърдо Хаудън, — това ще е част от нашето споразумение.

— И въпреки това вие пак може да загубите — настоя президентът. — Вотът може да е отрицателен.

— Ясно е, че ако това се случи, ние ще приемем решението. Канадците също вярват в самоопределението.

— В такъв случай какво ще стане със Съюзния пакт?

— Той остава — каза Джеймс Хаудън. — С обещанието за Аляска — или поне за референдума аз мога да спечеля изборите в Канада и да получа мандат да подпиша Съюзния пакт. Референдумът ще е след това и какъвто и да е резултатът, връщане назад няма да има.

— Добре... — президентът погледна към адмирал Репопорт, чието лице бе непроницаемо. И продължи мислейки на глас, — това би означавало конституционно събрание в щата... Ако го внесе в конгреса с тези условия, все пак е приемливо за обсъждане...

Хаудън се обади тихо.

— Може ли да напомня за собственото ти твърдение за подкрепата, която имаш в Конгреса. Мисля, че думите ти бяха: „В момента няма законов акт, който да не мога да прокарам...“

Президентът удари свития юмрук на едната си ръка в дланта на другата.

— Проклет да си, Джим! Много ловко умееш да обърнеш думите на човека срещу самия него.

— Трябва да ви предупредя, господин президент — каза непринудено Артър Лексингтън, — че този джентълмен има

магнетофонна памет за изречени думи. Понякога там вкъщи ние откриваме, че това е смущаващо.

— Господи, вярвам ви! Джим, нека да ти задам един въпрос.

— Моля.

— Какво те кара да вярваш, че ще получиш това, което искаш? Вие имате нужда от Съюзния пакт и го знаете.

— Да — каза Джеймз Хаудън, — така е. Но откровено казано, мисля, че вие имате по-голяма нужда и както ти каза сега най-голямо значение има времето.

В малката стая настъпи тишина. Президентът пое дълбоко въздух. Адмирал Репопорт вдига рамене и се обърна.

— Да предположим, само да предположим — каза меко президентът, — че аз се съглася с вашите условия, които, разбира се, ще подлежат на одобрение от Конгреса, как мислите да съобщите за това?

— Изявление в Камарата на общините след единадесет дни.

Отново настъпи пауза.

— Разбирате, нали... аз само предполагам... — думите бяха изговаряни неохотно, с усилие. — Но ако се случи, аз съм длъжен да направя идентично съобщение пред обща сесия на Конгреса. Разбирате, че нашите две съобщения трябва да бъдат направени абсолютно едновременно — до секундата.

— Да — каза Хаудън.

Разбра, че е успял. В устата си почувствува вкуса на победата.

В салона на „Вангард“ Маргарет Хаудън, облечена в новия си сиво-син костюм и с велурена шапка, кокетно килната на привлекателната ѝ сива коса, бе изсипала съдържанието на чантата си върху малката масичка за четене, която се намираше пред креслото ѝ. Подреждайки смачканите американски и канадски банкноти — повечето от тях — дребни — тя погледна към съпруга си, който бе погълнат от уводната страница на вчерашния торонтски „Дейли“. Петнадесет минути по-рано след церемониално сбогуване с вицепрезидента и почетен ескорт от американски морски пехотинци специалният им самолет бе излетял от Вашингтон. Издигнаха се над

купестите облаци и облени в лъчите на утринното слънце летяха право на север към Отава и към дома.

— Знаеш ли — каза Хаудън като обърна страниците, — често съм се чудил защо не предадем управлението на страната в ръцете на авторите на уводни статии. Те имат готови решения за всичко. Макар че естествено е — промърмори той, — ако те управляват страната да се появи въпросът кой ще пише уводните статии.

— А защо не ти? — каза Маргарет. Тя постави банкнотите до купчинката с вече преброените сребърни монети. — Може би тогава ще имаме време един за друг и няма да ми се налага да ходя да пазарувам, за да си запълня времето. О, скъпи! Боя се, че бях доста екстравагантна.

Хаудън се ухили неволно. Той остави вестника и попита:

— Колко?

Маргарет записа парите, които бе преброила на листчето, към което бяха прикрепени касовите бележки.

— Почти двеста долара — отговори тя унило.

Той се изкуши да запротестира меко, но след това си спомни, че не бе казал на Маргарет за последните им финансови проблеми. Е, парите бяха похарчени, вече нямаше смисъл да се ядосва. Освен това един разговор за паричното им състояние — нещо, което винаги правеше Маргарет неспокойна, щеше да му струва повече нерви, отколкото му се искаше да изхаби в момента. Вместо това каза:

— Аз не подлежа на митническа проверка, но ти подлежиш. Можеш да внесеш без мито стоки на стойност до сто долара, но останалите трябва да декларираш и да платиш някаква такса.

— Не, няма — възкликна Маргарет. — Това е най-абсурдното нещо, което съм чувала. Ти прекрасно знаеш, че митничарите въобще няма да дойдат при нас, ако ти не настояиш на това. Ти имаш определени привилегии, защо да не ги използват?

Като че ли инстинктивно ръката ѝ похлупи малката купчинка долари.

— Скъпа — каза той търпеливо, — те многократно бяха говорили на тази тема в други случаи. Знаеш какво мисля за това. Аз действително вярвам, че трябва да постъпвам така, както законът очаква от обикновения гражданин да постъпи.

— Всичко, което мога да кажа — рече Маргарет със зачервени бузи, — е, че това е абсолютно детинско.

— Може би е така — настоя той нежно. — Независимо от всичко държа на нея.

Отново почувствува нежелание да навлиза в по-дълбоки обяснения, да доказва, че е политическа мъдрост да си болезнено честен в дребните неща, че трябва да се избягва дребната контрабанда, която повечето канадци правеха от време на време при пресичането на границата. Той знаеше, освен това колко лесно хора като него можеха да бъдат уловени в дребни, понякога невинни прегрешения. Имаше дребни душици, особено от противниковите партии, които винаги следяха за най-малката неволна грешка, съобщавана след това с радост от вестниците. Бе виждал политици, изхвърлени от обществения живот, опозорени за нищожни нарушения, които в други кръгове биха предизвикали само смърряне. Имаше и други, които цял живот си бяха пълнили джобовете с огромни суми обществени пари, а ги хващаха — най-често поради небрежност за нещо дребно.

Той сгъна вестника и го остави.

— Не се разстройвай, скъпа. Може би за последен път ще платиш мито. Скоро няма да има никакви мита, а също и митници.

Вече бе разказал на Маргарет в най-общи черти същността на Съюзния пакт.

— Е — каза жена му, — сигурно няма да съжалявам за тях. Винаги съм си мислила, че е глупаво всеки път при преминаването между две страни, които са толкова близки да минаваш през толкова много формалности — отваряне на чанти, деклариране на разни работи.

Хаудън се усмихна, но реши да не чете лекция на Маргарет по история на канадските тарифи, които всъщност бяха направили възможни невероятно благоприятните условия на Съюзния пакт. А това бяха благоприятни условия, помисли си той, облягайки се назад в удобното, тапицирано кресло.

Още веднъж, както бе правил неколkokратно през последните двадесет и четири часа, Джеймз Хаудън се замисли за несъмнения си успех на преговорите във Вашингтон.

Наистина, до края президентът така и не даде твърдо съгласие за Аляска. Но съгласие за референдум в Аляска ще има: в тава Хаудън бе

убеден. Естествено бе нужно време, за да се възприеме идеята. В началото цялото предложение щеше да изглежда възмутително и неприемливо за Вашингтон. Но след като го обмислят внимателно, ще видят, че е разумно и логично продължение на Съюзния пакт, в който Канада отстъпва толкова много.

А при референдума в Аляска, ако се добавеше подкрепата, която той вече имаше, Канада би могла да направи предложението за гласуването с „да“ толкова примамливо, че да не може да му се откаже. Нещо повече, той можеше предварително да обяви щедра компенсация за онези жители на Аляска, които не биха искали да живеят в новата държава, въпреки че се надяваше, че повечето щяха да останат. Във всеки случай, когато Съюзният пакт влезеше в сила границите между Аляска, Канада и останалата част от САЩ щяха да бъдат условни. Разликата за Аляска ще бъде само в това, че в нея ще действа канадското гражданско право и администрация.

Основният фактор, който той не бе обсъждал с президента, беше възможността Канада въпреки разрушенията да излезе от войната по-силна и да се превърне в доминиращ партньор в Съюзния пакт. Но за тази възможност и за принципния резултат от нея само времето щеше да отсъди.

Когато „Вангард“ зави на север, воят на двигателите се усили. Поглеждайки през илюминатора той видя, че под тях все още имаше зелени полета.

— Къде сме, Джейми? — попита Маргарет.

Той погледна часовника си.

— Трябва вече да сме напуснали Мериленд и мисля, че сме над Пенсилвания. След това ще полетим над щата Ню Йорк и след няколко минути ще сме в къщи.

— Надявам се, че в Отава не вали сняг — каза Маргарет, слагайки настрана парите и касовите бележки. — Иска ми се постепенно да привиквам към студа.

Има неща, които и аз бих искал да стават постепенно, помисли си той развеселено. В идеалния случай създаването на влиятелна подкрепа за Съюзния пакт трябваше да става бавно и мъчително. Но както винаги нямаше време и той трябваше да рискува и да действа бързо.

За щастие сега имаше какво да предложи. Уговорката за Аляска плюс другите съществени отстъпки бяха предостатъчно, за да бъдат съблазнени парламентът и гласоподавателите. Като се прибави и сериозността на положението в момента, което всички осъзнаваха, бе убеден, че ще може да спечели изборите и по този начин да получи вот на съгласие за Съюзния пакт.

И дори без сегашната криза, времето бе узряло. Преди десет или пет години, когато търсенето на така наречената канадска идентичност, придружено от неизбежния шовинизъм, бе достигнало своя апогей, всякаква идея за Съюзния пакт щеше да бъде отхвърлена моментално. Но настроението на нацията оттогава се бе променило.

Опозицията, водена от Бонър Дийц, естествено щеше да се бори с всички възможни средства. Но той бе сигурен, че ще ги победи. Крайният национализъм се разглеждаше от всички сега такъв, какъвто бе в действителност: като едно опасно самодоволство, опасно, защото макар и за малко бе изолирало Канада от най-силния приятел в този враждебен свят. Сега културните връзки, общите идеали, приятелските чувства и дори любов се засилваха северно и южно от границата. Не че хората бяха престанали да бъдат критично настроени към Съединените щати, напротив, САЩ често бяха източник на огорчение за приятели и почитатели. Но зад всичките й недостатъци имаше една обща порядъчност, която бе в контраст с царящото в света гнило, отмъстително зло.

Маргарет бе взела „Стар“ и прелистваше страниците му.

— О, ето ги хороскопите, Джейми. Прочети ли твоя?

Той обърна глава и отвърна сприхаво:

— Не и те моля да не започваш отново.

Зачуди се дали Маргарет не иска да го засегне, отмъщавайки си за спора им преди малко. Напоследък взаимоотношенията им бяха напрегнати, помисли си той, може би защото прекарваха много малко време заедно. Кога си бяха говорили по-продължително?... О, да, вечерта след случката в Гавърнмънт хауз. Сигурно трябваше да отделя повече внимание на Маргарет, но проблемът бе, че часовете на деня бяха толкова малко, а имаше толкова важни неща, които можеха да бъдат свършени само от него. Може би когато част от предстоящата подготовка бъде извършена, ще има повече време...

— Какви ужасни глупости пишат! — Маргарет тръсна вестника възмутено. — Наистина! — „Стар“ е толкова самоуверен, излагайки мнението си за това или онова, а на всичкото отгоре печата тези мошеничества всеки ден.

— Вероятно се срамуват от тях — каза съпругът ѝ, — но те помагат вестникът да се продава. Така че ги слагат към края, надявайки се, че никой няма да ги забележи, освен тези, които искат да ги четат.

— Слушай! Това е предсказанието за теб днес, Джейми. „Стрелец“ — Маргарет четеше внимателно, държейки вестника към светлината. — Важни и благоприятни трептения на Венера. Не се тревожете за усилията, които полагате: те са правилни и в бъдеще ще дадат резултат. Продължавайте и не губете вяра в себе си. Но внимавайте за облаците, които стават все по-големи — тя остави вестника. — Какви глупости! Какви ужасни глупости!

— Да — каза Джеймз Хаудън, — нали? — Странно все пак, помисли си той. Пак се говореше за облак. Какво бе предишния път, само преди седмица и половина: внимавайте за облак, не по-голям от човешка длан. Фразата бе от Стария завет, нали? Историята на Елисей, който видял малко облаче, издигащо се над морето, след това бил докоснат от ангел, миропомазвал царе, а още по-късно разделил водите на река Йордан и се възнесъл на небето в огнена колесница. Но за Елисей облакът е бил предзнаменование за мощ. Дали и за него е така или е знак за предупреждение? Кое от двете? Изведнъж наум му дойдоха думите на старата мисис Зийдър... в деня на съда в Медисън хет... „Аз съм дете, родено под знака на Стрелец, миличък: ще видиш!“

— Джейми! — каза остро Маргарет.

— Какво има? — той рязко се откъсна от мислите си.

— За какво мислиш?

— Не мислех — излъга я той. — Просто бях изключил мозъка си.

— Подполковник Гелбрайт ме кани в пилотската кабина — обяви Маргарет няколко минути по-късно. — Мисля, че ще е добре да отида. Съпругът ѝ кимна.

— Да, разбира се. И ме извини, че този път аз няма да отида — той погледна към часовника в салона. — Докато те няма, искам да се

видя с младия Прауз. През последните два дни той ще се пръсне от желание да ми каже нещо.

Въпреки присъствието на свитата — трима министри от кабинета плюс неговите хора, намиращи се сега в предния салон, премиерът почти не се беше виждал с никого от тях, освен с Артър Лексингтън.

— Добре — каза Маргарет, — ще ти го пратя.

Елиът Прауз, който дойде от предния салон, след като Маргарет беше напуснала, бе един от двамата оперативни помощници на премиера. Бе млад, атлетически мъжествен, финансово независим, дипломиран възпитаник на Университета Макгил. Сега караше нещо като политическо чиракуване — обичайно за млади мъже, чийто амбиции бяха насочени към високи политически постове. След няколко години щеше да остави тази си работа и да се кандидатира за Камарата на общините. Междувременно партията използваше ума и образованието му и той придобиваше уникални знания за вътрешната кухня на администрацията в правителството, което евентуално би му помогнало много при заемането на правителствен пост.

Джеймз Хаудън така и не бе сигурен харесва ли му Прауз, който в някои моменти бе неудобно искрен. Но сега голямото удовлетворение на премиер-министъра от разговорите във Вашингтон го подтикна да бъде сърдечен. Посочвайки на помощника си да седне на един стол срещу него, той допита:

— Е, Елиът, предполагам, че имате какво да ми кажете.

— Да, сър — рече Елиът както винаги със сериозно изражение. — Както си спомняте, аз още вчера започнах да ви казвам...

— Знам — каза Хаудън, — и съжалявам, че те прекъснах. Но тогава имахме специални проблеми — за някои от тях ти знаеш и нямах време за нищо друго.

Стори му се, че по лицето на младия човек се мярна сянка на нетърпение. Е, това е нещо, което също трябва да се научиш в политиката: да свикнеш с приказките, голяма част от които са ненужни, но думите бяха разменната монета в този занаят.

— Обадиха ми се мистър Ричардсън и мис Фрийдмън — каза Елиът Прауз. — Става дума за този имиграционен случай във Ванкувър.

— За бога, стига! — избухна Джеймз Хаудън. — Това, което вече чух за него, ми стига за цял живот.

— Мисля, че в Отава слушат много повече за него — Прауз направи справка в един лист хартия от папката, която бе донесъл със себе си.

— Хората нямат ли си други проблеми, с които да занимават проклетите си глупави мозъци? — бушуваше Хаудън. — Не знаят ли, че има други събития — много по-важни, които стават в света? — той си помисли, че съобщението за Съюзния пакт ще измете от новините абсолютно всичко за имиграцията. Когато се спомене за него, вестниците няма да имат място за нищо друго. Но все още беше рано...

— Не мога да ви отговоря, сър — Прауз имаше навика да възприема всички въпроси буквално, независимо дали те бяха риторични или не. — Но тук е справката за телеграмите и писмата, които досега са получени по този повод.

— Прочети ми я — изсумтя Хаудън.

— Откакто напуснахте Отава са получени двеста и четиридесет телеграми и триста тридесет и две писма, адресирани до вас. С изключение на две телеграми и осемнадесет писма всички останали са в полза на човека от кораба и критикуват правителството.

— Е — изръмжа Хаудън — поне двадесет души проявяват разум.

— Има и някои нови моменти — Елиът Прауз погледна бележките си. — Човекът на кораба очевидно има вече адвокат, който онзи ден е получил заповед nisi за habeas corpus. Слушането ще бъде днес следобед във Ванкувър.

— Съдът ще го отхвърли — каза Хаудън отегчено. — Това е стар адвокатски трик, към който и аз съм прибегвал навремето.

— Да, сър, разбрах, че такова е мнението и в Отава. Но мистър Ричардсън е много загрижен за отразяването на случая в пресата. Изглежда реакцията е доста шумна. Той ме помоли да ви докладвам, че историята се разраства и в повечето вестници е на първа страница. Някои от източните всекидневници са изпратили вече свои репортери във Ванкувър специално за този случай. След вашите критични забележки при отлитането ви във Вашингтон са последвали четиринадесет критични уводни статии.

Мистър Бонър Дийц също прави изявления, атакувайки правителството при всяка представила му се възможност. По думите на мистър Ричардсън „опозицията се е развихрила“.

— А той, по дяволите, какво мисли, че ще правят? — каза ядосано премиер-министърът. — Че ще излязат да ни приветстват?

— Наистина не знам какво мисли той по въпроса.

— А защо, по дяволите, ти трябва да отговаряш на всеки мой въпрос? — сопна се раздражено Хаудън.

— Винаги съм си мислел, че вие чакате отговор — каза Прауз.

В тона на младежа се чувстваше вежливо учудване и въпреки гнева си Хаудън се усмихна:

— Грешката не е ваша. Грешката не е на никой друг, освен... — мислеше си за Харви Уоръндър.

— Има още нещо — каза Елиът Прауз. — Мистър Ричардсън ме помоли да ви предупредя, че на летището ще има въпроси от страна на пресата при приземяването ви. Каза, че не вижда как би могло да се избегне.

— Аз няма да ги избягвам — каза мрачно Джеймз Хаудън. Той погледна към младия си помощник. — Предполага се, че вие сте един умен млад човек. Какво бихте ми препоръчали?

— Е... — Прауз се поколеба.

— Давайте.

— Ако мога така да кажа, вие сте доста ефективен, сър, когато се ядосате.

Хаудън отново се усмихна и поклати глава:

— Нека да ви предупредя: никога, никога не изпускайте нервите си пред пресата.

По-късно, забравяйки собствения си съвет, той изпусна нервите си.

Случи се след кацането им на летището в Отава. Рулираха, както бе обичайно при кацане на правителствените полети откъм гражданската страна на летището, докато излитанията бяха винаги от страната на кралските канадски военновъздушни сили, откъдето бе излетял „Вангард“. В частния салон, откъдето Елиът Прауз вече си бе отишъл, а собствения му гняв се бе уталожил, Джеймз Хаудън се грееше самодоволно във въображаемите лъчи на триумфалното си

завръщане, въпреки че в момента неговият успех във Вашингтон можеше да бъде споделен само с неколцина.

Надничайки през прозореца, Маргарет забеляза:

— На площадката за посрещане се е събрала доста голяма тълпа. Мислиш ли, че нас чакат?

Освобождавайки се от предпазния си колан, той се наведе, за да помогне на Маргарет. Истина бе, видя той: няколкостотин души, повечето облечени с балтони и замотани с шалове срещу пронизващия студ се бяха скупчили пред защитните бариери и зад тях. И докато ги гледаше, видя, че и други пристигнат.

— Напълно е възможно — каза той бодро. — В края на краищата премиер-министърът на Канада представлява нещо, нали знаеш.

Изражението на лицето на Маргарет остана невъзмутимо.

— Надявам се, че ще можем бързо да си пробием път — каза тя. — Малко съм уморена.

— Е, сигурно няма да трае дълго, но мисля, че ще трябва да им кажа няколко думи — в ума му се въртяха фрази от рода на: „... изключително успешни преговори...“ (можеше да го каже, без това да бъде преувеличение), „... съобщение за практическите достижения ще последва в следващите няколко седмици...“, „... стремейки се към по-близки, сърдечни (по-добре задълбочени) взаимоотношения между нашите две страни...“, „... щастлив съм да подновя моето старо приятелство с президента...“.

Някои от тези фрази щяха да подхождат за случая.

Двигателите спряха, задната врата се отвори и стълбата се приближи. Докато другите на борда вежливо чакаха, Джеймс Хаудън и Маргарет излязоха първи.

Слънцето проблясваше през облаците и на летището свистеше пронизващ северен вятър.

Когато се спряха малко на завет на площадката в горната част на стълбата, на Хаудън му дойде наум, че тълпата, намираща се на не повече от стотина ярда, е някак си странно тиха.

Към тях с протегнатата ръка се запъти Стюърд Костън.

— Поздравления! — сияеше той — Всички ние ви приветстваме с добре дошли вкъщи.

— Господи! — възкликна Маргарет. — Та нас ни нямаше само три дни.

— Просто ни изглеждаше, че е по-дълго — увери я Костън. — Липсвахте ни.

Когато „усмихнатият“ Стю стисна ръката на Хаудън, той промърмори:

— Чудесен, чудесен завършек! Вие сторихте изключително много за тази страна.

Като слизаха по стълбата след Маргарет, Хаудън попита тихо:

— Говори ли с Люсиен Перо?

— Както ми наредихте по телефона — кимна финансовият министър. — Информирах само Перо, никой друг.

— Добре! — каза одобрително Хаудън.

Закрачиха към сградата на летището.

— Утре ще се съберем целия кабинет, а преди това искам довечера да поговоря с теб, Перо и още един или двама. Най-добре ще е да се срещнем в моя кабинет.

— Наистина ли трябва да е довечера, Джейми? — протестира Маргарет. — И двамата сме уморени и аз наистина се надявах да прекараме една спокойна вечер.

— Ще имаме и други спокойни вечери — отговори съпругът ѝ с нотка на нетърпение.

— Може да се отбиеш у нас, Маргарет — предложи Костън. — Сигурен съм, че Дейзи ще се зарадва.

— Благодаря ти, Стю — поклати глава Маргарет. — Тази вечер не мога.

Бяха стигнали средата на пътя до сградата на летището, зад тях другите слизаха от самолета.

Отново премиерът обърна внимание на мълчаливата, гледаща ги тълпа.

— Необичайно тихи са, нали? — забеляза той с любопитство.

Лицето на Костън помръкна.

— Туземците не са настроени приятелски — и добави: — Изглежда, че това е организирана демонстрация. Дойдоха с автобуси.

И изведнъж, като че ли думите му послужиха за сигнал, бурята избухна.

Отначало се чува дюдюканията и освиркванията, яростни като че ли са били задържани и изведнъж са се отприщили. След тях ясно се чува думите на скандиранията: „Мръсник!“, „Диктатор!“,

„Безсърдечно копеле!“, „Ще те изхвърлим!“, „Няма да си още дълго премиер!“, „Ще видиш на изборите!“.

В това време след леко забавяне се вдигнаха плакатите. До този момент те бяха скрити, но сега Хаудън можеше да прочете:

„ИМИГРАЦИОННИЯТ ОТДЕЛ — КАНАДСКОТО
ГЕСТАПО“

„ПУСНЕТЕ ДЮВАЛ: ТОЙ ЗАСЛУЖАВА
ПОЧИВКА“

„СМЕНЕТЕ ТЕЗИ ПЪКЛЕНИ ИМИГРАЦИОННИ
ЗАКОНИ“

„И ИИСУС ХРИСТОС ЩЕ БЪДЕ ПРОГОНЕН
ОТТУК“

„КАНАДА ИМА НУЖДА ОТ ДЮВАЛ, А НЕ ОТ
ХАУДЪН“

„ТОВА БЕЗСЪРДЕЧНО ПРАВИТЕЛСТВО ТРЯБВА
ДА СИ ОТИДЕ“

— Ти знаеше ли за това? — попита той със стиснати устни Костън.

— Брайън Ричардсън ме предупреди — каза с нещастен вид финансовият министър. — Според него всичко е сторено и платено от опозицията. Често казано, не мислех, че ще бъде толкова ужасно.

Премиерът видя, че телевизионните камери се извъртяха към плакатите и дюдюкащата тълпа. Довечера тази картина щеше да обиколи страната.

Не му оставаше нищо друго, освен да продължи пътя си към вратата на зданието, докато гневните викове и свиркания ставаха все по-силни. Джеймз Хаудън взе Маргарет под ръка и насила изписа една усмивка на лицето си.

— Прави се, като че ли нищо не става — помоли я той, — и не бързай.

— Опитвам се — каза Маргарет, — но ми е трудно. Шумът от виковете отслабна, когато влязоха в сградата.

Чакаше ги група репортери, зад които се виждаше Брайън Ричардсън. Повечето телевизионни камери се насочиха към премиера

и Маргарет.

Когато Хаудън спря, един млад репортер го запитва:

— Господин премиер-министър, променили ли сте си възгледите си имиграционния случай Дювал?

След Вашингтон... разискванията на високо място, уважението на президента, собствения му успех... да му зададат първо този въпрос беше върхът на унижението. Всичкият му опит, предпазливост изчезнаха и премиерът заяви гневно:

— Не, не съм си променил мнението и няма никакъв изглед да го сторя. Това, което се случи току-що — в случай, че не го знаете — бе премислена политическа демонстрация, разиграна от безотговорни елементи — моливите препускаха и Хаудън продължи: — Тези елементи — няма нужда да назовавам имената им, използват един дребен повод, за да отклоняват вниманието на обществото от истинските постижения на правителството в далеч по-важни области. И още, казвам ви, че пресата, съсредоточавайки вниманието си върху такъв дребен случай във времена, когато предстои да бъдат взети жизненоважни, велики решения за бъдещето на нашата страна, или се оставя да бъде заблудена или е безотговорна, а може би и двете.

Той видя, че Брайън Ричардсън клати глава разтревожено. Е, помисли си Хаудън, вестниците са свикнали да им играят по гайдата и понякога атаката е най-добрата защита. Гневът му намален и вече по-спокойно продължи:

— Вие, джентълмени, вероятно си спомняте, че преди три дни отговорях на въпроси по този случай, отговорях търпеливо и подробно. Но ако сте забравили, искам още един път да подчертая, че правителството възнамерява да спазва закона така, както е записан.

— Искате да кажете, че възнамерявате да оставите Дювал да изгние на кораба?

— Въпросът не ме засяга — тросна се премиерът.

Лошо се изрази: искаше да каже, че проблемът не е в неговата юрисдикция. Но инакът не му позволи да промени вече казаното.

До вечерта цитатът се бе разнесъл от единия бряг до другия.

Радиото и телевизията го повториха, а редакторите на сутрешните вестници с малки вариации озаглавиха случая: Премиер-министърът „не го засяга“ Дювал Пресата и народът — „безотговорни“.

---

[1] Мел — The Mall — булевард между Бъкингамския дворец и Трафалгар скуеър. — Б.пр. ↑

[2] М.А. (Magister Artium) — магистър на хуманитарните науки — Б.пр. ↑

[3] LL.D (Legum Doctor) — доктор на юридическите науки — Б.пр. ↑

12. ВАНКУВЪР, 4-ТИ ЯНУАРИ

Самолетът на премиер-министъра се бе приземил в Отава няколко минути преди 1.30 следобед, източно време. В същия този момент във Ванкувър — четири провинции и три часови пояса на запад, все още бе сутрин, приближаваше 10.30 часа, когато по съкратено производство трябваше да започне разглеждането на заповедта Nisi, отнасяща се до бъдещето и свободата на Анри Дювал.

— Защо по съкратеното производство? — Ден Орлиф попита Анри Мейтлънд. Беше го хванал в оживения коридор на горния етаж на сградата на Върховния съд в провинция Британска Колумбия. — Защо не в съдебната зала?

Алън току-що беше влязъл отвън, където от снощи духаше студен, пронизващ вятър. Сега вече се намираще в отопленото здание, около него се блъскаха хора: забързани адвокати с развяващи се мантии, други — съветващи се в последния момент с тъжители, по делото, съдебни чиновници, репортери — те днес бяха повече от обикновено заради засиления интерес към случая Дювал.

— Слушането ще бъде в съдебната зала — каза Алън забързано. — Виж какво, не мога да ти отделя внимание, започваме след няколко минути.

Притесняваха го отвореният бележник и готовият молив на Ден Орлиф. Беше се нагледал на такива неща през последните няколко дни: първо, след репортажа на Орлиф, вчера отново — след като се разчу за неговата молба за разпореждане за habeas corpus. Цяла серия от интервюта и въпроса си: Той ли е поел случая? Какво очаква да се случи? Ако бъде получено пълно разпореждане, какво ще прави след това?...

Отклони повечето от въпросите, извинявайки се с професионални основания, като повтаряше, че не може да обсъжда дело, което в момента е sub judge^[1]. Знаеше също така, че съдиите обикновено не гледат с добро око на адвокати, който вдигат шум по

вестниците и в този смисъл вниманието на пресата към него го притесняваше. Но това не бе попречило да попадне във вестникарските заглавия вчера и днес, нито бе намалило отразяването на случая в новините по радиото и телевизията...

След вчерашния следобед бяха започнали телефонните обаждания и телеграми от непознати нему хора, идващи от цялата страна — за повечето въобще не бе чувал, но имаше няколко големи имена. Всички те му желяеха успех, неколцина предлагаха пари и той бе трогнат, че бедата на един нещастник бе събудила толкова искрено съчувствие.

В момента, в който Алън спря да говори с Ден Орлиф, го наобиколиха други репортери. Един от тези, които не бяха от града и когото Алън си спомняше от предния ден — като представител на монреалския „Газет“ попита:

— Да, а какво е това „съкратено“ производство?

Алън реши, че ще е по-добре да отдели няколко минути и да обясни нещата. Това не бяха обикновени съдебни репортери и освен това пресата му бе помогнала, когато се нуждаеше от помощ...

— Всички дела, които не са съдебни процеси — започна да обяснява бързо той — се гледат по съкратеното производство, а не в съдебната зала. Но обикновено се налага да се чуят толкова много неща и са въввлечени много хора, че съдията се премества в съдебната зала, която в този случай служи като съдийска стая.

— По дяволите! — обади се един насмешлив глас отзад. — Какво ще кажете за това, че законът е едно магаре?

— Ако се съглася с вас — ухили се Алън, — ще вземете да ме цитирате.

— Дювал ще бъде ли днес тук? — попита един дребен мъж, стоящ отпред.

— Не — отговори Алън. — Той все още е на кораба. Ще можем да го свалим от там само ако заповедта *visi* стане безусловна, тоест тя се превърне в разпореждане за *habeas corpus*. Именно за това е днешното слушане.

През тълпата си проби път дребната набита фигура на Том Люис.

— Да вървим — подкани той Алън, хващайки го под ръка.

Алън погледна часовника си, бе почти 10:30 часа.

— Засега толкова — каза той на репортерите. — По-добре е да влизаме вече.

— Успех, приятел! — каза един от телеграфната агенция. — Всички ти стискаме палци.

След като външната врата се затвори след последния посетител съдебният чиновник извика:

— Ред!

Забързано влезе дребната, костелива фигура на съдията Уилис, предшествувана от един служител. Той се качи на съдийския подиум, поклони се официално на адвокатите — около двадесет човека, които щяха да застанат за кратко време пред него през следващия половин час — и без да се обръща се отпусна в стола, който служителят постави зад него.

Накланяйки се към Алън, Том Люис прошепна:

— Ако този момък веднъж закъснее със стола, голям цирк ще бъде.

За момент съдията погледна към тях. Острото му ъгловато лице под рошавите сиви вежди бе неприветливо. Очите му бяха замислени — нещо, което Алън беше забелязал преди два дни. Алън за момент се зачуди дали не е пропуснал нещо, но след това реши, че е невъзможно. В този момент със стегнато церемониално кимване към служителя съдията показа, че делата по съкратеното производство могат да започнат.

Оглеждайки облицованата с ламперия съдебна зала, Алън видя, че пресата е запълнила две скамейки отпред от другата страна на централния проход. Около него бяха колегите му адвокати, повечето държаха или четяха юридически документи, готови да бъдат повикани. В този момент, докато гледаше назад, влязоха петима мъже.

Първият бе капитан Яабек в син шевиотен костюм, провесил мушама през ръката си. Движеше се малко неуверено в непривичната му обстановка. Придружаваше го възрастен, добре облечен човек, в когото Алън разпозна съдружника на една адвокатска фирма, специализирана в морското право, чиято кантора се намиреше в центъра на града. Вероятно това бе юридическият съветник на корабната компания. Двамата седнаха зад репортерите, а адвокатът, когото Алън веднъж бе срещал, погледна към него и му кимна, а капитан Яабек наклони глава и леко се усмихна.

Веднага ги последва едно трио — Едгар Крамър, както винаги акуратно облечен: с добре изгладен син костюм на райета, грижливо сгъната бяла кърпичка в джобчето, вторият бе едър човек с тънки подстригани мустачки, който почитателно направи път на Крамър при влизането. Альн си помисли, че вероятно бе негов помощник от отдела по имиграцията. И двамата ги въведе появилият се зад тях снажен човек, чието свободно уверено държане в съда подсказваше, че също е адвокат.

В предната част на съдебната зала бе започнало разглеждането на молбите за деня, един по един хората бяха повиквани. При произнасянето на името ставаше някой адвокат, който накратко представяше въпроса. Обикновено съдията задаваше един-два формални въпроса, след което кимваше, одобрявайки молбата.

Том Люис сръга Альн.

— Това ли е твоят приятел Крамър — онзи с киселата физиономия?

Альн кимна.

Том извърна главата си, за да види и другите, след което се обърна, устните му бяха свити като че ли ще свирне.

— Видя ли кой е с него? — прошепна той.

— Контето със сивия костюм ли? — отвърна с шепот Альн. — Не го познавам. А ти? Том постави ръката пред устата си и каза:

— Разбира се. Това е А.Р. Батлър, Q.C. По тебе стрелят големите пушки, момче. Искан ли ти се да офейкаш?

— Честно казано — промърмори Альн, — да.

А.Р. Батлър бе име, с което можеш да правиш чудеса. Един от най-добрите адвокати със славата на ненадминат правник при разпитите на свидетелите и пледоариите му бяха убийствени. Обикновено се интересуваха само от големи случаи. Трябва дълго да са го убеждавали, помисли си Альн, плюс дебело заплащане, за да може отделът по имиграцията да го наеме. Вече има, забеляза той, и раздвижване сред пресата.

Служителят извика:

— По случая на Анри Дювал — молба за *habeas corpus*.

Альн се изправи.

— Милорд, ако може да почакаме за второто четене?

Това бе обикновена любезност към другите присъстващи адвокати. Тези, които бяха след него в списъка и с молби, които не изискваха спорове, можеха да ги уредят бързо и да си отидат. След това тези, за които се предполагаше, че ще изискват по-продължително разглеждане, щяха да бъдат извикани повторно.

Съдията кимна и служителят обяви следващото име.

Сядайки си на мястото, Анри почувствува, че някой го докосна по рамото. Бе А.Р. Батлър. По-възрастният адвокат се беше приближил, докато Алън говореше и бе седнал зад него. Около него витаеше ароматът на одеколон за след бръснене.

— Добро утро — прошепна той. — Аз се явявам по вашия случай от страна на отдела. Моето име е Батлър. — Усмихна се вежливо като по-старши, обръщай се към по-младши член на гилдията и протегна ръка.

Алън стисна меката, с добре поддържани нокти ръка.

— Да — промърмори той. — Знам.

— Хари Толънд представлява „Нординг шипинг“ — шепнешком той посочи адвоката, който придружаваше капитан Яабек. — Мисля, знаете, че те са собственици на кораба.

— Не — тихо каза Алън, — не знаех. Благодаря ви.

— Всичко е наред, стари приятелю, просто си помислих, че може да ви интересува — отново А.Р. Батлър постави ръката си на рамото на Алън. — Вие сте възприели интересна позиция, ще се опитаме да се преборим с нея. — С приятелско кимване той се върна в другия край на залата.

Алън се огледа, искаше да върне любезността, като поздрави Едгар Крамър. За момент улови погледа на Крамър. Но чиновникът се обърна с безизразно лице.

Прикрил устата си с ръка, Том каза:

— Лекичко се обърни и отъркай сакото, си в мен — точно това място, където те докосна великият човек.

— Мисля, че доста приятелски го направи — усмихна се Алън. Външната му самоувереност обаче бе само поза. Отвътре ставаше все по-напрегнат и нервен.

— Едно от милите неща в нашата професия — промърмори Том — е, че всеки ти се усмихва, преди да ти забие ножа.

Започна второто четене.

Нормално по това време залата трябваше да бъде почти празна, но този път само един или двама адвокати си бяха отишли. Останалите очевидно бяха останали поради интереса си към случая Дювал.

Случаят за развод, който бе преди тях, приключи. Както и първият път, служителят обяви:

— По случая на Анри Дювал.

Алън се изправи. Когато заговори, неочаквано за него гласът му бе неестествен.

— Милорд...

Той се поколеба, изкашля се, след това спря. В залата цареше тишина. Репортерите бяха обърнали глави към него. Преценяващите сиви очи на съдията Уилис също го гледаха. Той започна отново.

— Милорд, тук съм, за да представям интересите на молителя Анри Дювал. Името ми е Алън Мейтлънд и моят многоуважаван колега мистър Батлър — Алън погледна към залата, докато А.Р. Батлър стана и се поклони, — представя интересите на департамента по въпросите за гражданството и имиграцията, а моят многоуважаван колега мистър Толънд — Алън погледна в записаното преди малко, представя компанията „Нординг шипинг“.

Адвокатът до капитан Яабек се изправи и се поклони на съдията.

— Добре, каза рязко мистър Уилис. За какво се касае?

При всичката си рязкост въпросът съдържаше и лека ирония. Малко вероятно беше дори реещата се някъде във висините фигура на върховния съдия — който сигурно четеше вестници, да не е чула през последните единадесет дни за съществуването на Анри Дювал. Но така той намекваше, че съдът ще се занимава само с фактите и представените документи. Нещо повече, Алън разбра, че трябва да повтори всички доводи, които бе представил преди два дни. Все още нервен, с пресекващ глас, той започна:

— Ако ви е угодно, ваша светлост, фактите по случая са следните.

Отново Алън Мейтлънд описа положението на Анри Дювал на борда на „Вастервик“, прибави двата отказа на капитан Яабек да отведе пътника без билет пред имиграционните власти на брега. Отново повтори довода, че това е незаконно лишаване от свобода на Дювал, което от своя страна е нарушение на основното човешко право.

И докато говореше, Алън усещаше, че конструкцията, която изгражда, е доста тромава. Но въпреки че увереността и красноречието му бяха по-малки, отколкото предишния път, твърдоглавият му инат го заставяше да продължава. Вдясно от себе си усещаше как А.Р. Батлър, Q.C. го слуша вежливо, наострил уши, като записваше нещо от време на време. Само веднъж, когато Алън погледна встрани, на лицето на опитния адвокат беше изписана блуждаеща, снизходителна усмивка. Капитан Яабек, доколкото можеше да го види, слушаше напрегнато.

Алън знаеше как да се държи сред тези стени и внимаваше да не засяга емоционалната страна на случая. Но през цялото време в едно ъгълче на съзнанието му присъстваше бледото лице на пътника без билет с изписана на него странна смесица от надежда и примирение. Интересно, кое ли щеше да преобладава след час — два — надеждата или примирението?

Приключи със същия аргумент, както и преди дра дена: дори един пътник без билет, заяви Алън, има правото да иска от департамента по имиграция специално разследване на имиграционния си статус. Ако такова разследване бъде отказвано на всички, тогава може дори и действителни канадски граждани, които нямат документ за идентификация, да бъдат лишени от достъп до собствената им страна. Със същия довод предишния път беше предизвикал усмивка на лицето на съдията мистър Уилис.

Сега нямаше усмивка. Белокосата, изправена фигура на масата беше безстрастна.

Съвсем отчаян от усещането за собствената си бездарност, Алън завърши десетминутната реч и седна.

Сега се изправи уверената, широкоплещеста фигура на А.Р. Батлър. С достойнство, което не му костваше никакво усилие — като римски сенатор, помисли си Алън, той се обърна към съдията.

— Милорд — дълбокият му, школуван глас изпълни съдебната зала. — С интерес и възхищение слушах аргументите на моя виден колега, мистър Мейтлънд.

Настъпи добре премерена пауза, в която Том Люис прошепна:

— Копелето успя да каже, че си неопитен, дори без да употребява думата.

Алън кимна. Беше си помислил същото.

— С интерес — продължи гласът, — защото мистър Мейтлънд успя да представи една романизирана версия на един прост съдебен проблем; и с възхищение от забележителната му способност да превръща в тухли — така поне изглежда — възможно най-дребните сламки на закона.

Казано от всеки друг, това би звучало грубо и брутално. Но изречени със сърдечна усмивка от А.Р. Батлър, думите изглеждаха като добродушна проповед с едва доловимо вежливо заяждане.

Зад Алън някой се изкиска.

— Простата истина за случая — продължи А.Р. Батлър, — която сега ще се опитам да ви покажа, е, че клиентът на моя колега, известният на всички мистър Дювал, към когото, мога да кажа, че департаментът по имиграция се отнася с изключителна симпатия... Истината е, че Дювал е задържан не незаконно, а напълно законно по силата на заповед за задържане, издадена в пълно и точно съответствие с канадския закон за имиграцията. Нещо повече, аз твърдя най-учтиво, ваша светлост, че капитанът на кораба „Вастервик“ е действал напълно законно, задържайки Дювал, както моят многоуважаван колега твърди, че е сторено. В действителност, ако капитанът не беше го сторил...

Умните, гладки фрази се лееха една след друга. Там, където Алън беше мънкал, търсейки думи, А.Р. Батлър ги подреждаше красноречиво, с точна ритмичност. Където беше достигнал до същността по дълъг и заобиколен начин, понякога даже повтаряйки се, А.Р. Батлър бързо и ефектно излагаше позицията си и преминаваше нататък.

Доводите му бяха убедителни: че задържането е законно; че всичко, което законът изисква, е направено; че капитанът не е сбъркал, нито департаментът по имиграцията е нарушил нещо в процедурите си; че като пътник без билет Анри Дювал няма никакви законни права и, следователно, не може да бъде искано специално имиграционно разследване; че аргументът на Алън за хипотетичния канадски гражданин, на когото ще се откаже да влезе, е толкова неубедителен, че чак е смешен. И А.Р. Батлър се засмя — добродушно, разбира се.

Алън призна пред себе си, че представлението бе великолепно.

— Милорд — каза в заключение А.Р. Батлър, — аз моля за отклоняване на молбата и отменяне на заповедта nisi.

И след като се поклони, той се оттегли на мястото си.

Също както когато някоя звезда напусне сцената, залата остана замряла. След първите си думи: „За какво става въпрос?“ съдията Уилис не беше произнесъл нищо. Не беше проявил по никакъв начин чувствата си. Алън очакваше някаква съдийска заинтересованост, но напразно. Ако се съди по съдийската скамейка, помисли си той, оставаш с чувството, че говорим за тухли или цимент, а не за живо човешко същество. Сега съдията се раздвижи, променяйки вдървената си стойка в съдийския стол с висока облегалка. Справи се с бележките си, отпи от чашата вода с лед. Алън забеляза, че репортерите се размърдаха неспокойно, някои поглеждаха часовниците си. Вероятно за част от тях, предположи той, спъва крайният срок за предаване на материала. Въпреки че минаваше единадесет часа, залата все още беше необичайно пълна. Само неколцина от адвокатите, които имаха друга работа, бяха напуснали, а обръщайки главата си, той забеляза, че и други места зад него бяха заети.

За първи път Алън обърна внимание на градския шум, отвън усилващият се и стихващ вятър; уличното движение, отекващият грохот на нещо, което звучеше като ревматични самолети; една камбана в далечината; басовата сирена на влекач откъм залива; може би някой кораб отплава така, както и „Вастервик“ скоро ще отплува с или без Анри Дювал на борда. Е, след малко щяха да узнаят. В тишината отзад проскърца един стол. Беше Толънд, адвокатът на корабната компания. С глас, който прозвуча странно стържещо в сравнение със сладкогласната реч на А.Р. Батлър, той започна:

— Ако ваша светлост позволи...

Съдията Уилис вдигна рязко очи от бележките си и погледна към залата:

— Не, мистър Толънд — каза той, — не се налага да ви безпокоя. Адвокатът се поклони и седна.

Е, значи това беше.

Думите на съдията можеха да означават само едно. Алън се беше провалил и нямаше нужда от допълнителни аргументи.

— Е — прошепна Том, — поне опитаме.

Алън кимна. Помисли си, че през цялото време бе очаквал поражение. В края на краищата от самото начало знаеше, че неговата стратегия не беше нищо повече от един безнадежден опит. Но сега, когато загуби, в устата му имаше горчив вкус. Чудеше се каква част от

поражението се дължи на собствената му неопитност, на недостатъчното красноречие в съда. Дали щеше да успее, ако бе поубедителен — като А.Р. Батлър, Q.C. например?

Или ако имаше повече късмет да се яви пред друг съдия — поприятелски настроен от тази мрачна, отблъскваща фигура на подиума, щеше ли резултатът да е по-различен от сега?

Както се видя, нямаше.

Съдията Стенли Уилис бе взел решението, което се канеше да обяви, още преди двамата адвокати да заговорят. Всъщност бе видял очебийната незащитимост на каузата на Алън Мейтлънд още когато му я изложи преди два дни, въпреки че го стори доста изобретателно.

Но тогава имаше достатъчно основания да издаде заповедта *nisi*. Сега обаче, за голямо съжаление на съдиите, нямаше никакви основания за издаване на разпореждането *habeas corpus*.

Съдията Уилис считаше, че А.Р. Батлър, Q.C. е екхибиционист и позьор. Риторичната гладка реч, демонстрирането на любезна доброжелателност, бяха актьорски трикове, които влияеха на заседателите, но не правеха голямо впечатление на съдиите. Независимо от това А.Р. Батлър владееше много добре правото и беше представил необорими документи.

Съдията Уилис трябваше — и след минути щеше да го стори, да отхвърли молбата за *habeas corpus*. Но страшно му се искаше по някакъв начин да помогне на младия адвокат Алън Мейтлънд, а чрез него — и на Анри Дювал.

Желанието се коренеше в две причини. Първата, като страстен читател на вестници, съдията Уилис беше убеден, че на бездомния пътник без билет трябва да бъде даден шансът да слезе и да остане в Канада. След първата статия той беше уверен, че имиграционният департамент ще направи изключение от разпоредбите, както и в безброй други случаи. Удиви се и се ядоса, когато разбра, че това не само не е направено, ами правителството — в лицето на имиграционните си чиновници, е заело твърдоглава и спорна позиция.

Втората причина беше, че съдията Уилис хареса Алън Мейтлънд. Вдървеността му, известната несигурност не значеха много за него: добре знаеше, че един кадърен адвокат не е задължително да бъде Демостен.

Когато случаят Дювал се появи във вестниците, съдията Уилис предположи, че някои от старшите адвокати, воден от съчувствие към пътника без билет, ще предложи доброволно да окаже правна помощ. Отначало се огорчи, че това не се случи, а после новината, че някакъв младок се е нагърбил с тази задача, го изпълни с удовлетворение. Сега, докато наблюдаваше Алън Мейтлънд, удовлетворението прерасна в гордост.

Неговата собствена съпричастност към случая бе абсолютно случайна. И естествено никакви лични предразсъдъци не можеха да повлияят на съдийските му функции. И все пак, понякога и един съдия може да стори това-онова...

Сега всичко зависи, помисли си съдията Уилис, от съобразителността на младия защитник на Анри Дювал.

Обяви накратко причините да приеме аргументите на А.Р. Батлър. Задържането на Дювал от страна на капитана е в съответствие със законната заповед на имиграционния департамент за задържане, реши съдията. Така че не може да бъде издадена habeas corpus за незаконно задържане.

— Молбата се отклонява — добави той рязко.

Готвейки се да си тръгне, Алън мрачно подреждаше документите в куфарчето си, когато чу същият глас отчетливо да казва:

— Мистър Мейтлънд!

— Да, милорд — стана Алън.

Рошавите вежди изглеждаха още по-отблъскващи. Алън се зачуди какво ли му се готви. Вероятно остро смърряне. Останалите, които се бяха изправили, за да излязат, седнаха отново.

— Един от аргументите ви бе — заяви съдията сурово, — че вашият клиент има правото да се разгледа молбата му за имиграция. Аз считам, че логичният ход на нещата е да се подаде молба за изслушване в департамента по гражданството и имиграцията, чийто служител — съдията Уилис погледна към групата, в центъра, на които стоеше Едгар Крамър, — несъмнено ще ви улесни в действията ви.

— Но, милорд... — започна нетърпеливо Алън. Спря се, незнаещ какво да каже, кипнал отвътре. Дори с помощта на правни заобикалки не можеш да заявиш на съдия на провинцията Британска Колумбия: „Това, което ми говорите, са глупости. Не чухте ли — департаментът по имиграцията отказва такова изслушване, което е и причината да

спорим тук днес. Не чухте ли какво беше казано? Или не разбрахте? Или сте го проспали?“

Достатъчно нещастие беше, помисли си Алън, че попадна на твърд, безчувствен съдия. Но да слуша глупак, това бе върхът на подигравката.

— Разбира се — отбеляза съдията Уилис, — ако имиграционният департамент е непреклонен, вие винаги можете да подадете молба за издаване на заповед *mandamus*^[2], нали?

Гневни думи се въртяха на езика на Алън. Това вече беше прекалено. Не стига, че загуби без...

Изведнъж го прониза една мисъл. Отстрани виждаше Том Люис, на лицето му бе изписана смесица от нетърпение и отвращение. Очевидно Том споделяше чувствата му към абсурдното предложение на съдията. И все пак...

Умът на Алън Мейтлънд се втурна в миналото... към полузабравени лекции в юридическия факултет... прашни учебници по право, отворени и забравени... Беше сигурен, че някъде има ключ, ако можеше само да го намери... Паметта му се раздвижи, парчетата се сглобиха.

Алън облиза устните си и обръщайки се към подиума каза:

— Ако ми разрешите, ваша светлост...

— Да, мистър Мейтлънд? — пронизаха го очите.

Преди минута Алън беше чул тихи стъпки, отправени към вратата. Сега те се върнаха. Един стол изскърца под тежестта на собственика на краката. Останалите в залата чакаха.

А.Р. Батлър местеше погледа си от лицето на Алън към съдията и обратно.

Едгар Крамър изглеждаше искрено озадачен. Алън забеляза, че Крамър беше странно неспокоен. Непрекъснато се въртеше в креслото си, като че ли чувстваше някакво физическо неудобство.

— Ще бъде ли ваша светлост така любезен — помоли Алън, — да повтори последното изречение?

Веждите надвиснаха. Дали под тях не се появи лека усмивка. Трудно бе да се определи.

— Казах — отвърна съдията Уилис, — че ако имиграционният департамент е непреклонен, вие винаги можете да подадете молба за разпореждане *mandamus*.

На лицето на А.Р. Батлър започна да се изписва разочарование и гняв.

В главата на Алън две думи се повтаряха като барабанни удари: *Obiter dictum*.

Obiter dictum: нещо, което се казва между другото... мнение на съдията, предварително, по правни въпроси, които нямат директна връзка с неговото непосредствено решение...

Obiter dictum, без да се ангажира властта... само насочване... Насочване.

Съдията Уилис беше говорил небрежно, като че ли мисълта му беше дошла случайно. Но Алън разбра, че няма нищо небрежно в ума на този проницателен съдия, когото той неправилно беше заподозрял в безчувствие и заспалост.

— Благодаря ви, милорд — каза Алън. — Ще внесе молба за *mandamus* веднага.

Нямаше да иска разпореждането за днес, въпреки че ако помоли, можеше да го получи. *Mandamus*, древното „ние заповядваме!“ заповядвайки на държавния служител да изпълни обществените си задължения прерогативът на английските крале от времето на Реформацията, а сега на съдиите, въпреки че рядко се използваше.

— Погледни ги как се засуетиха — прошепна Том Люис. — Наистина се изпотиха.

В другия край на залата А.Р. Батлър, Едгар Крамър и адвокатът на корабната компания бяха събрали главите си и обсъждаха нещо с припрени, заглушени гласове.

След момент А.Р. Батлър със зачервено лице и вече не толкова радушен се изправи и се обърна към подиума. Едва симулирайки вежливост, той каза:

— Моля ваша светлост да разреши кратка консултация с клиента ми.

— Много добре — допрял върховете на пръстите си, съдията оглеждаше тавана, докато чакаше. Както се беше надявал, защитникът на пътника без билет Дювал се беше оказал буден и умен момък.

Алън седна.

— Господ да благослови сивите му коси! — промърмори Том Люис.

— Схвана ли?

— Отначало не — зашепна Том, — но сега схванах. Браво на теб!

Алън кимна. Вътрешно ликуваше, но се стараше да не го показва. Знаеше, че уж случайно подхвърлените думи на съдията бяха поставили другата страна в шах. Департаментът по имиграцията в лицето на Едгар Крамър трябваше незабавно да избере едно от двете: или да отхвърли отново исканото на Алън специално разследване, или да промени решението си и да го проведе. Ако избере първото, тогава Алън можеше да внесе молба за разпореждане *mandamus* и с това да принуди Крамър да проведе разследването. Нещо повече, докато се занимаваше с получаването и връчването на разпореждането, Алън можеше да поиска Анри Дювал да бъде свален на брега и ангажиран със съдебни действия, докато „Вастервик“ отплава.

От друга страна — както прозорливо беше отбелязал Едгар Крамър при първата им среща, ако департаментът проведе слушането, това щеше да означава, че приема официално Анри Дювал, което пък откриваше пътя за по-нататъшни юридически стъпки, включително и за апелация. И в този случай имаше добри шансове процедурите да се проточат, докато „Вастервик“ отплава, с което оставането на Анри Дювал в Канада би било свършен факт.

А.Р. Батлър отново се изправи. Доброто му настроение се беше възвърнало, макар и не напълно. Но зад него Едгар Крамър се беше начумерил.

— Милорд, искам да съобщя, че департаментът по въпросите на гражданството и имиграцията, отчитайки желанието на ваша светлост, реши да проведе специално разследване на случая с клиента на моя колега, мистър Дювал, въпреки че, държа да отбележа, не е длъжен да го направи.

Облягайки се напред, съдията Уилис изрече остро:

— Аз не съм изразявал никакво желание.

— Ако ваша светлост ми позволи...

— Аз не съм изразявал никакво желание — повтори твърдо съдията. — Ако департаментът реши да проведе слушането, то това си е негово собствено решение, но никакъв натиск оттук не е упражняван върху него. Това ясно ли е, мистър Батлър?

А.Р. Батлър преглътна.

— Да, милорд, ясно е.

Обръщайки се към Алън, съдията попита строго:

— Удовлетворен ли сте, мистър Мейтлънд?

Алън се изправи.

— Да, милорд — отговори той. — Напълно съм доволен.

Между А.Р. Батлър и Едгар Крамър се състоя втора бърза консултация. Последният явно обясняваше нещо настоятелно. Адвокатът кимна няколко пъти и накрая се усмихна. После се обърна отново към съдията.

— Има още нещо, милорд.

— Да?

Поглеждайки към Алън, А.Р. Батлър попита:

— Дали мистър Мейтлънд ще е свободен днес за по-нататъшни консултации по въпроса?

Съдията Уилис се намръщи. Губеха му времето. Личните срещи между адвокатите на различните страни не бяха работа на съда.

Алън почувствува притеснение заради Батлър, затова кимна и отговори:

— Да.

Реши, че след като е постигнал целта си, няма смисъл да се държи враждебно.

Игнорирайки намръщването на съдията, А.Р. Батлър каза мазно:

— Радвам се, че мистър Мейтлънд се съгласи, тъй като предвид специалните обстоятелства ще бъде целесъобразно да разгледаме въпроса по-бързо. Ето защо департаментът по въпросите на гражданството и имиграцията предлага да проведе слушането още днес, в час удобен за мистър Мейтлънд и клиента му.

Беше се уловил, осъзна мрачно Алън, на въдицата на опитния рибар. Ако не беше се съгласил така прибързано преди малко, можеше да се възпротиви срещу краткия срок, да каже, че има друга работа...

Вече бяха реми.

Суровият поглед на съдията Уилис се спря върху него.

— Действително. Бихме могли да уредим това. Съгласен ли сте, мистър Мейтлънд?

Алън се поколеба, погледна към Том Люис, който сви рамене. Бяха си помислили едно и също: още веднъж Едгар Крамър беше предвидил и осуетил техния план за печелене на време — единствената надежда, която имаха. Сега, след като специалното слушане щеше да бъде следобед, следващите юридически стъпки

можеше да не се проточат достатъчно дълго, за да задържат Анри Дювал на брега, докато „Вастервик“ отплава. Победата, която преди малко изглеждаше толкова близка, се беше отдалечила.

— Да, милорд, съгласен съм — каза неохотно Алън.

А.Р. Батлър се усмихна благо. Репортерите се втурнаха към вратата. Само един човек ги бе изпреварил — забързан, с измъчен вид и напрегнато тяло Едгар Крамър напусна почти тичешком съдебната зала.

На излизане от съда Алън беше заобиколен от половин дузина журналисти, които вече бяха изпратили репортажите си по телефона.

— Мистър Мейтлънд, какви са шансовете ви сега? Кога ще можем да видим Дювал? Хей, Мейтлънд, какво значи това специално разследване?... Да бе, какво му е толкова специалното? Разкажете ни за тази история с разпорежданията. Да не би да сте объркали нещо?

— Не — сопна се Алън. — Не съм.

Все повече репортери се присъединяваха към групата и вече почти бяха блокирали коридора.

— Тогава какво по...

— Вижте — протестира Алън. — Не мога да говоря по случай, който все още се разглежда. Много добре знаете.

— Това го обясни на шефа ни, приятел...

— Пуснете ни някаква информация!

— Добре — каза Алън.

Веднага настъпи тишина. Групата се стъсти, за да даде на другите хора в съда да минават. Някои от тях поглеждаха с любопитство Алън.

— Кой ще провежда разследването?

— Обикновено някой висш имиграционен чиновник.

— Младият Дювал ще присъствува ли?

— Разбира се — каза Алън. — Той ще трябва да отговаря на въпросите.

— А вие?

— Да, и аз ще съм там.

— Къде ще се състои това слушане?

— В сградата на департамента по имиграцията.

— Ние ще можем ли да влезем?

— Не. Това е разследване на департамента и не е открито за публиката или пресата.

— Ще има ли съобщение след това?

— Трябва да питате мистър Крамър.

— Този твърдоглав педераст... — промърмори някой.

— Какво ще помогне това разследване, след като не можете да вкарате Дювал в страната?

— Стига разследването да се проведе както трябва, ще изплуват нови факти, които може да се окажат важни — но Алън знаеше, че на това не бива да се разчита. Реалните шансове на младичкия пътник без билет бяха в юридическите протакания, които засега се проваляха.

— Какво мислите за станалото тази сутрин?

— Съжалявам. Не мога да го обсъждам.

До Алън тихо се появи Том Люис.

— Здравсти — поздрави го Алън. — Къде беше изчезнал?

— Зачудих се къде хукна Крамър — отговори тихо партньорът му, — така че го проследих. А ти уговори ли си среща с твоето приятелче Батлър?

— Разбрахме се за четири часа.

— За какво говорите? — попита един репортер.

— Специалното разследване — отговори Алън, — ще се състои в четири часа. А сега ще ме извините, имам още доста неща да свърша.

Освобождавайки се от групата, той тръгна с Том Люис.

— И какво стана с Крамър? — попита Алън, след като репортерите вече не можеха да ги чуят.

— Нищо особено. Просто бързаше за клозета. Влязох с него и видях, че направо страда. Реших, че бедното копеле има някакви проблеми с простатната жлеза.

Това обясняваше неспокойствието на Крамър в съда, очевидното му страдание към края. Фактът беше незначителен, но Алън го складира в едно кътче на мозъка си.

Движейки се заедно, двамата стигнаха до широката каменна стълба, която водеше към партерния етаж.

— Мистър Мейтлънд — чу се тих глас зад тях, — бихте ли отговорили на още един въпрос?

— Вече обясних... — Алън се обърна и спря.

— Искам да узная само едно — каза Шерън Деверукс с невинен поглед, — къде се каните да обядвате?

Стреснат и доволен, Алън попита:

— Откъде цъфна?

— Наистина е цъфтяща — каза Том, който гледаше шапката на Шерън — ефирно произведение от кадифе и воал.

— Бях в залата — усмихна се Шерън. — Бях се свила отзад. Не разбрах всичко, но мисля, че Алън беше чудесен, нали?

— О, разбира се — каза Том Люис. — Е, съдията му беше просто в джоба, но все пак той си беше чудесен.

— Къде е адвокатското ви чувство за отговорност? — каза Шерън. — Никой не отговори на въпроса ми за обяд.

— Нищо не съм планирал — каза Алън. След това лицето му просветля. — Точно до нашата кантора има пицария и можем да ти предложим едно хубаво парче пица.

Заслизаха по стълбите. Шерън вървеше помежду им.

— Има димящи, сочни спагети — предложи Том. — С апетитен, горещ месен сос — от този вид, дето се процежда от ъгълчетата на устата ти и тече по брадичката.

— Някой ден ще опитам — засмя се Шерън. — Искам само да ви кажа, че дядо ви кани да се присъедините към него. Много би искал да чуе лично от вас как вървят нещата.

Перспективата да отиде някъде с Шерън беше много съблазнителна. Но въпреки това Алън със съмнение погледна часовника си.

— Няма да отнеме много време — увери го Шерън. — Дядо има апартамент в „Джорджия“. Ангажирал го е за случаите, когато ходи в центъра. И сега е там.

— Искаш да кажеш, попита с любопитство Том, — че е наел апартамента за постоянно?

— Знам — кимна Шерън. — Много е екстравагантно и винаги съм му го казвала. Понякога не го използва със седмици.

— О, не бих се безпокоил за това — каза Том лекомислено. — Просто съжалявам, че не съм се сетил и аз. Онзи ден в центъра ме свари силен дъжд и нямаше къде другаде да се скрия, та се мушнах в една дрогерия.

Шерън отново се засмя. В подножието на стълбата отново спряха.

За момент Том Люис се вгледа последователно в лицата на двамата: Шерън — безгрижна, весела; Алън — в момента сериозен, замислен, с мислите си все още там, в залата, където бе тазсутрешното дело. Но въпреки външните различия, помисли си Том Люис, между тях има някакво приятно сходство. Подозираше, че ги вълнуват едни и същи проблеми. Зачуди се дали вече го знаят.

Спомняйки си за бременната си жена вкъщи, Том нечуто въздъхна с носталгия по безгрижните ергенски дни.

— Искане ми се да дойда — каза Алън искрено. Той хвана Шерън под ръка. — Но ако не възразяваш — да побързаме. Трябва да бъда на това разследване следобед. — Реши, че има достатъчно време, за да осведоми като акт на вежливост сенатора Деверукс за хода на събитията.

— Нали ще дойдеш с нас, мистър Люис — попита Шерън.

— Много ви благодаря — поклати глава Том, — но аз не участвувам в представлението. Ще ви придружа обаче до хотела.

Обградени от двете страни внучката на сенатора, те напуснаха ехтящото преддверие на съдебната сграда през вратата към Хорнбистрийт. Студът на тясната улица с високи къщи беше в рязък контраст с топлината вътре. Бурен порив на вятъра ги спря и Шерън плътно се загърна в гарнираното си със самурени кожи палто. Изпита чувство на удоволствие от близостта на Алън.

— Духа откъм морето — каза Том.

По тротоара имаше някакви изкопни работи и като пресече неправилно улицата, той ги поведе към северозападната страна на Хорнби, насочвайки се към Уест Джорджия.

— Днес сигурно е най-студеният ден за тази зима.

Шерън придържаше с ръка непрактичната си шапка.

— Всеки път, когато си помисля за морето — каза тя на Алън, — се сецам за твоя пътник без билет. Как ли се чувства човек, който никога не слиза на брега? Корабът наистина ли е толкова скапан, колкото го описват вестниците?

— По-скапан е — отвърна той кратко.

— Много ли ще се разстроиш — имам предвид, наистина ли ще го вземеш навътре, ако не спечелиш?

Алън отговори със страст, която учуди дори самия него.

— Разбира се, че ще ме е яд. Ще се чудя каква е тази скапана, вмирисана страна, в която живея и която е готова да отпъди един бездомник като този; добър човек, млад, ценен...

— Сигурен ли си — попита тихо Том Люис, — че наистина е ценен?

— Да — учудено каза Алън. — А ти не си ли?

— Не — каза Том, — не съм сигурен.

— Защо? — попита Шерън.

Бяха стигнали до Уест Джорджия стрийт, изчакаха светофара и преминаха на зелено.

— Кажи ми защо — настояваше Шерън.

— Не знам — рече Том. Прекосиха отново Хорнби, стигнаха до хотел „Джорджия“ и спряха на завет до входната му врата. Въздухът беше влажен — признак, че скоро ще завали.

— Не знам — повтори Том. — Не мога да посоча нищо конкретно. Инстинктивно го чувствавам.

— Какво те накара да почувствуваш такова нещо? — попита рязко Алън.

— Когато връчвах заповедта nisi на капитана, говорих с Дювал. Спомняш ли си, че те попитах дали може?

Алън кимна.

— Е, говорих и се опитах да го харесам. Но имах чувството, че нещо не е както трябва, има някаква слабост. Като че ли в него има някаква пукнатина — може да не е по негова вина, може да се дължи на миналото му.

— Каква пукнатина? — намръщи се Алън.

— Казах ти, че не е нещо, което мога да посоча с пръст. Но имам чувството, че ако успеем да го свалим на брега и стане имигрант, той ще се разпадне на парчета.

— Малко неясно звучи — каза Шерън. В гласа ѝ имаше нотка на защита — като че ли беше нападнато нещо, на което държеше Алън.

— Да, така е — отговори Том. — Затова не съм го споменавал до сега.

— Не мисля, че си прав — каза късо Алън. — Но дори и да си, това не променя юридическата ситуация — и правата му, и всичко останало.

— Знам — каза Том Люис. — Това си и повтарям непрекъснато — той вдигна яката на палтото си, готвейки се да си тръгне. — Както и да е, желая ти успех следобед.

Солидната двойна врата за апартамента на дванадесетия етаж на хотела беше отворена. Алън и Шерън излязоха от асансьора и тръгнаха по покрития с килим коридор. От момента, в който оставиха Том Люис долу на улицата, Алън чувствуваше непрекъснато вълнуващата ѝ близост. Чувството не изчезна дори когато през отворената врата на апартамента Алън видя възрастен униформен сервитьор да пренася съдържанието на масичката, на колелца — очевидно обядът бе поръчан в бюфета — върху покритата с бяла покривка маса, разположена в средата на стаята.

Сенаторът Деверукс седеше в тапициран, люлеещ се стол с гръб към вратата и с лице към изгледа от пристанището, който се виждаше от централния прозорец на хола. При звука от стъпките на Шерън и Алън, влизаци в апартамента, той обърна глава, без да става.

— Е, Шерън, скъпа моя, поздравявам те. Ти успя да примамиш героя на деня — сенаторът подаде ръка на Алън. — Позволи ми да те поздравя, момчето ми, с толкова забележителния успех.

Алън пое подадената ръка. За момент той беше удивен от това, колко по-слаб и по-стар изглеждаше сенаторът в сравнение с предишната им среща. Лицето на възрастния мъж беше забележимо по-бледо, червенината я нямаше и гласът му беше доста по-немощен.

— Това в никакъв случай не беше успех — каза Алън с неудобство. — Боя се, че не сме напреднали кой знае колко.

— Глупости, момчето ми — въпреки че скромността ти прави чест. Но само преди няколко минути слушах хвалебствия по твой адрес в новините по радиото.

— Какво казаха? — попита Шерън.

— Беше описано като безспорна победа на силите на хуманността над чудовищната тирания на сегашното правителство.

— Точно тези думи ли употребиха? — попита със съмнение Алън.

Сенаторът махна безгрижно с ръка.

— Може би съм перифразирал малко, но идеята беше точно такава. Алън Мейтлънд — младият почтен адвокат, добре въоръжен, обърнал в безредно бягство вражеските сили.

— Ако някой наистина е казал такова нещо, после ще се чуди как да се откаже от думите си.

Възрастният сервитьор се въртеше около тях и Алън свали палтото си и му го подаде. Човекът го взе, окачи го в едно гардеробче, след което дискретно излезе. Шерън изчезна през една странична врата. Очите на Алън я проследиха, след което той седна на стол до прозореца, с лице към сенатора.

— Вярно е, че спечелихме временна победа. Но аз от глупост пропилях част от извоюваното — и той разказа какво се беше случило в залата и как най-накрая А.Р. Батлър го беше надхитрил.

— Дори и да е вярно — кимна мъдро сенаторът Деверукс, — аз бих казал, че твоите усилия дадоха чудесен резултат.

— Точно така е — каза Шерън, която се беше присъединила към тях. Съблякла бе връхната си дреха и сега седеше с рокля от мека вълна. — Алън беше просто великолепен.

Младежът се усмихна смутено. Изглеждаше безсмислено да протестира.

— Въпреки това — каза той, — ние сме все още далеч от целта — да свалим Анри Дювал на брега като имигрант.

Старият човек не заговори веднага. Погледът му беше обърнат към залива и пристанището, които се простираха под тях. Обръщайки глава, Алън видя Бърърд Инлет, покрит с бели вълнички от силния вятър и северния му бряг, шибан от пръските. Един кораб напускаше пристанището — натоварен зърновоз, потънал, до ватерлинията. Според обозначенията беше японски. Фериботът за Ванкувър айланд се готвеше да отплува, разпенвайки водата във Фърст Нероуз и обръщайки десния си борд към кея на канадските железници. Навсякъде се виждаха други отплуващи или пристигащи кораби и хора, товари, стоки, обичайната суетня на едно голямо пристанище.

Накрая сенаторът каза:

— Е, разбира се, може и да не постигнем крайната цел — да свалим твоя пътник без билет на брега. Човек може да печели битките и да загуби войната. Но никога недей подценява значението на битката, момчето ми, особено в политиката.

— Мисля, че вече говорихме за това, сенаторе — отвърна Алън.
— Не ме интересува политиката, просто правя това, което е най-добро за моя клиент!

— Истина е! Истина е! — в гласа на стария човек за пръв път прозвучаха сприхави нотки. — И ми се струва, че не пропускаш нито един случай да го припомниш. Понякога, ако мога така да се изразя, няма нищо по-досадно от увереността на младите в собствената им правота.

Алън се изчерви от смъмрянето.

— Но ще позволиш на стария участник в избирателни кампании — каза сенаторът, — да се порадва на безпокойството, предизвикано в известна степен и от твоите находчиви действия.

— Мисля, че в това няма нищо лошо — Алън се опита забележката му да прозвучи лекомислено. Имаше неприятното чувство, че се е държал грубо, без да е имало нужда.

Зад тях иззвъня телефонът. Отговори сервитьорът, който тихо се беше появил отново. Алън забеляза, че мъжът се движи уверено, като че ли беше свикнал с навиците в този апартамент и като че ли вече много пъти беше обслужвал сенатора.

— Защо вие двамата, млади хора — каза сенаторът на Алън и Шерън, — не хапнете? Обядът е за вас. Мисля, че ще намерите всичко, от което се нуждаете.

— Добре — каза Шерън. — Но няма ли и ти да хапнеш нещо?

Сенаторът поклати глава:

— Не сега, миличка, може би по-късно. Сервитьорът постави слушалката на масата и приближи.

— Търсят ви от Отава, сенаторе. Мистър Бонър Дийц. Тук ли ще говорите?

— Не, ще отида в спалнята — старият човек се изправи, но след това, като че ли усилието бе изчерпало всичките му сили, падна обратно в стола. — Господи, като че ли съм станал прекалено тежък днес.

Шерън се приближи загрижено до него.

— Дядо, не бива да се товариш с толкова неща.

— Глупости! — сенаторът протегна ръка на Шерън и тя му помогна да се изправи.

— Може ли да ви помогна, сър? — предложи ръката си Алън.

— Не, благодаря ти, момчето ми. Все още не съм инвалид. Просто ми е нужна малко помощ, за да преодолеея гравитацията. Разходките си ги правя сам и се надявам винаги да е така.

С тези думи той влезе в стаята, в която Шерън се беше отбила преди това и притвори вратата след себе си.

— Добре ли си? — попита със съмнение Алън.

— Не знам — Шерън гледаше вратата. После, обръщайки се към Алън, добави: — Дори и да не е, няма да ми разреши да направя нищо. Защо някои мъже са толкова твърдоглави?

— Аз не съм.

— Не много — засмя се Шерън. — При тебе е на приливи и отливи. Е, да седнем да обядваме.

На масичката имаше охладена супа с картофи, праз и сметана, скариди касерол, крилца от пуйка в сос къри и желиран език. Възрастният сервитьор се устреми към тях.

— Благодаря ви — каза Шерън. — Ще се обслужим сами.

— Както обичате, мис Деверукс.

Покланяйки се почтително, човекът затвори двойната врата след себе си, оставяйки ги сами.

Алън напълни с черпака две чаши със супа и даде едната на Шерън. Започнаха да отпиват, без да сядат.

Сърцето на Алън биеше силно.

— Когато всичко това свърши — попита той бавно, — ще може ли да те виждам от време на време?

— Надявам се — усмихна се Шерън. — Иначе ще ми се налижи през цялото време да вися по съдилищата.

Той отново усети лекия парфюм, който беше подушил при първата им среща в къщата. В очите на Шерън видя весели искри, а може би и още нещо.

Алън постави чашата си със супата и каза решително:

— Дай ми твоята.

— Не съм си я изпила още — запротестира Шерън.

— Няма значение — той посегна, взе чашата ѝ и я постави на масата.

Протегна ръце към нея и Шерън пристъпи. Лицата им се приближиха. Ръцете му я прегърнаха и устните им се срещнаха меко. Имаше блаженото чувство, че остава без дъх и лети във въздуха.

След момент със стеснение докосна косата ѝ и прошепна:

— От сутринта на Коледа исках да го направя.

— И аз — каза щастливо Шерън. — Защо се бави толкова?

Те се целунаха отново. Като че ли от някакъв друг, нереален свят през полуотворената врата долиташе приглушеният глас на сенатора Деверукс:

— ... така, че сега е времето да ударим, Бонър... естествено, че ти ще говориш в камарата... Хаудън ще трябва да се защитава... великолепно, моето момче, великолепно!... На Алън тези думи му изглеждаха несъществени, далечни.

— Не се притеснявай за дядо — прошепна Шерън. — Той винаги седи с часове на телефона, когато говори с Отава.

— Недей приказва — каза Алън. — Само губим време.

Десет минути по-късно гласът млъкна и те се отдръпнаха един от друг. Малко по-късно сенаторът Деверукс влезе с бавна походка. Той се отпусна внимателно на дивана пред малката масичка. Дори да беше забелязал, че обедът практически е недокоснат, той не направи никакъв коментар.

След като си пое дъх, старецът съобщи:

— Имам отлични новини.

С чувство, че отново се връща на земята и надявайки се, че гласът му звучи нормално, Алън попита:

— Да не би правителството да се е предало? Ще разрешат ли на Дювал да остане?

— Не, не е това — старият човек поклати глава. — Всъщност ако се случи нещо такова, само би провалило сегашната ни стратегия.

— Тогава какво? — Алън вече беше стъпил здраво на земята. Сдържа раздражението си, че политиката, очевидно, все още е на първо място.

— Хайде дядо — каза Шерън, — казвай!

— Утре в Отава — заяви тържествено сенаторът — парламентарната опозиция ще започне официални дебати в Камарата на общините в подкрепа на твоя приятел Анри Дювал.

— Мислите ли, че това ще помогне? — попита Алън.

Сенаторът отговори остро.

— Поне няма да нанесе вреда, не мислиш ли? И във всеки случай ще задържи името на клиента ти по страниците на вестниците.

— Да — призна Алън и кимна замислено. — По този начин определено ще помогне.

— Сигурен съм, че е така, момчето ми. Така че по време на днешното разследване не забравяй, че и други работят за тази справедлива кауза.

— Благодаря ви, сенаторе. Ще го помня — Алън погледна часовника си и видя, че трябва да тръгва. Все още развълнуван от близостта на Шерън, той отиде до гардероба, където сервитьорът бе сложил палтото му.

— За днес следобед — подхвърли нехайно сенаторът Деверукс, — имам едно малко предложение.

Мушвайки се в палтото си, Алън се обърна:

— Да, сър?

В очите на стария човек проблеснаха искрици смях.

— По-добре ще е — каза той, — ако по някое време, преди да започне слушането, изтриеш червилото.

В четири без пет един чиновник от департамента по имиграция въведе Алън Мейтлънд в заседателната зала на разположената на брега Имигрейшън билдинг, където щеше да се състои специалното разследване по молбата на Анри Дювал.

Алън отбеляза, че стаята беше функционална — около петнадесет фута широка и двойно по-дълга, стените бяха облицовани с лакиран шперплат, над който до тавана имаше матово стъкло. В средата стоеше обикновена канцеларска маса, също полирана, а около нея акуратно бяха подредени пет стола. На масата пред всеки стол имаше листове хартия и подострен молив. По дължината на масата равномерно бяха подредени четири пепелника. На малка странична масичка имаше чаши и кана с изстудена вода. Други мебели нямаше.

Три души бяха дошли преди Алън. Едната беше червенокоса стенографка, която вече седеше, отворила бележника на чиста страница и сега лениво разглеждаше маникюра си. Вторият беше А.Р. Батлър, кацнал с претенциозна небрежност в ъгъла на масата. С него говореше едрият мъж с добре подстригани мустачки, който придружаваше Едгар Крамър сутринта в съда.

А.Р. Батлър видя Алън пръв.

— Добре дошъл и поздравления! — изправяйки се, с широка и топла усмивка по-възрастният адвокат подаде ръка. — Съдейки по следобедните вестници, ние сме в компанията на един герой. Предполагам, че сте ги видели вече.

— Да — кимна смутен Алън, — боя се, че звучи така.

Беше си купил следобедните броеве на „Поуст“ и „Колонист“ веднага след като се беше разделил с Шерън и сенатора. И в двата вестника материалът за делото беше на първа страница, заедно с репортажна снимка на Алън. В репортажа на Ден Орлиф в „Поуст“ се срещаха изрази като „хитроумни юридически действия“, „успешен удар на Мейтлънд“ и „тактическа победа“. В „Колонист“, който все още не се беше запалил така, както „Поуст“ по случая Анри Дювал, нямаше такива хвалебствия, но фактите бяха изложени точно.

— Е — каза добродушно А.Р. Батлър, — какво щяхме да сме ние, адвокатите, без печата. Дори с неточностите си той е единствената реклама, която можем да си позволим. О, между другото, познавате ли мистър Темкинхил?

— Не — каза Алън, — мисля, че не се познаваме.

— Джордж Темкинхил — каза мъжът с мустаците. Стиснаха си ръцете. — Аз представлявам департамента, мистър Мейтлънд и ще водя разследването.

— Мистър Темкинхил е много опитен в тези неща — каза А.Р. Батлър. — Ще видите, че е изключително коректен.

— Благодаря ви.

Алън реши да изчака с преценката си. Все пак се радваше, че разследването няма да се провежда от Едгар Крамър.

След леко почукване вратата се отвори. Един униформен имиграционен чиновник въведе Анри Дювал.

При предишните срещи на Алън Мейтлънд с младия пътник без билет Дювал беше със сплъстена коса, изпоцапан и омазан с машинно масло от работата си в трюмовете на „Вастервик“. Днес беше съвсем различен — чист, измит, свежо обръснат, с добре сресана дълга коса. Беше облечен просто: както и преди носеше закърпени дънки и синя моряшка куртка, със стари платнени обувки на краката. Алън си помисли, че сигурно са били изхвърлени от някой член на екипажа.

Но както винаги вниманието приковаха лицето и очите му. Лицето — с изваяните си, едри момчешки черти: дълбоко поставените

очи — умоляващи и интелигентни, но и със затаена бдителност в тях.

Темкинхил кимна и имиграционният чиновник се оттегли.

Изправен до вратата, Анри Дювал местеше бързо погледа си от един на друг. Когато съзря Алън, на лицето му се изписа топла усмивка на радост, че го е познал.

— Как си, Анри? — Алън пристъпи напред, съвсем близо до младежа и постави успокоително ръката си на рамото на младия пътник без билет.

— Аз добре, наистина добре — Анри Дювал кимна и след като се вгледа в лицето на Алън, попита с надежда: — Сега аз работя Канада остава?

— Не, Анри — поклати глава Алън. — Боя се, че все още не. Но тези джентълмени са тук, за да ти зададат няколко въпроса. Това е разследване.

Младият човек се огледа наоколо.

— Ти стоиш с мене? — попита той с нотка на притеснение.

— Да, аз ще остана.

— Мистър Мейтлънд — намеси се Темкинхил.

— Да.

— Ако искате да останете за няколко минути насаме с този млад човек — заяви вежливо имиграционният чиновник, — ние с удоволствие ще се оттеглим.

— Благодаря ви — каза Алън. — Едва ли е нужно. Но ако все пак мога да му обясня...

— Разбира се.

— Анри, това са мистър Темкинхил от канадската имиграционна служба и мистър Батлър, който е адвокат...

Докато Алън говореше, Дювал въртеше главата си въпросително от единия мъж към другия. Всеки от тях му кимна приветливо.

— Те ще ти задават въпроси и ти трябва да им отговаряш откровенно. Ако не разбираш нещо от това, което те питат, кажи и аз ще се опитам да ти обясня. Но не трябва нищо да криеш. Разбра ли ме?

Пътникът без билет закима енергично.

— Аз казва истината. Пред цялото време истина.

— Аз няма да задавам въпроси — каза А.Р. Батлър, обръщайки се към Алън. Тук съм само като наблюдател — той се усмихна мазно. —

Би могло да се каже, че задачата ми тук е да следя за спазването на закона.

— Ако говорим за това — каза остро, Алън — и моята задача е същата.

Джордж Темкинхил зае стола начело на масата.

— Е, джентълмени — каза той твърдо — ако сте готови, можем да започнем.

От едната страна седнаха Алън Мейтлънд и Анри Дювал, а срещу тях — стенографката и А.Р. Батлър.

Темкинхил отвори лежащата пред него папка и извади листа, който лежеше най-отгоре, след което предаде едно копие на стенографката. С бавен, отчетлив глас започна да чете:

— Това е разследване, което се провежда в съответствие със Закона за имиграция в канадския Имигрейшън билдинг, във Ванкувър, Британска Колумбия на 4 януари и се води от мен, Джордж Темкинхил, специален чиновник по разследванията, определен по закон от министъра по въпросите на гражданството и имиграция в съответствие с подраздел I на раздел II от Закона за имиграцията.

И гласът му продължи монотонно да чете останалата част от официалните слова. Алън си помисли колко стриктно се изрежда всичко. Надеждите му относно изхода от днешното разследване бяха много бледи. Беше крайно невероятно департаментът да се отметне от собствената си твърда позиция в една процедура, която той самият провежда, още повече че не се бяха появили никакви нови факти. Но все пак, тъй като той беше поискал това разследване, всички формалности трябваше да бъдат спазени. Все още се чудеше дали нещо е спечелено в резултат на неговите усилия. Но в правото много често можеш да се движиш само стъпка по стъпка, надявайки се, че нещо ще се случи, преди да продължиш нататък.

Въведението свърши и Темкинхил попита Анри Дювал:

— Разбирате ли защо се провежда това разследване?

Младият пътник без билет закима енергично:

— Да, да. Аз разбирам.

Поглеждайки в записките си, Темкинхил продължи:

— Ако желаете, имате право да наемете за своя сметка адвокат, който да ви представя. Мистър Мейтлънд, който присъства тук, ваш защитник ли е?

Отново кимване.

— Да.

— Ще се закълнете ли над Библията?

— Да.

С познатия ритуал Дювал потвърди, че ще казва истината. Стенографката записа с обикновен текст, лакираните ѝ нокти блестяха: „Анри Дювал, надлежно положил клетва“.

Сега, отмествайки бележките си, Темкинхил потупа замислено мустачките си. Отгук нататък, Алън разбра, започваха нерепетираните въпроси.

— Кое е истинското ви име? — запита Темкинхил тихо.

— Моето име Анри Дювал.

— Използвали ли сте някога друго име?

— Никога. Това е името, което моят баща ми дава. Аз никога не го вижда. Моята майка ми каза.

— Къде сте роден?

Това бе повторение на въпросите, на които Дювал вече бе отговорял преди дванадесет дена — първо на Ден Орлиф, след това на Алън Мейтлънд.

Методично, изисквайки само къси отговори, въпросите следваха един след друг. Алън призна наум, че Темкинхил наистина води много опитно и съвестно разпита. Въпросите му бяха прости, целенасочени и зададени със спокоен глас. Дотолкова, доколкото беше възможно, следваше хронологията на събитията. Там, където поради езикови затруднения възникваше съмнение за неразбиране, той търпеливо се връщаше и го изясняваше. Нямаше опит за претупване, сплашване, иронизиране или прилагане на някакви трикове. В нито един момент Темкинхил не повиши глас.

Всеки въпрос и отговор акуратно се записваха от стенографката. Алън съобрази, че записът на разследването ще бъде образец за перфектна процедура, към която очевидно не би могло да бъдат предявени никакви претенции за грешки или несправедливост. А.Р. Батлър, съдейки по одобрителните му кимвания от време на време, мислеше същото.

Историята, която малко по малко се разкриваше, беше същата, която Алън бе чул преди това. Самотното раждане на Анри Дювал на неизвестния кораб; завръщането в Джибути; ранното детство —

бедността и странстванията, но поне с майчина любов... и после смъртта на майка му, когато е бил на шест години. След това ужасяващата самотност: животинското съществуване, ровейки се в боклуците на туземния квартал; възрастния сомалиец, който му бе дал подслон. След това отново скитанията, този път сам. От Етиопия в Британска Сомалия... след това отново Етиопия... присъединяването към кервана с камили; осигуряване на храна срещу работа, прекосявайки границата с останалите деца...

После преставя да бъде дете, не го допускат във Френска Сомалия, за която той си мисли като за родина... Страшното осъзнаване, че не принадлежи никъде, че официално не съществува, че няма каквито и да било документи... Завръща се в родината крадейки по пътя; хващат го на пазара; внезапно бягство; ужасът... преследвачите... и италианският кораб.

Яростта на италианския шкипер; жестокостта на боцмана; гладуването и надвисналата сянка на кораба; в отчаяние пътникът без билет се качва обратно на притихналия кораб.

Откриването му на „Вастервик“; капитан Яабек; първата срещната добрина; опитите да го свалят на брега; отказите; „Вастервик“ като затвор... Двете години; отчаянието, отхвърлянето... навсякъде плътно затръшнати врати: Европа, Близкия Изток, Англия и Съединените щати с цялата им прехвалена свобода... Канада — последната надежда...

Слушайки го отново, Алън Мейтлънд се зачуди: възможно ли е някой да чуе това и да не се развълнува? Наблюдаваше лицето на Темкинхил. Беше сигурен, че на него беше изписана симпатия. Два пъти се беше поколебал по време на разпита, изглеждаше замислен, попипвайки мустачките си. Дали чувствата го караха да прави паузи?

А.Р. Батлър вече не се усмихваше. От известно време беше свел поглед и разглеждаше ръцете си.

Но дали симпатията можеше да помогне в този случай?

Бяха изминали почти два часа. Разпитът се приближаваше към своя край.

— Какво ще правите — попита Темкинхил, — ако ви се позволи да останете в Канада?

Дори след толкова дълъг разпит младият пътник без билет отговори с плам:

— Аз първо отиде на училище, след това работя — и добави: — Аз добре работи.

— Имате ли пари?

Анри Дювал отговори гордо:

— Аз има седем долара, тридесет цента.

Алън знаеше, че това са парите, които автобусните шофьори бяха събрали на Бъдни вечер.

— Имате ли някакви лични вещи?

Отново енергичен отговор:

— Да, сър, много: тези дрехи, радио, часовник. Хора ми изпратили плодове. Те ми дали всичко. Аз им благодаря много на тези хубави хора.

В последвалата тишина се чу как стенографката обърна страницата.

Най-накрая Темкинхил попита:

— Някой предлагал ли ви е работа?

— Ако може аз да отговоря... — намеси се Алън.

— Да, мистър Мейтлънд.

Прелиствайки листата в куфарчето си, Алън извади два от тях.

— Имаше доста писма през последните няколко дена.

За момент А.Р. Батлър отново се усмихна:

— Да, — каза той, — сигурен съм, че е било така.

— Тези две специално са предложения за работа — обясни Алън. — Едното е от компанията „Ветеран фаундри“, другото е от „Къламбия даунинг“ — те биха искали да наемат Дювал като матрос.

— Благодаря ви — Темкинхил прочете писмата, които Алън му връчи и ги предаде на стенографката. — Запишете имената, моля.

След като писмата бяха върнати, чиновникът, водещ разследването, запитва:

— Мистър Мейтлънд, искате ли вие да разпитате мистър Дювал?

— Не — каза Алън. Каквото и да решат, разследването беше проведено възможно най-щателно.

Темкинхил отново докосна мустаците си, след това поклати глава. Отвори уста, като че ли искаше да каже нещо, после спря. Вместо това порови из папката и извади един формуляр. Докато другите чакаха, той попълни някои от графите с мастило.

Е, помисли си Алън, сега ще разберем какво е станало. Темкинхил погледна младия пътник без билет.

— Мистър Анри Дювал — каза той, след това сведе погледа си към формуляра зачете тихо: — Въз основа на сведенията, представени по време на това разследване, аз взех решението, че нямате правото да влезете или останете в Канада и че е доказано, че вие сте член на забранената класа, описана в параграф (т) на раздел 5 на закона за имиграция, и че не отговаряте на условията на изискванията от подраздели 1, 3 и 8 на раздел 18 на разпоредбите за имиграция.

Спирайки, Темкинхил отново погледна Анри Дювал, след което продължи твърдо:

— С настоящето аз нареждам да бъдете задържан и депортиран на мястото, откъдето сте дошли в Канада или в страна, чийто гражданин сте или към чиято народност принадлежите или в страна, одобрена от министъра...

Задържан и депортиран... параграф (т) на раздел 5, подраздели 1, 3 и 8 на раздел 18. Ние обличаме нашето варварство, помисли си Алън Мейтлънд, във вежливост и наричаме това цивилизовано отношение. Ние сме Пилатовци, които се заблуждават, че са християнска страна. Пускаме стотина туберкулозни имигранти и се бием в гърдите със самодоволно фарисейство, а в същото време игнорираме милиони други, съсипани от една война, от която Канада стана по-богата. Чрез избирателната имиграция, отказвайки визи, ние обричаме семейства и деца на мизерия, а понякога и на смърт и отвърщаме очи и носове от това, което не искаме да видим или помиришем. Ние съсипваме едно човешко същество, отхвърляйки го и обличаме срама си в разумни думи. И каквото и да направим, колкото и лицемерно и да е то, за него винаги има закон или разпоредба... Задържан и депортиран... параграф (т) на раздел 5... подраздели 1, 3 и 8 на раздел 18.

Алън отблъсна стола и се изправи. Искаше да излезе от тази стая, да усети студения вятър отвън, чистия свеж въздух...

Анри Дювал погледна към него. Момчешкото му лице беше разтревожено. Той зададе само един въпрос:

— Не?

— Не, Анри — Алън поклати бавно главата си и постави ръка на рамото на пътника без билет, облечено в закърпена синя блуза. —

Съжалявам... Предполагам, че си почукал не на вратата, на която трябва.

---

[1] sub jūice (лат.) — който се разглежда. — Б.пр. ↑

[2] mandamus (лат.) — заповед на по-висша съдебна инстанция до по-нисша. — Б.пр. ↑

13.

КАМАРАТА НА ОБЩИНИТЕ

— И така, вие сте известили кабинета — каза Брайън Ричардсън.
— И как го приеха?

Имидж — директорът на партията разтърка очите си, за да намали умората в тях. Откакто премиер-министърът се беше върнал от Вашингтон предния ден, Ричардсън почти не беше ставал от бюрото си. Напусна кабинета си преди десет минути, за да дойде с такси до Парламент хил.

Пъхнал ръце дълбоко в джобовете на сакото си, Джеймз Хаудън продължаваше да стои пред прозореца на кабинета си в Сентър блок, откъдето наблюдаваше следобедния поток от пристигащи и заминаващи хора. През последните няколко минути беше дошъл един посланик; трио сенатори преминаха долу като древни брамини и изчезнаха от погледа; имаше един облечен в черно свещеник, с ястребово лице, крачещ горделиво като сянка на съдбата; държавни куриери с куфарчета с монограми, изпълнени с чувство за важност на задачата, която изпълняват; група репортери от кулоарите; членове на парламента, връщащи се от обяд или разходка, като че ли бяха членове на някой клуб; и неизбежните туристи, някои от които стояха до глупаво ухилените полицаи, за да бъдат фотографирани от приятели.

Какво означава всичко това, помисли си Хаудън. Какъв е смисълът, в края на краищата? Всичко около нас изглежда толкова стабилно: историческият ни път; скулптурите; прославените сгради; нашата правителствена система; нашата просветеност — реална или мнима. И все пак всичко това е толкова временно и ние самите сме най-крехката, най-преходната част. Защо се борим, копнеем, постигаме, когато и най-доброто, което сме направили, ще изчезне с времето?

Сигурно няма отговор, предположи той. Никога е нямало отговор. Гласът на партийния директор го върна към действителността.

— Как го приеха? — повтори Брайън Ричардсън. Рано сутринта се бе състояло съвещание на целия кабинет.

— Какво да приемат? — попита Хаудън, обръщайки се.

— Съюзния пакт, разбира се. Какво друго?

Джеймз Хаудън се замисли, преди да отговори. Двамата мъже бяха в парламентарния кабинет на премиер-министъра — стая 307\$, по-малка и по-уютна от кабинета му в Ийст блок, но само на един асансьор разстояние от Камарата на общините.

— Странно е, че попита какво друго. Що се отнася до Съюзния пакт, повечето от кабинета го приеха доста добре. Разбира се, ще има известно разногласие, когато започнем да го обсъждаме повторно.

— Това е озадачаващо, нали? — каза сухо Брайън Ричардсън.

— Според мен — да — Хаудън обиколи стаята. — И все пак, може би не е чак толкова. Често големите концепции се възприемат полесно, отколкото по-малките.

— Е, да, защото повечето хора имат дребни умове.

— Не е точно така — имаше моменти, когато цинизмът на Ричардсън дразнеше Хаудън. — Доколкото си спомням, тъкмо ти посочи, че ние отдавна вървим към такъв Съюзен пакт. Нещо повече, условията, които успях да извоювам на преговорите, са изключително благоприятни за Канада — премиер-министърът замълча, потупа носа си и продължи замислено. — Странното на заседанието тази сутрин беше, че някои от хората бяха много повече загрижени за този глупав имигрантски случай.

— Само повечето, а не всички? Предполагам, че си видял днешните вестници?

Премиер-министърът кимна, след това седна и посочи на Ричардсън един стол насреща си.

— Този адвокат Мейтлънд изглежда ни създава доста неприятности във Ванкувър. Какво знаем за него?

— Проверих. Изглежда, че е просто млад момък, доста способен и без никакви явни политически връзки.

— Сега може би няма. Но този вид дела са добър трамплин, за да ги създаде. Има ли някакъв начин да се свържем с Мейтлънд индиректно; да му предложим място на допълнителните избори, ако той не се напруга много с този случай.

Имидж — директорът на партията поклати глава.

— Прекалено рисковано е. Аз направих някои запитвания и съветът, който получих, е да не се бъркаме. Ако му предложим нещо такова, Мейтлънд ще го използва срещу нас. Такъв тип човек бил.

В младите си години, помисли Джеймз Хаудън, и аз бях от този тип хора.

— Добре — каза той. — Какво друго можеш да предложиш?

Ричардсън се поколеба. През всичките тези три дена и три ноци, откакто Мили Фрийдмън му показа злополучното фотокопие на споразумението между премиер-министъра и Харви Уоръндър, умът му беше анализирал различните възможности.

Брайън Ричардсън бе уверен, че някъде съществува противодействие срещу Харви Уоръндър. Винаги има противодействие; дори изнудвачите имат тайни, които предпочитат да не разгласяват, въпреки че проблемът отново беше същият: как да измъкнеш тайната. Имаше много хора в политиката — вътре и извън партията, за чийто тайни бяха съобщавали на Ричардсън или той се беше натъквал на тях. И всички те бяха описани със специален стенографски код, който само той можеше да прочете, в една тънка кафява книжка, съхраняваща се в един заключен сейф в кабинета му.

Но под заглавие „Уоръндър“ в личната кафява книжка нямаше нищо, освен един съвсем нов запис, направен преди ден-два.

И въпреки това... някак си... противодействието трябва да бъде намерено. И Ричардсън знаеше, че единствен той би могъл да го намери.

През тези три дни и ноци той се беше ровил из паметта си... из най-затънтените ѝ ъгълчета... припомняйки си случайни думи, случки, клюки... съпоставяйки лица, фрази. Беше процедура, която преди бе давала резултати, но този път нищо не се получи.

Освен появилото се през последните двадесет четири часа досадно чувство, че е много близо. Имаше нещо, знаеше го, и беше много близо до ума. Едно име, спомен или дума можеха да го подсетят. Но засега не се получаваше. Въпросът беше: кога?

Изкушаваше се да разкрие на Хаудън, че знае за споразумението отпреди девет години. Да обсъдят всичко честно. Това можеше да проясни нещата, може би да породви план за противодействие срещу Харви Уоръндър или да задействува това, което се крие в главата му. Но това означаваше да забърка Мили, която в този момент, пред този

кабинет пазеше тяхното усамотяване. А Мили не биваше да бъде въввлечена — нито сега, нито по-късно. Премиер-министърът беше попитал: „Какво друго можеш да предложиш?“

— Има едно просто лекарство, шефе, и аз вече го предложих.

— Ако имаш предвид — каза остро Хаудън, — да пуснем пътник без билет като имигрант, за това и дума не може да става. Заехме една позиция и трябва да я отстояваме. Ако отстъпим, ще признаем слабостта си.

— Ако Мейтлънд намери изход, съдът може да те застави.

— Не! Ако действаме правилно — не. Възнамерявам да поговоря с Уоръндър за държавния служител, който се занимава там със случая.

— Крамър — каза Ричардсън. — Той е заместник-директор и е изпратен временно.

— Може да бъде отзован. Един опитен човек никога нямаше да допусне това специално разследване. Според вестниците той го е предложил доброволно, след като е била отказана молбата за разпореждането habeas corpus — и в изблик на гняв Хаудън добави: — И поради тази глупост цялата шумотевица беше подета отново.

— Може би трябва да изчакаш и да отидеш сам. Така ще имаш възможността да го наругаеш лично. Видя ли разписанието си?

— Да — Хаудън се изправи от стола и отиде до затрупаното си с документи бюро до прозореца. Отпускаяки се в креслото зад него, той взе отворената папка. — За толкова кратко време — каза той одобрително, — ти си съставил една добра програма.

Хаудън пробяга с поглед списъка. Имайки предвид, че след десет дни щеше да се състои обявяването на Съюзния пакт в Камарата на общините, те имаха пет дни за един шеметен тур с речи из цялата страна — периода „за създаване на условия“, както го бяха нарекли. Той щеше да започне вдругиден в Торонто — съвместно събрание на влиятелните канадски и имперски клубове, и щеше да завърши в последния ден в Квебек и Монреал. Между тях щяха да бъдат Форт Уилям, Уинипег, Едмънтън, Ванкувър, Калгари и Риджайна.

— Виждам, че си включил всичките ми научни титли — забеляза той сухо.

— Винаги съм си мислел, че ги колекционираш — каза Ричардсън.

— Да, може и така да се каже. Пазя ги в мазето на номер 24, там, където си пазя и индианската украса за глава. И двете са ми еднакво полезни.

— Никога не разрешавай да цитират това, което каза — ухили се широко Ричардсън. — Ще загубим гласовете и на индианците, и на интелектуалците — и добави: — Казахте, че на заседанието сте говорили и за случая Дювал и за Съюзния пакт? Да сте стигнали до някакво заключение по въпроса?

— Не. Освен че опозицията форсира дебати в палатата следобед. Харви Уоръндър ще говори от името на правителството и аз ще се намеся, ако е нужно.

— По-дискретно отколкото вчера, надявам се — каза Ричардсън с усмивка.

Лицето на премиер-министъра стана керемиденочервено и той отговори ядосано:

— Подобни забележки са излишни. Това, което казах вчера на летището, беше грешка, признавам го. Но всеки човек от време на време допуска лапсуси. Дори и ти.

— Знам — имидж-директорът потърка замислено върха на носа си. — Предполагам, че това беше една от тях. Съжалявам.

Леко успокоен, Хаудън каза:

— Възможно е Харви Уоръндър да се справи сам със случая.

В действителност, помисли си Хаудън, ако Харви говори така добре и убедително, както пред кабинета, може би ще успее да възвърне част от загубените от правителството и партията позиции. Тази сутрин след острите атаки на другите министри Харви така беше защитил действията на департамента по имиграцията, че им се сториха разумни и логични. И в държането му всичко бе наред — спокоен и рационален, но проблемът бе, че човек никога не знаеше кога ще се промени настроението му.

Премиер-министърът се изправи отново и се обърна към прозореца, с гръб към Брайън Ричардсън. Забеляза, че долу вече имаше по-малко хора. Предположи, че повечето от тях са влезли в Сентър блок, където след няколко минути щеше да започне заседанието на камарата на общините.

— Правилата разрешават ли дебати в Камарата? — запита Ричардсън.

— Обикновено — не — отвърна Хаудън, без да се обръща. — Но този следобед ще има предложение за одобряване на разходите на правителството и опозицията може да повдигне, който си иска въпрос. Чух слух, че Бонър Дийц ще постави въпроса за имиграцията.

Ричардсън въздъхна. Вече можеше да си представи какво ще кажат радиото и телевизията довечера и какво ще пише във вестниците утре сутринта.

На вратата леко се почука. Влезе Мили. Хаудън се обърна към нея.

— Стана почти и половина — съобщи Мили. — Ако искате да влезете за молитвите... — Тя се усмихна на Ричардсън и кимна. На влизане имидж-директорът ѝ беше връчил една сгъната бележка, в която пишеше: „Чакай ме в седем довечера. Важно е.“

— Да — каза премиер-министърът. — Тръгвам.

Над тях зазвуча мелодията на камбаните на Пийс Тауър.

Звучният, ясен глас на спикъра на Камарата вече завършваше молитвите, когато Джеймс Хаудън влезе в правителствените кулоари. Както винаги, помисли си премиер-министърът, мистър спикър дава едно внушително представление. През най-близката врата към залата на парламента той чуваше познатите, ежедневно повтаряни думи... молим се на Тебе... особено за генерал-губернатора, сената и палатата на общините... че Ти ще бъдеш милостив да направляваш и дариш с плодотворност всички техни съвещания... че мир и щастие, истина и справедливост, набожност и благочестие ще се установят сред нас за вечни времена...

Такива прекрасни чувства, помисли си Хаудън, редувани всеки ден на френски и английски за един предполагаемо двуезичен Бог. Жалко, че само след няколко минути думите ще бъдат забравени сред дребнавостта на незначителните политически боричкания.

Отвътре се чу хор от звучни възгласи „амин“, воден от гръмкия глас на секретаря на Камарата на общините, което беше негова специална привилегия.

Започнаха да влизат и останалите министри и членове на парламента. Камарата се запълваше, което беше нещо необичайно за времето на питанията при откриване на дневната сесия. Около

премиер-министъра заемаха местата си в кулоарите поддръжниците на неговата управляваща партия. Хаудън стоеше, разменяше кратки реплики с членовете на правителството и кимаше на онези, които го поздравяваха минавайки.

Изчакваше да се запълни галерията, преди той самият да влезе.

Както винаги при появяването му настъпи оживление и обръщане на глави. Като че ли без да забелязва вниманието, той спокойно се отправи към двойната скамейка на първия ред от правителствената половина на парламента. Седеше там със Стюърт Костън, който вече беше заел мястото си. Покланяйки се на спикъра, който председателствуваше от покритото си с балдахин и приличащо на трон кресло, Джеймз Хаудън седна на мястото си. Малко по-късно кимна вежливо на Бонър Дийц, заел точно срещу него мястото на лидера на опозицията.

Рутинният поток от въпроси към министрите от правителството беше вече започнал.

Депутат, от Нюфаундленд беше разтревожен от голямото количество мъртва риба треска, плуваща край атлантическия бряг и запита какво мисли да прави правителството. Министърът на рибната промишленост започна да отговаря заплетено и тромаво.

До премиер-министъра „усмихнатия“ Стю промърмори:

— Научих със сигурност, че Дийц е избрал въпроса за имиграцията. Надявам се, че Харви ще успее да се справи.

Джеймз Хаудън кимна и погледна зад себе си към втория ред от правителствените банки, където седеше Харви Уоръндър, външно невъзмутим като се изключи нервният тик на лицето от време на време.

С напредването на заседанието ставаше очевидно, че имиграцията и Дювал — проблеми, по които опозицията с радост би бомбардирала правителството с въпроси — се пропускат. Това беше допълнително потвърждение, че Бонър Дийц и поддръжниците му възнамеряват да проведат дебати с предварително подготвени речи, когато бъде внесено предложението за разходите на правителството.

Хаудън мрачно отбеляза, че галерията за печата беше препълнена. Всички места на предните редове бяха заети и отзад се тълпяха прииждащите репортери.

Въпросите свършиха и „усмихнатият“ Стю се изправи до премиер-министъра. Той предложи Камарата да разгледа въпроса за разходите.

Загръщайки пълната си фигура в тогата на Q.C., спикърът кимна. В същия момент лидерът на опозицията скочи на крака.

— Мистър спикър — произнесе дрезгаво почитаемият Бонър Дийц, след което замълча, обръщайки въпросителното си лице на учен към председателстващия. Спикърът отново кимна. В стола си под дъбовия, инкрустиран балдахин приличаше на черен, бдителен бръмбар.

За момент Дийц направи пауза, поглеждайки нагоре — имаше този несъзнателен навик — към високия петдесет фута таван на залата. Джеймз Хаудън, който седеше от другата страна на Камарата, си помисли, че отстрани изглежда като че ли неговият основен опонент търси там на боядисаната повърхност, сред позлатените орнаменти на корнизите думите, които му трябва, за да изглежда велик в момента.

— Жалката репутация на това правителство — започна Бонър Дийц, — отникъде не е подхранвана с толкова много угнетяващи примери както от нейната политика в областта на имиграцията и от ежедневно третиране на имигрантските дела. Предполагам, мистър спикър, че и правителството, и неговият департамент по въпросите на гражданството и имиграцията стоят с двата си крака в деветнадесети век. И нищо не може да ги изведе от там — нито фактът, че времената са се променили, нито съществуването на елементарна човечност.

Подходящо въведение, помисли си Хаудън, въпреки че Бонър Дийц бе извлякъл от изучаването на тавана всичко друго, но не и величавост. Повечето от думите в една или друга форма бяха използвани от сменящите се една с друга опозиции в Камарата на общините.

Мисълта му напомни да надраска една бележка на Харви Уоръндър: „Цитирай случаи, в които сегашната опозиция, е спазвала абсолютно същата процедура, когато е била на власт. Ако нямаш подробностите, инструктирай департамента си да ти донесат веднага сламки.“. Той сгъна бележката, повика с пръст едно момче-разсилен и му показа министъра на имиграцията. Минута по-късно Харви Уоръндър обърна главата си към премиер-министъра, кимна, и докосна една от папките, които лежаха пред него. Е, помисли си Хаудън, така и

трябва да бъде. Един добър оперативен помощник винаги би подготвил старателно началника си за случай като този.

В това време Бонър Дийц продължаваше:

— ... в това предложение за изразяване на недоверие... един пресен трагичен случай, в който безсмислено се игнорират хуманните съображения, а също така и човешките права.

Когато Дийц спря, откъм страната на опозицията се чу тракането на плотовете. Откъм страната на правителството се чу вик от задните редове:

— Бих искал да игнорираме вас.

За секунда лидерът на опозицията се поколеба.

Грубостите и бъркотиите в Камарата на общините никога не бяха правили особено впечатление на Бонър Дийц. От избирането му за пръв път за член на парламента преди много години, Камарата винаги страшно много му бе приличала на спортна арена, на която съперничещите си отбори се опитват при всяка възможност да си откраднат топката един от друг. Изглеждаше, че правилата на играта бяха детски прости: ако нещо се одобрява от твоята партия, значи то е добро, ако се одобрява от друга партия, значи то безусловно е лошо. Много рядко имаше нещо средно между тези две линии на поведение. Също така да се усъмниш в позицията на собствената си партия и да се замислиш даже за момент дали пък твоите опоненти не са прави или по-мъдри — това се считаше за проява на недоброжелателност и нелоялност.

За Дийц, учения и интелектуалеца, беше шокиращо да открие, че проявите на активна подкрепа на партията се изразяваха в тропане с капациите на масичките и в размяната на презрителни реплики и контра реплики с опонентите отсреща, така както правят децата в училище, като при това понякога се проявяваше ерудиция, доста по-ниска от ученическата. С времето — доста преди да стане лидер на опозицията — Бонър Дийц се бе научил да прави и двете, въпреки че винаги изпитваше вътрешно неудобство.

Апострофиралият го бе извикал: „Бих искал да игнорираме вас“.

Истинската му реакция бе да не обръща внимание на груби и глупави прекъсвания. Но той знаеше, че неговите собствени поддръжници очакват някаква ответна реакция. Ето защо той рязко отвърна:

— Желанието на почитаемия член е разбираемо, тъй като правителството, което той поддържа, е игнорирало толкова дълго време толкова много неща — и той размаха обвиняващ пръст към другата страна в Камарата. — Но ще дойде денят, когато съвестта на тази страна няма да може да бъде повече игнорирана.

Вътрешно Бонър Дийц реши, че не беше блестящ. Подозираше, че премиер-министърът, който го превъзхождаше по остроумие в отговорите, щеше да отвърне по-добре. Но поне опитът му да контраатакува беше постигнал взрив от тропане на капаци на маси зад него.

В отговор от отсрещната страна се чуха подигравки и викове: „Ох, ох!“ и „Ти ли си нашата съвест?“

— Ред, ред — мистър спикър се беше изправил, слагайки си триъгълната шапка. След минута-две шумът утихна.

— Говорех за съвестта на страната — заяви Бонър Дийц. Нека ви кажа какво тази съвест ми говори на мене. Тя ми казва, че ние сме една от най-богатите и рядко населени страни в света. И въпреки това правителството чрез своя министър на имиграцията ни информира, че тук няма място за това самотно, нещастно човешко създание...

В едно ъгълче на мозъка си лидерът на опозицията съзнаваше, че говори неразумно. Беше опасно да се изразяват толкова открито и недвусмислено чувства от този род. Защото всяка партия, която дойдеше на власт, бързо разбираше, че политическият натиск за ограничаване на имиграцията е прекалено голям, за да бъде игнориран. Дийц знаеше, че някой ден ще съжالياва за сегашните си разпалени думи.

Но имаше моменти — и сегашният беше един от тях, когато всички компромиси на политиката и безкрайните неискрени речи го отегчаваха и отвращаваха. Днес поне щеше да изрази онова, в което искрено вярваше и беше готов да си понесе последиците.

Забеляза, че в галерията за журналистите всички глави бяха сведени.

И Бонър Дийц продължи обръщението си към Камарата, молейки за Анри Дювал — един незначителен човек, когото никога не беше виждал.

От другата страна на прохода Джеймз Хаудън слушаше речта с половин ухо. През последните няколко минути той гледаше часовника,

намиращ се в южната част на залата под запълнения до три четвърти балкон за дами. Знаеше, че много скоро една трета от присъстващите репортери ще напуснат, за да предадат статиите си за вечерните издания. Тъй като крайните срокове приближаваха, те щяха да започнат да излизат всеки момент. Слушайки внимателно, той чакаше удобния случай да се намеси...

— Сигурно има моменти — произнесе с патос Бонър Дийц, — когато хуманните съображения трябва да надделеят над упоритото придържане към буквата на закона.

Премиер-министърът скочи.

— Мистър спикър, ще ми разреши ли лидерът на опозицията един въпрос?

Бонър Дийц се поколеба. Но това беше разумна молба, на която трудно можеше да се откаже.

— Да — каза той кратко.

— Нима лидерът на опозицията предлага на правителството — запита Хаудън с внезапна реторичност, — да игнорира закона, закона на тази страна, приет от парламента...

Откъм страната на опозицията го прекъснаха викове:

— Въпрос, въпрос!... Махай се оттам!... Това е реч! А от неговата страна се чува ответните възгласи:

— Тишина!... Чуйте въпроса!... От какво се боите?

Бонър Дийц, който беше седнал, скочи отново.

— Стигам до същината на питането — обяви високо премиер-министърът и гласът му се извиси над останалите, — и то е следното — той замълча, очаквайки да стане относително по-тихо, и след това продължи: — Тъй като е ясно, че съгласно нашите закони този нещастен млад човек Анри Дювал не може да бъде допуснат в страната ни, аз питам лидера на опозицията дали той е съгласен да отнесем случая до Обединените нации. И аз мога да ви заявя, че каквото и да стане, правителството възнамерява да привлече вниманието на Обединените нации към този проблем...

В залата веднага избухна врява. Отново се разменяха викове, обвинения и контраобвинения. Спикърът се беше изправил на крака, но гласът му не се чуваше. Зачервен, с горящи очи Бонър Дийц се обърна към премиер-министъра и извика сърдито:

— Това е опит...

Това беше.

В галерията за журналисти репортерите бързаха към изхода. Прекъсването и съобщението бяха много добре премерени във времето...

Джеймз Хаудън можеше да предскаже какви щяха да бъдат заглавията на повечето от репортажите, които сега се предаваха по телефона или се печатаха: Случаят с Анри Дювал, човекът без страна, може да стигне до Обединените нации, това обеща премиер-министърът днес. Канедиън прес и Бритиш юнайтед прес сигурно вече са изпратили спешни бюлетини. Телетайпите вече тракат:

„СЛУЧАЯТ ДЮВАЛ ЩЕ ОТИДЕ В ООН — ОБЕЩА ПРЕМИЕР МИНИСТЪРЪТ“

Притисканите от времето редактори, трескаво търсеци свежа гледна точка, ще изведат думите му в заглавието. Атаката на опозицията, речта на Бонър Дийц — ще бъдат, разбира се, споменати, но на второ място.

Сияейки вътрешно, премиер-министърът надраска един ред на Артър Лексингтън: „Напиши писмо“. Ако по-късно го запитат, ще може да заяви, че обещанието случаят да се отнесе до ООН е изпълнено от Министерството на външните работи.

Бонър Дийц продължи прекъснатата си реч. Но Джеймз Хаудън имаше чувството, че ударът е отслабнал, парата е изпусната, подозираше, че и Бонър Дийц го усеща.

Някога, много отдавна премиер-министърът харесваше и уважаваше Бонър Дийц. Независимо от пропастта между партийните линии, която ги разделяше. В характера на опозиционния лидер имаше цялостност и дълбочина. Човек не можеше да не се възхищава от честната последователност във всичките му действия. Но с времето отношението на Хаудън се беше изменило и сега беше много близо до толерантно презрение.

Промяната бе предизвикана главно от действията на Дийц като опозиционен лидер. Хаудън виждаше, че много пъти Бонър Дийц не се беше възползвал от уязвимостта му по някои конкретни въпроси. Това че понякога действието — или липсата му, показваха разумна

умереност, нямаше (според Хаудън) никакво значение. Ролята на лидера е да води и където се появи възможност за спечелване на някакво преимущество, трябва да се действа твърдо и безмилостно. В партийната политика няма място за меки Марии и пътят към властта неизбежно беше осеян с разбити надежди и отломки от чужди амбиции.

На Бонър Дийц му липсваше именно безмилостност.

Той имаше други качества: интелект и ерудиция, схватливост и предвидливост, търпение и лично обаяние. Но всичките тези качества не стигаха, за да бъде достоен съперник — поне в очите на Джеймз МакКалъм Хаудън.

Почти невъзможно е, помисли си Хаудън, да си представиш Бонър Дийц като премиер-министър, който управлява кабинета, доминира в Камарата на общините, маневрира, преструвайки се, действуйки бързо — така както самият той беше направил преди малко, за да спечели тактическото предимство в един спор.

А Вашингтон? Щеше ли да може лидерът на опозицията да се изправи срещу президента на САЩ и отвратителния му помощник, да отстои позициите и да се върне от Вашингтон с толкова, колкото беше спечелил самият Хаудън. По-вероятно бе Дийц да прояви разбиране, да не е твърд като Джеймз Хаудън и накрая да даде повече и да получи по-малко. И това важеше за всичко, което предстоеше да се случи през следващите месеци.

Последната мисъл му напомни, че само след десет дни той, Джеймз Хаудън, ще се изправи тук в Камарата и ще съобщи за Съюзния пакт и условията му. След това ще настане времето на величието и на великите неща и всички дребни проблеми — пътници без билет, имиграция и тем подобни, ще бъдат забравени и отхвърляни. Почувствува безсилие и раздражение от това, че сегашните дебати в момента се считаха за важни, когато всъщност бяха смешни в сравнение с въпросите, които той скоро щеше да разкрие.

И сега, след почти едночасова реч, Бонър Дийц завършваше с думите:

— Мистър спикър, все още не е прекалено късно — заяви лидерът на опозицията. — Все още не е прекалено късно това правителство милосърдно и великодушно да даде на младия човек исканото от него канадско жителство. Все още не е прекалено късно за

този човек да напусне трагичния затвор, на който жестоко са го осъдили условията на неговото раждане. Все още не е прекалено късно за Дювал — с нашата помощ и сред нас — да стане полезен и щастлив член на нашето общество. Аз моля правителството за състрадание. Приканвам го да не оставя без последствия молбата ми.

След което завърши с думите на официалното предложение:

— ... че Камарата осъжда отказа на правителството да поеме и носи истинската отговорност в областта на имиграцията... — Бонър Дийц седна под грохота на капаците на масите откъм страната на опозицията.

Веднага скочи Харви Уоръндър.

— Мистър спикър — започна с басовия си, бумтящ глас министърът на имиграцията, — както винаги лидерът на опозицията съумя да подправи факта с фантазия, да обгърне един прост въпрос с облака на изключителна сантименталност и успя да представи една обикновена законова процедура на департамента по имиграцията като садистична конспирация срещу човечеството.

Моментално избухнаха гневни протести и викове „Седни си!“, придружени от насмешки и удряне на капаците на масите.

Игнорирайки шума, Харви Уоръндър продължи разгорещено:

— Ако това правителство се беше провинило в нарушаване на закона, ние щяхме да заслужаваме позора в тази Камара. Или ако департаментът по въпросите на гражданството и имиграцията не беше успял да изпълни задълженията си в съответствие със закона, игнорирайки членовете му, гласувани от парламента, аз щях да преклоня глава и да приема укорите ви. Но тъй като ние не сме направили нито едното, нито другото, аз не мога да приема и двете.

Джеймс Хаудън искаше Харви Уоръндър да смекчи малко агресивния си тон. Имаше случаи в Камарата на общините, които изискваха динамична, нападателна тактика, но сега не беше така. По-ефективна би била тихата разумност. Освен това в гласа на Уоръндър премиер-министърът със страх долови истерична нотка. И тя се усилваше, колкото повече говореше той:

— Какво означава обвинението в подлост и безсърдечие, което лидерът на опозицията изложи пред вас? Просто, че правителството не е нарушило закона, че неговият департамент по въпросите на гражданството и имиграцията е изпълнил задълженията си с

непоколебима честност и в строго съответствие с канадския закон за имиграция.

Е, това беше правилно, в действителност трябваше да се каже. Само ако Харви беше по-малко напорист...

— Лидерът на опозицията говори за човека Анри Дювал. Нека да игнорираме въпроса дали тази страна трябва да поеме товара, който всички други отхвърлят, дали трябва да отворим вратите си за човешкия боклук от морето...

Воят от протести, който се надигна от другата страна на Камарата, надхвърли по сила всички словесни престрелки от този ден. Хаудън разбра, че Харви Уоръндър е отишъл прекалено далеч. Дори от страната на правителството имаше шокирани лица и само няколко души отвърщаха с половин уста на виковете на опозицията.

Бонър Дийц се изправи.

— Мистър спикър, използвайки правото си, аз протестирам...

Зад него се чуваха и други възмутени гласове. Сред увеличаващия шум Харви Уоръндър продължаваше да говори:

— Казвам ви, нека да игнорираме фалшивата сантименталност и да разгледаме закона. Законът е изпълнен... — думите му потънаха в нарастващия тътен от сърдити викове.

Над всички гласове се извисяваше един:

— Мистър спикър, може ли министърът на имиграцията да дефинира какво разбира под човешки боклук?

С безпокойство Джеймз Хаудън позна човека, който питаше. Въпросът задаваше Арнълд Гийни, член на опозицията от задните скамейки, представляващ един от най-бедните райони на Монреал.

В Арнълд Гийни имаше две забележителни неща. Той беше инвалид, висок метър и половина, с частично парализирано и изкривено тяло. Лицето му беше ужасяващо грозно и непропорционално, като че ли природата беше решила да създаде една пародия на човешко същество. И въпреки това, независимо от сакатостта си, той беше направил забележителна кариера като парламентарист и защитник на безнадеждни каузи. Хаудън лично изпитваше силна неприязън към него, подозирайки го, че е екхибиционист, безсрамно търгуващ с физическите си дефекти. И в същото време, знаейки много добре, че симпатиите на хората винаги

ще бъдат на страната на един инвалид, премиер-министърът се пазеше да влиза в диспут с Арнълд Гийни.

Гийни отново запита:

— Ще дефинира ли министърът думите си „човешки боклук“?

Мускулите по лицето на Харви Уоръндър отново заиграха. Джеймз Хаудън предвиждаше отговора, който с необмислена прибързаност можеше да даде министърът на имиграцията: „Почитаемият член най-добре знае какво означава това“. Хаудън реши, че този отговор трябва да бъде предотвратен на всяка цена.

Изправяйки се, премиер-министърът заяви сред шума на репликите и контра репликите:

— Почитаемият депутат от Монреал Ийст поставя ударението върху определени думи, за които аз съм абсолютно сигурен, че моят колега не е желал да прозвучат така.

— Тогава нека го каже! — изстреля думите си Гийни, изправяйки се мъчително с помощта на патерици. Около него се разнесоха негодуващи викове: „Оттегли си думите! Оттегли ги!“. Хората от балконите се надвесиха, за да видят по-добре.

— Ред! Ред! — гласът на спикъра едвам се чуваше в общата гюрултия.

— Нищо няма да оттегля! — извика буйно Харви Уоръндър, лицето му беше силно зачервено, якият му врат се изду.

Отново буря от възгласи. Отново призивите на спикъра за ред. Хаудън видя, че това е един рядък случай за парламента. Само някакъв изключително остър сблъсък или въпрос за човешките права можеше да възбуди Камарата по този начин.

— Аз искам министърът да ми отговори — това все още беше настоятелният, пронизителен глас на Арнълд Гийни.

— Ред! Въпросът, стоящ пред Камарата... — най-сетне гласът на спикъра можеше да се чуе. От страната на правителството премиер-министърът и Харви Уоръндър си седнаха на местата, подчинявайки се на председателстващия. Във всички части на залата гласовете започнаха да стихват. Само Арнълд Гийни, олюлявайки се на патериците си, продължаваше да пренебрегва нареждането на спикъра.

— Мистър спикър, министърът на имиграцията говори в тази Камара за човешки боклук. Аз настоявам...

— Ред! Призовавам депутата да си седне на мястото.

— Имам правото...

— Ако депутатът не си седне на мястото, ще бъде принуден да назова името му.

Изглежда, че Гийни си просеше наказанието. Правилата на поведение в Камарата гласяха, че когато спикърът стане, всички останали трябва да отстъпят. Още повече, че в този случай спикърът беше изрекъл и конкретна заповед. Ако Гийни продължаваше с явното си незачитане, щеше да последва някакво наказание.

— Ще дам на почитаемия депутат последна възможност — предупреди строго спикърът, — преди да назова името му.

— Мистър спикър — продължи предизвикателно Арнълд Гийни, — аз съм се изправил да защитавам едно човешко същество, което се намира на три хиляди километра оттук, и които това правителство презрително нарече „боклук“...

Изведнъж Джеймз Хаудън прозря плана. Той беше прост — Гийни, инвалидът, искаше да сподели мъченичеството на Дювал, пътника без билет. Това беше една ловка, макар и цинична маневра, която Хаудън трябваше да предотврати.

Изправяйки се премиер-министърът се намеси:

— Мистър спикър, аз мисля, че можем да разрешим случая... — беше вече решил, че от името на правителството ще оттегли обидните думи, каквото и да почувствува по този повод Харви Уоръндър...

Много късно.

Игнорирайки премиер-министъра, спикърът обяви твърдо:

— Мое неприятно задължение е да назова почитаемия депутат от Монреал ийст.

Разбирайки с яд, че е изгубил гамбита, Джеймз Хаудън седна.

Формалностите последваха бързо. Назоваването на името на някой депутат от спикъра беше мярка, която рядко се прилагаше. Но когато се случеше, останалите членове автоматично и задължително трябваше да предприемат дисциплинарни мерки. Авторитетът на спикъра във всички случаи трябваше да бъде подкрепен. Това беше авторитетът на самия парламент и на народа, а те бяха извоювани с борба през вековете...

Премиер-министърът предаде бележка с две думи до Стюърт Костън — председател на Камарата. Думите бяха: „Минимално наказание“. Финансовият министър кимна.

След бърза консултация с министъра на пощите, телеграфите и телефоните, който седеше зад него, Костън стана и обяви:

— Имайки предвид вашето решение, мистър спикър, аз нямам друг избор, освен да предложа, подкрепен от министъра на пощите, телеграфите и телефоните мистър Гоулд, следното: „Почитаемият депутат от Монреал ийст се отстранява до края на днешното заседание“.

Премиер-министърът с неудоволствие забеляза, че галерията на журналистите отново беше пълна. Подготвяха се вечерните новини за телевизията и радиото и заглавията за утрешните вестници.

Гласуването на предложението на Костън отне двадесет минути. Резултатът беше 131 гласа за, 55 — против.

— Обявявам предложението за прието — обяви официално спикърът.

След това в Камарата настъпи тишина.

Внимателно, олюлявайки се на патериците си, Арнълд Гийни се изправи. Нарочно бавно, с непохватни стъпки, той прехвърляше осакатеното си тяло покрай първите редици на опозицията и излезе в централния проход. На Джеймз Хаудън, който си спомняше Гийни в Камарата от много години, му се струваше, че никога не се е движил толкова бавно. Обръщайки се към спикъра, Гийни се поклони с патетична несръчност и за момент даже изглеждаше, че ще падне. След това, изправяйки се, той се обърна и се отправи бавно към другия край на залата. Там отново се обърна и се поклони. Когато изчезна зад външната врата, подкрепян от дежурния сержант, в залата се чу въздишка на облекчение.

— Министърът по въпросите на гражданството и имиграцията има дума — каза тихо спикърът.

Харви Уоръндър — малко по-спокоен, продължи оттам, където беше спрял. Но Джеймз Хаудън знаеше, че каквото и да стане сега, може само да поотслаби малко ефекта. Арнълд Гийни беше заслужено изгонен за няколко часа, защото скандално беше нарушил правилата за поведение в Камарата на общините. Но пресата щеше да използва максимално случая и читателите, които не знаеха, а и не се интересуваха от правилата за водене на спор, щяха да видят двама нещастни мъже — инвалид и самотен пътник без билет — жертва на едно грубо и деспотично правителство.

За първи път Хаудън се замисли колко популярност може да си позволи да загуби правителството заради появата на Анри Дювал.

Бележката от Брайън Ричардсън гласеше: „Очаквай ме в седем.“

В седем без пет Мили Фрийдмън излезе мокра от банята с надеждата, че той ще закъснее, тъй като тя явно не успяваше.

Често се беше чудила със смътно безразличие защо тя, която успяваше да управлява с ефективността на машина живота си в канцеларията — и този на Джеймз Хаудън също, не се справяше по същия начин и с личния си живот вкъщи. На Парламънт хил тя беше точна до секундата, у дома вечно закъсняваше. Канцеларията на премиер-министъра беше подредена образцово, включително изкусно подреденият бюфет и архива, от който Мили за секунди можеше да извади писмо, писано на ръка преди пет години от някой, чието име отдавна е забравено. Но в момента, както обикновено, се ровеше из разхвърляните чекмеджета в спалнята си, за да намери някой чист сутиен.

Предполагаше — когато се беше замисляла за това, — че собствената ѝ лека неорганизираност извън канцеларията беше вътрешен бунт срещу придобитите навици и натиск спрямо личния ѝ живот. Тя винаги беше бунтарски настроена, понякога дори болезнено, срещу опитите да я ангажират с идеи на другите.

Никога не беше обичала други да строят планове за нейното бъдеще, дори когато това се правеше добронамерено. Веднъж, когато учеше в колежа в Торонто, баща ѝ я беше завещавал да стане адвокат.

— Ще имаш голям успех, Мили — беше предсказал той. — Ти си умна, реагираш бързо и имаш този тип ум, който веднага вижда същината на нещата. Само ако искаш можеш да разбиваш на пух и прах мъже като мен.

По-късно тя беше осъзнала, че ако сама беше стигнала до тази мисъл, вероятно така и щеше да направи. Но не можеше да приеме — дори от собствения си баща, когото обичаше, някой друг да взема вместо нея решения, които засягат живота ѝ.

Разбира се, възгледът ѝ беше спорен. Никой не може да води абсолютно независимо съществуване, тъй като не могат да се разделят личният и служебният живот. В противен случай, помисли си Мили

след като намери сутиена си и го сложи, нямаше да съществува любовта ѝ с Джеймз Хаудън, нито пък идването на Брайън Ричардсън тази вечер.

Но дали така трябва да стане? Трябваше ли да позволява на Брайън да идва? Нямаше ли да е по-добре, ако бе проявила твърдост в началото, отстоявайки личния си живот — този личен живот, който внимателно беше създавала след деня, в който най-сетне разбра, че няма да има съвместен живот с Джеймз Хаудън?

Обу си бикини и въпросите отново заприиждаха.

Заслужаваше си да имаш самостоятелен личен живот, разумно щастлив. Дали с Брайън Ричардсън не поемаше риска да изгуби едно трудно спечелено задоволство от живота, не получавайки нищо в замяна?

Беше ѝ отнело време — много време след скъсването с Джеймз Хаудън — за да съумее да настрои ритъма си на живот към постоянната самота. Но понеже притежаваше (така си мислеше Мили) дълбоко вкоренен инстинкт да решава личните си проблеми без чужда помощ, беше успяла да се приспособи до такава степен, че сега животът ѝ беше наситен, балансиран и сполучлив.

Мили вече наистина не завиждаше, което ѝ се беше случвало по-рано, на омъжените си приятелки с техните пушеци лула мъже-закрилници и пълзящи деца. Всъщност понякога колкото повече ги гледаше, толкова по-скучен и досаден ѝ се виждаше техния живот, сравнен с нейната независимост и свобода. Въпросът беше: дали нейните чувства към Брайън.

Ричардсън не я теглеха назад към мислите за една традиционна обвързаност?

Отваряйки вратите на шкафа в спалнята, Мили се замисли какво да облече. Е, на Бъдни вечер Брайън беше казал, че изглежда секси в панталони. Избра чифт яркозелени памучни панталони, след това отново започна да рови в чекмеджетата, за да намери бял, деколтиран пуловер. Остана боса, като обу тънки бели сандали. Беше вече седем и десет, когато тя вече беше облечена и с лекия грим, който носеше денем и вечер.

Прекара ръце през косата си, реши, че все пак трябва да я срещне и се забърза към банята.

Поглеждайки се в огледалото си каза: *Няма нищо, абсолютно нищо, за което да те е грижа. Да, ако искам да съм честна, аз мога да се влюбя в Брайън Ричардсън, може би вече го обичам. Но Брайън не е свободен и то по своя воля. Така че проблеми няма.*

Но мозъкът ѝ настояваше, че има проблем. Какво ще стане после? Когато той си тръгне. И когато отново останеш сама.

Мили спря за момент. Припомни си какво беше преди девет години. Празните дни, тъжните ноци, бавно пълзящите дълги седмици... На глас каза:

— Не мисля, че бих издържала отново — и по-тихо: — Може би в края на краищата тази вечер всичко трябва да приключи.

Все още беше обзета от спомени, когато отдолу прозвуча звънецът.

Преди да свали балтона си, Брайън я целуна. По лицето му бе набола брада и миришеше на тютюн. Мили усети някаква слабост, решителността ѝ се изпари. Искам този мъж, помисли си тя, на всяка цена. След това си спомни как преди няколко минути бе убедена, че трябва да скъса с него тази нощ.

— Мили, кукличко — каза той тихо, — изглеждаш страхотно.

Тя се освободи и го погледна. След това каза загрижено:

— Брайън, ти си уморен.

— Знам — кимна той. — И имам нужда да се избърсна. Току-що идвам от камарата.

Тя попита машинално:

— Как мина?

— Не си ли чула?

Мили поклати глава.

— Напуснах канцеларията рано и не съм включвала радиото. Изпуснах ли нещо?

— Не — каза той. — Скоро ще чуеш какво е станало.

— Дебатите лошо ли се развиха?

— Бях в галерията — кимна той мрачно. — По-добре да не бях ходил. В утрешните вестници ще ни смачкат.

— Да пийнем — каза Мили. — Като че ли имаш нужда от едно питие.

Тя разбърка мартинитата, беше наляла по-малко вермут. Донасяйки ги от кухненския бокс, съобщи почти весело:

— Това ще помогне. Обикновено го прави.

Тази нощ няма да има раздяла, помисли си тя. Може би след седмица или месец. Но не тази вечер.

Брайън Ричардсън отпи от чашата си, след това я остави. Без въведение, почти рязко, той заяви:

— Мили, искам да се омъжиш за мен.

Настъпи тишина, в която секундите изглеждаха часове. След това по-меко:

— Мили, чу ли ме?

— За момент — каза Мили, — ми се стори, че ти ме помоли да се омъжа за теб.

Думите, докато ги изричаше, изглеждаха въздушни, отнесени, гласът ѝ — безплътен.

— Не си прави шеги с това — каза Ричардсън дрезгаво. — Аз съвсем сериозно ти го казвам.

— Брайън, скъпи — гласът ѝ беше нежен. — Аз не се шегувам, наистина не се шегувам.

Той остави чашата си ѝ се приближи. Целунаха се отново — дълго и страстно. Тя постави главата си на рамото му. Все още усещаше миризмата на тютюн.

— Притисни ме — прошепна тя. — Притисни ме.

— Когато въпросът ми достигне до теб — каза той в косата ѝ, — може да ми дадеш някакъв отговор.

Всички женски инстинкти в нея я подтикваха да извика — да. В момента беше готова за незабавно съгласие. Та нали това искаше през цялото време? Не беше ли си казвала преди малко, че ще приеме Брайън при всякакви условия: и сега условията изведнъж бяха най-благоприятните — женитба, постоянство...

Всичко беше толкова лесно. Промърморваш, че приемаш и всичко е готово и връщане назад няма...

Именно тази окончателност я плашеше. Това беше действителност, а не мечти. Изведнъж я поби тръпка на неувереност. Един предпазлив глас ѝ нашепваше — почакай!

— Предполагам, че не съм кой знае каква партия — гласът на Брайън шушнеше в косата ѝ, а ръката му галеше нежно врата ѝ. — Малко съм втора младост и ще трябва да получа развод, въпреки че проблеми няма да има. Елоиз и аз се разбираме.

Настъпи пауза, след което гласът продължи бавно:

— Мисля, че те обичам, Мили. Мисля, че наистина те обичам.

Та повдигна лицето си, очите ѝ бяха пълни със сълзи и го целуна.

— Брайън, скъпи, знам, че ме обичаш. Мисля, че и аз те обичам.

Но искам да съм сигурна. Моля те, дай ми малко време.

Лицето му се изкриви в измъчена усмивка.

— Е — каза той, — репетирах през целия път, но предполагам, че се провалих — може би, помисли си той, прекалено дълго изчаквах. Или постъпих по възможно най-лошия начин. Или това е възмездието за поведението ми в началото, когато не ми пукаше особено и само внимавах да не се обвържа. А сега аз съм този, който иска да се обвърже, и останах с пръст в уста. Но поне, успокояваше се той, времето на неопределеността свърши — копнежът на неспокойната му душа през последните няколко дни, мисълта, че за него Мили е всичко. Сега без нея остана само празнотата...

— Моля те, Брайън — Мили беше по-спокойна сега, самочувствието и самоконтролът ѝ се бяха възвърнали. И добави откровено — Аз съм поласкана, скъпи, и мисля, че отговорът ще е „да“. Но искам да съм сигурна за доброто и на двамата ни. Моля те, скъпи, дай ни малко време.

— Колко? — попита той рязко.

Бяха седнали на дългото канапе, главите им бяха доближени, а ръцете вплетени една в друга.

— Честно казано, не знам, скъпи, и се надявам, че няма да настояваш за точен срок. Няма да мога да понеса някакъв краен срок да виси като дамоклев меч над главата ми. Но ти обещавам, че веднага, когато съм сигурна, ще ти кажа.

Какво ми стана — помисли си тя. От живота ли се боя? Защо се колебая, защо не изясня нещата веднага? Но предпазливият глас отново се обади: Почакай!

Брайън отвори ръка за прегръдка и тя се мушна в нея. Устните им се срещнаха и те яростно се целунаха, отново и отново. Тя почувствува как душата ѝ се отваря и сърцето ѝ заби силно. След малко ръцете му нежно се плъзнаха.

Към края на вечерта Брайън Ричардсън влезе в хола, носейки две чашки с кафе. Зад него в кухненския бокс Мили приготвяше сандвичи със салам. Забеляза, че в мивката все още лежат неизмити чинийките от закуската. Наистина, помисли си тя, ще трябва да пренесе някои от служебните си навици в къщи.

Ричардсън прекоси хола и отиде до преносимия телевизор на Мили, който стоеше на ниска масичка, обърнат към едно от големите кресла.

— Не знам дали ще го понеса, но мисля, че ще е най-добре да узнаем най-лошото.

Когато Мили донесе подноса със сандвичи и седна, започнаха националните новини на СВС.

Както обикновено напоследък първият репортаж беше за влошаващата се международна обстановка. В Лаос отново бяха избухнали вълнения, подстрекавани от Съветския Съюз. Кремъл беше отговорил войнствено на американската протестна нота. Съобщаваше се, че в държавите сателити на СССР в Европа се наблюдават струпвания на войски. Във възстановената ос Москва-Пекин се разменяха сърдечни приветствия.

— Наближава — промърмори Ричардсън. — Наближава с всеки изминал ден.

Следваща беше историята на Анри Дювал.

— В Отава днес — започна да чете добре школуваният говорител, — в Камарата на общините се вдигна голям шум заради Анри Дювал — човекът без страна, който сега очаква във Ванкувър да го депортират. Във върховата точка на сблъсъка между правителството и опозицията от залата беше изгонен до края на заседанието Арнълд Гийни, депутат от Монреал ийст...

Зад говорителя на един екран се появи образът на Анри Дювал, последван от голяма снимка на депутата-инвалид. Както се бяха опасявали и Брайън Ричардсън, и Джеймз Хаудън, инцидентът с изгонването и фразата „човешки боклук“ на Харви Уоръндър, бяха гвоздеят на новините. И независимо колко справедливо репортажът отразяваше ситуацията, пътникът без билет и инвалидът неизбежно се приемаха като жертви на грубото и безжалостно правителство...

— Кореспондентът на СВС Нормън Дийпинг — каза говорителят, — описва сцената в Камарата...

Ричардсън се протегна към копчето за изключване.

— Не мисля, че много да издържам повече. Нали не възразяваш?

— Не — поклати глава Мили.

Тази вечер, въпреки че съзнаваше колко важно е всичко това, в нея нямаше и искрица интерес. Най-важният въпрос за нея все още беше нерешен...

Брайън Ричардсън посочи към угасналия екран на телевизора.

— По дяволите, знаеш ли каква аудитория имат тези? Цяла мрежа — от единия бряг до другия. Прибави към тях и другите — радиото, местните телевизионни центрове, утрешните вестници... — той сви безпомощно рамене.

— Знам — каза Мили. Тя се опитваше да се откъсне от личните си преживявания. — Ако можех да направя нещо.

— Мили, скъпа, ти вече го направи — Ричардсън беше станал и крачеше напред-назад из стаята. — Най-малкото — ти намери... — изречението остана недовършено.

Мили знаеше, че и двамата непрекъснато мислят за фотокопието — съдбоносното, секретно споразумение между Джеймз Хаудън и Харви Уоръндър.

— Ти успя ли... — попита тя колебливо.

— Проклятие! Няма нищо... нищо — разтърси той глава.

— Знаеш ли — каза Мили бавно, — винаги съм си мислела, че има нещо странно около мистър Уоръндър. Начинът, по който говори и се държи, като че ли през цялото време е нервен. И цялата тази работа с идолизирането на сина му — онзи, убитият във войната...

Тя спря, стресната от изражението на Брайън Ричардсън. Очите му се бяха втренчили в лицето ѝ, устата му беше отворена.

— Брайън...

— Мили, кукло, кажи го пак — прошепна той.

— Мистър Уоръндър — повтори тя притеснено, — казах, че той се държи странно, когато говори за сина си. Разбрах, че в дома му има нещо като олтар. Хората често говорят за това.

— Да — кимна Ричардсън. Опитваше се да скрие възбудата си. — Да. Е, мисля, че и от тук няма да излезе нищо.

Помисли си след колко време може да излезе. Трябваше им телефон — но не телефонът на Мили. Имаше някои неща... неща,

които трябваше да свърши... но в никакъв случай не би искал Мили да узнае.

След двадесет минути вече звънеше от една денонощна дрогерия.

— Въобще не ми пука колко е късно — каза имидж-директорът на партията на събеседника си по телефона. — Казвам ти да дойдеш в центъра. Чакам те в Джаспър Лаундж.

Бледият младеж с очила с рогови рамки, когото бяха измъкнали от леглото му, въртеше нервно чашата в ръцете си.

— Наистина не знам дали мога да го направя — каза той с жална нотка в гласа.

— Защо не? — настоя Ричардсън. — Това е точно в твоя департамент по отбраната. Достатъчно е само да попиташ.

— Не е толкова просто — каза младежът. — Освен това информацията е секретна.

— Хайде, бе! — възпротиви се Ричардсън. — Толкова стара история — кой се интересува вече...

— Очевидно вие — каза младежът с нотка на укор. — Това е половината от проблема, който ме безпокои.

— Давам ти думата си — каза Ричардсън, — че каквото и да направя с това, което ми дадеш, никога няма да те издам.

— Но ще е трудно дори да се намери. Старите папки са заровени някъде отзад в зданието, в мазетата... Ще отнеме дни, може би седмици.

— Това е твой проблем — отсеке грубо Ричардсън. — Само че аз не мога да чакам седмици — той повика сервитьора. — Хайде да повторим.

— Не, благодаря — каза младежът. — За мене стига.

— Както искаш — Ричардсън кимна на келнера. — Само едно тогава.

След като сервитьорът се отдалечи, младежът каза:

— Съжалявам, но се боя, че ще ви откажа.

— И аз съжалявам — каза Ричардсън, — защото името ти беше близко до началото на списъка. — Той замълча. — Разбираш за кой списък говоря, нали?

— Да — кимна младият мъж, — знам.

— В моята работа — каза Ричардсън, — доста се занимавам с подбора на кандидати за депутати в парламента. Всъщност хората казват, че аз умея да изнамирам новите хора от партията, които накрая биват избирани.

— Да — потвърди младият човек, — и аз чух това.

— Разбира се, местните организации имат последната дума. Но те в повечето случаи правят това, което им препоръча премиер-министърът. Или това, което аз посъветвам премиер-министъра да им препоръча.

Младият човек премълча. Само облиза устните си с език.

— Да сключим сделката — изрече Брайън Ричардсън меко. — Направи ми тази услуга и аз ще поставя името ти на първо място в списъка. И не за кое да е безнадеждно място, а за такова, на което сигурно ще бъдеш избран.

На бузите на младежа изби червенина, когато попита:

— А ако не го направя?

— В този случай — каза тихо Ричардсън, — ти давам пълна гаранция, че докато аз съм в тази партия, ти никога няма да седиш в Камарата на общините и никога няма да си кандидат, за което и да е място. Ще си останеш оперативен помощник, докато се скапеш. И всичките пари на баща ти няма да ти помогнат.

— Вие ми предлагате — отрони с горчивина младежът, — да започна политическата си кариера с нещо гнило.

— В действителност ти правя услуга — каза Ричардсън. — Разкривам ти някои факти от живота, докато на другите ще им трябват години, за да ги разберат.

Сервитьорът се върна и Ричардсън попита:

— Сигурен ли си все пак, че не искаш да си пийнеш още едно?

Младият човек пресуши чашата си.

— Добре — каза той, — съгласен съм.

Когато сервитьорът си отиде, Ричардсън попита:

— Ако предположенията ми са верни, за колко време ще намериш това, което ми е нужно?

— Е... — младият мъж се поколеба, — ще трябва да помисля един-два дена.

— Горе главата! — Брайън Ричардсън се протегна и потупа другия по коляното. — След две години ще си забравил цялата тази работа.

— Да — каза с нещастен вид младият човек. — Точно от това се боя.

14. ЗАДЪРЖАН И ДЕПОРТИРАН

Заповедта за депортирането на Анри Дювал беше на бюрото, пред очите на Алън Мейтлънд.

... с това ви заповядваме да бъдете задържан и депортиран в мястото, откъдето сте дошли в Канада или в страната, чийто гражданин сте, или към чиято националност принадлежите, или в страната, в която сте се родили, или в страната, която е одобрена от...

Откакто излезе заключението на специалното разследване преди пет дена, думите на заповедта се набиваха в главата на Алън и вече можеше със затворени очи да ги повтори наизуст. Повтарял ги бе често, търсейки в официалните фрази вратичка, някакъв дребен недостатък, някаква пролука, в която да се вмъкнат пипалата на закона. Но такава нямаше.

До късно през нощта се беше зачитал в членовете на закона, в стари съдебни случаи, отначало десетки, по-късно стотици, вниквайки в техния заплетен и надут стил. Към края очите му бяха зачервени, тялото го болеше от липсата на сън. През деня в правната библиотека на Върховния съд към него се присъединяваше том Люис и двамата заедно изучаваха индекси, четяха резюмета и се взираха в дела, записани в древни, рядко отваряни томове.

— Няма нужда да обядвам — каза Том на втория ден. — Стомахът ми е пълен с прах.

Търсеха юридически прецедент, който да покаже, че начинът, по който департаментът по имиграцията разглежда случая Дювал е погрешен и, следователно, незаконен. Както се беше изразил Том:

— Търсим нещо, което ще можем да тупнем пред съдията и да му кажем: „Човече, ония задници не могат да ни прекарат и тук пише защо“.

А по-късно, кацнал уморен на върха на една стълба в библиотеката, Том заяви:

— Не познанията те правят адвокат, а умението да търсиш, където трябва онова, което ти трябва.

И през останалите дни те не намериха нужния им прецедент. Прекратиха търсенето.

— Това е всичко, което човек може да направи — призна Алън най-накрая. — Предполагам, че ще трябва да се предадем.

Беше два часът следобед, вторник, 9 януари. Преди час се бяха отказали.

Бдението в библиотеката беше прекъснато само един път — вчера сутринта, когато комисия от департамента разгледа апелацията на Анри Дювал срещу заключението на специалното разследване. Но това беше празна, формална процедура, изходът, от която беше ясен. Председател на комисията бе Едгар Крамър, а членове — двама имиграционни чиновници.

Това беше част от процедурата, която Алън се беше надявал да забави, но след гафа, който беше направил в съда, нещата се движеха прекалено бързо...

Макар да знаеше, че усилията му са напразни, Алън представи аргументите си така настойчиво и изчерпателно, сякаш се намираще пред съдия и заседатели. Комисията, включително Едгар Крамър, който през цялото време беше изключително вежлив, го изслуша с внимание. След което тържествено обяви решението в подкрепа на предишното заключение. По-късно Алън каза на Том Люис:

— Все едно да спориш с кралицата от „Алиса в страната на чудесата“, само че е доста по-отегчително.

Накланяйки се назад със стола си в своята миниатюрна, разхвърляна канцелария, Алън установи със съжаление, че случаят почти е приключил. Изглежда повече нищо не можеше да се направи. Ремонтът на „Вастервик“ беше свършил, корабът се пълнеше с нов товар и след четири дена щеше да отплава. Преди този момент, може би утре, ще трябва да отиде до там и да съобщи на Анри Дювал последната новина. Но знаеше, че тя няма да е неочаквана: младият

пътник се беше сблъсквал прекалено често с човешкото безразличие, за да се учуди особено на един нов отказ.

Алън изправи своите шест фута, почеса подстриганата си глава и излезе от стъкленото си кубче в скромната приемна отвън. Там нямаше никой. Том Люис беше в града, работейки по едно дело за недвижим имот, което бяха имали късмета да им възложат за няколко дни; вдовицата-машинописка, съсипана от необичайното напрежение през последните няколко дни, си беше тръгнала по обяд с намерението, както тя се беше изразила, „да спя един пълен оборот на часовника, мистър Мейтлънд, и ако приемете съвета ми — направете и вие същото“. Може би това ще е най-умното, което мога да направя, помисли си Алън. Изкушаваше се да си иде вкъщи, в тесния апартамент на Гилфорд стрийт, да спусне кревата си и да забрави за всичко, включително пътниците без билет, имиграцията и общата намусеност на цялото човечество. Освен, разбира се, за Шерън. Ето това е: ще концентрира мислите си изключително върху Шерън. Помисли си къде ли е тя в момента: какво ли е правила след последната им среща на чашка кафе по време на няколкото откраднати минути от ровенията в Юридическата библиотека; за какво ли мисли; как ли изглежда; дали се усмихва или се мръщи по онзи загадъчен начин, както тя умее...

Реши да ѝ се обади. Имаше време: нищо повече не можеше да направи за Анри Дювал. Използвайки телефона в приемната, той набра номера на Деверукс. Отговори икономът. Да, мис Деверукс си е вкъщи. Ще бъде ли мистър Мейтлънд така любезен да почака?

След минута или две той чу леки стъпки, приближаващи се към телефона.

— Алън! — гласът на Шерън беше възбуден. — Намерил си нещо!

— Де да бях — каза той. — Боя се обаче, че приключихме.

— О, не! — тонът на разочарование беше искрен.

Той обясни колко безплодни са били търсенията им и че е безполезно да продължават.

— Въпреки това — каза Шерън, — не мога да повярвам, че няма изход. Продължи да мислиш и мислиш, и най-накрая ще измислиш нещо като миналия път.

Вярата ѝ в него го развълнува, но той не я споделяше.

— Имам една идея — каза той. — Ще направя фигурка от глина на Едгар Крамър и ще я набода с карфици. Само това не сме опитвали.

Шерън се засмя.

— Някога аз моделирах с глина.

— Тогава нека да го направим довечера — предложи той просиявайки. — Ще почнем с вечеря и може би по-късно ще се захванем с глината.

— Е, Алън, съжалявам, но не мога.

— Защо не можеш? — запита той импулсивно.

Шерън се поколеба за момент, след това каза:

— Имам уговорена среща.

Е, помисли си той, изпроси си го. Зачуди се с кого ли е срещата й: дали Шерън го познава отдавна; къде ще отидат. Почувствува как го пронизва ревност, но после си каза, че е ирационално. В края на краищата Шерън сигурно е водила пълнокръвен светски живот, и то навярно доста преди той да се появи на сцената. И една целувка в никакъв случай не е клетва за вечна вярност.

— Съжалявам, Алън, наистина съжалявам. Но не мога да я отменя.

— Е, моля ти се — каза той с престорена бодрост. — Забавлявай се добре, а аз ще ти се обадя, ако се появи нещо ново.

— Довиждане — каза Шерън неуверено.

Когато постави слушалката, канцеларията му се стори по-малка и по-потискаща, отколкото преди. Безцелно я прекоси, съжалявайки, че се е обадил.

На бюрото на стенографката видя купчина отворени телеграми. Никога в живота си не бе получавал толкова телеграми, както през последните няколко дни. Вдигна най-горната и прочете:

„ПОЗДРАВЛЕНИЯ ЗА ВЕЛИКОЛЕПНАТА БОРБА
ВСЕКИ ДОБРОСЪРДЕЧЕН ГРАЖДАНИН ТРЯБВА ДА
ВИ ПОЗДРАВИ.

К.Р.БРАУН“

Той се зачуди кой ли беше К.Р. Браун. Мъж или жена? Богат или беден? И що за личност? Дали той или тя наистина е загрижен за

всичката несправедливост и потисничество, или просто е бил обхванат от сантиментални чувства? Той остави телеграмата и взе друга.

„ИИСУС Е КАЗАЛ КОЛКОТО, ЧЕ СТЕ СТОРИЛИ
ТОВА НА ЕДНОГО ОТ ТЕЗИ НАЙ-МАЛКИТЕ МОИ
БРАТЯ НА МЕНЕ СТЕ ГО СТОРИЛИ КАТО МАЙКА НА
ЧЕТИРИ СИНА СЕ МОЛЯ ЗА ВАС И ЗА БЕДНОТО
МОМЧЕ.

БЕРТА МАКЛАЙН“

Една друга, по-дълга от предишните две, привлече вниманието му.

„ДВАДЕСЕТ И ОСЕМТЕ ЧЛЕНА НА КЛУБА
КИВАНИС В СТЕЙПЛТЪН И ПРОВИНЦИЯ МАНИТОБА
СЕ СЪБРАХА ДА ВИ ПОЗДРАВЯТ И ДА ВИ ПОЖЕЛЯТ
МНОГО УСПЕХИ В БЛАГОРОДНАТА ХУМАНА
БОРБА СТОП НИЕ СЕ ГОРДЕЕМ, ЧЕ СТЕ КАНАДЕЦ
СТОП ПУСНАХМЕ ШАПКА И ВИ ИЗПРАЩАМЕ ЧЕК
СТОП МОЛЯ УПОТРЕБЕТЕ ПАРИТЕ КАКТО
НАМЕРИТЕ ЗА ДОБРЕ.

ДЖОН ЪРНД, СЕКРЕТАР“

Алън си спомни, че чекът беше пристигнал тази сутрин в една кредитна компания в Британска Колумбия, която беше предложила да управлява даренията за Анри Дювал. До днес бяха получени около хиляда и сто долара.

Благодаря ви, К.Р. Браун, мисис Маклайн и Киванис от Сейплтън, помисли си Алън. И на всички останали. Той притисна с ръка високия куп с телеграми. Не можах да направя кой знае какво, но все пак ви благодаря.

Забеляза, че на пода в ъгъла имаше две големи купчини с вестници и още една, струпана върху стола. Повечето от тях, и в трите купчини, не бяха местни — от Торонто, Монреал, Винипег, Риджайна,

Отава и други градове. Видя, че има един чак от Халифакс, Нова Скотия. Някои от посещаващите го репортери бяха оставили броеве, в които казваха, че пишело за него. А един от съседите им по кантора беше прибавил и два броя „Ню Йорк Таймс“ — очевидно по същата причина. Досега Алън беше успял да хвърли само по един поглед на някои от тях. Помисли си, че скоро ще трябва да ги прегледа всичките и може би да си направи албум с изрезки — едва ли някога щеше да се радва отново на такава популярност в печата. Зачуди се какво заглавие да сложи на албума. Може би нещо от рода на: „Завещанието на една изгубена кауза“.

— О, я се спри Мейтлънд — каза си той на глас. — Съжеляваш повече себе си, отколкото Дювал.

При последните думи на външната врата се чу късо почукване, след което тя се отвори. Подаде се червендалестото, бузесто лице на Ден Орлиф. След главата се вмъкна едрото фермерско тяло на репортера. Оглеждайки се, той попита:

— Сам ли си?

Алън кимна.

— Стори ми се, че някой говори.

— Не, не ти се е сторило. Аз си говорех сам — Алън се усмихна криво. — Това е сцената, на която играя.

— Имаш нужда от помощ — каза Ден Орлиф. — Какво ще кажеш, ако ти уредя среща с един интересен събеседник?

— Кой например?

— Мисля, че можем да започнем с премиер-министъра — каза делово Орлиф. — Той ще идва във Ванкувър вдругиден.

— Със самия Хаудън?

— Като начало.

— О, разбира се — Алън се отпусна в стола на стенографката, облягайки се назад и качвайки краката си до очуканата пишеща машина. — Знаеш ли какво ще направя — ще си наема някъде стая и ще му предложи да отседне в апартамента ми.

— Слушай — помоли го Ден, — аз не се шегувам, действително ти предлагам да се срещнеш с премиер-министъра. Може би ще помогне някак си — и попита: — Вече нищо не може да се направи чрез съда, нали?

— Стигнахме до края на правата — поклати глава Алън.

— Е, добре, тогава няма какво да губим.

— Мисля, че е така. Но какво ще постигнем?

— Можеш да го помолиш, нали? — настоя Ден. — Да прояви снизхождение и така нататък. Нали адвокатите сте за това?

— Е, предполага се, че трябва да имаш и няколко солидни довода — направи гримаса Алън. — Просто не мога да си представя как ще стане: аз, паднал на колене, а премиер-министърът бърше сълзите си. „Алън, момчето ми — ще каже той, — през всичките тези седмици аз съм бил ужасно неправ. Сега подпиши, моля ти се, ей тук и ще забравим цялата история, ти ще получиш всичко, каквото искаш“.

— Добре — призна Ден Орлиф, — знам, че не е лесна задача. Но и това, което свърши, не беше лесно. Защо трябва да се предаваш точно сега?

— Поради една проста причина — отговори тихо Алън. — Защото настъпва момент, когато трябва да признаеш, че си победен.

— Разочароваш ме — каза Ден. Той протегна крака си и го отърка в крака на масата. Имаше унил вид.

— Съжалявам. Бих искал да сторя нещо повече — настъпи пауза, след което Алън запита с любопитство. — Защо все пак премиер-министърът ще идва във Ванкувър?

— Прави нещо като обиколка на страната. Всичко е доста неочаквано и се носят слухове — репортерът сви рамене. — Това не ме интересува. Идеята ми беше да ви срещна.

— Той никога няма да ме приеме — заяви Алън.

— Ако бъде помолен, той не може да си позволи да откаже — Ден Орлиф посочи купчината вестници върху стола. — Ще имаш ли нещо против, ако ги преместя?

— Махни ги.

Ден струпа вестниците на пода, завъртя стола и го възседна. Обърна се към Алън и подпря лактите си на облегалката.

— Слушай, приятел — каза той сериозно, — ако не си го разбрал още, нека аз да ти го кажа. За десет милиона души, а може би и за повече — за всеки, който чете вестници, гледа телевизия или слуша радио — ти си Рицарят на правдата.

— Мистър Борец за правдата — повтори Алън. След това попита с любопитство. — Това е от „Pilgrim's Progress“, нали?

— Май че да — тонът на гласа беше безразличен.

— Чел съм я някога — каза замислено Алън. — Мисля, че беше в неделното училище.

— Доста далеч сме от неделното училище — каза репортерът, — но изглежда нещо ти е останало от него.

— Продължавай — каза Алън. — Говореше за десет милиона души.

— Превърнали са те в национална икона — настоя Орлиф. — За тях ти си нещо като идол. Честно казано, не бях виждал такова нещо.

— Това са само емоции — каза Алън. — Когато всичко свърши — след десет дена, ще съм забравен.

— Може би — съгласи се Ден. — Но докато си в центъра на общественото внимание, към теб ще се отнасят с уважение. Дори и премиер-министрите.

Алън се усмихна, като че ли идеята му се стори забавна.

— Ако река да поискам среща с премиера, какво мислиш, че трябва да направя?

— Нека „Поуст“ да го уреди — предложи Ден. — Хаудън не ни обича, но не може да ни игнорира. Освен това утре искам да напиша един специален репортаж. Ще кажем, че си помолил за среща и че очакваме отговор.

— Е, сега си дойдохме на думата — Алън си свали краката от бюрото. — Подозирах, че тук има някаква задна мисъл.

На лицето на Ден Орлиф беше изписана подчертана сериозност.

— Всеки дърпа към себе си, но ти и аз ще си помогнем един на друг, а също и на Дювал. Освен това при такава предварителна разгласа Хаудън няма да посмее да откаже.

— Не знам, просто не знам — изправяйки се, Алън се протегна уморено. Какъв смисъл има, помисли си той? Какво може да се направи вече?

След това през ума му се мерна лицето на Анри Дювал, а зад Дювал — мазно усмихващото се и триумфиращо лице на Едгар Крамър.

Изведнъж лицето на Алън просветля, гласът му укрепна.

— По дяволите! — каза той. — Хайде да го разръчкаме.

15.

ИМИДЖ-ДИРЕКТОРЪТ НА ПАРТИЯТА

Младият мъж с рогови очила беше казал „два-три дена“.

В действителност заедно с уикенда станаха четири.

Сега в седалището на партията на Спаркс стрийт той седеше срещу Брайън Ричардсън от другата страна на бюрото.

Както винаги в оскъдно обзаведения кабинет на Ричардсън беше горещо и задушно. Радиаторите на парното, разположени на двете стени, бяха включени на пълна мощност и шумяха като кипнали чайници. Въпреки че беше средата на следобеда, венецианските щори бяха полуспуснати, а износените завеси — дръпнати, за да предпазват от течението, което се образуваше от процепите по прозорците на грохналото здание. За нещастие, това спираше и притока на свеж въздух.

Навън хапещ арктически въздух беше обхванал Отава и цяло Онтарио още от неделя сутринта и температурата беше пет градуса под нулата. Вътре термометърът на бюрото показваше седемдесет и осем градуса.

По челото на младежа бяха избили капки пот.

Ричардсън намести тежката си широкоплещеста фигура във въртящото се кожено кресло.

— Е? — попита той.

— Донесох това, което искахте — каза тихо младият мъж и постави по средата на бюрото един голям жълт плик. На него беше напечатано: „Департамент на националната отбрана“.

— Браво — Брайън Ричардсън почувствува нарастваща възбуда. Дали смътното, почти безнадеждно подозрение се беше оправдало? Дали си беше спомнил правилно случайната реплика — просто едно злословие, промърморено на някакъв коктейл от един мъж, чието име той и досега не беше узнал? Всичко това беше преди повече от петнадесет години, може би даже двадесет... много преди той да се обвърже с партията... много преди Джеймс Хаудън и Харви Уоръндър

да станат за него нещо повече от имена във вестниците. Хората, местата, значенията — всичко това се беше размазало отдавна в паметта му. Но дори и да не бяха — този злонамерен намек можеше да се окаже неверен. Толкова лесно би могъл да сбърка.

— По-добре се отпусни за малко — предложи Ричардсън.

— Запали, ако искаш.

Младият мъж извади изящна златна табакера, потупа двата края на цигарата и я запали от тънкото пламъче, което изскочи от единия ъгъл на табакерата. Едва тогава се сети да предложи цигара и на имидж-директора.

— Не, благодаря — Ричардсън вече беше вече извадил кутия с тютюн от долното чекмедже на бюрото си. Напълни лулата си и я запали. След това отвори плика, извади отвътре тънка зелена папка и, пуфкайки с лулата, започна да чете.

Чете тихо в продължение на петнадесет минути. В края на десетата знаеше това, което му трябваше. Подозрението беше вярно и почти безнадеждният опит беше успял.

Затваряйки папката, каза на младия човек с роговите очила:

— Ще ми трябва за около двадесет и четири часа.

Без да каже дума, със стиснати устни, другият кимна.

— Предполагам, че знаеш какво има вътре — докосна затворената папка Ричардсън.

— Да, прочетох я — на бузите на младежа избиха червени петна. — И бих искал да ви кажа, че ако по какъвто и да е начин използвате нещо от нея, ще се окажете още по-долно и мръсно копеле, отколкото съм ви мислил.

За момент обикновено румените бузи на имидж-директора на партията се обагриха в тъмночервено. Погледът на сините му очи стана стоманен. След това гневът му видимо премина.

— Харесвам думите ти — каза той тихо. — Но това, което мога да ти кажа, е, че от време на време на човек му се налага да слезе и да се порови в мръсотията, колкото и да не му харесва.

Другият не каза нищо.

— Сега — каза Ричардсън — е време да поговорим и за теб — той се пресегна към една папка с документи, порови се из тях и извади два листа, защипани с кламер. Прегледа ги и попита: — Знаеш ли къде е Фолингбрук?

— Да, в северозападен Онтарио.

Ричардсън кимна.

— Предлагам да започнеш да изучаваш всичко, което намериш за него: района, местните хора — за това ще ти помогна, икономика, история и всичко останало. Избирателният участък от двадесет години се представя от Хел Тедескоу. На следващите избори той ще се оттегли, въпреки че още не го е обявил. Фолингбрук е добро, сигурно място и премиер-министърът ще те препоръча като кандидат на партията.

— Е — каза неохотно младежът, — явно не си губите времето.

— Ние сключихме споразумение — каза твърдо Ричард. — Ти изпълни своята част, сега аз изпълнявам моята. И посочвайки към папката на бюрото си, добави. — Ще ти я върна утре.

Младият човек се поколеба, след което каза нерешително:

— Не знам даже какво да кажа.

— Не казвай нищо — посъветва го Ричардсън и за първи път от началото на разговора им се усмихна. — От там възникват половината проблеми в политиката: прекалено много хора говорят прекалено много.

Половин час по-късно, след като беше прочел папката още веднъж — този път доста по-внимателно, той вдигна слушалката на единия от двата телефона на бюрото. Беше директната линия и той набра централата на правителството, след което помоли да го свържат с департамента по имиграцията. След като мина през още една телефонистка и две секретарки, стигна до министъра.

— Какво мога да направя за вас? — забумтя гласа на Харви Уоръндър в слушалката.

— Бих искал да се видим, господин министър.

С повечето от членовете на кабинета Брайън Ричардсън беше на малко име. Уоръндър беше едно от редките изключения.

— В момента съм свободен за около час — каза Харви Уоръндър, — ако искате — минете.

Ричардсън се поколеба.

— Ако не възразявате, предпочитам да не идвам. Това, за което искам да поговорим, е лично. Всъщност мисля си, дали не бих могъл да мина у вас довечера. Да речем в осем часа.

— Ще останем насаме в кабинета ми — настоя министърът.

— Все пак бих предпочел да говорим у вас — отговори търпеливо имидж-директорът.

Очевидно беше, че Харви Уоръндър не обича да му противоречат.

— Не бих казал — заяви той заядливо, — че ми допада цялата тази мистериозност. За какво се отнася?

— Както ви казах, по личен въпрос. Мисля, че когато ви го обясня довечера ще се съгласите, че не е за разговор по телефона.

— Слушай, ако е за онова копеле, пътника без билет...

— Не е за него — прекъсна го Ричардсън.

Поне не пряко, помисли си той. Въпреки че по един злокобен, косвен начин именно пътникът без билет бе предизвикал неволно този разговор.

— Добре тогава — не особено охотно се съгласи министърът. — Щом се налага, елате у дома. Ще ви очаквам в осем.

И по линията се чу щракването на слушалката.

Домът на почитаемия Харви Уоръндър представляваше внушителна двуетажна къща, разположена в Ронклиф парк Вилидж на североизток от Отава. Няколко минути след осем часа имидж-директорът гледаше как фаровете на ягуара му осветяват извиващите се трилентови булеварди на Вилидж, някога известно под прозаичното име Маккей Буш, а сега превърнало се в елегантна и модна обител за елита на капитала.

Къщата на Уоръндър, до която Ричардсън стигна след няколко минути каране, беше построена на обширен участък с дървета и към нея водеше дълга, извита като полумесец алея. Фасадата беше изградена от дялани камъни и имаше двойна бяла входна врата, обградена с две бели колони. На запад и изток от добре поддържаните морави бяха къщите на френския посланик и на един съдия от Върховния съд, а от другата страна на улицата живееше лидерът на опозицията Бонър Дийц.

Паркирайки ягуара в извитата алея, той премина между колоните и натисна светещото копче на звънеца. Вътре в къщата прозвуча тиха мелодия.

Вратата се отвари и се показа министърът по въпросите на гражданството и имиграцията, облечен в кабинетна пижама и с червени кожени чехли.

— О — каза той, — това сте вие. Е, по-добре ще е да влезете.

Тонът и държанието бяха неприветливи. Освен това думите му звучаха малко завалено — явно вследствие, предположи Ричардсън, на чашата с течност, приличаща на чисто уиски, която Харви Уоръндър държеше в ръка; едва ли му беше първата. Обстоятелствата не бяха благоприятни за мисията, с която бе дошъл. А можеше и да му помогнат: при някои хора ефектът от алкохола е непредсказуем.

Партийният директор влезе вътре, стъпвайки по дебел персийски килим, поставен в средата на широк вестибюл, покрит с дъбов паркет. Харви Уоръндър посочи към един стол с права облегалка от началото на XVIII век.

— Оставете си палтото — нареди той и без да изчаква, се насочи към една отворена врата в дъното на вестибюла.

Ричардсън свали балтона си и го последва.

Уоръндър кимна към стаята зад вратата и Брайън Ричардсън влезе в квадратен, обширен кабинет. Три от стените бяха покрити от пода до тавана с лавици с книги. Ричардсън забеляза, че много от тях бяха обвити със скъпи подвързии, с ръчно изрисувани орнаменти. Четвъртата стена беше облицована с махагон и в средата ѝ имаше камина. Преди малко в нея е горял огън, но сега само няколко овъглени пъна пушеха върху решетката. В единия край имаше тъмно полирано махагоново бюро и из стаята бяха разположени на групи няколко кожени кресла.

Но главната забележителност, доминираща над всичко в кабинета, беше над огнището.

В стената беше изкопана правоъгълна ниша, в която изкусно осветен със скрити лампи, беше поставен портретът на млад мъж, облечен в униформа на военновъздушните сили.

Приличаше на портрета в канцеларията на Харви Уоръндър, но бе по-голям.

Основата на нишата беше оформена като полица и на нея стояха три неща — умален модел на бомбардировача от Втората световна война „Москито“, сгъната карта, поставена в пластмасов джобен калъф и между тях, в центъра, офицерска фуражка на летец, чийто плат и

кокарда бяха избелели и изгубили бляска си. С вътрешно потреперване директорът на партията си спомни думите на Мили — „нещо като олтар“.

Харви Уоръндър беше застанал близо зад него.

— Вижте сина ми, Хауърд — каза той. Думите му бяха доста любезни от всичко, което беше казал досега. Заедно с тях се разнесе и тежкия дъх на уиски.

— Да — каза Ричардсън — предположих, че това е той.

Имаше чувството, че присъствува на ритуал, през който преминават всички посетители. Искаше му се обаче да прескочи останалата част.

Но нищо не беше в състояние да спре Харви Уоръндър.

— Сигурно се чудите какви са тези неща под картината — каза той. — На Хауърд са. Поисках да ми ги изпратят — всичко, което е имал, когато е бил убит при изпълнение на бойна задача. Имам цяло шкафче и през няколко дена ги сменям. Утре ще махна малкия самолет и ще сложа джобен компас. Следващата седмица вместо картата ще поставя портмонето на Хауърд. Фуражката, обаче, стои през повечето време там. Понякога имам чувството, че ще влезе и ще си я сложи.

Какво можеше да се отговори на това? — помисли си Ричардсън. Зачуди се, колцина други са изпитвали същото неудобство. Ако слуховете са верни, сигурно са били доста.

— Той беше добро момче — каза Уоръндър. Речта му все още звучеше завалено. — Добро във всяко отношение и загина като герой. Сигурно сте чули за това — и по-остро: — Трябва да сте чули.

— Е — започна Ричардсън и спря. Имаше чувството, че каквото и да каже, нищо не може да спре потока от думи.

— Извършвали въздушно нападение над Франция — обясни министърът по въпросите на имиграцията. Гласът му стана по топъл, като че ли вече много пъти беше разказвал историята. Летели са на „Москито“ — двуместни бомбардировачи като този модел. Хауърд не е трябвало да отива. Изпълнил бил полетите си за деня, но се е явил като доброволец. Бил е командир на ескадрилата.

— Вижте — намеси се Ричардсън, — не мислите ли, че трябва... — искаше да спре това слово, да го спре на мига, веднага...

Уоръндър дори не го чу.

— Благодарение на Хауърд — продължи да буботи гласът му, — акцията завършила с успех. Целта била охранявана ожесточено, но те я разпердушинили. Именно така казвали — „да разпердушиниш целта“.

С чувство на безпомощност партийният директор продължи да слуша.

— След това, при завръщането им, самолетът на Хауърд е бил улучен, а той самият — смъртно ранен. Но те продължили да летят... осакатеният самолет... непрекъснато отбиващ атаките по пътя към базата; искал да спаси щурмана... въпреки че самият той умираше... — гласът на Уоръндър секна, изглеждаше, че в пиянството си едва потиска риданието си.

О, Господи, помисли си Ричардсън; за Бога, кога ще свърши всичко това. Но то продължаваше.

— Сигнал до базата... и се приземил; навигаторът — жив и здрав... а Хауърд умрял — сега гласът му се промени, стана пораздразнителен. — Трябваше да бъде посмъртно награден с V.C. или поне D.F.C. Понякога, дори сега, си мисля, дали да не потърся справедливост... в памет на Хауърд.

— Недейте! — директорът на партията повиши глас, решен другия да го чуе. — Забравете миналото. Оставете го на спокойствие.

Министърът на имиграцията вдигна чашата си и я пресуши. След това махна на Ричардсън.

— Ако искате питие, пригответе си го.

— Благодаря.

Брайън Ричардсън се обърна към бюрото, на което имаше поднос с чаши, лед и бутилки. Помисли си, че има нужда от едно. Щедро си сипа ръжено уиски, добави лед и джиндъкърейл. Когато се обърна, видя, че Харви Уоръндър го гледа втренчено.

— Никога не съм ви харесвал — каза министърът на имиграцията. — От самото начало не ви одобрявам.

— Е — сви рамене Брайън Ричардсън. — Предполагам, че не сте единственият.

— Вие бяхте човек на Джеймс Хаудън, не мой — настоя Уоръндър. Когато Джим ви предложи за имидж-директор на партията, аз се изказах против. Предполагам, че Джим ви го е казал, за да ви настрои срещу мен.

— Не, никога не ми го е казал — поклати глава Ричардсън. — И едва ли е искал да ме настройва срещу вас. Не виждам причина да го стори.

— Какво сте правили вие във войната? — попита отсечено Уоръндър.

— О, за малко бях в армията. Нищо интересно.

Не обичаше да споменава трите години в пустинята — Северна Африка, след това Италия, участието в няколко от най-жестоките битки по време на войната. Бившият сержант Ричардсън рядко говореше за това дори и пред най-близки приятели. Спомените от войната, парадът от празни победи — всичко това го отегчаваше.

— Е, да, това ви е проблемът на вас — приятелчетата, разквартирувани по топли, уютни военни местенца. Всичките оцеляхте. А тези, които бяха най-ценни... — очите на Харви Уоръндър се обърнаха към портрета. — ... повечето от тях не се върнаха.

— Господин министър — каза директорът на партията, — можем ли да седнем? Искам да говоря с вас.

Бързаше да свърши това, за което бе дошъл и да си тръгне. За първи път се усъмни в нормалността на Харви Уоръндър.

— Казвайте тогава — министърът на имиграцията посочи две разположени едно срещу друго кресла.

Докато Уоръндър отиде до бюрото, за да си налее уиски в чашата, Ричардсън се отпусна в едното кресло.

— Добре — каза домакинът, връщайки се и сядайки, — казвайте какво има.

Ричардсън реши, че може да премине направо към въпроса.

— Знам за съгласението между вас и премиер-министъра — каза той тихо, — за лидерството, разрешителното за телевизия и всичко останало.

Настъпи напрегната тишина. След това очите на Харви Уоръндър се свиха и той изръмжа:

— Джеймз Хаудън ви е казал. Играе някаква двойна игра...

— Не — поклати глава Ричардсън. — Шефът не ми е казал и дори той не знае, че аз знам за това споразумение. Предполагам, че ако узнае, това ще го потресе.

— Лъжливо копеле! — Уоръндър скочи, олюлявайки се несигурно.

— Мислете каквото си искате — каза спокойно Ричардсън. — Но защо ще си правя труда да ви лъжа? Във всеки случай няма никакво значение как съм научил. Важното е, че знам.

— Добре — разбушува се Уоръндър, — значи си дошъл да ме шантажираш. Е, нека да ти кажа, мистър любимецо, партийни директоре. Не ме е грижа, че ще се разчуе за онова споразумение. И вместо да ме заплашваш с излагане, аз ще се посмея последен. Ще ти го върна! Ще извикам журналистите и ще им разкажа всичко още тук, тази вечер!

— Моля, седнете — помоли го Брайън Ричардсън, — не може ли да говорите по-тихо? Може да обезпокоим жена ви.

— Тя излезе — каза късо Харви Уоръндър. — В къщата няма никой — но все пак седна на стола си.

— Не съм дошъл да ви заплашвам — каза имидж-директорът на партията. — Дойдох да ви помоля нещо — първо трябва да опитам по най-прекия път, помисли си той. Надеждата да успее беше нищожна, но алтернативата можеше да бъде използвана само ако всичко друго се провали.

— Да ме помолиш ли? — попита Уоръндър. — Какво имаш предвид под молене?

— Точно това, което значи. Моля ви да освободите шефа от хватката си; да позволите на миналото да изчезне; да му върнете онова писмено споразумение...

— Аха — каза саркастично Уоръндър. — Предполагах, че ще предложиш нещо такова.

— Нищо добро не може да излезе вече от това, господин министре — опита се да бъде убедителен Ричардсън. Не го ли разбирате?

— Разбрах изведнъж защо правиш всичко това. Опитваш се да се предпазиш. Ако аз изложа Джеймз Хаудън, с него е свършено, а заедно с премиер-министъра си отиваш и ти.

— Предполагам, че така ще стане — каза уморено Ричардсън. — И независимо дали ми вярвате или не — въобще не съм мислил за това.

Истина е, помисли си той. Тази възможност не му беше минавала през главата. Зачуди се — защо все пак го правеше! Дали беше проява на лична лоялност спрямо Джеймз Хаудън? Предположи, че може би

отчасти беше така, но все пак отговорът съдържа и нещо повече. Дали защото Хаудън с всичките си недостатъци беше добър премиер-министър за тази страна; и каквито облаги да беше получил от властта, в замяна беше дал повече, много повече? Той заслужаваше по-добра съдба от това позорно и срамно поражение — и Канада също. Може би, помисли си Брайън Ричардсън, това, което върша в момента, е израз на странен патриотизъм.

— Не — каза Харви Уоръндър. — Отговорът ми е твърд и окончателен: не.

Е, значи, в края на краищата трябваше да използва оръжието.

В настъпилата тишина двамата се гледаха изпитателно.

— А ако ви кажа — каза бавно директорът на партията, — че знам нещо, което ще ви застави да промените решението си... нещо, което аз не искам да обсъждам дори и между нас двамата... ще измените ли решението си?

— На този свят няма нищо, което да ме накара да го променя — каза твърдо министърът на имиграцията.

— Мисля, че има — продължи да настоява тихо Брайън Ричардсън. — Виждате ли, аз знам истината за сина ви.

Настъпилата тишина в стаята като че ли никога нямаше да бъде нарушена.

Най-накрая, с пребледняло лице, Харви Уоръндър прошепна:

— Какво знаеш?

— За Бога — протестира Ричардсън, — не е ли достатъчно, че знам? Не ме карайте да го изричам.

Все още шепнейки:

— Кажи ми — какво знаеш?

Нищо нямаше да бъде оставено неизречено, нищо спестено, нямаше да бъде избегнато нищо от безжалостната и трагична истина.

— Добре — каза меко Ричардсън. — Съжалявам обаче, че настоявате — той погледна събеседника си право в очите. — Вашият син Хауърд никога не е бил герой. Съден е от военен съд за проявено малодушие пред лицето на врага, за това, че е изоставил и изложил на опасност другарите си и че е причинил смъртта на собствения си щурман. Военният съд го е оставил за виновен по всички обвинения. В очакване на присъдата той се е самоубил.

Лицето на Харви Уоръндър беше бяло като платно. С мрачна неохотност Ричардсън продължи:

— Да, имало е нападение над Франция. Но вашият син не е бил командир, освен на собствения си самолет с навигатора в него. И не е бил доброволец. Това е била първата му бойна задача, най-първата.

Устните на партийния директор бяха пресъхнали и той ги навлажни с език, след което продължи:

— Ескадрилата е летяла в отбранителен строй. Близко до целта са попаднали под силна атака. Другите самолети са продължили напред и са хвърлили бомбите, някои от тях били свалени. Вашият син — въпреки молбите на щурмана си, е изоставил строя и полетял назад, оставяйки другарите си без прикритие.

Уоръндър постави чашата си. Ръцете му трепереха.

— По време на обратния полет — каза Ричардсън — самолетът е бил улучен от зенитен снаряд. Щурманът бил тежко ранен, но синът ви не е бил засегнат. Въпреки това той напуснал пилотското място и отказал да продължи полета. Щурманът, въпреки раните си и липсата на квалификация на пилот, се опитал да докара самолета до базата...

Ако си затвореше очите, би могъл да си представи картината: мъничката, тясна, шумна пилотска кабина, опръскана с кръв от раните на щурмана; заглъхващите мотори; зеещата дупка от снаряда, през която свисти вятърът; лаенето на оръдията отвън. А вътре... витаещият като зловещ, мрачен облак ужас. И в тъгла на пилотската кабина свитата, смазана фигура...

Бедното копеле, помисли си Ричардсън. Бедното, нещастно копеле. Просто се е пречупило. Прекосило е онази тънка линия, около която ние всички се колебаехме. Ти направи онова, което, Господ е свидетел, мнозина от нас често искаха да направят. Кой сме ние да ти търсим сметка сега?

По лицето на Харви Уоръндър течаха сълзи. Изправяйки се, с пресекилив глас каза:

— Не мога да слушам повече.

Ричардсън спря. Това, което оставаше да се каже, беше малко. Аварийно кацане в Англия — най-доброто, което може да направи щурманът. Двамата извлечени от развалините Хауърд Уоръндър останал по чудо невредим, щурманът умира... Впоследствие лекарите щяха да кажат, че е щял да оживее, ако не е загубил толкова кръв,

насилвайки се да пилотира... Военният съд — и решението: виновен... Самоубийството... Потулването на материалите; случаят е приключен.

Но Харви Уоръндър знаеше. Знаеше и въпреки това бе изградил тази фалшива и глупава легенда за геройската смърт.

— Какво искаш? — попита той с глас на обречен. — Какво искаш от мене?

— Онова писмено споразумение между теб и шефа — каза с равен глас Ричардсън.

— А ако не го дам? — блесна за момент искрата на съпротивлението.

— Надявах се — каза Ричардсън, — че няма да ме попитате.

— Питам те.

— В такъв случай — въздъхна дълбоко директора на партията, — ще обобщя материалите от военния съд и ще извадя копия. Последните ще бъдат изпратени по пощата, анонимно, в обикновени пликове до всеки, който има някакво положение в Отава — членовете на парламента, министри, журналисти, държавни чиновници, началниците на отдели във вашето министерство...

— Свиня! — Уоръндър се задави с думите. — Мръсна, гадна свиня!

— Аз не искам да го правя — сви рамене Ричардсън, — освен ако не ме принудите.

— Хората ще разберат — каза Харви Уоръндър. Цветът на лицето му се възвръщаше. — Казвам ти, че ще разберат и ще съчувствуват. Хауърд беше млад, още момче...

— Те винаги щяха да проявят разбиране и състрадание — каза Ричардсън. — Дори сега те ще съжалят синът ви. Но не и вас. Някога навярно биха го сторили, но не и сега — той кимна към портрета в илюминираната ниша и абсурдните и безполезни реликви под него. — Хората ще си спомнят за този цирк и вие ще станете посмешището на Отава.

В ума си обаче се зачуди дали това е истина. Вероятно щеше да събуди много любопитство и разговори, но малцина щяха да се надсмеят. Понякога хората бяха способни на неподозирани изблици на разбиране и състрадание. Повечето, вероятно, биха се зачудили какъв странен каприз на ума е накарал Харви Уоръндър да замисли тази измама. Дали пък неговите собствени мечти за слава не са се пренесли

върху сина му? Дали горчивото разочарование и трагедията на смъртта не са повредили ума му? Самият Ричардсън изпитваше само болезнена жалост.

Но Уоръндър вярваше, че ще му се смеят. Мускулите на лицето му се свиваха и отпускаха. Изведнъж той се втурна към камината и грабна един ръжен от стойката до него. Протягайки се нагоре, започна диво да удря портрета, разсичайки и късайки платното, докато накрая остана само рамката и стърчащите от нея конци. С един удар смаза малкия самолет, след това запокити калъфа с картата и избелялата шапка в огнището под тях. Обръщайки се, попита задъхано:

— Е, доволен ли сте?

Ричардсън също се беше изправил.

— Съжалявам, че направихте това — каза той тихо. — Не беше необходимо.

От очите на министъра на имиграцията отново потекоха сълзи. Почти покорно се отпусна в едно кресло. Като че ли по инстинкт посегна и взе чашата с уиски, която беше оставил преди малко.

— Добре — каза той тихо. — Ще ти дам споразумението.

— Плюс всички копия и уверението ви, че други няма.

Уоръндър кимна.

— Кога?

— Нужни са ми два или три дена. Трябва да отида в Торонто. Документът е в трезор.

— Много добре — рече Ричардсън. — Когато го вземете, искам да го дадете лично на шефа. И той не бива да узнае какво се случи тук тази вечер. Това е част от нашето споразумение, разбирате ли?

Отново кимване.

По този начин нямаше как да контролира изпълнението на споразумението. Но беше сигурен, че то ще бъде изпълнено.

Харви Уоръндър вдигна глава и в очите му просветна омраза. Странно, помисли си Ричардсън, как бързо се сменят настроенията и чувствата у този човек.

— Имаше време — каза бавно Уоръндър, — когато можех да те съсия — и сприхаво добави. — Все още съм в кабинета.

— Може би — сви с безразличие рамене Ричардсън. — Но честно казано, не мисля, че струвате вече много — на вратата той се обърна през рамо и каза: — Не ставайте. Сам ще намеря пътя.

Докато се отдалечаваше с колата, дойде реакцията: срам, отвращение, бездната на депресията.

В този момент повече от всичко на света Брайън Ричардсън копнееше за топло, човешко общуване. Наближавайки центъра на града, спря до една телефонна будка и като остави двигателя включен, набра номера на Мили. Тихо се молеше: Моля ти се, бъди си в къщи; тази вечер имам нужда от теб. Моля те, моля те. Сигналът на телефона продължаваше да звъни, без никой да вдигне. Най-накрая окачи слушалката.

Нямаше къде другаде да отиде, освен в апартамента си. Установи, че се надява този път Елоиз да е там. Нямаше я. Обходи пустите самотни стаи, след това взе чаша, неразпечатана бутилка ръжено уиски и методично се напи.

Два часа по-късно, малко след един в полунощ, Елоиз Ричардсън — студена, красива и елегантно облечена, влезе в апартамента през предната врата. В хола със стени с цвят на слонова кост и гарнитура от шведски орех тя намери съпруга си проснат, пиянски хъркащ на жълтеникавия килим. До него имаше празна бутилка и обърната чаша.

Сбръчквайки с погнуса нос, Елоиз влезе в собствената си спалня и както обикновено заключи вратата отвътре.

16. СЪДИЯТА УИЛИС

В хола на апартамента в хотел „Ванкувър“ Джеймз Хаудън връчи на оперативния си помощник Елиът Прауз банкнота от един долар.

Реши, че ако някога напише мемоарите си, ще посочи, като една от привилегиите на премиер-министъра възможността да пратиш някого да ти купи сладки работи. Това сигурно щеше да примами някое амбициозно дете!

Когато младият човек се отдалечи с неизменната си сериозност, Джеймз Хаудън затвори вратата към външната стая, отрязвайки шума на телефоните и тракащите пишещи машини, с които се занимаваше временният екип от доброволци на партията. Сядайки в един фотьойл, той се замисли за резултатите от стремителния му тур с речи.

Безусловно, това беше блестящ личен успех.

В целия си политически живот Джеймз Хаудън никога не беше се издигал до такива ораторски висини, нито пък бе посрещан с такива акламации от аудиториите. Авторите на речите му, които Брайън Ричардсън беше наел — единият от Монреал, другият — сътрудникът на „Таим“ и „Лайф“ в Ню Йорк, си свършиха добре работата. Но още по-добри в определени моменти бяха импровизациите на Хаудън, когато той се отказваше от предварително написаното и говореше с убедителност и искреност, които се предаваха на повечето му слушатели.

Подготвен или импровизирайки, той говореше главно за североамериканската традиция и за натиска на вражеските идеологии, които застрашават оцеляването ѝ. Настана време да се обединим, заявяваше той; време е да сложим край на дребнавостта и препирните; време е да се издигнем над ограничеността си и да поставим на първо място великата кауза за свободата на човека.

Хората реагираха така, като че ли именно това бяха думите, които бяха желали да чуят; като че ли очакваха да ги поведат към такива цели...

Премиер-министърът не беше споменавал за Съюзния пакт. По конституция той трябваше да бъде обявен първо в парламента.

Но у него се появи чувство за навременност: като че ли нацията беше готова за по-тесен съюз със Съединените щати. Джеймз Хаудън го усещаше, а неговият политически инстинкт към ветровете на промяната рядко го бе лъгал.

В Торонто аудиторията стана на крака и продължително го приветствува. По същия или подобен начин го посрещнаха във Форт Уилям, Уинипег, Риджайна, Калгари и Едмънтън. И сега последната му спирка, преди да се завърне на изток бе Ванкувър. Довечера в градския театър „Куин Елизабет“ щеше да говори пред три хиляди души.

Пресата беше отразила обиколката му много добре. Във вестниците, както и по телевизията и радиото неговите речи се изтъкваха на първо място. Изключителен късмет е, помисли си Хаудън, че през изминалите няколко дни нямаше нито една конкурираща новина — нито едно голямо природно бедствие или потресаващо сексуално убийство, или избухване на локална война не бяха отвлекли вниманието от него.

Вярно, имаше някои дребни неприятности. Случаят с кандидат-имигранта Анри Дювал не слизаше от страниците на вестниците и критиката към позицията на правителството продължаваше. Във всеки град от обиколката му имаше демонстранти с плакати, подкрепящи пътника без билет, задаваха му неудобни въпроси за случая на събранията с широк достъп. Но той усещаше, че шумът утихва, замира. Може би защото нищо не спада така бързо, както ентусиазмът в подкрепа на една загубена кауза.

Искаше му се младият Прауз да е вече тук.

В следващия момент той влезе с издути джобове.

— Искаш ли и ти? — попита премиер-министърът. Махна обвивката на едно шоколадче и започна доволно да дъвче.

— Не, сър, благодаря ви — отговори оперативният му помощник. — Да ви кажа право — не обичам много сладките неща.

Ясно, че не обичаш, помисли си Хаудън. На глас каза:

— Говори ли с местния началник по въпросите на имиграцията?

— Да, той идва тази сутрин. Името му е Крамър.

— Какво каза по случая Дювал?

— Увери ме, че поддръжниците на младежа не могат вече да предприемат никакви юридически стъпки. Случаят фактически умря.

Хаудън си помисли, че само Елиът Прауз е способен, да употреби в разговор изрази като „фактически умря“.

— Е — каза той, — да се надяваме, че този път е прав. Бих искал, обаче, да ти кажа, че ще се зарадвам, когато трупът бъде отстранен. Кога ще отплава корабът?

— Вдругиден вечерта.

В същия ден, помисли си Хаудън, когато той ще обяви в Отава Съюзния пакт.

— Мистър Крамър много държеше да ви види лично — каза оперативният помощник. — Изглежда иска да обясни действията си по случая, но аз му казах, че това е невъзможно.

Хаудън кимна одобрително. Много държавни чиновници биха искали да обяснят действията си на премиер-министъра, особено ако бяха оплели конците. Очевидно Крамър не беше изключение.

— Може да му изпратиш съобщение — каза Джеймз Хаудън. Реши, че няма да е лошо да стресне този човек. — Кажи му, че съм изключително разочарован от поведението му по време на слушането в съдийската зала. Не е трябвало да предлагат специално разследване. Просто е възобновил случая в момент, когато той е бил почти решен.

— Мисля, че именно тава искаше да обясни...

— Информирай го, че очаквам от него да работи по-добре в бъдеще — добави твърдо Хаудън. По тона му се разбра, че смята вече случая за приключен.

Оперативният помощник се поколеба, след което каза с извиняващ се вид:

— Има още нещо по случая Дювал. Адвокатът му, мистър Мейтлънд, е дошъл да се срещне с вас. Вие се съгласихте, ако си спомняте...

— Боже господи! — във внезапен изблик на гняв премиер-министърът удари с ръка по масата. — Няма ли да има край...?

— И аз се чудя, сър.

Преди около година, когато Прауз беше нов, някои от избухванията на Джеймз Хаудън можеха задълго да го разстроят. По-късно се беше научил да не им обръща внимание.

— Това не беше ли онази проклета вестникарска идея, а? — попита гневно премиер-министърът.

— Да, на ванкувърския „Поуст“. Те предложиха...

— Знам какво предложиха и това е показателно — продължи да бушува Хаудън.

— Вестниците вече не се задоволяват да отразяват новините. Те вече искат да ги създават.

— Но вие се съгласихте...

— Знам, по дяволите, че съм се съгласил! Защо продължаваш да ми повтаряш това, което знам?

— Защото — отговори с вкаменено лице Прауз — не бях сигурен, че си спомните.

Понякога Хаудън се чудеше, дали наистина неговият оперативен помощник е напълно лишен от чувство за хумор.

Молбата му беше отправена вчера в Калгари, след като ванкувърският „Поуст“ беше написал, че адвокатът Мейтлънд ще поиска разговор с премиер-министъра, когато той стигне до Западния бряг. Телеграфните агенции подеха новината и я разпространиха.

След телефонен разговор с Брайън Ричардсън двамата установиха, че могат да отговорят само по един начин. И ето, Мейтлънд беше тук.

— Добре — каза мрачно Джеймс Хаудън. — Да влезе.

От четиридесет и пет минути Алън Мейтлънд чакаше във външната стая на хотелския апартамент. С всяка измината минута нервността и неувереността му нарастваха. Сега, когато го въведоха във вътрешната стая, той се питаше вече какво въобще прави тук.

— Добро утро — каза премиер-министърът отривисто. — Разбрах, че сте искали да ме видите.

Двамата се огледаха преценяващо един друг. Интересът му преодоля нервността и Алън видя висока фигура, леко прегърбена, отпусната в удобен тапициран стол. Чертите — тежкото като на ястреб лице и дългият, клюновиден нос му бяха познати от хилядите вестникарски страници и телевизионните екрани. И все пак видя, че лицето е по-старо, по-набраздено с бръчки, отколкото го показваха снимките. Чувствуваше се и една изненадваща го умора.

— Благодаря ви, че ме приехте, господин премиер-министър — каза Алън. — Искях лично да се обърна към вас и да изложа молбата

си от името на Анри Дювал.

Днес младите адвокати са по-млади от всякога, помисли си Джеймз Хаудън. Или може би просто така изглежда на по-старите адвокати, които стават все по-стари? Зачуди се дали преди четиридесет години той самият е изглеждал така млад и жизнен като този късо подстриган и атлетически сложен млад човек, който сега стоеше неуверено пред него.

— Е, седнете — премиер-министърът посочи един стол срещу себе си и Алън седна. — Бъдете кратък, мистър Мейтлънд, тъй като не мога да ви отделя повече от няколко минути.

— Очаквах, че ще е така, сър — Алън се стараеше тонът му да е почтителен. — Ето защо мисля да пропусна фактите по случая. Мисля, че сте чули повечето от тях.

— Да съм ги чул! — Хаудън едвам издържа внезапен пристъп на истеричен смях. — О, небеса! Имам чувството, че от седмици не чувам нищо друго.

Алън се усмихна — с топла, момчешка усмивка, отбеляза Хаудън, която бързо се появи и също тъй бързо изчезна. След това, станал веднага сериозен, той започна.

— Има много неща, господин премиер-министър, които фактите не могат да покажат: условията на кораба; един човек, затворен в дупка, подобна на клетка за животни; едно човешко същество, лишено от свобода, от надежда...

— Замисляли ли сте се, мистър Мейтлънд — прекъсна го Хаудън, — че това не е канадски кораб, че някои от тези условия са съществували от доста време, и че те не са работа на тази страна?

— Тогава чия работа са? Вас питам, сър — в очите на Алън проблесна пламък, първоначалната му нервност изчезна. — Не са ли наша работа човешките същества, които не принадлежат към нашия спретнат, стегнат клуб?

— Вие говорите за спретнат, стегнат клуб — отговори търпеливо Джеймз Хаудън. — Знаете ли, че Канада е приела най-много имигранти в света?

— Всъщност нямаме кой знае каква конкуренция, нали? — наклони се напред Алън.

Туш, помисли си Хаудън. На глас каза:

— Това няма нищо общо с въпроса. Истината е, че съществуват закони и правила, които третират тези неща и ако го признаваме, трябва да ги съблюдаваме.

— Някои от законите са доста двусмислени — каза Алън, — особено когато засягат човешките права.

— Ако мислите така, имате правно основание да се обърнете към съда.

— Вашият шеф на имиграцията във Ванкувър не мисли така. Той ми заяви, че никой съд няма право да се меси в тези неща.

— Няма значение — настоя премиер-министърът. — Вие се обърнахте към съда и загубихте делото.

— Да, загубихме — призна тъжно Алън. — Затова съм тук — да моля — отново проблесна усмивката. — Ако е нужно, ще падна на колене.

— Не — усмихна се и Хаудън. — Не бих искал да го правите.

— Искам да ви разкажа, сър, за Анри Дювал — Алън си помисли, че след като времето е малко, трябва да го използва възможно най-смислено. — Той е един свестен млад мъж, здрав, работлив: убеден съм, че ще стане добър гражданин. Разбира се, той не говори добре английски, няма образование...

— Мистър Мейтлънд — прекъсна го твърдо премиер-министърът. — Причината, поради която този човек не може да бъде допуснат в Канада, е доста проста. Светът е пълен с хора, които най-общо погледнато заслужават да им се помогне. Но в тази помощ трябва да има някакъв ред, някакъв план, някаква схема на действие. Затова сме създали закон за имиграцията...

Освен това, помисли си той упорито, няма да отстъпя пред тази абсурдна, пресилена врява на тълпата. В него все още гореше възмущението, изпитано на летището в Отава. И дори ако пренебрегне заплахата на Харви Уоръндър, едно отстъпление сега би изглеждало жалко и смешно. Като премиер-министър той бе обявил решението си и това сигурно значеше нещо.

— Анри Дювал е във Ванкувър, господин премиер-министър — продължаваше да спори Алън Мейтлънд. — Той не е в Унгария, Етиопия или Китай. Той присъства тук и сега — и с нотка на горчивина добави: — В една страна, в която се предполага, че на непривилегированите им се дава надежда.

Непривилегированите. За момент Джеймз Хаудън с горест си спомни за своето сиротство; за дошлия отвън, неочакван шанс, даден му преди много години от един човек — неговия собствен Алън Мейтлънд. Но той поне беше роден тук. Реши, че разговорът се е проточил прекалено дълго.

— В тази страна решава законът за имиграцията, мистър Мейтлънд. Без съмнение той си има своите недостатъци, но такъв го е приел народът на Канада. Съжалявам, но в съответствие с този закон отговорът, който трябва да ви дам, е не.

Спазени бяха набързо и заключителните любезности. Изправяйки се, Джеймз Хаудън разтърси ръката на Алън.

— Позволете ми да ви пожелаая големи успехи в професията — каза той. — Може би един ден ще се заемете с политика. Имам чувството, че тя ще ви се удава.

— Не мисля така, сър — каза тихо Алън. — Прекалено много неща не ми харесват в нея.

След като Алън си отиде, премиер-министърът взе второ шоколадче и замислено започна да си отхапва. Малко по-късно извика оперативния си помощник и с раздражение поиска тезисите на речта си за довечера.

Ден Орлиф чакаше Алън Мейтлънд във вестибюла на хотел „Ванкувър“.

— Нещо ново? — попита той с очакване.

Алън поклати глава.

— Е — каза бодро Орлиф, — поне поддържаш интереса на хората към случая. И това е нещо.

— Нима? — попита намусено Алън. — Кажете ми, моля те, какво могат да направят хората, когато правителството не ще и пръста си да помръдне.

— Не си ли чувал? Хората могат да сменят правителството — ни повече, ни по-малко.

— О, страхотно — каза Алън. — Ще чакаме да дойдат изборите и след това ще пратим картичка на Анри с новината. Ако успеем да открием къде е.

— Хайде — каза Ден, — ще те закарам до кантората ти. По пътя ще ми кажеш какво ти заяви Хаудън.

Когато Алън влезе, Том Люис работеше в своето стъкло кубче. Ден Орлиф, след като поговориха в колата, отпътува вероятно към „Поуст“. Алън повтори още един път на Том какво се беше случило.

— Едно ще ти кажа — рече Том, — след като си впил зъби в кокала, не го изпусвай.

Алън кимна. Помисли си дали да не се обади на Шерън. Май че нямаше повод. Не бяха се чували от телефонния разговор преди два дена.

— Между другото — каза Том, — за теб дойде колет — донесе го шофьор и т.н. В канцеларията ти е.

Алън влезе с любопитство. По средата на бюрото му имаше квадратен опакован пакет. Отвърза го, извади една кутия и махна капака ѝ. Под няколко слоя хартия имаше глинена фигурка — глава и рамене. На бележката до нея пишеше:

Опитах се да постигна прилика с мистър Крамър, но
излезе това. Така че, моля те, никакви карфички — никога!
С любов — Шерън

Той извади фигурката. Просиявайки видя, че е едно сполучливо подобие на него самия.

На по малко от четвърт миля от апартамента на премиер-министъра в хотел „Ванкувър“ съдията Стенли Уилис от Върховния съд на Британска Колумбия вече повече от час крачеше неспокойно из личния си кабинет.

Мрачният, суров и външно невъзмутим съдия Уилис водеше вътрешна борба.

Фронтовете бяха точно очертани. От едната страна стоеше почтеността му съдия, а от другата — собствената му съвест. И двете се пресичаха върху един човек: Анри Дювал.

Едгар Крамър беше казал на оперативния помощник на премиер-министъра, че вече няма юридически стъпки, които поддръжниците му

биха могли да предприемат. След едноседмично търсене на правни прецеденти Алън Мейтлънд беше стигнал до същото заключение.

Съдията Уилис обаче знаеше, че и двамата не са прави. Ако известният му прецедент се използва правилно, можеше да се извоюва поне временно освобождаването на Анри Дювал от корабния затвор, а нищо чудно и завинаги.

Ключът на развръзката се намираще в един тежък подвързан том — „Доклади на Британска Колумбия“, том 34, 1921, който лежеше на масата на съдията. Беше отворен на страницата, озаглавена „Кралят с/у Ахмед Сингх“.

Хартията, на която бяха написани тези и следващите ги думи, беше пожълтяла. Но законовото положение — *ratio decidendi*^[1] — беше също така задължително, както ако беше написано вчера.

Един канадски съдия беше отсъдил: Ахмед Сингх през 1921... а следователно и Анри Дювал днес... не може да бъде депортиран просто на кораб.

Всеки човек (беше обявил през 1921 отдаван починалият вече съдия) трябва да бъде депортиран в страната, от която е дошъл, а не на каквото и да е друго място.

Но „Вастервик“ не беше регистриран в Ливан... мястото, откъдето беше дошъл Анри Дювал... там, където се беше качил на кораба. М.к. „Вастервик“ беше океански трампови кораб. Пристанището, за което трябваше да отплава, бе Белфаст, а никой не знаеше каква ще е следващата точка от маршрута му...

Следователно заповедта за депортация на Анри Дювал беше незаконна и невалидна.

Така повеляваше „Кралят срещу Ахмед Сингх“.

Съдията Стенли Уилис дискретно беше установил фактите, касаещи „Вастервик“, както дискретно се беше интересувал и от другите подробности по случая.

Казали му бяха, че Алън Мейтлънд и Том Люис търсят юридически прецеденти, които биха предотвратили депортирането на Анри Дювал. Узна и за неуспеха им. Това не го изненада.

Не упрекваше двамата млади адвокати, че не бяха успели да открият „Кралят срещу Ахмед Сингх“. Случаят беше неправилно обобщен и класифициран в „Канадски индекс“, което често се случваше. Самият съдия нямаше да знае, ако преди много години

случайно не се беше натъкнал на стария отчет и той не беше останал в паметта му.

Ако бях адвокат на Анри Дювал, помисли си съдията Уилис, веднага, още този следобед, щях да подам молба за ново разглеждане habeas corpus. А като съдия, ако молбата дойдеше при него, веднага щеше да разпореди — не с половинчата заповед nisi, както преди това, а с пълноценна habeas corpus, която веднага щеше да освободи Анри Дювал от „Вастервик“.

Но той беше съдия: и не беше адвокат. И никой не можеше да бъде двете едновременно.

Работата на съдията беше да взема решение по проблемите, които му се представят. И не му влизаше в задълженията да се намесва непосредствено в юридическите случаи или да предприема действия в полза на едната страна и във вреда на другата. Понякога, за да бъдем точни, съдията можеше да подсети някой адвокат, посочвайки му стъпките, които би следвало да предприеме, за да се защити една, по негово мнение, справедлива кауза. Той самият го беше направил спрямо Алън Мейтлънд по време на гледането nisi за Анри Дювал.

Но като изключим това, всяка друга съдийска намеса е осъдителна. Нещо повече — тя е предателство спрямо ролята на съдията.

Съдията Уилис отново закрачи по килима между бюрото си и прозореца. Днес широките, костеливи рамене се бяха превили над дребното тяло, като че ли тежка отговорност се беше стоварила отгоре им. Напрегнато от мислене, ъгловатото лице беше обезпокоено.

Ако не бях това, което съм, помисли си съдията Уилис, всичко щеше да е толкова просто. Щях да вдигна телефона и да поискам да ме свържат с Алън Мейтлънд. Когато се обади, просто щях да му кажа: „Погледнете в «Доклади на Британска Колумбия», том 34, 1921, страница 191, Кралят с/у Ахмед Сингх“. Нищо повече няма да е нужно. Той е буден млад човек и преди регистратурата на съда да затвори днес, ще бъде тук с разпореждане за habeas corpus.

Това ще предотврати отплаването на Анри Дювал.

И аз искам това, помисли си той. Алън Мейтлънд също го иска. И аз го искам.

Но понеже аз съм това, което съм, не мога... директно или индиректно... да го направя.

И все пак... съществуваше подразбираща се главна презумпция.

Това беше фраза, която той си спомняше от Юридическия факултет отпреди много години. Все още я преподаваха, въпреки че рядко се споменаваше в съдийските среди.

Подразбиращата се главна презумпция беше доктрината, според която никой съдия, каквото и да е неговото намерение, никога не може да бъде безпристрастен. Съдията е човек и следователно не може да държи везните абсолютно равни. Съзнателно или несъзнателно, всяка негова мисъл и действие са повлияни от миналото му.

Съдията Уилис приемаше постулата. Знаеше, че самият той има основна предпоставка. Тя можеше да бъде обобщена в една дума:

Белсен.

Беше през 1945 година.

Юридическата кариера на Стенли Уилис, както и на мнозина от неговото поколение, беше прекъсната от годините на Втората световна война. Служил бе като артилерийски офицер в канадските части в Европа от 1940 г. до края на войната. А в самия ѝ край майор Стенли Уилис, М.С., офицер за свръзка във Втората британска армия, беше придружил 63-ти противотанков полк при освобождаването на нацисткия концентрационен лагер в Берген-Белсен.

Остана един месец в Белсен и това, което видя там, беше най-ужасяващия спомен в живота му. Много години след това, а понякога даже и сега ужасът на тези тридесет дена го преследваше в кошмарни, трескави сънища. И Стенли Уилис, който под строгия външен вид беше образован и чувствителен човек, си беше тръгнал от Белсен с едно твърдо намерение: през останалите години той ще направи всичко, което зависи лично от него, за да облекчи страданията на унижаваните и оскърбяваните човешки същества.

Като съдия не му беше толкова лесно. Имаше случаи, когато въпреки вътрешните си съмнения беше принуден да издаде присъда за виновност, а инстинктът му казваше, че не човекът, а обществото е главния виновник. Но се случваше някой нещастен, злочест престъпник, отписан от повечето хора като непоправим, да получи лека или смекчена присъда, защото сянката на миналото, подразбиращата се главна предпоставка, беше навестила ума на съдията Уилис. Така беше и сега.

И преди слушането nisi, и сега бедственото положение на Анри Дювал продължаваше да го вълнува дълбоко.

Един човек беше хвърлен в затвор. Този човек можеше справедливо да бъде освободен.

Между първото и второто стоеше гордостта и честта на съдията.

Смирената гордост е урок по справедливост, помисли си той. И отиде до телефона.

Не можеше да се обади направо на Алън Мейтлънд, налагаше се да бъде дискретен. Но имаше друг начин. Можеше да говори с някогашния си партньор от юридическата кантора, сега уважаван старши адвокат, който беше проницателен мъж и щеше да разбере загатванията в един разговор. Споменатата информация щеше да бъде предадена на точен адрес, без да се разкрива източникът. Но бившият му колега също имаше определено мнение по въпроса за вмешателството на съдиите...

Съдията Уилис въздъхна... Помисли си, че не може да има идеална конспирация, без да се плати за нея определена цена.

И така той позвъни и след като от другата страна вдигнаха слушалката, каза:

— Стенли Уилис се обажда.

По телефона се чу гръден глас, който любезно отвърна:

— Приятно съм изненадан, ваша светлост.

— Обаждам ти се неофициално, Бен — вметна бързо съдията.

— Как си, Стен? — каза зарадвано гласът по телефона. — Отдавна не си се обаждал. — В гласа звучеше нотка на искрена симпатия.

— Знам. Трябва да се видим някой ден.

Но всъщност се усъмни дали ще го сторят. По силата на своята длъжност съдията беше обречен да крачи самотен по пътя си.

— Е, Стен, какво мога да направя за теб? Има ли някой, когото искаш да дам под съд?

— Не — каза Уилис. Не владееше изкуството да поддържа с лекота светски разговор. — Обадох се да поговорим за делото Дювал.

— О, да, случаят с пътника без билет. Четох за твоето решение. Жалко, но не виждам какво друго би могъл да направиш.

— Така е — призна съдията, — нищо повече не можеше да се направи. Независимо от това младият Мейтлънд е блестящ млад

адвокат.

— Съгласен съм с теб — каза гласът. — Мисля, че той ще издигне престижа на професията.

— Чух, че е имало голямо търсене на прецедент.

— Така както ми казаха — засмя се дълбокия глас. — Мейтлънд и партньорът му са обърнали правната библиотека наопаки. Но не са успели да намерят нищо.

— Чудех се — каза бавно съдията Уилис, — дали са стигнали до „Кралят срещу Ахмед Сингх“, Б.К., „Доклади“, том 341, 1921, стр. 191. Мисля, че на основание на този случай ще получат без проблеми habeas corpus.

От другата страна на линията настъпи тишина. Съдията можеше да си представи вдигнатите вежди, чувството на неодобрение. След това гласът каза по-студено, отколкото преди:

— По-добре е да повториш още веднъж. Не запомних всичко.

Съдията Уилис повтори данните и малко след като сложи слушалката, си помисли, че за всичко, което правим, плащаме определена цена. Но беше сигурен, че информацията ще стигне до предназначението си.

И преди да се върне към купчината натрупани съдебни решения, погледна часовника си.

Четири и половина часа по-късно, когато тъмнината беше започнала да се спуска над града, слабичкият възрастен служител се появи на вратата и съобщи:

— Милорд, мистър Мейтлънд има молба за habeas corpus.

Осветен от ярката светлина на окачените прожектори, „Вастервик“ товареше дървен материал.

Уверено и бодро Алън Мейтлънд се изкачи по ръждивия трап на малката, разнебитена главна палуба.

Миризмата на тор беше изветряла. Всяка следа от нея беше отвята от свежия бриз, духащ откъм морето. По кораба се носеше чистият аромат на кедър и ела.

Нощта беше студена, но звездите отгоре примигваха на чистото небе.

Третият помощник-капитан, когото Алън беше видял сутринта на Коледа, тръгна към него откъм бака.

— Дошъл съм да видя капитан Яабек — извика Алън през палубата. — Ако той е в каютата си, сам ще се оправя дотам.

Слабият, жилав мъж се приближи.

— Добре, отидете сам — каза той. — Мисля, че дори и да не знаете къде е каютата, тази вечер сте в такова настроение, че сигурно ще се оправите.

— Да — съгласи се Алън. — Така си е.

Инстинктивно докосна джоба на костюма си, за да се увери, че ценният документ е там. Като завиваше към вътрешността на кораба, той извика през рамо:

— Как е настинката ви?

— Ще ми мине — отговори помощник-капитанът — веднага щом излезем в открито море — и добави: — След две денонощия.

Две денонощия. Почти не остана време, помисли си Алън, но изглежда, че успяхме. Този следобед той беше в апартамента си на Гилфорд стрийт, когато му се обади Том Люис със съвета да погледне „Кралят с/у Ахмед Сингх“.

Решен да не пропуска и най-малкия шанс, но и без особена надежда, той отиде в правната библиотека. И като прочете решението от 1921 година, сърцето му подскочи. След това трескаво хукна да съпоставя, печата и събира различни клетвени декларации, които се изискваха от закона. Макар да нямаше време, търбухът на чудовището трябваше да бъде напълнен с хартия...

След това изтърча до съда, за да хване регистратурата на Върховния съд, преди да затвори. Успя в последния момент и само няколко минути по-късно застана пред Уилис, съдия по съкратено производство.

Съдията, суров и отчужден, го изслуша и след няколко кратки въпроса издаде заповед за habeas corpus — абсолютната, пълна заповед, а не половинчато разпореждане nisi. Това беше рядък и безмълвно драматичен момент. Оригиналът и едно копие от разпореждането вече се намираха в джоба на Алън: *„Елизабет, по благоволенieto на Господа, кралица на Обединеното кралство, Канада и другите ѝ страни и територии, Защитник на Вярата... Ви*

нарежда незабавно след получаването на това наше разпореждане... да предадете тялото на Анри Дювал...“

Разбира се, все още предстоеше гледането на случая в съда, назначено за вдругиден. Но изходът фактически беше ясен: „Вастервик“ ще отплава без Анри Дювал.

Утре, помисли си Алън, трябва да телефонирам по някое време на адвоката, които ни насочи към случая Ахмед Сингх. Том Люис знае името му. Дойде им като от небето...

Той стигна до вратата на капитана и почука. Отвътре някой каза:
— Влез!

По риза, обвит в гъст тютюнев дим, капитан Яабек нанасяше бележки в някакъв регистър под светлината на настолната лампа. Оставяйки писалката, той се изправи, вежлив както винаги и посочи на госта си едно от зелените кожени кресла.

Леко закашляйки се от тютюневия дим, Алън започна:

— Прекъсвам ви работата, но...

— Няма нищо. Стига ми толкова писане засега — капитанът се пресегна и затвори регистъра. След това добави уморено: — Когато разкопават нашия свят, бъдещите археолози няма да могат да го разберат. Толкова много думи сме им оставили за четене.

— Като говорим за думи — каза Алън, — и аз донесох няколко — и усмихвайки се, той извади разпореждането за habeas corpus и го връчи на капитан Яабек.

Капитанът го прочете бавно, устните му се движеха, препъвайки се в юридическия жаргон. Най-сетне вдигна глава и попита с невярващ глас:

— Вие все пак успяхте?

— Да — каза щастливо Алън. — Разпореждането означава, че Анри е свободен. Той няма да отплава с вас.

— И сега — в този момент...

— В този момент, капитане — отговори решително Алън, — бих искал той да си събере багажа и да дойде с мен. Заповедта го предава под мое попечителство — и добави: — Ако имате някакви съмнения, може да повикаме полицията...

— Не, не! Няма нужда — капитан Яабек остави заповедта. На лицето му се беше разляла топла, приятна усмивка. — Не разбирам как

постигнахте това, мистър Мейтлънд, но заслужавате поздравления. Толкова неочаквано.

— Знам — каза Алън. — И аз самият съм смаян.

Десет минути по-късно с искрящи очи и широка, щастлива усмивка Анри Дювал се появи в капитанската каюта. Беше облечен в моряшко палто с качулка, което му беше няколко номера по-голямо, и носеше очукан картонен куфар, превързан с въже. Едно от първите неща, които трябва да бъдат свършени утре, помисли си Алън, е да купим със събраните пари нови дрехи за явяването му в съда.

— Мистър Мейтлънд те взема със себе си, Анри — съобщи капитанът.

Младият пътник без билет кимна и лицето му просветна от възбуда и очакване.

— Аз готов сега.

— Няма да се връщаш повече на кораба — каза тихо капитанът. — А сега да се сбогуваме.

За момент вълнението изчезна от момчешкото лице. Като че ли думите на капитана бяха открили една действителност, която той не бе очаквал.

— Този кораб добър — каза той неуверено.

— Повечето неща са такива, каквито ние си ги направим — капитанът протегна ръка. — Пожелавам ти да си щастлив, Анри, и Господ да те благослови. Работи здраво, казвай си молитвите и слушай какво ти казва мистър Мейтлънд.

Пътникът без билет кимна мълчаливо с нещастен вид. Странна сцена, помисли си Алън, изглеждаше почти като раздяла на баща и син. Усещаше, че другите двама не искат да я прекъсват.

— По-добре е да тръгваме — Алън взе оригинала на заповедта, оставяйки копието на капитана. Стискайки му ръката каза: — За мен беше удоволствие, капитан Яабек. Надявам се, че пак ще се видим.

— Ако имам и други пътници без билет — усмихна се капитанът, — ще ви потърся като техен приятел.

Слухът беше плъзнал по кораба. Когато Алън и Анри Дювал се появиха, екипажът беше спрял товаренето и се бе струпал до перилата. Чуваше се възбудена гълчава. Напред пристъпи Стаби Гейтс:

— Е, до скоро, авер — каза той, — и успех. Ето ти нещо от мен и м'четата.

Алън видя, че неголяма пачка пари премина от ръце в ръце. Докато слизаха по трапа, екипажът нестройно ги приветства.

— Стойте, не мърдайте! — беше командирски глас, дошъл от тъмнината на дока. Когато Алън спря, избухна серия от светкавици.

— Хей — извика той. — Какво става?

— Пресата работи — каза Ден Орлиф. — Какво друго може да бъде? — Орлиф и другите репортери се скупчиха около тях.

— Ти се опита да се измъкнеш, Мейтлънд — каза някой весело, — но ние те проследихме.

— Браво на теб! — извика друг глас.

— Вижте — запротестира Алън. — Нищо не мога да ви кажа тази вечер. Утре може би ще направим изявление.

— Нека Анри да каже нещо!

— Ще позволите ли на Дювал да говори?

— Не — каза твърдо Алън. — Сега — не!

— Как дойде дотук? — попита тихо Ден Орлиф.

— С такси — каза Алън.

— Колата ми е на дока. Ще те откарам, където поискаш.

— Добре — съгласи се Алън. — Да тръгваме.

След протестните викове на останалите репортери те се качиха в колата на Ден Орлиф. Светкавиците продължаваха да святкат. Анри Дювал се усмихваше широко.

Когато напуснаха пристанището, Ден попита:

— Къде ще го заведеш?

Толкова неща се бяха струпали, за толкова неща трябваше да мисли...

— Сега като ме попита — каза Алън, — се сетих, че не съм мислил за това.

Неговият апартамент беше прекалено малък. Но може би Том и Лириан Люис можеха да сложат едно допълнително легло.

— Така си и помислих — каза Ден. — Ето защо вестникът нае апартамент в хотел „Ванкувър“. Ние ще платим сметката.

— Добре — каза със съмнение Алън. — Въпреки че аз си представях нещо по-скромно...

— По дяволите! — Ден Орлиф увеличи скоростта, за да хване жълтия светофар. — Нека Анри си поживее малко.

Няколко минути по-късно добави:

— Та говорехме за апартамента в хотела... Забравих да ти кажа
— апартаментът на премиер-министъра е от другата страна на хола —
той се ухили широко. — Е, ако и това не му харесва на Хаудън!

---

[1] ratio decidendi (лат.) — основания за решение — Б.пр. ↑

17.

МАРГАРЕТ ХАУДЪН

— Господи, боже мой! — възкликна Маргарет Хаудън. — Никога не съм виждала толкова едро заглавие.

На масата в хола на Хаудънови бе проснат екземпляр на ванкувърския „Поуст“. Заглавието на първа страница гласеше:

АНРИ СТЬПВА НА БРЕГА!

Цялата страница бе заета от снимки на Анри Дювал, Алън Мейтлънд и репортаж, набран с получен шрифт за тях.

— Този тип заглавие се нарича „Второто пришествие на Христос“ — информира Маргарет имидж-директорът на партията — и се използва само при специални случаи — и добави мрачно — Например като падне правителството.

Крачещият из стаята Джеймз Хаудън се сопна:

— Ако не възразяваш, ще отложим хумора за по-късно.

— Необходимо е нещо, което да разведри пейзажа — каза Ричардсън.

Беше късен следобед. Навън валеше и притъмняваше. След речта във Ванкувър премиерът се бе върнал през нощта със самолет в източната част на Канада. На обяд бе говорил в Квебек сити, а след по-малко от час щеше да отлети от Отава за вечерната среща в Монреал. Утре в четири следобед щеше да направи съобщение в Камарата на общините за Съюзния пакт. Напрежението от последните няколко дни бе започнало да му се отразява.

Излезлият само преди няколко часа ванкувърски вестник бе донесен по специална поръчка на Ричардсън със самолет. Той лично го бе взел от летището на Отава и веднага пристигна в резиденцията на

премиера на Съсекс драйв 24. Съзнаваше, че всички вестници в страната щяха да представят небитието по подобен начин.

Джеймз Хаудън престана да крачи и попита саркастично:

— Надявам се, че някъде все пак са споменали за речта ми.

Бе най-добрата му реч през това турне и при други обстоятелства би била във фокуса на вниманието на днешната преса.

— Ето я — съобщи Маргарет, отгръщайки страниците. — На трета страница — за момент изглеждаше, че ще се разсмее, но се сдържа. — О, скъпи, но е много малко.

— Радвам се, че откри нещо смешно — отбеляза ледено съпругът ѝ. — Аз лично не намирам нищо подобно.

— Съжалявам, Джейми — каза Маргарет. Тя се опита гласът и да звучи разкаяно, но не успя. — Но аз наистина не мога да не си представям всичките вас, цялото правителство, настроени така решително и изведнъж този самотен малък човек...

— Съгласен съм с вас, мисис Хаудън — отбеляза тихо Брайън Ричардсън. — Този умен млад адвокат просто ни смъкна панталонките.

— Веднъж завинаги искам да заявя — каза ядосано Джеймз Хаудън. — Не ме интересува кой кого е набил.

— Моля те, недей да викаш, Джейми — напомни му Маргарет.

— А мене ме интересува — каза Ричардсън. — Това ще има значение в деня, в който се броят гласовете.

— Дали ще е прекалено, ако помоля — настоя премиерът — строго да се придържаме към фактите?

— Добре — каза безцеремонно Ричардсън. — Да започнем с това — и той извади от вътрешния джоб един сгънат лист хартия. — Едно ново проучване на Галъп тази сутрин показва, че популярността на правителството е спаднала със седем процента за последните две седмици. А на въпроса „Искате ли смяна на правителството?“ шестдесет и два процента отговорили с „да“ тридесет и един процента с „не“ и седем процента са без мнение.

— Седни, моля те, Джейми — прикани го Маргарет. — И ти също, Брайън. Ще поръчам чай и ще можем да го изпием тук на спокойствие.

Хаудън се тръшна в един стол до огнището.

— Запали ги, ако обичаш — посочи той вече поднесените съчки.

Ричардсън драсна клечка кибрит, закри я с длани и се наведе. След момент пламъците се разгоряха.

Маргарет говореше в другия край на стаята по вътрешния телефон.

— Не мислех, че сме толкова зле — каза тихо Хаудън.

— По-лошо е от зле, отчайващо е — и нагаждайки се към тона на премиера, Ричардсън попита: — Какво ще кажете да отложим утрешното съобщение?

— За това и дума не може да става.

— Предупреждавам ви, не сме готови за избори.

— Трябва да бъдем — заяви твърдо Хаудън. — Трябва да използваме всяка възможност.

— И да загубим.

— Съюзният пакт е от съществено значение за оцеляването на Канада. Когато това се обясни на хората, те ще разберат.

— Мислиш ли? — попита меко Ричардсън. — А дали няма да си спомнят за Анри Дювал?

В момента, в който се канеше рязко да отвърне, Хаудън спря. В края на краищата въпросът бе разумен. И предположението, което се криеше зад него, можеше да се окаже вярно.

Загубата на престиж, причинена от случая Дювал, можеше да предизвика поражението на правителството по въпроса за Съюзния пакт. Тази възможност, която му бе убягвала досега изпъкна неоспоримо пред очите му.

И ако все пак, помисли си той, това се случи, колко странно и смешно е, че нещо толкова незначително като пътник без билет на кораб може да повлияе на съдбата на една нация.

А дали наистина е странно? И ново? И дори смешно? Може би през всичките тези векове именно проблемите на отделния човек са разтърсвали света, заставяли са човечеството да се движи напред към едно просвещение, забулено в бъдещето и вечно недостижимо...

Може би това е урокът по смирение, начинът да се поучиш, борбата, тласкаща ни нагоре.

Но всекидневните проблеми бяха по-осезаеми.

— Има сериозни причини да не отлагаме — каза той на Ричардсън. — Ние се нуждаем от всеки ден, който можем да спечелим за Съюзния пакт. От това зависят отбраната и оцеляването. Освен това,

ако изчакаме, ще изтече информация. В политически смисъл това ще е по-лошо.

— Мислех, че така ще кажете — кимна имидж-директорът на партията. — Просто исках да съм сигурен.

— Поръчах чай — съобщи Маргарет, като се върна пак при тях. — Нали ще останеш, Брайън?

— Благодаря ви, мисис Хаудън — Брайън Ричардсън винаги бе харесвал Маргарет. Завиждаше на Хаудън за сполучливата женитба, за комфорта и спокойствието, които тя му осигуряваше.

— Предполагам, че няма да помогне — каза замислено премиерът, — ако сега департаментът по имиграцията позволи на Дювал да влезе.

— Ни най-малко — тръсна решително глава Ричардсън. — Освен това той вече е в страната. Каквото и да се случи утре в съда, той вече не може да бъде депортиран на кораба.

Съчките в огъня вече бяха изгорели и сега се разгаряха брезовите пънове. Топлината се усети във вече затоплената стая.

Ричардсън си помисли, че вероятно неговият мъчителен разговор с Харви Уоръндър е бил грешка. Определено бе закъснял да помогне с нещо по проблема, но поне бе отстранил за в бъдеще сянката над Джеймз Хаудън. Ако изобщо имаме бъдеще, мрачно си помисли той:

Една прислужница внесе принадлежностите за чай и изчезна. Сервизът бе фина изработка, марка Ройъл Доултън. Брайън Ричардсън пое чашата с чай, налята му от Маргарет, но се отказа от кейка.

— Наистина ли ти се налага да отидеш довечера в Монреал, Джейми? — нерешително запита Маргарет.

Съпругът ѝ уморено разтърка лицето си.

— Бих искал да не ми се налагаше. При различен случай бих изпратил някого друго. Но тази вечер трябва сам да си свърша работата.

Имидж-директорът погледна към прозорците, където завесите още не бяха дръпнати. Тъмнината навън вече бе пълна и все още валеше сняг.

— Преди да дойда проверих за времето — каза той. — Няма да имате проблеми с полета. В Монреал е ясно и така и ще остане. Ще ви заведат с хеликоптер до града.

Джеймз Хаудън кимна.

На вратата леко се почука и в стаята влезе Мили Фрийдмън. Ричардсън погледна учудено към нея — не знаеше, че е в къщата. Но това не беше нещо необичайно — известно му бе, че тя често работи с премиера в кабинета му на горния етаж.

— Извинете ме — каза Мили. Тя се усмихна на Ричардсън и Маргарет и след това се обърна към Хаудън. — Обаждат се от Белия дом и питат дали ще ви е удобно да говорите с президента.

— Идвам веднага — отвърна премиерът и се изправи.

Брайън Ричардсън остави чашата си.

— Предполагам, че и аз трябва да тръгна. Благодаря ви за чая, мисис Хаудън — той се спря учтиво пред Маргарет, след това докосна ръката на Мили. Когато двамата мъже напуснаха стаята, отвън долетя гласът му: — Ще дойда на летището да ви изпратя, шефе.

— Не си отивай, Мили, — каза Маргарет. — Остани и пийни един чай.

— Благодаря ви — Мили седна на стола, на който бе седял Ричардсън.

Наливайки от сребърния чайник и от каната с гореща вода, Маргарет заяви:

— Този дом е доста неспокоен. Нищо не остава спокойно за повече от няколко минути.

— Освен вас — каза тихо Мили.

— Нямам избор, скъпа — Маргарет наля чай на Мили и на себе си. — Всичко минава покрай мен. Но някак си не мога да се развълнувам от всичките тези важни събития — и добави замислено — А предполагам, че би трябвало, нали?

— Не виждам защо — отговори Мили. — Всичките са еднакви ако се взрем в тях.

— И аз винаги така съм мислила — усмихна се Маргарет. Тя премести захарта и сметаната по-близо до Мили. — Но се учудвам, че го чувам от теб. Винаги съм те смятала за ентузиазирания дясна ръка на Джейми.

За свое учудване Мили каза:

— Ентузиазмът се изпарява, а ръцете се изморяват.

Маргарет се разсмя.

— Ние и двете сме ужасно нелоялни, нали? Но бих казала, че това понякога е облекчение.

В големия тъмен хол настъпи тишина, нарушавана само от пукането на горящите пънове. По тавана играеха отблясъци от огъня.

— Съжالياвала ли си някога — каза меко Маргарет, — че нещата между теб и Джейми се развиха по този начин?

За момент дъхът на Мили секна. Покоят в стаята стана напрегнат. Значи Маргарет е знаела. Знаела е през всичките тези години и си е мълчала. Мили често се беше чудила, подозирайки истината. Но сега вече знаеше и почувствува облекчение.

— Никога не съм била сигурна — каза тя откровено. — А напоследък и не мисля често за това.

— Да — каза Маргарет, — разбира се, че човек престава да мисли. Когато се случи, мислиш, че раната никога няма да зарасне. Но с времето всичко минава.

Мили се поколеба, защото търсеше точните думи за това, което искаше да каже. Накрая изрече меко:

— Вие навярно много сте се разстроили.

— Да — бавно кимна Маргарет. — Спомням си, че тогава ми беше ужасно тежко. Всяка жена би почувствувала същото. Но човек някак си ги преживява тези неща. Наистина просто ти се налага да ги превъзмогнеш.

— Чудя се дали аз бих могла да проявя толкова разбиране — каза тихо Мили, след това добави импулсивно: — Брайън Ричардсън иска да се омъжа за него.

— И ще се омъжиш ли?

— Не съм решила — Мили поклати глава с объркан вид. — Мисля, че го обичам, сигурна съм в това. Но все пак някак си не съм сигурна.

— Бих искала да ти помогна — в гласа на Маргарет прозвуча нежност. — Но преди много време научих, че не можеш да изживееш живота на другите. Ние трябва сами да вземаме решенията си — дори ако те са погрешни.

Истина е, помисли си Мили и се зачуди колко още ще може да отлага своето решение.

Джеймз Хаудън внимателно затвори зад себе си двойната врата на кабинета и вдигна слушалката на специалния червен телефон —

двойник на този, който бе на бюрото в кабинета му в Ийст Блок. Бе „кодиран“ телефон — с пряка, защитена линия.

— Говори премиер-министърът — каза той.

— Президентът ви очаква, сър, — отвърна гласът, на оператора.
— Момент, моля.

Чу се изщракване и прозвуча силният грубоват глас:

— Ти ли си, Джим?

Хаудън се усмихна на познатия говор от Средния запад.

— Да, Тайлър, — каза той. — На телефона е Хаудън.

— Как си Джим?

— Малко съм уморен — призна той. — Доста неща ми се наложи да свърша през последните няколко дни.

— Знам. Посланикът ти бе при мен, показва ми програмата ти — в гласа на президента прозвуча загриженост. — Не се претрепвай, Джим. Ние всички имаме нужда от теб.

— Ще гледам да не го направя — усмихна се Хаудън. — Но се радвам да чуя, че съм нужен. Да се надяваме, че и избирателите мислят така.

— Мислиш ли, че ще издържиш, Джим? — гласът стана сериозен. — Мислиш ли, че ще успееш?

— Да — със същата сериозност отговори премиерът. — Няма да е лесно, но мисля, че ще се справя. При условие, че всички споразумения, които обсъждахме бъдат изпълнени — и добави с натъртване: — Всички споразумения.

— Затова ти се обадох — грубоватият глас замлъкна. — Между другото, как е времето там горе при вас?

— Вали сняг.

— Така си и мислех — президентът се разсмя. — Сигурен ли си, че искате още от него — Аляска например?

— Искаме го — каза Хаудън. — Ние знаем как да се оправяме със снега и леда, ние живеем с тях — въздържа се да добави това, което министърът на мините и ресурсите бе отбелязал с ентузиазъм преди десетина дена: „Аляска е като консервна кутия, в която има пробити две дупки, на капака не е свален. Ако махнем капака ще се появят нови, големи области, които можем да развием — селско стопанство, жилищно строителство, промишленост. А по-нататък с времето, когато се научим да управляваме климата и други неща ще

можем да направим...“. Трудно бе през цялото време да мислиш само за предстоящата война.

— Е — каза президентът, — решихме да разрешим референдума. Но ми предстои борба — моите хора не обичат да свалят звезди от знамето, след като веднъж вече са ги поставили там. Но и аз като теб мисля, че ще успея да се справя.

— Радвам се — каза Джеймс Хаудън. — Много се радвам.

— Получи ли проекта на съвместното ни заявление?

— Да — потвърди Хаудън. — Енгри долетя на Запад, за да ме посрещне. Направих някои предложения и го оставих да уточнят подробностите с Артър Лексингтън.

— Тогава ще е готово за утре сутринта, с Аляска в текста. След заявлението в отделните речи ще наблегна на самоопределението на Аляска. Надявам се, че и ти ще направиш същото.

— Да — и премиер-министърът добави сухо: — Самоопределението на Аляска и Канада.

— Е, значи до утре следобед в четири часа — президентът се засмя. — Предполагам трябва да си сверим часовниците.

— В четири часа — повтори Хаудън. Имаше чувството, че се е случило за нещо необратимо, сякаш някаква врата се бе затворила.

— Джим — гласът на президента прозвуча меко в слушалката.

— Да, Тайлър?

— Нещата в международен план не са се подобрили, знаеш, нали?

— По-точно — каза Хаудън, — станали са по-лоши.

— Спомняш ли си какво ти казах: моля се за подарък от една година преди да започне битката. Това е най-много, на което можем да се надяваме.

— Да — изрече Хаудън, — спомням си.

Настъпи пауза, в която, ако се съдеше по тежкото дишане на президента, той като че ли се опитваше да овладее чувствата си. След това гласът продължи тихо:

— Това, което правим, е добро, Джим. Най-доброто... за децата... и за техните деца, които ще дойдат...

За момент настана тишина. След това линията прекъсна с изщракване.

След като постави слушалката на червения телефон, Джеймз Хаудън остана замислен в тихия, изпълнен с книги кабинет. От стената го гледаше портретът на сър Джон А. Макдоналд — основател на канадската конфедерация, държавник, бонвиван и изключителен пияница.

„Това сигурно е миг на триумф“ — помисли си Хаудън. Преди малко президентът се шегуваше по повод отстъпката си по въпроса за референдума в Аляска, но това сигурно е било горчив хап за него и ако Хаудън не бе твърд при преговорите, тази отстъпка никога нямаше да бъде направена. А сега заедно с другите облаги Канада получаваше една голяма баница в замяна на изгубената част от суверенитета си. И съвсем несвързано си помисли: А — за Аляска, Б — за баница.

На двойната врата на кабинета се почука.

— Да — извика той.

Бе Йероу, прислужникът. Тихо стъпващият, застаряващ майордом на дом № 24 съобщи:

— Мистър Костън е тук, сър. Каза, че е много спешно.

Зад Йероу във вестибюла на горния етаж Хаудън видя финансовия министър с балтон и шал, държащ мека шапка в ръце.

— Влизай, Стю — извика той.

Като влезе в кабинета, Стю поклати отрицателно глава към Йероу, който бе тръгнал към него, за да поеме връхните му дрехи.

— Дошъл съм само за няколко минути, ще ги оставя тук.

И той свали балтона, преметна го на един стол и постави шапката и шала до него. Щом се обърна, той механично се усмихна и потърка с ръка оплешивялата си глава. Когато вратата се затвори зад прислужника, лицето му отново стана сериозно.

— Нося лоши новини — обяви той късо. — Възможно най-лошите.

Хаудън чакаше.

— Кабинетът се разцепи — каза тежко Костън, — точно по средата.

Джеймз Хаудън изчака думите да отзвучат, преди да отговори.

— Не разбирам — каза той. — Бях останал с впечатлението...

— Аз също — увери го Костън. — Мислех, че си ни убедил — всички ни — той махна с ръка неодобрително. — Освен един или двама, които биха могли да си подадат оставката вдругиден.

Хаудън кимна. След завръщането му от Вашингтон бяха се състояли две заседания на целия кабинет по въпроса за Съюзния пакт. Първото се разви, както и заседанието на Комитета за отбрана на Бъдни вечер. На второто, след като станаха очевидни облагите за Канада бе започнал да се забелязва ентузиазъм. Разбира се, имаше и неколцина несъгласни, но това трябваше да се очаква. Бе предвидил също така неизбежността на една или две оставки — те трябваше да бъдат приети и последиците преглътнати. Но не и голямо разцепление на кабинета...

— Кажи подробностите — заповяда той рязко.

— Девет души са.

— Девет! — Костън не бе преувеличил, когато каза „по средата“. Това представляваше повече от една трета от кабинета. — Сигурен съм, че нямаше да са толкова много — рече с извинителен тон „усмихнатият“ Стю, — ако не беше лидерът им...

— Лидер! — извика Хаудън. — Какъв лидер?

— Ще те изненада. — Костън се поколеба — като че ли предчувствуваше гневът на премиера. — Лидерът е Ейдриън Несбитсън.

Джеймс Хаудън се втренчи в него удивено и невярващо.

— Глупакът! Старият, безполезен глупак!

— Не — Костън твърдо поклати глава. — Не можеш да се отървеш от него по този начин.

— Но ние имахме споразумение. Сключихме сделка! — споразумението в самолета бе ясно. Генерал губернаторство, а в замяна поддръжката на възрастния министър на отбраната...

— Каквато и сделка да сте сключили, тя вече е невалидна — заяви решително Костън.

Двамата мъже все още стояха изправени.

— Кой са другите — попита мрачно премиерът.

— Бордън Тайт, Джордж Йоркис, Аарон Гоулд, Рита Бачънън... „Усмихнатият“ Стю бързо изреди останалите имена.

— Но единственият, който има значение, е Ейдриън. Той ги сплотява.

— Люсиен Перо все още ли е с нас? — той бързо си помисли за Квебек — важната провинция.

Костън кимна.

Прилича на лош сън, помисли си Хаудън, кошмар, в който странни неща са изтласкали здравия разум на заден план. След малко ще се събуди.

На вратата откъм вестибюла се почука и влезе Йероу.

— Колата ви чака, сър, — обяви той. — Време е да тръгвате за летището.

— Ейдриън е станал друг човек — каза Костън настоятелно. — Изглежда като че ли... — той потърси метафора, — ... като че ли са прелели кръв на мумия и са я съживили. Говорих с него и мога да ти кажа...

— Нищо не ми казвай! — това вече би било прекалено. — Аз ще говоря с него.

Джеймз Хаудън започна бързо да пресмята. Времето летеше: до четири часа утре следобед оставаха само няколко часа.

— Ейдриън знае, че трябва да се срещне с теб — каза Костън. — Каза, че е на твое разположение.

— Къде?

— Цялата група е в кабинета на Артър Лексингтън. Аз идвам оттам. Артър им говори, но боя се, че безуспешно.

Прислужникът дискретно се изкашля. Хаудън знаеше, че тазвечерната му програма е изключително напрегната. Представи си чакащата кола, правителствения „Вангард“, загряващ на летище „Арнълд“, хеликоптерът, чакащ в Монреал; пълната, очакваща аудитория...

— Несбитсън трябва да дойде с мен в Монреал — каза той решително. Ако тръгне сега за летището, ще успее.

— Ще се погрижа за това — кимна бързо Костън.

Когато Хаудън излезе, той вече звънеше по телефона.

Олдсмобилът на премиера спря направо пред чакащия самолет.

Навигационните светлини на „Вангард“ проблясваха ритмично в тъмнината. Хората на наземния персонал, облечени в парки с вдигнати качулки, бяха наобиколили самолета като мравки. Във фюзелажа бе включена колата с акумулаторите, готова да стартира моторите.

Шофьорът отвори вратата на колата и премиерът слезе. В подножието на стълбата стоеше Брайън Ричардсън, вдигнал яка, за да

се предпази от вятъра и навяващия сняг.

— Старият приятел е вътре — без предисловие каза той. — В кабината ти е, привързан с коланите и с чаша уиски със сода в ръка.

Хаудън спря.

— Стю ли ти каза? — попита той.

Ричардсън кимна.

— Ще се опитам да го вразумя — каза мрачно Хаудън. — Не знам какво друго мога да направя.

— Мислил ли си да го изхвърлим? — усмихна се кисело имидж-директорът на партията. — Да кажем от пет хиляди фута височина.

Въпреки лошото си настроение Хаудън се разсмя.

— Е, тогава ще имаме двама мъченика — един във Ванкувър и един тук. — И вече качвайки се по стъпалата добави през рамо: — Освен това от днес нататък новините могат да стават само по-добри.

— Успех, шефе — извика директорът. Но думите му бяха отнесени от вятъра.

В меко осветения луксозен малък салон на правителствения самолет, в едно от пускащите се назад кресла, вече привързан с предпазния колан бе седнал набитият, дребен генерал Несбитсън. Както бе казал и Ричардсън, министърът на отбраната държеше в ръката си чаша с питие. При влизането на премиера той я остави.

Отвън забучаха двигателите на самолета.

Появи се стюардът — сержант от авиацията, но Хаудън поклати глава.

— Оставете — кратко каза той. — От нищо нямаме нужда и трябва да говорим насаме.

Той хвърли връхните си дрехи върху едно от свободните кресла и седна с лице към стария човек. Забеляза, че една от лампите за четене бе включена. Беше насочена право към плешивата глава и розовобузестото лице на Несбитсън — също като лампата за разпити в затвора. Е, помисли си Хаудън, може би това е знак каква линия на разговора да наложа.

— Този полет е много къс — започна той с тон, нетърпящ възражение, — и ние имаме много малко време. Мисля, че ми дължиш обяснение.

„Вангард“ рулираше към пистата и ако се съди по светлините отвън, движеха се доста бързо. Нямаше да има никакви забавяния.

Хаудън знаеше, че тази вечер те имат абсолютен приоритет във въздуха.

За момент червенина заля лицето на стария човек при тона на Хаудън. След това той каза с неочаквана твърдост:

— Мисля, че обяснението е ясно, премиер-министре. Възнамерявам да си подам оставката в знак на протест срещу това, което вие планирате. Същото ще направят и останалите.

— Няма ли нещо, което да си забравил? — запита студено Джеймс Хаудън. — Един договор, който сключихме. Тук, в този самолет, преди десет дена?

Очите на възрастния човек не трепнаха.

— Срам ме е като си спомня — каза той с равен глас. — Мисля, че и двамата трябва да се срамуваме.

— Говори само за собствения си срам — пламна Хаудън, — не за моя. Аз се опитвам да спася тази страна. Ти и тези като теб, които са останали в миналото, вие ще я унищожите.

— Ако се каните да спасявате Канада, защо я раздавате? — в думите прозвуча нова сила. Хаудън си спомни какво му беше казал Стю Костън: „Ейдриън е нов човек“. Физически изглеждаше постегнат, по-изправен отпреди.

— Ако говориш за Съюзния пакт — започна да го убеждава премиер-министърът, — то ние ще спечелим много повече, отколкото ще дадем...

— Като разпуснете въоръжените ни сили — горчиво вметна старият човек, — като пуснете янките да влизат безпрепятствено и им разрешите да водят външната ни политика. Това ли наричате „да спечелим“?

Самолетът бе спрял за момент и сега бързо се засили, набирайки скорост за излитане. Покрай тях се замъркаха светлините на пистата, след това изчезнаха. Бяха излетели, след миг се чу ударът от прибирането на колесника. Премиерът пресметна, че им остават двадесет минути полет, може би даже по-малко. Винаги бе така: времето все не стигаше.

— Ние сме изправени пред война — заяви той, — а ти гледаш едностранчиво на нещата.

— Гледам и от двете страни — настоя Несбитсън, — ще ви кажа, че независимо от това ще има ли война или не, вашият Съюзен пакт е

началото на края. Американците никога няма да се спрат пред частичен съюз, те ще искат да го завършат и ние ще бъдем погълнати. Ще изгубим британския флаг, кралицата, традициите...

— Не — възпротиви се Хаудън. — Тези неща ще ги запазим.

— Как ще стане това? — изпръхтя старият човек, — с широко отворени граници и нахлуващи през тях американци, включително негри и пуерториканци. Нашата идентичност ще изчезне, защото ние ще станем малцинство и на хората ще им е безразлично. И още — у нас ще се появят расови проблеми — нещо, което никога не сме имали. Торонто ще се превърне във второ Чикаго, а Монреал — в Ню Орлеан. Ние имаме закон за имиграцията, който вие току-що защитавахте. Защо не го изхвърлим заедно с всичко останало?

— Ние нищо не изхвърляме! — каза ожесточено Хаудън. — Ние просто се приспособяваме. О, да, проблеми ще има, това е така, но те ще са несравними с това да останем безпомощни и самотни.

— Не вярвам.

— По отношение на отбраната — настоя премиерът. — Съюзният пакт ще осигури нашето оцеляване. Канада ще получи и големи икономически възможности. Помисли ли си за референдума в Аляска, който ние ще спечелим — и Аляска ще стане канадска провинция.

— Помислих си, че всяко продаване си има своите тридесет сребърника — отсече Несбитсън.

Яростен гняв се надигна в Хаудън. Със силно усилие на волята той успя да се овладее и каза:

— Въпреки всичко, което казваш, ние не сме продали нашия суверенитет...

— Така ли? — тонът бе язвителен. — Колко струва суверенитетът без силата, която го поддържа?

— Ние не притежаваме такава сила и сега — заяви гневно Хаудън, — и никога не сме я имали, освен да се защитим в някоя дребна престрелка. Силата е в Съединените щати. Чрез прехвърляне на нашата военна сила и отваряне на границите ние усилваме американската мощ, която е и наша.

— Съжалявам, премиер-министре — каза с достойнство генерал Несбитсън. — Никога няма да се съглася. Това, което ни предлагате, е

да се откажем от историята си, от всичко, за което Канада се е борила...

— Грешиш! Аз се опитвам да ги запазя навеки — Хаудън се наклони напред, говорейки сериозно, непосредствено на другия. — Аз се опитвам да запазя нещата, на които държим, преди да е станало прекалено късно: свободата, порядъчността, справедливостта на закона. Нищо друго няма значение. Не го ли разбираш? — каза той умолително.

— Всичко, което разбирам — отвърна старецът с инат, — е, че трябва да има някакъв друг начин.

Хаудън осъзна, че бе безсмислено, но продължи да опитва. След малко попита:

— Отговорете ми поне на този въпрос: как Канада ще се отбранява срещу ракетна атака?

— Отначало — започна сковано Несбитсън, — ще разгърнем конвенционалните сили...

— Достатъчно — отсече Хаудън и добави мрачно: — Чудя се само как като министър на отбраната не си възстановил кавалерията.

Джеймс Хаудън реши, че сутринта ще разговаря с останалите несъгласни министри един по един. Бе сигурен, че ще успее да разубеди някои от тях. Но ще има други — в кабинета, в парламента — такива, които щяха да мислят като Ейдриън Несбитсън, които щяха да го следват, сънувайки несбъднатите си мечти... докато не потънат под радиоактивния прах...

Е, той винаги бе очаквал, че от самото начало ще има битки. Борбата ще е трудна, но ако успееше да подведе Несбитсън, да го накара да изложи вижданията си, да му докаже тяхната абсурдна отживялост...

Беше просто лош късмет, помисли си той, че това и имиграционният разгром бяха дошли едновременно.

Двадесетте минути бяха изтекли. Звукът на двигателите се измени и те започнаха да се снижават. Под тях имаше разхвърляни тук-там светлини, а отпред се виждаха отблясъците в небето на блещукация Монреал.

Ейдриън Несбитсън си взе чашата, която бе оставил при влизането на премиера. Беше се разляла, но той отпи от това, което бе останало.

— Господин премиер-министре — изрече той, лично аз ужасно съжалявам за раздора между нас.

Хаудън кимна с безразличие.

— Ти естествено разбираш, че аз няма да мога да те препоръчам за генерал-губернатор.

Старият човек се изчерви:

— Мисля, че аз достатъчно ясно се изразих...

— Да — каза рязко Хаудън. — Ти наистина достатъчно ясно се изрази.

Изхвърляйки Ейдриън Несбитсън от главата си, той се съсредоточи върху това, което трябва да се свърши между този момент и утрешния следобед.

18.

АНРИ ДЮВАЛ

Няколко минути след 7.30 сутринта в апартамента на Алън Мейтлънд на Гилфорд стрийт позвъни телефонът. Алън, все още сънен и само с панталоните от пижамата — той никога не използваше горницето и в гардероба имаше цяла колекция от горницата в техните оригинални опаковки, си приготвяше закуска на преносимата си печка с два котлона. Изключи тостера, който имаше навика да превръща хляба във въглен, ако не го наблюдаваш и вдигна слушалката след второто иззвъняване.

— Добро утро — каза лъчезарният глас на Шерън. — Какво правиш?

— Варя яйце — влачейки телефонния шнур след себе си Алън погледна пясъчния часовник на масата в кухнята. — Минали са три минути, остава още една.

— Вари го още шест — предложи бодро Шерън. — Тогава ще имаш едно твърдо сварено яйце за утре. Дядо те кани на закуска с нас.

Алън бързо премисли.

— Мисля, че ще мога — и веднага се поправи: — Искам да кажа — благодаря.

— Добре.

— Предполагам, е дядо ти знае — вметна той, — че делото на Дювал е тази сутрин.

— Мисля, че затова иска да говори с теб — каза Шерън. — След колко време ще си тук?

— След половин час.

Докато се обличаше той все пак си изяде яйцето.

В къщата на Саут уест марийн драйв икономът, който все още ходеше така като че ли го болят краката, въведе Алън в просторната столова, облицована, както и главното предверие с ламперия, тапицирана с лен. Алън видя, че на една дъбова маса за ядене бе сервирано за трима. Сребърните прибори блестяха, а салфетките

сияеха от белота. На дъбов, резбован отстрани шкаф бяха наредени метални кутии с капаци, очевидно съдържащи закуската.

— Сенаторът и мис Деверукс ще се присъединят към вас след минута, сър — съобщи икономът.

— Благодаря — каза Алън. Докато чакаше, той прекоси стаята и отиде до прозорците със завеси от дамаска, обърнати към широката река Фрейзър, която минаваше на стотина фута по-надолу. Погледна натам и видя големите баржи с дървен материал, огрени от слънцето, пробило утринната мъгла. Това е източникът на богатството, помисли си той, на тази къща и на другите подобни на нея.

— Добро утро, момчето ми — беше сенаторът Деверукс, който стоеше на вратата заедно с Шерън. Алън се обърна.

Както и предишния път, гласът на сенатора бе тих. Днес той силно се подпираше с бастун, а от другата му страна го подкрепяше Шерън. Тя се усмихна топло на Алън. Той усети, че дъхът му спира от вида ѝ.

— Добро утро, сър — каза Алън. Издърпа стол и Шерън помогна на дядо си да седне на него. — Надявам се, че се чувствувате добре.

— О, чувствавам се страхотно, благодаря ти — за момент гласът придоби някогашната си звучност. — Единственото, което ме безпокои от време на време, са годините — той погледна към Алън и Шерън, който също бяха седнали на масата. — Дори и вие, младите хора, един ден ще страдате от тях.

Икономът тихо се появи отново и започна да сервира закуската от металните кутии върху затоплени чинии. Имаше яйца по флорентински и бъркани яйца. Алън избра по флорентински.

— Може да сварим едно за теб, ако искаш — каза загрижено Шерън.

— Не, благодаря! — Алън огледа щедрата порция, която бе поставена пред него. — Единствената причина, поради която си ги приготвям така у дома е, че съм голям майстор в кипването на вода.

— Ти наистина си един завършен майстор по кипенето — забеляза сенаторът. — И не само на вода — и добави бавно: — Открих, че твоето кипене може да има неочаквани резултати.

Когато икономът излезе и затвори тихо вратата след себе си Шерън обяви:

— Следобед ще дойда в съда. Надявам се, че нямаш нищо напротив.

— Почти искам да не ми беше казвала — усмихна се от другата страна на масата Алън. — Може да се смутя.

— Каж ми, момчето ми — запитва отривисто сенаторът Деверукс, — процъфтява ли твоята адвокатска практика?

— Честно казано — не — Алън се усмихна тъжно. — Отначало бяхме доста зле и повечето от нашите спестявания скоро се изпариха. След това започнахме да свързваме двата края. Но боя се, че този месец няма да успеем.

Шерън не намръщи, като че ли беше озадачена.

— Но сигурно тази гласност ще ви помогне. Няма ли да ви доведе клиенти?

— И аз мислех така отначало — каза отривисто Алън. — Но сега си мисля, че тя отблъсква хората. Миналата нощ говорихме за това с Том — и той обясни на сенатора: — Том Люис е партньорът ми.

— Да, знам това — призна по-възрастният мъж. И добави: — Направих някои проучвания за вас двамата.

— Мисля, че проблемът е в това, — продължи да обяснява Алън — че консервативните клиенти, бизнесмените например, не обичат много техните адвокати да бъдат въввлечени в публични процеси, а другите, които имат дребни юридически проблеми, мислят, че ние сме прекалено важни или скъпи.

— Изключително проникателно заключение — кимна сенаторът.

— Ако това е истина — каза Шерън, — то е ужасно несправедливо.

— Разбрах — забеляза сенаторът — че твоят мистър Люис се интересува особено от корпоративно право.

— Така е — отвърна удивен Алън. — Том винаги се е интересувал от него. Даже се надява да има възможността да специализира — той с любопитство се питаше каква беше целта на разговора.

— Помислих си — каза тежко сенаторът, — че може да ти се помогне, ако ние уредим две неща с теб. Първото е за аванса от заплащането за сегашните ти услуги. Мисля си дали две хиляди долара ще те удовлетворят.

Алън наведнъж глътна яйцата по флорентински, които в момента дъвчеше.

— Честно казано, сър — отговори той смаяно, — мислех си, че цялото заплащане няма да е толкова голямо.

— Позволи ми да ти дам един хубав съвет — сенаторът Деверукс свърши малката порция от закуската, която му бе сервирана. След като избута чинията си, той се наклони напред към масата. — Никога не се продавай евтино в този живот. При услугите на професионалисти — правни, медицински и всичко останало някои от най-големите такси се получават в резултат на чиста дързост. Бъди дързък, момчето ми! Това ще те отведе далече.

— Освен това — каза Шерън — в случая с дядо тези пари ще му се приспаднат от данъците.

— Благодаря ви, сър — ухили се Алън. — След като така представяте нещата ще приема съвета ви.

— И така стигнахме до втория въпрос — сенаторът извади една пура от джоба на самото си и обряза края ѝ. След като я запали, продължи: — В момента с повечето от юридическите ми въпроси се занимават Кълинър, Брайънт и прочие, и прочие. Но напоследък работата се увеличи и аз мисля да я разделя. Мисля, че ще е добре ако ти и твоят мистър Люис поемете „Деверукс Форестри лимитид“. Това е доста важна компания и ще представлява солидна основа за вашата юридическа практика — и добави: — По-късно ще обсъдим предварителния ви хонорар.

— Не знам какво да кажа — каза Алън. — Освен че това сигурно е моят ден.

Искаше му се силно да извика; трябваше бързо да намери телефон и да сподели с Том радостните новини. Шерън се усмихваше.

— Надявам се, че ще бъдеш доволен, момчето ми. И още един въпрос, който бих искал да обсъдя с тебе. Но преди това, докато говорим — той погледна Шерън, — би ли била така добра да подготвиш чек за две хиляди долара — той се замисли, след това добави: — Да речем от Консолидейтид фонд.

Когато имаш пари, помисли си развеселен Алън, сигурно е проблем да знаеш от коя сметка да теглиш.

— Добре — каза весело Шерън. Тя се изправи и взе чашата си с кафе.

Когато вратата се затвори, сенаторът се обърна към госта си от другата страна на масата.

— Ако мога да попитам — започна той направо — какви са твоите чувства към Шерън?

— Не сме говорили за това — отговори Алън тихо. — Но по някое време, скоро, ще я помоля да се омъжи за мен.

Сенаторът кимна и остави пурата си.

— Подозирах нещо от този род. Предполагам разбираш, че Шерън ще е богата — самата тя ще има лично богатство.

— Допусках, че е така — каза Алън.

— Не смяташ ли, че тази разлика между вас ще попречи да станете щастливо семейство?

— Не, не смятам — увери го Алън. — Възнамерявам да работя здраво и да си изградя собствена кариера. Ако ние се обичаме, ще бъде глупаво да позволим нещо такова да застане помежду ни.

— Ти си изключително здравомислещ и компетентен млад човек — въздъхна сенаторът Деверукс и сведе очи към сплетените си ръце. След това отрони бавно: — Намирам, че бих искал синът ми — бащата на Шерън — да приличаше на теб. За нещастие той е специалист по бързите моторници, жените от същия тип и това е всичко.

Какво можеше да е? — Нямахше какво — помисли си Алън, абсолютно нищо не можеше да се добави. И остана мълчалив.

Накрая сенаторът вдигна поглед.

— Това, което е между теб и Шерън е ваша лична работа. Шерън ще реши сама, така както винаги го е правила. Но бих могъл да ти кажа — ако с това ще ти помогна, че аз самият не бих застанал на пътя ти.

— Благодаря ви — каза Алън. Чувствуваше се благодарен и смаян. Толкова много неща се бяха случили за толкова кратко време. Щеше да говори с Шерън скоро, може би даже днес.

— Като връх на всичко, което говорихме днес — изрече старецът, — имам една молба.

— Ако е нещо, което мога да направя, сър — каза Алън — ще го сторя.

— Отговори ми — очакваш ли да спечелиш днес в съда?

— Да, сигурен съм, че ще спечеля — удивен отвърна Алън.

— А има ли някаква вероятност да загубиш?

— Такава възможност винаги има — призна Алън. — Департаментът по имиграцията няма да се предаде без борба и аз ще трябва да оборвам техните аргументи. Но имаме силни позиции, много по-силни отколкото преди.

— Да предположим, просто да предположим, че ти оборваш аргументите им небрежно. Можеш ли да загубиш... без това да е очевидно... да загубиш нарочно...?

— Да — изчерви се Алън, — но...

— Искам да загубиш — каза тихо сенаторът Деверукс. — Искам да загубиш и Анри Дювал да бъде депортиран. Това е молбата ми.

Измина една дълга минута, преди Алън да разбере какво искаха да му кажат.

— Но вие представяте ли си — с невярващ, напрегнат глас запротестира той, — какво искате от мен?

— Да, момчето ми, — внимателно отговори сенаторът. — Мисля, че си представям. Разбирам, че искам страшно много, защото знам колко много значи този случай за теб. Но също те моля да повярваш, че имам добри и основателни причини.

— Кажете ми — поиска Алън, — кажете ми ги, кои са.

— Разбираш — произнесе монотонно и бавно сенаторът, — че това, което се каже тук между нас двамата ще си остане тук, в тази стая. Ако ти се съгласиш, за което аз се надявам, никой, дори Шерън, не трябва никога да узнае какво се е случило.

— Причините — настоя тихо Алън, — кажете ми причините.

— Те са две — отговори сенаторът, — и ще започна с по-маловажната. Твоят пътник без билет ще послужи по-добре на нашата — и на каузата на други като него, ако бъде експулсиран въпреки усилията, които се правят в негова полза. Някои от хората достигат най-голямото си извисяване в мъченичеството. Той е един от тях.

— Това, което вие всъщност искате да кажете, е — каза тихо Алън, че в политически аспект това ще направи партията на Хаудън да изглежда по-лоша — защото те изхвърлят Дювал, а вашата партия по-добра, защото вие се опитвате да го спасите или поне така ще изглежда.

Сенаторът помръдна рамене.

— Ти използваш едни думи, момчето ми. Аз избирам други.

— А втората причина?

— Аз имам стар и надежден нос — каза сенаторът Деверукс — за политически неприятности. И сега подушвам една такава.

— Неприятности?

— Възможно е по някое време, скоро, юздите на управлението да преминат в други ръце. Звездата на Джеймс Хаудън залязва, а нашата изгрява.

— Вашата — напомни му Алън. — Не моята.

— Честно казано, надявам се, че скоро ще стане и твоя. Но засега нека да приемем, че е звездата на партията, на която имам честта да съм председател.

— Вие казахте неприятност — настоя Алън. — Каква неприятност?

Сенаторът посрещна погледа на Алън.

— Твоят пътник без билет — ако му бъде разрешено да остане тук, може да се превърне в източник на безпокойство за благодетелите си. Хората от неговия тип не успяват да се адаптират към нашето общество. Говоря от дълъг опит — и преди е имало инциденти като този. Ако това се случи, ако той тръгне по лошия път, случаят може да стане за нашата партия един постоянен трън — точно такъв, в какъвто ние го превърнахме за правителството.

— Какво ви кара да сте толкова сигурен — попита Алън, — че — както вие се изразихте — той ще тръгне по лош път?

— Защото е неизбежно — каза твърдо сенаторът. — С неговото минало... в североамериканското общество...

— Не съм съгласен — отвърна разгорещено Алън. — Не съм съгласен и никой друг не би се съгласил.

— Твоят партньор Том Люис е съгласен с мен — отбеляза меко сенаторът. — Разбрах, че според неговите думи в този човек нещо не е както трябва; „някаква пукнатина“ и ако вие го свалите на брега, то той — по думите на партньора ти — „ще се разпадне на парчета“.

Алън горчиво си помисли: значи Шерън е разказала за техния разговор в залата. Зачуди се дали е имала представа, че това ще бъде използвано по този начин срещу него. Може би — започваше да се съмнява в мотивите на всички около него.

— Жалко — каза той мрачно, — че не сте помислили за това, преди да започнем делото.

— Давам ти дума, момчето ми, че ако знаех, че ще стигнем до такъв резултат като сегашния, никога нямаше да започна — в гласа на стареца имаше искреност. И продължи: — Признавам, че те подцених. Никога не съм си представял, че ще постигнеш толкова блестящ успех.

Алън си помисли, че трябва да се раздвижи, да смени положението на тялото си, да се разходи... Може би движението на мускулите на тялото ще му помогне да уталожить смута в мислите. Той отдръпна стола си от масата за закуска, изправи се и отиде до прозореца, където бе стоял преди това.

Погледна надолу и видя реката. Слънцето бе разпръснало мъглата. От лекото вълнение трупите по завързаните баржи плавно се повдигаха и снижаваха.

— Има решения, които сме длъжни да вземем — говореше сенаторът, — и който ни причиняват болка, но след това разбираме, че сме постъпили по най-добрия и по най-мъдрия начин.

Алън се обърна и каза:

— Искам да съм наясно с нещо, ако не възразявате.

Сенаторът Деверукс също се беше отдръпнал от масата, но бе останал на стола си.

— Разбира се — каза той.

— Ако откажа да направя това, което искате, кое от нещата, за които говорихме — юридическата работа, „Деверукс Форестри“...?

Сенаторът доби обиден вид.

— Не бих искал така да разглеждам нещата, момчето ми.

— Но аз бих искал — упорито настоя Алън. Чакаше отговор.

— Предполагам... при определени обстоятелства... Може би ще ми се наложи да размисля.

— Благодаря ви — каза Алън. — Просто исках да съм наясно.

За момент го обзе слабост, изкушението бе голямо. Сенаторът бе казал: никой... даже Шерън... не ще узнае. Можеше лесно да бъде извършено: един пропуск, една неточност при излагане на доводите, отстъпка пред противниковия адвокат... Професионално можеше да го критикуват, но той бе млад — неопитността му щеше да бъде извинение. Такива неща бързо се забравят.

След това прогони мисълта като че ли не бе я имало.

Думите му бяха ясни и силни.

— Сенатор Деверукс — заяви той, — решил бях да отида в съда тази сутрин и да спечеля. Искам да знаете, че и сега ще спечеля, разликата е в това, че съм десетократно по-решен да го сторя.

Отговор нямаше. Само погледът се вдигна към него и лицето изглеждаше изтощено като че ли от усилията.

— И само още нещо — в тона на Алън се появи остра нотка. — Искам да е ясно, че вие вече не ми дължите никакъв хонорар. Моят клиент е Анри Дювал и никой друг.

Вратата на трапезарията се отвори. Появи се Шерън с ивица хартия в ръка.

— Нещо не е наред ли? — попита тя нерешително.

— Няма да има нужда от това — посочи Алън към чека. — Предлагам да го внесеш отново в Консолидейтид фонд.

— Защо, Алън? Защо? — устните на Шерън се разтрепериха, лицето ѝ пребледня.

Внезапно и безпричинно той искаше да я уязви и нарани.

— Твоят скъпоценен дядо ми направи предложение — отговори той безжалостно. — Мисля, че трябва да го попиташ какво. В края на краищата и ти беше включена в сделката.

Той рязко се втурна край нея и не се спря докато не стигна до очукания си шевролет в алеята. Завивайки, потегли за града.

Алън Мейтлънд почука рязко на външната врата на апартамента, резервиран за Анри Дювал в хотел „Ванкувър“. След малко вратата се откряна и зад нея се показа плещестата, набита фигура на Ден Орлиф. Отворил вратата широко, журналистът го попита:

— Какво те забави?

— Имах друг ангажимент — отговори късо Алън. Влизайки, той огледа уютно обзаведената дневна, в която освен Ден Орлиф нямаше никой друг. — Време е да тръгваме. Анри готов ли е?

— Почти — каза репортерът. — Той е там, облича се — и кимна към затворената врата на спалнята.

— Бих искал да облече тъмния костюм — каза Алън. — С него ще изглежда по-добре в съда.

Предишния ден бяха купили два нови костюма за Дювал, а също така обувки и други дреболии, използвайки парите от натрупания

малък попечителски фонд. Костюмите бяха конфекционни, набързо ги бяха приспособявали, но му стояха добре. Бяха ги донесли късно вчера.

— Няма да може да го облече — поклати глава Ден Орлиф. — Той го подари.

— Как така — подари го? — попита раздражено Алън.

— Точно така, както ти казвам. Тук имаше един сервитьор по етажите, който беше горе-долу с размерите на Анри. И Анри му даде костюма. Просто така. А, да, хвърли му и чифт нови ризи и обувки.

— Ако това е шега — тросна се Алън, — не я намирам за много смешна.

— Слушай, приятел — предупреди го Орлиф, — каквото и да те яде, не си го изкарвай на мене. И си отбележи, че и аз не го намирам за смешно.

— Извинявай — направи гримаса Алън. — Мисля, че имам нещо като емоционален махмурлук.

— Случило се е преди аз да дойда — започна да обяснява Орлиф. — Очевидно Анри е почувствувал симпатия към това момче и това е всичко. Позвъних долу, за да се опитам да върна костюма, но на сервитьора му било вече свършило дежурството.

— Какво казва Анри?

— Когато го попитах за това той повдигна рамене и каза, че ще има много други костюми и че иска да подарява много неща.

— Трябва бързо да го откажем от подобни постъпки — мрачно отбеляза Алън.

Той прекоси стаята, отиде до вратата на спалнята и я отвори. Вътре стоеше Анри Дювал, облечен в светлокафяв костюм, бяла риза, акуратно вързана вратовръзка, лъснати обувки и се оглеждаше в голямото огледало. Той се обърна сияещ към Алън.

— Аз изглежда хубав, нали?

Беше невъзможно да не се поддадеш на момчешката му радост. Алън се усмихна. Косата на Анри също бе подстригана и сега бе добре сресана на път. Вчера бяха имали много напрегнат ден: медицинските изследвания, интервютата за вестниците и телевизията; пазаруването; пробите за костюмите.

— Разбира се, че изглеждаш хубав — Алън се опита гласът му да изглежда строг. — Но това не означава, че може да подаряваш

костюмите, купени специално за теб.

Лицето на Анри придоби обиден вид.

— Човекът, на когото дал — мой приятел — каза той.

— Доколкото разбирам — намеси се Ден Орлиф отзад, — за пръв път сте се видели. Анри доста бързо се сприятелява.

— Не бива да даваш собствените си нови дрехи на никого, дори на приятели — започна да го поучава Алън.

Младият пътник без билет се нацупи като дете. Алън въздъхна. Явно щеше да има проблеми при адаптирането на Анри Дювал към новата за него социална среда. На глас каза:

— По-добре е да тръгваме. Не бива да закъсняваме за съда.

При излизането Алън се спря. Оглеждайки апартамента, каза на Дювал:

— Ако успеем в съда, следобед трябва да ти потърсим стая, където ще живееш.

Младият пътник без билет изглеждаше озадачен.

— Защо не тук? Това място добро.

— Не се съмнявам — отговори остро Алън. — Но нямаме толкова пари.

— Вестникът плати — увери го ведро Анри Дювал.

— Не и от днес нататък — поклати глава Ден Орлиф. — Редакторът ми вече роптае срещу цената. О, да, има и още нещо — обърна се той към Алън. — Анри реши, че трябва да му плащаме, за да го фотографираме. Съобщи ми го тази сутрин.

Алън усети, че се връща предишната му раздражителност.

— Той не ги разбира тези неща. Надявам се, че няма да публикувате това във вестника.

— Аз няма — каза тихо Ден. — Но другите ще го сторят; ако го чуят. Мисля, че ще трябва сериозно да си поговориш с нашия млад приятел.

В това време Анри Дювал ги гледаше с лъчезарен вид.

Пред залата на съда, в която щеше да се състои тазсутрешното слушане се беше събрала неспокойна тълпа. Местата за публиката бяха вече заети и разсилните вежливо, но твърдо връщаха новодошлите. Пробивайки си път през тълпата, Алън игнорира въпросите на

следващите го по петите репортери и въведе Анри Дювал през централната врата на съдебната зала.

Вече се бе отбил да си сложи адвокатската мантия с колосана бяла яка. Днес слушането щеше да бъде официално със спазване на всички изисквания на протокола. Когато влезе му направи впечатление внушителната съдебна зала с мебелировката от дъб, голям червен килим и подходящи тъмночервени и златисти завеси на високите арковидни прозорци. Слънчевите лъчи проникваха през венециански щори.

Зад една от дългите адвокатски маси, на тапицирани с кожа столове с високи облегалки вече седяха Едгар Крамър, А.Р. Батлър, Q.C. и адвокатът на корабната компания Толънд. Пред тях бе съдийското кресло с балдахин и с кралския герб над него.

Придружаван от Анри Дювал, Алън отиде до втората маса. Вдясно от него бе препълнената маса за пресата. Ден Орлиф бе дошъл последен и сега се наместваше между другите. Секретарят на съда и стенографът седяха пред подиума, на който се намираше — креслото на съдията. Откъм претъпканите места за зрители зад адвокатските маси се носеше жуженето на разговорите.

Алън погледна встрани и видя, че другите двама адвокати се бяха обърнали към него. Те му се усмигнаха и кимнаха и той отговори на поздрава им. Както и при предишния път — очите на Едгар Крамър бяха впити в друга точка. Минута по-късно Том Люис, също облечен в мантия, седна на мястото зад Алън. Оглеждайки се, той отбеляза равнодушно.

— Прилича на нашата кантора, само че е по-просторно — и кимна на Дювал. — Добро утро, Анри.

Алън се чудеше дали да съобщи на Том, че няма да има хонорар за работата, която вършат, че от необмислена гордост бе отхвърлил плащането, което им се полагаше, независимо от спора му със сенатора Деверукс. Може би това щеше да означава край на партньорството им — в последно време за тях бяха настъпили тежки времена.

Помисли си за Шерън. Сега бе сигурен, че тя не знаеше какво му бе предложил дядо ѝ и затова той я беше отпратил от стаята. Ако бе останала тя би протестирала по същия начин, по който и той бе протестирал. Но вместо да ѝ има доверие, той я бе заподозрял.

Внезапно, отчаян си спомни думите, които бе казал на Шерън: „Ти беше включена в сделката“. Страшно му се прииска да си ги вземе обратно. Помисли, че тя няма да иска да го види повече.

Една мисъл му дойде наум. Шерън бе казала, че ще дойде в съда тази сутрин. Той се обърна, оглеждайки местата за зрители. Както и очакваше — нея я нямаше.

— Ред! — бе секретарят на съда.

Служителите, адвокатите и зрителите се изправиха, в залата шумолейки с мантията влезе съдията Стенли Уилис и седна на креслото.

— Върховният съд, 13 януари, по делото на Анри Дювал.

Алън Мейтлънд се изправи. Той бързо приключи с встъпителните фрази и започна:

— Милорд, от векове всяко лице, което попада под юрисдикцията на короната, независимо дали се намира временно в страната или не, е имало правото да търси възстановяване на справедливостта в подножието на трона. Това представлява и същината на жалбата на моя клиент днес, изразена в молбата за habeas corpus.

Алън знаеше, че слушането щеше да бъде по юридически формалности като той с А.Р. Батлър трябваше да спорят по неясните положения от закона. Но предварително бе решил да внесе в него колкото е възможно повече хуманност. И затова продължи:

— Привличам вниманието на съда към заповедта за депортиране, издадена от департамента по имиграция — Алън цитира думите, които вече бе научил наизуст — „... задържан и депортиран в мястото, откъдето сте дошъл в Канада или в страната, чийто гражданин сте или в страната, в която сте се родил или в такава страна, която е одобрена...“

Един човек, пледираше той, не може да бъде депортиран в четири различни места едновременно, следователно трябва да има решение кое от четирите предложения трябва да се приложи.

— Кой трябва да вземе това решение? — запита риторично Алън и отговори на въпроса си: — Човек би решил, че това трябва да бъдат властите, които издават заповедта за депортиране. И въпреки това никакво решение не е било взето, освен това, че моят клиент Анри Дювал трябва да бъде затворен на кораба.

Чрез това действие — или бездействие, твърдеше Алън, капитанът на кораба е заставен да направи невъзможния избор между четирите алтернативи. И Алън разгорещено заяви:

— Това е все едно, Ваша милост, да признае някого за виновен в престъпление и да каже: „Аз осъждам този човек или на три години в исправителен дом, или на дванадесет удари с пръчка или на шест месеца в местния затвор и оставям на някого другото извън тази съдебна зала да реши кое наказание да се приложи“.

Когато Алън спря, за да отпие от чашата вода с лед, която Том му беше налял, по лицето на съдията пробягна слаба усмивка. На другата адвокатска маса А.Р. Батлър с невъзмутим вид на величественото си лице си записа нещо с молив.

— Аз твърдя, милорд — продължи Алън, — че заповедта за депортиране на Анри Дювал е нищожна, тъй като тя не може да бъде изпълнена точно.

Настъпи и времето за най-силния му коз в делото — случая „Кралят срещу Ахмед Сингх“. Алън подробно прочете отбелязаните пасажии от тома със съдебни отчети, който бе донесъл в съда. Казано просто при случая от 1921 г. канадският съдия бе постановил: един отхвърлен имигрант Ахмед Сингх не може да бъде депортиран просто на кораб. Анри Дювал, настояваше Алън, също не може да бъде депортиран на кораб.

— Според закона — заяви Алън, — двете ситуации са идентични. По този начин вследствие на процедурата по habeas corpus заповедта трябва да бъде отменена и моят клиент да бъде освободен.

А.Р. Батлър се размърда и пак си отбеляза нещо — скоро щеше да има възможността за опровергаване и излагане на собствените аргументи. Междувременно думите и доводите на Алън звучаха убедително. Той бе казал на сенатора Деверукс: „Възнамерявам да победея...“.

Едгар Крамър седеше до А.Р. Батлър и с нещастен вид слушаше проточилия се процес.

Едгар Крамър добре познаваше закона и това знание плюс неговия инстинкт му подсказваха, че слушането не се развиваше добре за департамента по имиграция. Едно друго усещане го

предупреждаваше, че ако решението на съда е отрицателно, то някой в департамента щеше да опере пешкира. И този някой очевидно щеше да бъде той самият.

Знаеше за това от момента, в който преди два дена получи рязкото и язвително съобщение: „Премиерът-министърът... изключително недоволен... от това как сте се справили със случая в съдебната зала... не е трябвало да се предлага специално разследване... очаква по-добра работа в бъдеще“. Оперативният помощник, който му предаде това смърряне, изглежда го правеше с особено удоволствие.

Едгар Крамър отново вътрешно се възмути от жестоката несправедливост. Бе му отказано елементарното право да се защити, да обясни лично на премиера, че е бил заставен от този съдия да назначи специалното разследване и че изправен пред две невъзможни ситуации бе избрал по-безобидната и по-бързата.

Бе постъпил правилно както беше постъпвал винаги откакто бе дошъл във Ванкувър.

Инструкциите, дадени му в Отава, преди да замине, бяха ясни. Заместник-министърът лично му бе казал: ако според закона пътникът без билет Дювал не отговаря на условията за приемането му за имигрант, то той не бива да бъде приет при никакви обстоятелства. По-нататък на Едгар Крамър бяха дадени пълномощията да предприеме всички необходими юридически действия, каквито и да бяха те, за да не допусне приемането му.

Получи и още едно уверение, че няма да бъде допуснато политическият натиск или обществените протести да повлияят върху прилагането на закона. Казаха му, че това уверение е дошло непосредствено от министъра — мистър Уоръндър.

Едгар Крамър бе спазвал примерно указанията, така както винаги бе правил през цялата си кариера. Въпреки усложненията, които му се струпваха сега, той бе спазвал стриктно закона за имиграцията, утвърден от парламента. Бе изпълнителен и лоялен и не бе проявил небрежност. И не бе негова вината, че един адвокат парвеню и един заблуден съдия бяха провалили усилията му.

Очакваше, че началниците му ще разберат този факт. Но вместо това — съобщиха му за недоволството на премиер-министъра.

Мъмрене от премиера можеше да провали един държавен служител, да го дамгоса за цял живот и да не му позволи да напредне повече. Дори и правителството да се сменеше такива присъди обикновено оставаха.

В неговия случай порицанието не бе толкова голямо и вероятно премиер-министърът вече го бе забравил. И въпреки това Едгар Крамър с неспокойствие чувстваше, че бъдещето му вече не изглеждаше толкова бляскаво както преди една седмица.

Трябваше да внимава и да не допуска повече съмнителни стъпки. Защото ако на премиера още един път бъде напомнено за името му...

В залата словата се лееха. Съдията се бе намесил на няколко пъти с въпроси и сега А.Р. Батлър и Алън Мейтлънд учтиво дискутираха някаква дребна подробност на закона.

— ... моят уважаем колега казва, че заповедта съответства точно на условията на раздел 36. Аз смятам, че добавянето на тази запетайка може да се окаже важно. Не е точно в съответствие с условията на раздел 36-ти...

Едгар Крамър мразеше до дъното на душата си Алън Мейтлънд. А също така имаше желание за уриниране — напоследък емоциите, включително и гневът, му влияеха по този начин. Забелязваше, че в последно време това негово нещастие се влошаваше, а болките при задържане се засилваха. Опита се да го изхвърли от ума си... да го забрави... да мисли за нещо друго...

Погледна към Анри Дювал — пътникът без билет се бе ухилил нищо неразбиращ, а очите му шареха из съдебната зала. Целият инстинкт на Едгар Крамър, — дългогодишният му опит говореха, че този човек никога няма да стане стабилен имигрант. Миналото му свидетелстваше против него. Въпреки цялата помощ, която би могла да му се окаже, този човек никога нямаше да се приспособи към една страна, която той не бе в състояние да разбере. Хората от неговия тип имаха определена схема на поведение: краткотрайно трудолюбие — след това безделие, нетърпеливо търсене на бързи печалби, слабост, пропадане, неприятности — схемата винаги доказваше потъване. В архивите на департамента имаше много такива случаи — груба действителност, която идеалистите със светнали очи предпочитаха да не забелязват.

— ... Разбира се, милорд, единственият спорен въпрос по връчването на habeas corpus е законността на задържането...

Мисълта, нуждата да уринира, почти физическата болка не можеха дълго да бъдат потискани.

Едгар Крамър се размърда с нещастен вид на стола си. Но той нямаше да излезе. Каквото и да е, но да не привлича вниманието към себе си. Той затвори очи и започна да се моли за прекъсване.

Алън Мейтлънд разбра, че няма да му е лесно. А.Р. Батлър, Q.C. се бореше с всички сили, оспорвайки всеки довод, цитирайки прецеденти, които опровергаваха „Кралят срещу Ахмед Сингх“. Съдията също изглеждаше много придирчив, питаше за всяка дреболия като че ли имаше някаква причина да иска да обърне наопаки аргументите на Алън.

В този момент А.Р. Батлър защитаваше действията на департамента по имиграцията.

— Ничия свобода не е била накърнена — заяви той. — Дювал, чийто случай разглеждаме, има своите права и сега това се вижда.

Алън си помисли, че държането на стария адвокат както винаги е впечатляващо. Гръдният, школуван глас продължи:

— Аз твърдя, милорд, че ако ние приемем една такава личност при описаните обстоятелства, то тогава ние неизбежно ще отворим вратите на Канада за поток от имигранти. Това няма да бъдат имигрантите, които познаваме. Това ще бъдат хора, които ще искат да бъдат пуснати само защото не могат да си спомнят къде са родени, не притежават документи за пътуване или говорят едностранно.

Алън веднага скочи на крака.

— Милорд, протестирам срещу забележката на адвоката. Въпросът как някой човек говори...

Съдията Уилис му махна да седне.

— Мистър Батлър — отбеляза меко съдията, — не мисля, че вие или аз си спомняме нашето раждане.

— Това, което исках да кажа, милорд...

— По-нататък — каза твърдо съдията, — аз мисля, че някои от нашите най-уважавани местни фамилии произхождат от хора, които са слезли от корабите без документи за пътуване. Аз лично мога да назова няколко такива.

— Ако ваша светлост позволи...

— А що се отнася до говоренето едносрично, това се е случвало и с мене самия в собствената ни страна, когато например съм посещавал провинция Квебек — съдията кимна спокойно: — Моля, продължавайте, мистър Батлър.

За момент лицето на адвокатата пламна. След това продължи:

— Това, което исках да кажа, милорд — без съмнение неудачно, за което ваша светлост милостиво ми указа е, че народът на Канада е защитен от закона за имиграцията...

Външно думите продължаваха да се подбират и леят с все същата уверена лекота. Но Алън разбра, че вече А.Р. Батлър е този, който събира сламки.

В един момент, когато слушането бе започнало у Алън се беше появило лошо предчувствие. Уплаши се, че независимо от всичко може да загуби, че дори в този късен стадий Анри Дювал може да бъде осъден довечера да отплува с „Вастервик“, че сенаторът Деверукс може погрешно да повярва в ефекта от своите придумвания... — Но сега увереността му се възвръщаше.

Очаквайки да свърши сегашната част от спора, мислите му се обърнаха към Анри Дювал. Въпреки убеждението на Алън, че младият пътник без билет е потенциално добър имигрант, инцидентът в хотела тази сутрин го бе разтревожил. С безпокойство той си спомни за съмненията на Том Люис: „Някаква пукнатина, слабост, може би не е по негова вина, може би е в резултат на нещо от миналото му“.

Може и да не е вярно — ожесточено си каза Алън — независимо от произхода си всеки се нуждае от време, за да се приспособи към новата обкръжаваща среда. Освен това определящ бе принципът за личната свобода и борбата за освобождението на един човек. Още един път огледа съдебната зала и срещна очите на Едгар Крамър, който го гледаше. Е, щеше да покаже на този мазен чиновник, че има съдебни процедури, които са по-силни от произволните административни разпоредби.

Центърът на съдебния дебат се бе променил. За малко А.Р. Батлър седна и сега Алън се върна към един стар въпрос — обжалването след специалното разследване, проведено в департамента по имиграцията. А.Р. Батлър протестира, но съдията реши, че въпросът може да бъде повдигнат, след което спокойно добави:

— Ако адвокатите не възразяват, мисля, че можем да направим кратко прекъсване.

Алън почти бе готов вежливо да се съгласи с предложението на съдията, но видя как върху лицето на Едгар Крамър се изписа неопишуемо облекчение. Бе забелязал също, че през последните няколко минути държавният чиновник се бе въртял сякаш му бе неудобно на стола с висока облегалка. Внезапен спомен или инстинкт накараха Алън да се поколебае.

— С разрешението на ваша светлост — заяви той, — бих искал да приключим с тази част от моите аргументи.

Съдията Уилис кимна.

Алън се обърна към съда. Разгледа процеса на апелиране, разкритикува състава на апелационната комисия, която се състоеше от трима души — в това число и Едгар Крамър — имиграционни чиновници и колеги на служителя, провел специалното разследване — Джордж Темкинхил.

— Може ли да допуснем — започна той риторично, — че една така съставена група ще отрече заключенията на свой близък колега? Нещо повече, дали такава една група ще се противопостави на решение, обявено от самия министър на имиграцията в Камарата на общините?

— Моят колега — намеси се разгорещено А.Р. Батлър — нарочно изопачава нещата. Това е комисия, която трябва да разгледа...

Съдията се наклони напред. Съдиите винаги са чувствителни към всякакви административни съдилища — това беше нещо, което Алън знаеше. Сега като гледаше Едгар Крамър той разбра защо бе отложил почивката. Това бе жестока, злонамерена постъпка — нещо, което досега не бе забелязал у себе си. При това тя не беше и нужна, защото знаеше, че случаят е вече спечелен. И зачака с безпокойство.

— Както разбирам — язвително забеляза съдията Уилис — това така наречено обжалване на специалното разследване е просто едно подпечатване на решението от страна на департамента. Тогава защо изобщо го наричате обжалване? — като спря погледа си върху Крамър съдията отново продължи:

— Обръщам се към представителя на департамента по въпросите на гражданството и имиграцията и заявявам, че съдът има сериозни съмнения...

Но Едгар Крамър вече не го слушаше. Физическата болка, усещането, което се бе появило преди малко и сега се бе усилило завладяха съзнанието му. Умът и тялото не можеха да възприемат нищо друго. С мъка той отблъсна стола и забърза към изхода.

— Стойте! — извика рязко съдията.

Но той не обърна внимание. В коридора, все още забързан той чу как съдията Уилис хапливо говореше на А.Р. Батлър:

— ... Предупредете този чиновник... неуважение... при още един случай... оскърбление на съда... — и след това отривисто: — Съдът се оттегля за петнадесет минути.

Можеше да си представи бойките, гръмки вестникарски истории, които след минута или две щяха да започнат да се пишат и изпращат по телефона:

Едгар С.Крамър, висш чиновник в департамента по имиграция, днес бе обвинен в оскърбление на съдебните процедури по време на следването на случая Анри Дювал във Върховния съд на Британска Колумбия. Крамър, към когото се е обърнал с критика съдията Уилис, е излязъл от залата, без да обръща внимание на разпореждането на съдията...

Щеше да се появи навсякъде. И ще бъде прочетено от хората, колегите, началниците, министъра, премиер-министъра...

Никога нямаше да може да обясни. С кариерата му бе свършено.

Щяха да го порицаят и след това да остане държавен служител, но без издигане в службата. Отговорностите му щяха да намаляват, уважението — да се топи. Случвало се бе с други. Вероятно в неговия случай щеше да има медицинско обследване и ранно излизане в пенсия...

Той се наклони напред, опря глава в студената стена на тоалетната и едвам се сдържа да не се разплаче с горчиви, мъчителни сълзи.

— И сега какво? — попита Том Люис.

— Ако искаш да знаеш — отговори Алън Мейтлънд — и аз се питам същото.

Бяха застанали на стъпалата на зданието на Върховния съд. Бе рано следобед, времето бе топло с необичайно за сезона слънце. Петнадесет минути преди това бе произнесена благоприятна присъда. Съдията Уилис постанови, че Анри Дювал не може да бъде депортиран на кораб. Следователно Дювал нямаше да отплава довечера с „Вастервик“. В залата бяха избухнали спонтанни аплодисменти, които съдията прекъсна решително.

— Анри не е одобрен все още за имигрант — каза Алън замислено — и предполагам, че евентуално може да бъде изпратен директно в Ливан, откъдето се е качил на кораба. Но не мисля, че правителството ще го направи.

— И аз така предполагам — съгласи се Том. — Той обаче не изглежда обезпокоен.

— Погледнаха към другия край на стълбището, където Анри Дювал бе обкръжен от куп репортери, фотографи и почитатели. В групата имаше и няколко жени. Бившият пътник без билет позираше за снимки, широко ухилен и с изпъчени гърди.

— Кой е този мижав тип в палтото от камилска вълна? — запита Том.

Той гледаше към един вулгарно изглеждащ човек със сипаничаво лице и омазнена коса. Бе прегърнал Дювал през рамото и се снимаше заедно с него.

— Както разбрах някакъв агент на нощен клуб. Появи се преди няколко минути и каза, че иска да включи Анри в някакво шоу. Аз бях против, но на Анри идеята му хареса — каза бавно Алън. — Не виждам какво мога да направя.

— Каза ли на Дювал за предложенията за работа, които сме получили? Офертата за влекача звучи добре.

Алън кимна.

— Каза ми, че няколко дни не иска да започва работа.

Веждите на Том се вдигнаха.

— Става малко независим, а?

— Да — отвърна късо Алън. Вече си бе помислил, че някои от отговорностите, свързани с протезето му, могат да се окажат неочаквано тежки.

Помълчаха малко, след което Том каза:

— Предполагам знаеш защо Крамър по този начин излезе от залата?

— Спомням си от миналия път — кимна бавно Алън — това, което ми бе казал.

— Ти му скрои номер, нали?

— Не бях сигурен какво ще се случи — призна Алън. — Виждах, че е готов да се пръсне — и добави с нещастен вид. — Съжалявам, че го правих.

— Мисля, че и Крамър съжалява — каза Том. — Доста лош номер му изигра. Аз говорих след това с А.Р. Батлър. Между другото, Батлър не е лош човек, когато го опознаеш. Той ми каза, че Крамър е добър държавен служител — трудолюбив, честен. Ще си позволя да цитирам нашия уважаван колега: „Когато си помислиш какво плащаме на държавните служители, ние не заслужаваме крамърровците на тази държава.“

Алън мълчеше.

— Според Батлър — продължи Том Люис — Крамър вече е имал едно мъмрене за тази работа — от самия премиер. Мисля, че след това, което се случи, ще получи още едно, така че вероятно разбираш, че успя да го съсипеш.

— Срам ме е — каза бавно Алън.

— Е, и двамата ни е срам — кимна Том.

Ден Орлиф се отдели от групата, обкръжила Анри Дювал и се приближи до тях. Носеше под мишница един сгънат вестник.

— Отиваме в стаята на Анри — съобщи той. — Един от тези носи бутилка и изглежда цари желание да се започне веселба. Ще дойдете ли?

— Не, благодаря — каза Алън.

Том поклати глава.

— Добре — и понечи да се обърне, но се спря и подаде на Алън вестника. — Следобедното издание. За теб пише малко, но накрая ще има повече.

Том и Алън проследиха с поглед отдалечаващата се група с Анри Дювал. — Енергичният ѝ център бе мъжът с палтото от камилска вълна. Една от жените бе хванала Анри под ръка. Бившият пътник без

билет щастливо сияеше, радвайки се на вниманието. Вървеше и не погледна назад.

— Ще му натрия сол на главата за това — каза Алън. — Надвечер ще отида и ще го взема. Не мога да го оставя просто така да се погуби.

— Успех — ухили се саркастично Том.

— Ще се оправи — започна да спори Алън. — Може да се оправи. Никога не можеш да знаеш от самото начало и не бива да си съставяш мнение предварително — никога.

— Не — каза Том, — не бива да си съставяш мнение предварително.

— Дори ако тръгне по лош път — настояваше Алън — по-важен е принципът.

— Да — Том слизаше след Алън по стъпалата на сградата на съда. — Предполагам, че е така.

Когато вече ядяха от димящите спагети в италианския ресторант до кантората им, Алън каза новината за хонорара им. Изненадващо Том не се развълнува особено.

— Предполагам, че и аз бих направил същото — каза той. — Не се безпокой, ще се оправим.

Алън почувствува, че го залива вълна от топлина и благодарност. За да скрие чувствата си, отвори вестника, който му беше дал Ден Орлиф.

На първа страница пишеше за делото Дювал, но репортажът бе отпреди решението на съда и поражението на Едгар Крамър. Съобщение на Канедиън прес от Отава гласеше, че премиер-министърът ще направи „много сериозно и важно заявление следобед в Камарата на общините“; не се казваше за какво ще бъде заявлението, но слуховете го свързаха с обтегналата се международна обстановка. Колоната с последните новини съдържаше резултатите от наддаванията и още едно съобщение:

Тази сутрин в дома си във Ванкувър внезапно почина от сърдечен удар Ричард Деверукс. Той бе на 74 години.

Вратата на къщата бе отворена и Алън влезе през нея. Намери Шерън сама в хола.

— О, Алън — тя тръгна към него. Очите ѝ бяха зачервени от плач.

— Веднага щом чух, тръгнах насам — каза той меко. Взе ръцете ѝ в своите и я поведе към едно канапе. Седнаха един до друг.

— Недей да говориш — каза и той, — освен ако не искаш.

След малко Шерън каза:

— Случи се... около час, след като си тръгна.

— Не е, било защото... — започна той виновно.

— Не — гласът ѝ беше тих, но твърд. — Вече бе имал два сърдечни пристъпа. От година знаехме, че следващият...

— Изглежда неуместно — каза той, — но искам да ти кажа, че съжалявам.

— Аз го обичах, Алън. Той от бебе се грижеше за мен. Бе мил и великодушен — гласът на Шерън затихна, след това продължи: — О, знам всичко за политиката. В нея наред с хубавите има и доста долни неща. Понякога изглеждаше като че ли той не може да се спре.

— Всички сме такива — каза меко Алън. — Предполагам, че така сме устроени — мислеше за себе си и за Едгар Крамър.

Шерън вдигна очи и изрече спокойно:

— Не съм чула..., след всичко това. Спечели ли делото?

Той бавно кимна.

— Да, спечелихме — но се чудеше какво спечели и какво загуби.

— След като ти си отиде тази сутрин — внимателно започна Шерън, — дядо ми разказа какво се е случило. Знаеше, че не трябвало да те моли за това, за което те е молил. Искаше да ти го каже.

— Вече няма значение — изрече успокоително той. Но му се искаше тази сутрин да е бил по-внимателен.

— Той би искал ти да знаеш — очите ѝ бяха замъглени, гласът ѝ несигурен. — Каза ми... че ти си най-хубавия млад човек... който той е познавал... и че ако аз не те сграбча и не се омъжа за теб...

Гласът секна. И тя се оказа в прегръдките му.

19.

СЪЮЗНИЯТ ПАКТ

Беше 3.20. Оставаха четиридесет минути.

В 4 часа следобед едновременно в Отава и Вашингтон щеше да бъде обявено за Съюзния пакт.

Напрежението в Камарата на общините растеше. Тази сутрин от канцеларията на премиер-министъра бе съобщено, че ще бъде направено „сериозно... важно заявление от национално значение“. Не бяха дадени никакви подробности, но слуховете от Парламънт хил се увеличаваха с всеки изминат час.

В Камарата нещата вървяха по установения ред, но се усещаше затаено очакване. Галериите за публиката бяха вече пълни, отвън чакаше опашка от закъснели, които не бяха имали късмет. На балкона за дипломати вече седяха неколцина посланици. Съседният балкон бе запълнен от съпругите на депутатите, надпреварващи се за по-отбрани места.

Вън от заседателната зала, в кулоарите и в пресцентъра се носеше жуженето на разговорите. Широко се разпространяваха слуховете за разцепление на кабинета, макар че поне доколкото знаеше Хаудън нямаше изтичане на информация за причините. Разговорите в кулоарите за правителството замлъкнаха, когато Хаудън влезе и се отправи към мястото си в Камарата на общините.

Сядайки той се огледа и отвори папката, която носеше със себе си. Не се заслуша в говорещия в момента оратор — един член на парламента от задните редици, радващ се сега на необичайно внимание и се вдълбочи отново в съгласуваното общо заявление и в речта си, която щеше да произнесе след това.

Дни наред между различните други задължения бе работил над речта и я бе завършил днес сутринта след завръщането си от Монреал.

Бе спал малко, но възбудата и чувството за отговорност на момента го крепяха.

Речта, която щеше да произнесе днес — за разлика от другите през последните дни си бе изцяло негова. Никой, освен Мили Фрийдмън, която бе печатала черновите, не я бе зървал и не му бе помагал. Знаеше, че това, което бе написал и щеше да произнесе идваше направо от сърцето му. Предложението му щеше да промени хода на историята. За Канада, поне за известно време, то щеше да означава отслабване на националното самосъзнание. Но той бе убеден, че накрая ползата от съюза щеше да надделее над желанието сами да посрещнат опасността като суверенна държава. За да погледнеш фактите в очите се искаше смелост, може би по-голяма отколкото празните истерии, с които бе пълно миналото.

Но дали и другите щяха да го разберат?

Някои щяха — бе уверен в това. Мнозина просто щяха да му се доверят както често бяха правили и преди. Някои щяха да бъдат спечелени от аргументите, малцина щяха да се присъединят от страх. Много хора от нацията в мислите си вече бяха американци, за тях Съюзният пакт щеше да изглежда логичен и правилен.

Но щеше да има и опозиция, и горчива борба. Тя вече бе започнала.

Рано сутринта бе говорил поотделно с всеки един от осмината, поддържащи Ейдриън Несбитсън. След силен натиск и лично уговаряне бе разубедил трима, но останалите петима бяха непреклонни. Заедно с генерал Несбитсън те щяха да подадат оставка и да формират независима опозиционна група, противопоставяща се на Съюзния пакт. Несъмнено поне неколцина депутати щяха да ги последват и да формират фракция в Камарата.

Въпреки че не беше непредвидено, това беше сериозен удар. Щеше да се чувства по-уверен, че ще го отрази, ако в последните седмици популярността на правителството не беше паднала така. Ей, да го нямаше само този инцидент с пътника без билет! Хаудън решително превключи мислите си, за да избегне подновяването на яростния си вътрешен гняв. Забелязал бе обаче, че Харви Уоръндър го нямаше в Камарата. Нямаше го и лидерът на опозицията Бонър Дийц.

Една ръка докосна рамото му. Обръщайки се, видя рошавите черни къдри и четинестите мустаци на Люсиен Перо. Наперено, както вършеше и всичко останало, франко канадецът се поклонил на спикърът

и се отпусна на празното място на Стюърт Костън, който за малко бе напуснал залата.

— Чух, че е вярно — прошепна наклонилият се към него Перо — че ни предстои битка.

— Боя се, че е така — промърмори Хаудън. След това добави: — Не мога да изразя колко много значи твоята подкрепа за мен.

Перо чисто по галски сви рамене, в очите му блестяха весели искрици.

— Е, ще стоим един до друг и ако паднем — ще се чуе оглушителен трясък.

След малко, все така усмихнат той се премести на мястото си.

Един разсилен постави плик на банката на премиер-министъра. Отваряйки го Хаудън прочете написаното с почерка на Мили Фрийдмън: „Президентът се готви да напусне Белия дом на път за Капитолия“. В кабинета на премиера, намиращ се на една-две минути от него, Мили следеше отворената линия с Вашингтон. Беше за непредвидености в последния момент.

От другия вход на Камарата влезе лидерът на опозицията. Хаудън си помисли, че Бонър Дийц изглеждаше по-бледен от обикновено и доста загрижен. Той отиде направо на мястото си и повика един разсилен. Докато момчето чакаше, Дийц написа една бележка и я сгъна. За учудване на Хаудън бележката бе връчена на него. В нея пишеше: „Важно е да поговорим срочно, засяга лично вас и Харви Уоръндър. Моля да се срещнем веднага, стая №16. Б.Д.“.

Разтревожен и стреснат Хаудън вдигна поглед. Но лидерът на опозицията вече бе изчезнал.

В момента, в който Бонър Дийц влезе в Камарата на общините, Брайън Ричардсън нахълта във външната канцелария на кабинета на премиера, където чакаше Мили Фрийдмън. Лицето на имидж-директора на партията бе мрачно. В ръката си държеше лист хартия, откъснат от телетайпа.

— Където и да е шефът — отсече той без предисловие — страшно ми трябва и то веднага.

Мили посочи телефона, който държеше в ръка.

— Вашингтон — произнесе тя с устни само една дума. Очите ѝ се извиха към часовника, който висеше на стената.

— Има време — каза късо Ричардсън. — Ако е в Камарата — изкарай го оттам — той постави телекса на масата пред нея. Това е от Ванкувър. В момента това е най-важното.

Мили го прочете бързо, след това постави телефонната слушалка на масата и написа бележка. Сгъна бележката и телекса, постави ги в плик и го запечата. Натисна един бутон. Почти веднага на вратата почука и влезе куриерът.

— Моля, занеси това бързо и веднага се върни! — инструктира го тя.

След като момчето излезе, тя вдигна слушалката и продължи да слуша.

След миг като прикриваше с ръка микрофона Мили попита:

— Това, което е станало в съда е доста лошо, нали?

— Не знам да има друг начин — каза горчиво Ричардсън, — чрез който може да се накара правителството да изглежда едновременно глупаво, злобно и изолирано.

— Може ли да се направи нещо — въобще нещо?

— С малко късмет — ако шефът се съгласи с това, което искам аз — можем да спасим около два процента от това, което сме загубили — имидж-директорът се тръшна в един стол и добави унило: — Така както са тръгнали нещата трябва да се борим и за тези два процента.

Мили се заслуша в телефона.

— Да — каза тя, — записах — със свободната си ръка написа още една бележка. Закривайки с ръка слушалката тя каза на Ричардсън: — Президентът е напуснал Белия дом и е на път към Капитолия.

— Ура за него — отвърна той язвително. — Надявам се, че знае пътя.

Мили отбеляза времето: 3:20 ч.

Брайън Ричардсън се изправи и се доближи до нея.

— Мили — каза той, — по дяволите всичко това. Хайде да се оженим — направи пауза и добави. — Подадох молба за развод. Елоиз няма нищо напротив.

— О, Брайън! — изведнъж очите ѝ се навлажниха. — Избираш най-странното време — ръката ѝ все още прикриваше слушалката.

— Никога няма време, подходящо време — изрече той грубо. — Трябва да вземем това, което можем.

— Бих искала да съм толкова сигурна колкото си и ти — му каза тя. — Мислих за това, толкова много мислих.

— Виж — настоя той, — ще има война — всички казват така и всичко може да се случи. Нека да сграбчим това, което имаме и да се възползуваме от него.

— Само ако беше толкова просто — въздъхна Мили.

— Ние можем да го направим толкова просто — отвърна той предизвикателно.

— Брайън, скъпи — пророни тя с нещастен вид, — не знам. Честно, не знам.

А знам ли? — помисли си тя. Дали не искам прекалено много: независимост и женитба — най-доброто от двете и да не се откажа от нищо? Знаеше, че не бе възможно. Може би прекалено дълго е била независима.

— Обичам те, Мили! — каза той неловко. — Мисля, че ти го казах и нищо не се е променило оттогава.

Искаше му се да може да изрази дълбоките чувства, които го вълнуваха. Но за някои неща трудно намираше думите.

— Не можем ли — помоли Мили — за известно време да оставим нещата такива каквито са?

Само за малко. Това е, помисли си той, винаги е било така и така ще бъде. Само за малко и рано или късно единият от тях ще реши, че е дошло времето да се сложи край.

— Предполагам, че можем — каза той. Имаше чувството, че губи нещо, което в действителност никога не бе притежавал.

В стая № 16, която се намираше до стаята на спикъра и представляваше голяма и луксозна тиха зала, използвана от всички партии премиерът завари Бонър Дийц. Освен тях двамата в стаята нямаше никого.

— Благодаря ви, че се отзовахте и дойдохте — тихо каза Дийц.

Хаудън кимна. Предчувствието, което го бе обзело преди малко не го напускаше.

— Какво имате да ми кажете за Харви Уоръндър? — неуверено попита той.

Вместо да заговори, Дийц каза уклончиво:

— Вие знаете, че сме съседи в Ронклиф?

— Да — Хаудън знаеше, че Дийцови и Уоръндърови имаха имена едно срещу друго.

— Тази сутрин жената на Харви ме извика да отида у тях — изрече лидерът на опозицията и добави: — Жената на Харви и моята са доста добри приятелки.

— Продължавайте — нетърпеливо каза Хаудън. Другият се поколеба, на изпитото му лице на учен се изписа безпокойство. След това започна:

— Харви се бе заключил в кабинета си. Не искаше да излезе. Когато го повикахме — заплаши, че ще се самоубие.

— Нима го... — шокиран каза Хаудън.

— Не — поклати глава Дийц. — Хора, които заплашват, че ще се самоубият обикновено не го правят, така поне са ми казвали на мен.

— Тогава какво...?

— Успяхме да влезем с взлом. Те имат един слуга. С него разбихме вратата.

Бавността го вбесяваше. Хаудън рязко рече:

— След това какво стана?

— Беше кошмарен сън. Харви се развилия. Опитахме се да го успокоим, но той крещеше несвързано, на устата му бе излязла пяна...

Сякаш разговаряха за нещо абстрактно. Хаудън отрони:

— Винаги съм мислел, че тези неща ги има само в романите...

— Не само там. Повярвайте ми, не само там — Дийц свали очилата си без рамки и прокара ръка по лицето си. — Надявам се никога вече да не виждам такова нещо.

Обгърна ги някаква атмосфера на нереалност.

— После какво се случи? — попита Хаудън. Погледът му се спря върху мършавата фигура на другия — фигура, която един жесток карикатурист веднъж беше сравнил със зелена бобова шушулка.

— О, Господи! — Дийц затвори очи, след това ги отвори. С усилие си възвърна самообладанието. — За щастие, слугата им се оказа силен мъж. Той държеше Харви. Завързахме го за един стол. И през всичкото това време се мяташе, крещеше несвързано...

Казаното звучеше невероятно, гротескно.

— Не мога да го повярвам — рече Хаудън. Видя, че ръцете му треперят. — Просто не мога да го повярвам.

— Ще повярвате — каза мрачно Бонър Дийц, — ще го повярвате като видите Харви.

— Къде е той сега?

— В Ийст вю Хоспитъл. В отделението за душевни болни. Мисля, че така го наричат. Жената на Харви знаеше къде да позвъни.

— Откъде е знаела? — остро попита премиерът.

— Очевидно за нея всичко това не е било неочаквано — отговори Дийц. — Харви се е лекувал — психиатрично лечение от доста време. Вие знаехте ли?

— Не съм имал и най-малка представа — поразен отвърна Хаудън.

— Предполагам, че никой не е знаел. Жена му ми каза после — имало е случаи на лудост в семейството на Харви. Мисля, че го е разбрала като са се оженили. Имало е случай на скандал докато е преподавал, но е бил потулен.

— Господи! — едва произнесе Хаудън. — Боже господи! Досега бяха стояли прави. Обзе го слабост и той се отпусна в един стол.

Дийц седна до него.

— Странно е, нали — каза лидерът на опозицията, — колко малко знаем един за друг докато не се е случило нещо такова?

В ума на Джеймз Хаудън цареше объркване. Не знаеше за какво да мисли по-напред. Той и Харви Уоръндър никога не бяха близки приятели, но от години бяха колеги...

— Как го прие съпругата на Харви? — попита той. Бонър Дийц бършеше стъклата на очилата си с кърпичка.

Сложи си ги и отговори:

— Сега, след като всичко свърши тя е удивително спокойна. В известен смисъл изглежда даже облекчена. Представям си колко ѝ е било трудно да живее в такова положение.

— Да — отговори той бавно. — Сигурно е така.

На никого не бе леко с Харви Уоръндър. Спомни си думите на Маргарет: „Понякога си мисля, че Харви е малко луд“. Тогава се бе съгласил, но никога не беше си представял...

— Почти няма съмнение — продължи тихо Бонър Дийц, че Харви ще бъде признат за невменяем. Обикновено не бързат с такива заключения, но в случая това ще е просто една формалност.

Хаудън унило кимна. По навик пръстите му погладиха гърбицата на носа му.

— Ще направим каквото е необходимо — продължи Дийц — и няма да ви създаваме неприятности в Камарата. Аз ще поговоря с моите хора, а и няма защо да приказваме. Предполагам, че и във вестниците няма да пишат за това.

Да — помисли си Хаудън — вестниците също спазват известни правила на приличие.

Една мисъл премина през съзнанието му. Той навлажни с език устните си.

— Когато Харви... викаше... споменава ли нещо особено?

Лидерът на опозицията поклати глава.

— Повечето бяха несвързани неща — отделни думи, цитати от латински. Не можех да ги разбера.

— И нищо друго?

— Ако мислите за това — каза тихо Бонър Дийц — може би е по-добре да ви го дам сега.

Той извади от вътрешния си джоб един плик, адресиран до Достопочтения Джеймс М.Хаудън. Почеркът, въпреки че бе разкривен и неравномерен, бе на Харви Уоръндър.

Когато Хаудън взе плика и го отвори, ръцете му трепереха.

Вътре имаше две неща. Едното бе лист хартия за писане, върху която със същия разкривен почерк — като че ли писана в състояние на стрес, бе оставката на Харви Уоръндър от правителството. Другото бе на една избеляла програма за конференция, на гърба, на която бе съдбоносното писмено споразумение отпреди девет години.

Бонър Дийц наблюдаваше лицето на Хаудън.

— Пликът стоеше отворен върху бюрото на Харви — каза той. — Реших да го запечатам. Така бе по-добре.

Погледът на Хаудън бавно се повдигна. Мускулите на лицето му играеха. През тялото му премина тръпка като от треска, която той не можа да сдържи.

— Вие... — прошепна той — видяхте ли... какво има тук?

— Бих искал да кажа „не“ — отвърна Бонър Дийц, — но няма да е истина — той се поколеба, след което продължи: — Да, видях. Не мога да кажа, че се гордея с това, но се боя, че любопитството ми излезе по-силно.

Страх, леден страх сграбчи сърцето на Хаудън. След това настъпи примирението със съдбата.

И така, в края на краищата, едно листче хартия бе го унищожило. Той бе сразен от собствената си амбиция и безразсъдство, от един момент на неблагоприятие преди много години. Това че му върнаха оригинала на документа, естествено беше трик — Бонър Дийц е направил копие, то ще бъде извадено на бял свят и публикувано както бяха излезли разобличаващи материали за други — подкупи, недискретни чекове, тайни споразумения... Пресата ще го разтръби, съперниците самодоволно ще ликуват — той няма да може да оцелее политически. Със странна незаинтересованост Хаудън се зачуди какво има да става по-нататък.

— Какво се каните да направите? — попита той.

— Нищо.

Някъде отзад една врата се отвори и се затвори. Към тях се приближиха стъпки.

— Премиер-министърът и аз бихме искали да сме сами — каза остро Бонър Дийц.

Стъпките се отдалечиха и отново се чу затваряне на врата.

— Нищо? — попита Хаудън. В гласа му имаше неверие. — Изобщо нищо?

— Доста мислех върху това от сутринта — започна внимателно лидерът на опозицията. — Предполагам, че трябва да използвам доказателството, което Харви остави. Ако някои от моите хора разберат, че съм отказал да го направя, никога няма да ми простят.

Да, помисли си Хаудън, доста хора биха се радвали да ме унищожат, при това, без да подбират средствата. В него проблесна искрата на надеждата — нима щеше да има отмяна на присъдата според условията на Дийц?

— Някак си — каза меко Дийц — не мога да го направя. Не си падам по изливането на помия — прекалено много от нея остава по теб.

Но аз щях да го направя спрямо теб, помисли си Хаудън, без дори за миг да се поколебая бих го направил.

— Може би бих го направил ако се отнасяше за нещо друго. Виждате ли ще ви победа с други средства — настъпи пауза, след което тихо, но убедено Дийц каза: — Парламентът и страната никога няма да приемат Съюзният пакт. Вие ще бъдете разгромен, а аз ще спечеля.

— Вие сте знаел?

— Знам от няколко дена — за първи път другия се усмихна. — Вашият приятел във Вашингтон също си има опозиция. Там е имало изтичане на информация. Двама сенатори и един конгресмен долетяха да се срещнем. Те представляват други, на които не харесва концепцията или пък нейните условия. Бих казал, че доста подробно си поговорихме.

— Ако ние не се обединим — сериозно изрече Хаудън — това ще е национално самоубийство за Канада, пълно унищожение.

— На мен ми се струва, че ще е национално самоубийство, ако го сторим — Дийц продължи спокойно. — И преди това сме преживявали войни. По-скоро още веднъж бих влязъл във война като независима нация, а там ще видим какво ще стане.

— Надявам се, че ще размислите — заубеждава го Хаудън, — ще обмислите всичко сериозно, внимателно...

— Вече съм мислил. Нашата политика е формулирана — лидерът на опозицията се усмихна. — Ще ми простите ако запазя аргументите си за дебатите и за изборите — и добави. — Сигурно ще насрочите избори.

— Да — каза Хаудън.

— Допусках, че така ще направите — кимна Дийц. Като по уговорка и двамата станаха.

— Предполагам — изрече неловко Хаудън, — че трябва да ви благодаря за това — той погледна плика в ръцете си.

— Бих предпочел да не го правите. И двамата ще се почувстваме неудобно.

Бонър Дийц протегна ръка.

— Очаквам, че скоро ще воюваме един срещу друг. Ще се наричаме с различни имена, винаги е било така. Бих искал да чувствавам, че до известна степен това няма да е лично.

Джеймз Хаудън пое протегнатата ръка.

— Не — каза той, — няма да е лично.

Помисли си, че въпреки мършавостта си сега Бонър Дийц изглежда по-висок отколкото когато и да е било.

Минутите изтичаха и премиер-министърът забързано влезе в кабинета си в парламента. В ръката си носеше купчина листи. Беше хапливо настроен.

Четирима души го чакаха — Ричардсън и Мили, Маргарет Хаудън, която току-що бе пристигнала, Елиът Прауз. Оперативният му помощник поглеждаше с безпокойство часовника си.

— Има време — рече рязко Хаудън — въпреки че е съвсем малко — обърна се към Маргарет. — Ще ме почакаш ли вътре, скъпа?

Когато тя влезе във вътрешния кабинет, той взе от купчината телекса, който Ричардсън му бе изпратил. Бе съобщение за решението на съда във Ванкувър — да се освободи Анри Дювал и съдийското порицание за Едгар Крамър. Бе го прочел преди минута докато се връщаше в Камарата.

— Лошо е — започна Ричардсън, — но можем да спасим...

— Знам — прекъсна го Хаудън. — Това и мисля да направя.

Почувствува свободата на действие, която преди това не бе имал. Въпреки трагедията на Харви Уоръндър личната заплаха срещу него вече бе изчезнала. Оставката на Уоръндър — грозно написана, но все пак имаща юридическа сила, бе в ръката му.

— Следобед дай изявление за пресата — каза той на имидж-директора, — че на Дювал веднага ще бъде издадена временна имигрантска виза. Може да съобщиш, че съм казал, че няма да има обжалване на съдийското решение във Ванкувър, нито повече ще се опитваме да го депортираме. Още — че по моя лична препоръка кабинетът ще издаде указ, с който на Дювал ще се даде имигрантска виза колкото се може по-скоро. Може да добавиш за правителството, което зачита, както винаги, прерогативите на съда и правата на човека. Ясно ли е?

— Може да се обзаложиш, че е ясно — кимна одобрително, Ричардсън. — Това вече е разговор.

— Има още нещо — думите се изстрелваха, тонът бе заповеден. — Не ме цитирай пряко, но нека да се знае, че този човек Крамър, е освободен от задълженията си и за наказание отзован. Нещо повече, ако можеш подхвърли идеята, че Крамър е заблуждавал от самото начало правителството за целия този случай с Дювал.

— Добре — каза Ричардсън. — Наистина много добре. Като се обърна рязко към оперативния си помощник премиер-министърът заповяда:

— И проследи това да бъде направено. Извикай заместник-министъра и му кажи, че това са мои инструкции. Може да добавиш, че що се отнася до мен, аз смятам, че Крамър е непригоден вече да заема отговорен пост.

— Да, сър — каза Прауз.

— Може също да кажеш на заместника, че Уоръндър е болен и утре аз ще определя действащ министър. Напомни ми.

— Да, сър — Прауз бързо записваше. Премиер-министърът спря, за да си поеме дъх.

— Има още нещо — намеси се Мили. Все така слушайки телефона, тя подаде телеграма от министерство на външните работи, която бе пристигнала преди малко. Беше от канадското посолство в Лондон и започваше с думите „Нейно Величество милостиво се съгласи да приеме поканата...“

Кралицата щеше да дойде.

Хаудън разбра, че това ще помогне, много ще помогне. Той бързо пресметна и каза:

— Ще го съобщя утре в Камарата.

Днес щеше да бъде преждевременно. Но утре, на следващия ден след съобщението за Съюзния пакт то щеше да прозвучи като кралско одобрение. А до утре въпреки че новината за Съюзния пакт щеше да стигне до Лондон, Бъкингамският дворец нямаше да има време да размисли...

— Постъпиха оставки на министри — му каза сериозно Мили. — Шестте, които вие очаквахте. — В ръцете си държеше шест писма, защипани заедно. На най-горното се виждаше подписът на Ейдриън Несбитсън.

— Ще ги взема в Камарата и ще ги поставя на обсъждане — помисли си, че не можеше да се бави — събитията от ситуацията

трябваше да се изпреварват. На Мили каза: — Има още една оставка, но нея я задръж — от хартиите в ръката си избра писмото на Уоръндър и нареди: — Ще я задържим няколко дни — нямаше смисъл да се демонстрират и други търкания, а и оставката на Харви не бе свързана със Съюзния пакт. Щеше да изчака една седмица и след това щяха да я обявят, че е по здравословни причини. Мина му през съзнанието, че поне веднъж причината щеше да е истинска.

Хрумна му една идея. Обърна се към Брайън Ричардсън.

— През изминалите няколко дни лидерът на опозицията е посрещнал неофициална американска делегация — двама сенатори и един конгресмен. Искам да събереш информация за това: имена, дати, места, къде са се срещнали, кой е бил там и всичко друго, до което се добереш.

— Ще се опитам — кимна имидж-директора. — Няма да е трудно.

Джеймс Хаудън реши, че ще може да използва тази информация в дебатите като оръжие срещу Бонър Дийц. Неговата собствена среща с президента бе осветена в печата, срещата с Дийц можеше да бъде представена като потайна. Ако се опише умело може да замирише на конспирация. На хората няма да им хареса такова нещо, а разкритието, което щеше да бъде направено от него щеше да бъде многозначително. Отпъди едно угризение на съвестта. Бонър Дийц можеше да си позволи лука на снизхождението докато той като лидер, който се бори за политическо оцеляване не можеше.

— Времето... — каза нервно Елиът Прауз.

Хаудън кимна. Той влезе във вътрешния кабинет и затвори вратата след себе си.

Маргарет стоеше до прозореца. Обърна се усмихната. Преди малко, когато я бяха отпратили, бе я заболяло, че я изключват, знаейки, че ще се кажат неща, които другите можеха да чуят, а тя — не. Помисли си, че в известен смисъл така е било през целия ѝ живот. Имаше определени граници, зад които тя — за разлика от Мили Фрийдмън, не беше допускана. Но вероятно вината беше нейна — липсата на ентузиазъм за политиката, а и времето, в което можеше да протестира, отдавна беше минало.

— Дойдох да ти пожелаая късмет, Джейми — каза тя нежно.

Той се приближи до нея и целуна обърнатото ѝ нагоре лице.

— Благодаря ти, скъпа моя. Изглежда, че много ще се нуждаем от него.

— Наистина ли е толкова зле? — попита тя.

— Скоро ще има избори — отговори той. — И откровено казано шансовете на партията да не ги спечели са доста големи.

— Знам, че не го искаш — изрече тя, — но дори и да се случи ще останем ние двамата.

Той кимна — да, двамата.

— Понякога си мисля, че това е единственото нещо, което ме кара да продължавам. Макар че може и да не е за дълго — руснаците не смятат да ни оставят на мира.

Усещаше как минутите летят.

— Ако се случи да загубим — заяви той — ти знаеш, че ще имаме много малко пари.

— Да, знам — каза тъжно Маргарет.

— Ще ми бъдат предлагани подаръци — може би големи суми. Реших, че няма да ги приема.

Зачуди се дали Маргарет щеше да го разбере? Да разбере, че в края на живота му, по дългия път нагоре от сиротството до най-високия пост на страната той не иска отново да получава милостиня.

Маргарет се протегна и ръката ѝ стисна неговата.

— Няма значение, Джейми — в гласа ѝ звучеше силно чувство. — О, мисля, че е срамата премиер-министрите да са бедни, когато са дали всичко, което са имали и са направили толкова много, без да искат награда. Може би някой ден, някой ще промени това. Но за нас то няма значение.

Усети как в него се надигат благодарност и любов към нея. До какви висини, помисли си той, може да се издигне тази щедра преданост?

— Има още нещо — заговори той, — което би трябвало да ти кажа преди много години.

Той ѝ подаде старата програма от конференцията, която Бонър Дийц му бе донесъл с написаното отгоре. Маргарет го прочете внимателно.

— Откъдето и да е дошло това — каза тя — мисля, че сега трябва да го изгориш.

— Ти нямаш нищо против? — запита той удивен.

— Да — отговори тя. — Имам нещо против. Трябваше да ми имаш доверие.

— Предполагам, че ме е било срам.

— Е — каза Маргарет, — разбирам те.

И тъй като той още се колебаеше, тя продължи:

— Ако това те успокоява, бих могла да ти кажа, че не вярвам — това да е променило нещо, освен за Харви Уоръндър. Винаги съм чувствувала, че ти ще станеш това, което си и ще вършиш нещата, които вършиш — тя му подаде обратно хартията и добави меко: — Всеки от нас прави както добро, така и лошо. Изгори я, Джейми, ти си се разплатил за нея много отдавна.

Прекосявайки кабинета към огнището, той запали една клечка и се загледа в горящата хартия. Държа я за ъгълчето докато му опари ръката. Пусна я и я наблюдава докато изгоря цялата. След това разтри пепелта с тока на обувката си.

Маргарет се ровеше в чантата си. Извади едно откъснато парче вестник и му каза:

— Видях това в сутрешния вестник. Запазих го за теб.

Той го взе и прочете: *За тези, които са се родили под знака на Стрелеца, днес ще е ден на достижения. Вълната се обръща.*

Без да го дочете докрай, той смачка хартията на топка.

— Ние сами създаваме своите богатства — изрече той. — Моето аз съм създал в деня, в който се ожених за теб.

В четири часа без три минути Артър Лексингтън чакаше отпред в кулоарите зад правителствения сектор.

— Успя навреме — възкликна министърът на външните работи.

— Имаше някои неща, които трябваше да бъдат свършени.

— Нося лоши новини — Лексингтън говореше бързо. — Веднага след речта ти Несбитсън и останалите петима ще прекосят пространството, разделящо Камарата на две.

Това бе последният удар. Разцеплението на кабинета и шестте оставки сами по себе си бяха достатъчно сериозни. Но ексминистрите да преминат от другата страна — това означаваше пълно отричане от правителството и партията и бе признак за катастрофа, веднъж за поколение можеше и да се случи един член на парламента в някой

драматичен момент да премине от една партия в друга. Но една четвърт от кабинета...?

Хаудън мрачно си помисли, че именно това щеше да фокусира — както нищо друго — вниманието върху съпротивата срещу Съюзния пакт и срещу самия него.

— Направиха едно предложение — продължи Лексингтън. — Ако ти отложиш заявлението, те ще се въздържат от тази акция докато отново се срещнем.

За момент Хаудън се поколеба. Щеше да успее да се свърже с Вашингтон, макар и в последния миг. Мили държеше линията открита...

После си спомни думите на президента: Нямаме никакво време. И според изчисленията, и според здравия разум, и според политиката ние сме го изчерпали... Ако все още имаме време, то е само благодарение на Божията милост... Моля се Той да ни подари една година... Най-доброто за децата и техните деца, които ще дойдат...

— Няма да отлагаме — рече той решително.

— Така мисля и аз — каза тихо Лексингтън. И добави: — Предполагам, че вече трябва да влизаме.

Камарата на общините бе претъпкана — всички места за депутати бяха заети и всички балкони бяха пълни. Всеки инч пространство бе зает от зрители, журналисти, дипломати, видни посетители. При влизането на премиер-министъра и Артър Лексингтън настъпи оживление. Членът на парламента от задните редици на правителствените депутати, който произнасяше реч приключваше, очите му следяха часовника, тъй като заповедта на партийните организатори бе категорична.

За втори път този следобед Джеймз Хаудън се поклони на спикъра на Камарата и седна на мястото си. Виждаше множеството очи, впити в него. Много скоро след като по жиците забръмчат и телетайпите забълват спешните новини това щяха да бъдат очите на Северна Америка, дори на света.

Над него в галерията за дипломати се виждаше скованият сериозен съветски посланик, посланикът на САЩ Филип Енгроув, британският пълномощен министър, посланиците на Франция, Западна Германия, Италия, Индия, Япония, Израел... и още дузина

други. Довечера по телеграфа и с куриери към всички големи столици на света щяха да тръгнат доклади.

В галерията на спикъра настана шумолене, когато Маргарет зае запазеното за нея място на първия ред. Тя погледна надолу и когато срещна погледа му се усмихна. От другата страна седеше очакващ и внимателен Бонър Дийц. Зад Бонър Дийц се виждаше гърбавата фигура на Арнълд Гийни, очите му блестяха. Откъм страните на правителството вдясно от Хаудън седеше Ейдриън Несбитсън. Погледът му бе втренчен напред, по бузите му беше избила червенина, раменете му бяха опънати.

Един разсилен почтително постави бележка на масата пред премиер-министъра. В нея Мили Фрийдмън беше написала: „Съвместното заседание на Конгреса е започнало — президентът вече е влязъл в Капитолия. По Пенсилвания авеню е бил забавен от приветстващи тълпи, но ще, започне речта си навреме“.

Забавен от приветстващи го тълпи Джеймз Хаудън усети убождане от завист. Мощта на президента бе сигурна и се увеличаваше, а неговата се изпаряваше.

И все пак...

Никоя кауза не бива да се смята за изгубена докато не настане последният час. Ако му предстои да загуби, то той все пак щеше да се бори докрай. Шестима министри от кабинета не бяха нацията и той щеше да отнесе въпроса до народа, както го беше правил и преди. Може би в края на краищата щеше да съумее да оцелее и да победи. Обзе го чувство за сила и увереност.

До четири часа оставаха десет секунди. В Камарата на общините настана тишина.

И тук понякога е било скучно — бяха царели отегчение, посредственост и блудкави заяждания. Но Камарата се е извисявала щом се е налагало, за да посрещне велики събития. Така беше и сега. Това беше момент, който историята щеше да запомни, колкото и малко години да бяха останали за тази история.

В известен смисъл, помисли си Хаудън, ние сме огледало на самия живот с нашите слабости и с нашата дребнавост, а зад тях висините, до които можеше да се извиси човешкият ум. Свободата бе една такава висина, в каквата и форма да се проявяваше и както да я преценяваше човек. И ако за да се спаси по-голямата част се налагаше

да се изгуби по-малката — това бе една жертва, която си заслужаваше да се направи.

И той щеше да потърси най-добрите думи, които можеше да се намерят, за да се покаже пътят към това.

Над тях, в Пийс тауър, зазвучаха камбаните. След тях величествено Бурдон Бел удари четири часа.

— Премиер-министърът — отекна гласът на спикъра.

Бавно, още незнаещ какво ще му поднесе бъдещето, той се изправи, за да произнесе речта си пред Камарата.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.